

Gizli Kulaklar Ülkesi

FARUK BİLDİRİCİ

İ L E T İ Ş İ M

2. BASKI

FARUK B LD R C 1956 yılında Gaziantep'te do du. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Okulu'nu bitirdi. Gazetecili e, Haziran 1980'de Cumhuriyetle ba ladı. 12 Eylül döneminde sıkıyönetim ve e itim muhabirli i, 1987) seçimlerinden sonra da Ba bakanlık, ANAP ve parlamento muhabirli i yaptı. Bir süre Haber Müdürlü ü görevinde bulundu u Cumhuriyet'ten, Nisan 1992'de ayrıldı. *Sabah* gazetesinde, be ay kadar süren parlamento muhabirli inden sonra Ekim 1992'de *Hürriyete* geçti. *Hürriyet* Ankara Büro eflisi görevini yaklaşık be yıl sürdürdü. Evli ve iki kız babası. Gizli Kulaklar Ülkesi ilk kitabı.

İletişim Yayınları 457 • Bugünün Kitapları 40

ISBN 975 470 646 8

© 1998 İletişim Yayıncılık A. .

1. BASKI 1.998, İstanbul
2. BASKI 1998, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç

UYGULAMA Suat Aysu

DÜZELT Enver Beyfi

KAPAK BASKISI Sena Ofset

Ç BASKI ve *CLT* efik Matbaası

İletişim Yayınları

Klodfarer Cad. İletişim Han No. 7 Cagaloglu 34400 İstanbul

Tel: 212.516 22 60 61 62 • Fax: 212.516 12 58

FARUK B LD R C

Gizli Kulaklar Ülkesi

İ l e t i Ő i m

Ç NDEK LER

Sunu : Yakın tarihe özel bir yolculuk.....13

B R NC BÖLÜM

G ZL KULAKLARIN TÜRK YE SERÜVEN

Abdülhamit'in telefon korkusu.....19

İlk telsiz dinleme merkezi

Menderes ve psikopat krizi.....24

Ba bakanın kaydetti i milletvekili
nönü taksilerde ne konu uyordu?

Ku çu rolünü oynayamadı.....30

27 Mayıs gecesi yakılan tutanaklar.....33

Telefoncu Ayten, Menderes'i dinledi

Gürsel'in casus yakını.....39

Mikrofonu ceketle örten milletvekili.....42

Casus uçakları için pazarlık.....44

Kosigin'in a ıdı Türkiye'den duyuldu

CIA'nin dinleme aracı Ankara'da.....48

Kasıktaki mikrofondan bozuk kayıt

M T'in tutanak gafı

Teyp kullanan darbeci

Sükan özel örgütü.....54

Böcek operasyonunda tartaklama

Güzel'in küfürleri

Mara 'tan aranan uçak ırketi

Sanatçıların geceyarısı sohbetleri.....61

Kabak çekirde i çıtırtıları

Ecevit'in masasındaki telefon.....	66
ismet nönü'ye son operasyon Lütfen Ba bakanı dinlemeyin Bürokraside gizli kayıt modası	
Zeybek e li inde kabine toplantısı.....	73
iki komutanın Kocatepe konu ması Ba bakanlıkta elektronik önlem	
Üslere baskın Amerikalı'yı korkuttu.....	78
Üsler Türkiye'yi de dinledi	
pekçi'nin telefon tutanakları.....	84
A ca'yı gizli kulaklar yakalattı Kulaklar çeteyi hep izledi	
Mısır büyükelçili i baskınında böcek operasyonu.....	92
Bakanın önündeki kültablası	
Köpek havlamaları kaydı bozdu.....	96
Türke 'in radyo önlemi	
Evren: Camdan dinliyorlar.....	102
Ye il i e önlemi	
Ba bakan adayına telekulak engeli.....	105
zleme raporu: Erbakan meyve yedi	
M T'ten ilk itiraflar.....	110
istanbul Emniyeti kimi dinledi? Polisi dinleyen babalar E cinsel öyküye tanıklık Müste arını kaydeden M T elemanı	
Horzum neden dinlendi?.....	118
Özal suikasti ara tırıyordu isviçre'den gelen kasetler	
SHP'yi dinleyen gazeteci.....	126
nönü Özal'dan ku kulanı Sosyalist Enternasyonalde çifte kulak	
U ur Mumcu Hiram Abas görü mesi.....	130
Tutanak okuyan komutan	
Meclis gizli kulakları merak etmedi.....	134
Özal'ın yatak odasındaki verici.....	137
Bahçivanın getirdi i çiçekler Konuttan atılan garson Dinlemeye kar ı özel çanta	

Kahveci televizyonu sökünce Dinleyeni yanıltma toplantısı Kö ke ta inmadan önce temizlik Elektronik avcılık modası Özal da dinlemeyi severdi Demirel'in Kö kteki kula ı	
M T'in gazetecilere gösterisi.....	151
Dinleme 1990'da ça atladı CIA ve BND dostça davranmadı Büyükelçiliklerden böcekler	
Telefonda Güre skandalı.....	158
Genelkurmay'ın dinleme raporu.....	162
Güvenli elektronik odalar	
Askerlere özel hat.....	165
PTT'den dinleme genelgesi.....	169
Emniyette teknik takip odaları Telefon sapıkları	
Cep telefonunda M T ile kavga.....	173
Milli Güvenlik lisans yönetmeli inde M T'e Telekom'da özel salonlar	
DEP'li milletvekilinin sevgilisi.....	178
Güvenlik zirvesinde dinlenen kaset Avrupa'da dinleme ittifakı Da da ilan ı a ka itiraz	
A ar Almanya'ya kursa gönderdi.....	189
Kulübelere ve araçlara akıllı kamera Gizlenen mahkeme kararları Vatan haini kim? Yüksel'in Demirel'e ikayet telefonu Kulakların sökülmesi kararı	
Telefon Komisyonu ba armak istemedi.....	200
Okuyan ile tartı ma Komisyonun vardı ı sonuç	
Yılmaz'ı askeri istihbarat uyardı.....	208
İkinci uyarı: Emniyet M T'i geçti Evdeki vericiler MDP'den kalmı stihbarat raporları Özer Çiller'e Zirvede açıklanan dinleme tutana ı MT brifinginde Yılmaz'a kayıt	

Çatılı'yı korkutan rapor	219
Raporun mesajı	
Cinayet yerinde bulunan telefon	
İstihbaratçıların dinleme savaşı	226
Ankara'da ikinci istihbarat kampusu	
Avcı dinlemede atılımın mimarı	
Cezaevlerine elektronik duvar	
M T'ten Avcı'ya suç duyurusu	
Köstebek Skandalı'nın farklı öyküsü	236
Karamürsel'den kalan cihazlar	
Ak ener ve Koman'ın yemeği	
Emniyetin cihazları söküldü	
Askerlerin kulakları	
Kaçakçılıkla mücadeleye ABD yardımı	246
Kismetim 1 operasyonu	
Mafyaya satılan kasetler	
Çakıcı'ya hediye telefonun sırrı	250
Kapatın talimatı	
Bankadaki müfettiş ve casusluk	253
Talabani'nin cihazları Türkiye'den geçti	255
Saddam dinledi ama anlayamadı	
Rusya'ya Türkiye'den teknoloji ihracı	259
7.5 Milyon kişi dinlendi	

KONU BÖLÜM

DÜNYADA GİZLİ KULAKLAR

Watergate skandalı	267
Yunanistan'da Liani ve falcısı	
Mitterand sevgilisini dinletti	
İngiltere'de hanedanın telefonları	
İsviçre'de istifa ettiren tutanak	
Çöldeki kablolara dinleyici	
Çavuş esku'nun diğindeki verici	
Amerika nasıl dinliyor?	280
En büyük kulakların sırrı	

Sihanuk'un kopyalanan sesi
CIA'nin yerli servislerde paralı adamları
Büyükelçiliklerde dinleme merkezleri
Kaddafi'ye istihbarat gafı
Gemilerden dinleme
Denizaltındaki 'bakla' nasıl bulundu?

Dinleme teknolojisi.....289

2.Dünya sava ının katkısı
Klasik dinleme yöntemleri
Özel koleksiyon cihazları
Cep telefonlarının dinlenmesi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

B LG SAYARLARIN GÖZET M

Gözetim teknolojisi 301

Bilgisayarlara Truva atı
Küresel köyün muhtarları
Elektronik postadaki yeni avcı
Türkiye kara veri cenneti
Hackerlerin Türk Yunan sava ı
THYbilgisayarlarına giren ajanlar
Emniyet'in ekran okuyan cihazları
MGK'da İnternet toplantıları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİNLEME HUKUKU

Türkiye için yasa önerisi..... 317

Amerika'da dinleme hukuku
ngiltere'deki uygulama
Almanya'da ayrıntılı düzenleme
Fransa'da idari dinleme serbest

Özel yaşamın gizliliğine saygı 325

BE NC BÖLÜM
EKLER

Meraklısına dinleme katalogu.....	331
Belgeler.....	337
1 DGM'nin 30 Aralık 1994 tarihli kararı	
2 Emniyet Genel Müdürü Mehmet A ar'ın DGM'ye 10 Ocak 1995 tarihli yazısı	
3 DGM'nin 12 Ocak 1995 tarihli kararı	
4 Emniyet Genel Müdürü Mehmet A ar'ın DGM'ye 2 Haziran 1995 tarihli yazısı	
5 DGM'nin 6 Haziran 1995 tarihli kararı	
6 içi leri Bakanı Meral Ak ener'in, Adalet Bakanı evket Kazan'a gönderdi i 20 ubat 1997 tarihli yazı.	
7 DGM'nin 10 Nisan 1997 tarihli iptal kararı.	
8 Emniyet Genel Müdürlü ü'nün TBMM Telefon Dinleme Ara tırma Komisyonu'na gönderdi i iptal kararıyla ilgili yazı.	
Dipnotlar.....	351
Kaynakça.....	365

SUNU
YAKIN TARİHE ÖZEL BİR YOLCULUK

Telefon dinleme konusu, ço u insan gibi benim de George Orwell'in ünlü 1984 kitabı ve E Francis Coppola'nın, ba rolünde Gene Hackman'ın bir dinleme uzmanını oynadı ı, 'Görü me' (The Conversation) filmiyle dikkatimi çekti. Türkiye'de 1995 yılında yo unla an siyasilerin telefonlarının dinlendi i iddiaları, beni konuyla daha yakından ilgilennmeye itti. O dönemde hazırladı ım 'Telekulak Dosyası' adlı yazı dizisi, Hürriyet'te yayımlandı.

Telefon dinlemeler, o günden sonra bir daha ilgi alanımdan çıkmadı. Zaten Türkiye siyasetinin gündeminden de hiç dü medi. Dosyam iki yıl içerisinde kabardıkça kabardı. Biriken bilgi ve belgeler, giderek üzerimde büyük bir baskı olu turmaya ba ladı. 1997 Kasım ayında masaya oturup ilk satırları yazmaya ba ladı ımda birinci sorunun, kafamda olu an manzarayı ka ıda dökme yöntemi oldu.

Kitaptaki satırlarda yerlerini almak için bekleyen verilerin bir bölümü daha önceden ba kaları tarafından kaleme alınmı tı. Bir bölümünü ise kendi ara tırmalarımla bulmu ; olayların tanı ı olan insanlardan dinlemi tim. Konunun

özelli i nedeniyle konu tu um onlarca insanı kaynak gös-
terme olana ım yoktu. Birçok ki i, adının tamamen gizli
kalmasını istemi ti. O zaman klasik bir ara tırma üslubunu
kullanamazdım. Akademik bir dil, bu çalı ma için uygun
bir dil olmazdı.

Telefonlardaki gizli kulakların yakla ık yüz yıllık serüve-
ni daha çok bir masalı ça rı tırıyordu. Telekulak, tüm ülke-
lerde, telefonun icadından hemen sonra do mu tu.

Türkiye'de de telekulaklar hep var olmu ; siyaseti gölgesi
kadar yakından takip etmi . Gölge, zaman zaman farkedil-
mi ; aç ı a çıkmı ; ama günü ı ı çarpınca yine gözden kay-
bolmu ; hiç mahkum olmamı . Telekulak öyküleri günlük
ya amın sıradan parçaları haline gelmi . Evet, sıradanla-
mı . Bir hastalık mıdır, yoksa bir özellik mi bilemem, ama
Türkiye'de, sıradanla an eyler, ola anla ıyor. Ola anla ma,
zaman da biraz üzerini örtünce, 'kanıksama' filini devreye
sokuyor. le o zaman itiraz etme ansımızı yitiriyoruz. Oy-
sa itiraz, bireyin bilincinin ba kalarının ellerine teslim edil-
memesini simgeleyen en kutsal insan hakkı. Al ı mak ve iti-
raz, yanyana de il, kar ı kar ıya duru u ifade eden iki söz-
cük. tiraz cephesinden bakınca, gizli kulakların Türkiye
serüveni tam bir 'sıradanla ma masalı' idi.

O halde yapmam gereken de bu masala uygun bir dil tut-
turmaktı. Konu malarla, aktarmalarla bölünen akademik bir
tartı ma, ara tırma kitabı yerine, yazmam gereken olayları
kendi dizgesi içinde yalın dille anlatan bir kitap olmalıydı.
Alıntılar, aktarmalar, dipnotlarla sunulabilirdi. steyen isim-
leri, tarihleri ve mekanı görmezden gelip bir masal kitabı
olarak algılayabilir, isteyen de 'Siyasetin örtülü tarihi'ni oku-
yup, Türkiye siyasetine farklı bir pencereden baktı ını dü-
ünebilirdi. Bu kararı verdikten sonra yazmak kolay oldu.

Lawrence Durrell'in 'ça da ilet i imsizlik aracı' olarak ta-
nımlandı ı telefona, Attila lhan'ın iirindeki 'ihbarlar birer

sansar/bir telefonda bir telefona atlar' mısralarının gözlü-
üyle bakmaya çalı tım. Kendi yakla ımımı yargı cümleleri
yerine, olaylarla birlikte yo urarak aktarmayı ye ledim.

Bir noktayı vurgulamamda fayda var. Elinizde tuttu unuz
kitap, telefon dinlemeleri konusunda Türkiye'deki ilk kitap
de il. Bilebildi im kadarıyla bu konudaki ilk ürün, Enis
Co kun'un, 12 Mart dönemindeki olayları anlattı ı *Gizli
Dinleme* adlı kitabı. O neden'le, *Gizli Kulaklar Ülkesi*, Tür-
kiye'de bu konuya özgü ikinci çalı ma. Oysa Batıda bu tür
ara tırmalar çok daha fazla. Amerika'da bu dosyanın kapa-
nının açılmasını sa layan en önemli ara tırma, James Bam-
ford'ın, 1982'de yayınlanan *Bulmaca Sarayı* adlı kitabı. Bu
ara tırmayı, Watergate olayını ortaya çıkaran gazeteci Bob
Woodward'ın *Peçe CIA'nin Gizli Sava ları (1981 1987)* adlı
kitabı izledi. Bu alandaki çalı malara, Alman gazeteciler Eg-
mont R.Koch ve Jochen Sperber'in *Bilgi Mafyası* adlı kitapla
katkıda bulundu. Bu üç de erli çalı mayı örnek aldım. 'Bil-
gi Toplumu'nun Gözetim' cephesinde ya ananların Türki-
ye'deki manzarasını, mümkün oldu unca ayrıntılı biçimde
ka ıda dökmeye çaba harcadım. Türkiye'nin yakın tarihini
ne özel bir yolculu a çıktım.

Çalı malarım sırasında en büyük deste i Hürriyet Ankara
Bürosundaki arkada larımdan gördüm. Tabii, Sedat Ergin'in
bilgi ve belge deste inin, Prof. Dr. Kurthan Fi ek'in te vi i
nin rolünü unutamam. L. Do an Tılıç'ın her adımdaki yar-
dımlarını, Belkıs Kılıçkaya'nın Paris'teki gazete ar ivlerinde-
ki ko u turmasını, Doç.Haluk Geray, Mete Kavuncu, Haluk
Zontul ve Rukiye Özçivelek'in ileti im teknolojisi alanında-
ki yönlendirmelerini, Ünal nanç'ın ar ivinin kapılarını aç-
masını, Selva Akın'ın bilgisayar ustalı ının katkılarını da
kaydetmeden geçemem.

'Evdeki kızlara' gelince, Serpil, Elif ve Aslı için söylene-
cek en iyi söz, belki Haluk arkada ımın yaptı ı gibi 'çalın

mı zamanlar' için özür dilemek. 'Elektronik Göz' adlı kitabının önsözünde David Lyon'un ailesinden söz edini anımsamak da duruma uygun düebilir:

"Sue'nın seramik stüdyosu, ev i lerine yardım etmek, müzik yapmak, kır yollarında bisiklete binmek, vah i göllerde kanoya binmek de elinizdeki kitap kadar hayatımdır."

Evet, Lyon'un bu sözlerinden yola çıkarsam; 'Yazmak ehvettir' ama onlar da benim hayatım...

7 Ocak 1998, Ankara

K NC BASKIYA NOT

Abdi pekçi cinayetiyle ilgili bölümde, M.Ali A ca'nın **MHP** ve ülkücü kürulu ların telefonlarının dinlenerek yakalandı nın allını çizdim. **Bu** yeni bir boyutlu **ve** lk kez açılı çıkıyordu.

Bu boyutu aktarırken, Ipekçi'nin özel telefonlarının da dinlendi ini yazdım. Çünkü ünlü gazetecinin özel ya amına **fütursuzca** dalan gizli kulaklar, A ca'nın tehdit telefonunun üzerinde bile durmamı lardı! Üstelik telefon dinleme tutanaklarını olur olmaz sorgularda kullanı lardı! Anlatmaya çalı tım buydu.

Ancak kastı a an de erlendirmeler yapıldı ve tpekçi ailesi bu duruma üzüldü, pekçi ailesinden bu nedenle özür diliyorum.

B R N C B O L U M
G Z L K U L A K L A R I N T Ü R K Y E S E R Ü V E N

ABDÜLHAM D N TELEFON KORKUSU

Telefon, Sadrazam Kamil Pa a'nın son umuduydu. Silah seslerini duyunca salondaki nazırlara emir verdi:

Yardım isteyin...

Nazırlar, manyetolu telefonlara sarıldılar. Heyecanla telefonların kollarını çeviriyor, bir yandan da ba ırıyorlardı. Sesleri birbirine kar ıtı. Haykırı larını duyurmaları mümkün olamadı. Santral sar ır olmu tu...

Enver Pa a, baskından önce iyi hazırlık yapm ıtı. Telefonun önemini biliyordu. Gerçi ttihat Terakki iktidardan dü mü tü. Ama yine de Posta Nezarethanesi'ndeki memurlar arasında yanda ları vardı. Baskın öncesinde santralı çalıamaz hale getirenler, i te o memurlardı.

Sadrazam Kamil Pa a'nın umudu, Enver Pa a bakanların toplandı ı salonun kapısında atıyla birlikte görününce tükenmi ti. Telefonlar çalı mamı , asker istenememi ti. Salonun önünde dört ölü yatıyor; dı ardan sesler geliyordu:

Ya asım ttihat Terakki!

Sadrazam, çaresizdi. Önüne uzatılan istifanameyi okuyamadı bile. Hemen imzaladı, canını kurtardı..

Sultan Abdülhamid, korkusunda haklı çıkmı tı. Koca Osmanlı Padi ahı, suikast sendromunu bir türlü üzerinden atamıyordu. Sadece telefonda de il, çar aftan bile korkuyordu. Zaptiyelere, köprüba ında durup, çar afları makaslama emri vermi ti. Casus örgütü kurmu ; halkı sıkı takibe almı tı. Sansür uyguluyordu, istanbul'da oturanların, birbirlerine mektup göndermelerine bile izin vermiyordu.

Bereket, Osmanlı, telgrafla, Abdülhamid'den önce, 1847'de tanı mı tı. İlk telgraf makinasını, Osmanlı'da madencilik okulu kurmakla görevli jeolog Prof. J. Lawrence Smith, stanbul'a getirmi ti. Telgrafı, Padi ah Abdülmecid'e kabul ettirebilmek de kolay olmamı tı. Smith, ilk denemeyi 9 A ustos'ta Abdülmecid'in huzurunda gerçekle tirmi ; Beylerbeyi Sarayı'nın taht odasından ba ka bir odaya, Padi ahın, "Fransız gemisi geldi mi? Avrupa'dan ne haber vardır?" mesajını geçmi ti. Herkesin odada kalmasını emreden Abdülmecid, öbür odaya giderek görevliye mesajı okutmu ; bu ba arılı denemeden sonra telgrafa izin vermi ti.¹ Yine de ilk telgraf hattının kurulabilmesi için bürokrasi nedeniyle be yıl daha beklemek gerekmi ti.

Telefon, telgraftan tam 29 yıl sonra stanbul'a gelmi ti. İlk kez 1881 yılında So ukçe me'deki Telgraf daresi ile Yenicami Postanesi arasına bir telefon hattı kurulmu tu, ikinci hat ise Posta Telgraf Nazırı ile Telgraf Fabrikası Müdürü arasına çekilmi ti. Ancak Abdülhamid, telefonun yaygınlaşmasına izin vermiyordu. Ya ihtilalciler, biraraya gelmeden telefonla görüşür, anlaşır ve kendisine karşı sessizce örgütlenirlerse?² Kontrol edemedi i bir güç onu ürkütüyordu.

1908'de ikinci Me rutiyet ilan edilince, posta yasakları gev emi ti. Zarfa konmamak ko uluyla kartpostal serbest bırakılmı tı. Devlet daireleri ve zabıta karakolları kısa sü

rede telefona kavu mu tu. Posta Nezarethanesi'nde bir hü-
kümet telefonu ebekesi kurulmu tu. Telefon, 1911de si-
vil halka açılmı ; hususi kat telefonlarının yerle tirilmesi-
ne ba lanmı tı. Manyetolu telefonların stanbul'un her ya-
nında çınlaması, yeni bir dönemin ba langıcını da müjdeli-
yordu.

Osmanlı teknolojiyi sevmi ti. Devlet adamları telefon
kollarını çevire çevire konu maktan zevk alıyorlardı. O
günlerde sadece telefonun gücüyle tanı mı lardı. Henüz za-
yıp noktalarını bilmiyorlardı. Sadrazam Kamil Pa a da Babı-
ali baskını öncesinde bu noktadaydı.

Sadrazam, kendisine bu telefon oyununu oynayanları
hiçbir zaman ö renemedi. Daha sonra i ba ına gelen Hür-
riyet ve tilaf Fırkası da baskın sırasında posta santralini-
den telefonu kesen memurları çok aradı. Polis tahkikat
ba lattı. Aramaları sonuçsuz kaldı; hiçbir ipucu elde ede-
mediler.

ipucu bulmaları mümkün de de ildi. Posta Telgraf
Umum Müdürü olan Refik Halit Karay, olayın aç ı a çıkma-
sını istemiyordu. in kurcalanmasını engelleyip, üzerinin
örtülmesini sa layan da oydu.³

Ünlü yazar Karay, bu memurların da idam edilmesini is-
lemiyordu. ttihatçılar zamanında ya anan kötü olayı bili-
yordu. Muhalif partiye üye iki posta memuru, mektup çal-
makla kalmayıp, bunların bir gazetede basılmasını sa la-
mı lardı. Cavid Bey'in Paris'ten stanbul'daki dostu Cahid
Bey'e yazdı ı mektuplar, Paris'te muhalefet liderli i yapan
erif Pa a'nın eline geçmi ti. erif Pa a, bu mektupları ay-
nen yayımlamakla kalmamı ; zarfların bile foto raflarını
basmı tı. Bu olay ttihatçılar ı çok kızdırmı tı. Aramı , ta-
ramı , mektupları çalanları yakalamı lardı. Postahane
önüne dara acı kurup, mektup çalan memurları idam et-
mi lardı.

İlk telsiz dinleme merkezi

Osmanlı'da, mektubun tarihi de, tıpkı telefon gibi kanlı ba lamı tı. Mektup, kartpostal ve telgrafları izleyen Osmanlı, telefonları dinlemeyi henüz ke fedememi ti.

Oysa Batı, bu konuda Osmanlı'dan üstündü, ingiliz istihbarat servisleri, ingiliz askerlerinin istanbul'a ayak bastı ı 7 Kasım 1918'den itibaren Anadolu'daki faaliyetlerini yo unla tırmı lardı, ingiliz istihbaratçıları, Kuvayı Milliyeciler'i yakından izliyor; telgraf haberle melerini dinliyorlardı. Dinlenen gizli telgraflar arasında Mustafa Kemal'in kodlu mesajları da vardı:

Ali Galip Pa a'dan istanbul ubesine, Mustafa Kemal Pa a, stanbul'daki olaylar konusunda bize sürekli bilgi gönderebilmeniz için, oldukça geni , ama gizli bir istihbarat örgütü kurmanız gerekti i kararını aldı."⁴

30 Temmuz 1921 tarihli bu mesaj, yıllar sonra ngiliz en teljansının elde etti i belgeler arasından çıktı.

ngilizlerin kulakları, Lozan Konferansı'nda da telgrafın tellerine kondu. Lozan'daki ismet nönü ve arkadaşlarının Ankara ile yaptıkları bütün haberle meyi dinlediler, ingiliz heyeti, nönü'nün Ankara'dan aldı ı talimatları masaya oturmadan önce ö reniyordu. Telgraf hattına sızmanın avantajını masada kullanıyorlardı.⁵ Türk heyeti gizli kulakları farketmemi ti.

Kurtulu Sava ı sırasında, Kuvayı Milliyeciler'in istihbarat örgütleri yeni kuruluyordu. Onlar da ingilizlerin kullandı ı casusluk yöntemlerine zaman zaman ba vurdular. Mü dafaa i Milliye ile i birli i yapan 'Felah Grubu', telsiz haberle mesi konusunda uzmanla mı tı. Anadoluhisarı'nda 'Telsiz Dinleme Merkezi' kurmu ; stanbul Posta ve Telgraf Müdürlü ü'nde görevli Hat Ba çav u Hacı Mümtaz'ın yardımcılarıyla Ankara ile 'gizli hat'tan görü mü lardı.⁶ Yine de

bu faaliyetler İngilizlerin ya da Abdülhamid'in yaptıklarının yanında çok amatör kalıyordu.

Mustafa Kemal, özel haberle melerin izlenmesi konusunda farklı düşünüyordu. Amerikalı bir kadın gazeteciyle konuşurken, bu düşüncesini dile getirdi:

Çocu um, ben son sultan Abdülhamid gibi her eyi haber almam. Ona casusları hergün, Osmanlı İmparatorluğu'nda çekilmiş her telgraftan bir kopya verirlerdi.⁷

1922 yılında böyle söylemişti. Cumhuriyet kurulunca, durum değişti. Emniyet, telgrafları yakın takibe aldı. Kimi davalarda da telgraflar kanıt oldu. 1936 yılında Çerkez Ethem ve arkadaşlarının suikast davasında da emniyet bazı telgrafları 'manalı' bulmuştu. Atatürk, davayla bizzat ilgileniyordu. 20 Nisan 1936'da Dolmabahçe'deki yemek sırasında, dosyayı okuttuktan sonra Cumhuriyet kanlı İstisna Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak'a döndü:

Ali Saip Ursava 'nın ortasına ve ailesine İstanbul'dan çektiği telgrafların asıllarını bulun.

Soyak, hemen sofradan kalktı. Ulaştırma Bakanı Ali Çetinkaya'yı aradı, durumu aktardı. Az sonra sözkonusu telgrafların asıllarını telefonla yazdırmaya başladılar.⁸ Atatürk, sabaha kadar telgrafları ve evrakları inceledi. Sonunda suikast tertibinden Ali Saib'in habersiz olduğu kanısına vardı.

O dönemde haberlemenin ana kanalı telgraflar üzerinden yürüyordu. Telefon henüz o kadar yaygın değildi. Telefon ağı yayılınca genç Türkiye Cumhuriyeti devletinin de gizli kulakların faydalarını keşfetmesi uzun zaman almamıştı. 1920'lerde oluşturulan askeri istihbarat, Mustafa Kemal ve Fevzi Çakmak'ın üşüdüğü asker ya da sivil üst düzey yöneticilerin telefonlarını dinlemeye başladı. Politikacıların telefonlarının dinlenmesi 1930'lara doğru sistematik bir hale geldi.⁹

MENDERES VE PSIKOPAT KRIZI

Meclis'te 1947 bütçesi görü lüyordu. Demokrat Parti adına konu an Adnan Menderes'in sert ele tirileri, muhalefete alı ık olmayan CHP'li Ba bakan Recep Peker'i kızdırdı. Kürsüye fırladı:

..Adnan Menderes'in sesinde kötümser ve psikopat bir ruhun haletinin akislerini dinledik...

Ba bakan diline hakim olamamı tı. Meclis birbirine girdi. Soldaki CHP sıralarından 'Bravo' sesleri yükseldi. CHP'lilerin alkı larına kar ılık, sa daki DP'li milletvekilleri ba ırarak protesto ediyorlardı. Celal Bayar da yerinden do ruldu:

Kalkın arkada lar, müzakereyi terkedelim.

CHP'liler aldırı etmediler:

U urlar olsun!

DP'liler salondan ayrılınca gürültüler dindi. Peker'in sinirleri yatı mamı tı. Konu masını sürdürdü:

..Herkesin malı olan hakikatler, onlar dinlemeseler de buradan millete ifade edilir.

Kürsüden, CHP'li milletvekillerinin tezahüratları arasında indi. Ba bakanın, Menderes'e hakareti CHP'lileri mutlu

etmi ti. Bu konu mayı bütün memleket dinlemeliydi! Tunceli milletvekili Necmettin Sahir Sılan, bir önerge verdi:

Ba bakanın bu birle imdeki sözlerinin, oldu u gibi, en uzak köylere kadar her vasıta ile yayılmasını teklif ederim.

Eller havaya kalktı ve önerge kabul edildi. Bir CHP'li ba-ırdı:

Hatta radyo ile ne redilsin...

Birle imin sonuna do ru sözalan Hamdullah Suphi Tan rıöver, Peker'in hakaret dolu sözlerini ele tirdi. Ama Ba ba-kan geri adım atmamakla ısrarlıydı. Kürsüye çıkıp, 'psikopat' nitelemesini savundu. "Hakikati aksettirdim."¹⁰

Peker, haklı mı, de il mi? Menderes psikopat mı? Bu tartı malar, Meclis'i de a ıp, bütün ülkeye yayıldı. 'Psikopat krizi' günlerce sürdü. Sonunda Cumhurba kanı smet nönü, DP Genel Ba kanı Bayar ile görü tü de kriz öyle yatı tı...

'Psikopat krizi'nin asıl nedeni yıllar sonra çözülebildi: Menderes'in telefonları dinlenmi ti! Devlet, politikacıların telefonlarını dinliyordu! Genç Cumhuriyet, Osmanlı'nın beceremedi i yönteme çabuk ısınmı tı.

Tek parti rejimi, telefon dinlemeyi, devlet olmanın gere i sayıyordu. Hükümet oturuyor, 'dinlenmesi lüzumlu telefonları' tespit ediyor, o telefonlardaki konu malar da sürekli takibe alınıyordu.

Dinlenen konu malar tutanaklara geçiriliyor; rapor, her gün Ba bakana iletiliyordu. Telefonlar dinlenir de, muhalefet partisinin önemli adamı Adnan Menderes'in telefonu ihmal edilir mi? O da dinleniyor ve günü gününe Peker'e rapor ediliyordu. Peker'i de bu raporlar çıldırtıyordu. Menderes'in telefon konu maları evlere enlikti! Hiç politikadan sözetmiyor; arkadaş larıyla, günlük, sıradan eyler üzerine sohbetler ediyordu. Hem de saatlerce, hemen her gün. Üstelik argo deyimlerle dolu, arkadaş muhabetleriydi bunlar.

Peker, Menderes'in telefon konu malarının tutanaklarını okumaktan bıkmış usandı. Okuduklarına bir anlam veremiyordu. Bir politikacı nasıl olur da memleket meselelerini, politikayı konu mazdı? Raporları, okumu, okumu; kendince bir hüküm vermişti: Menderes'ten politikacı olmaz, ciddiye almaya bile gerek yok!

O gün Menderes'e cevap verirken de aslında bu dü üncesini aktarmak istemi; ancak ölçüyü biraz fazla kaçırmıştı...

Peker, Menderes'in telefon konu malarına a ırmakta haklıydı. Menderes, telefonda politikadan sözetmeyi sevmez; kelimenin tam anlamıyla havadan sudan konu urdu. Menderes'in ki ili inin bu yanı, o lu Aydın Menderes'e de geçti. O da uzun süren telefon görüşmelerinde gırgırdan ho lanıyor. En çok ho landı ı da telefonda ıslık çalmak...

Ba bakanın kaydetti i milletvekili

CHP iktidarının son yılını, bir ihbar olayı renklendirdi. Muhalefetteki DP'nin Aydın milletvekili Re at Aydın'ı, 25 Ekim 1949 günü Milli Emniyet'e giderek bir ihbarda bulundu:

"Osman Bölükba ı, birkaç ki i ile birlikte otururken, 'Millet Partisi geli medi. Bunun sebebi, inönü ile Bayar'dır. Evvela nönü'yü öldürelim. Sonra da Bayar'ı...' dedi."

Fakat, ifade metnini imzalamayı reddetti. hbar, Ba bakan emsettin Günaltay'a duyuruldu. "Bana da ifahen söyleyebilir mi? Bunu anlayın." Aydın'ı, kabul etti.

ihbarcı milletvekili ve Ba bakan, Milli Emniyet'te görüş tüler. Aydın'ı, konu maya ba larken, Günaltay, aya ıyla bir dü meye bastı.¹¹ Böylece mikrofonu vazodaki çiçeklerin arasına yerle tirilen makaralı teyp çalı maya ba ladı. "Memum bir karar verilmiştir." Milli Emniyet mensuplarına anlattıklarını tekrarladı.

Bu görü meden bekledi ini bulamayan Aydınlı, birkaç gün sonra da aynı öyküyü Bayar'a anlattı. Bayar; meseleyi önemseyip, Hükümete bildirince olay büyüdü. Suikast ihbarı do ru çıkmayınca büyük bir siyasi tartı ma ba ladı. Bayar, komploculukla suçlandı.

Sonunda sorumluluk Aydınlı'nın üzerine kaldı. Dokunulmazlı ı kaldırılıp, 'iftira' suçlamasıyla yargılandı. Milli Emniyet, o tarihe de in politika sahnesine, gazete sayfalarına çıkmamı tı. Duru malara, Milli Emniyet görevlileri de geldiler. Kocaman makaralı bir teybi de salona getirdiler. Mahkeme heyeti, konu mayı anlamakta güçlük çekti. Günaltay'ın sesi gayet net duyuluyordu; ama Aydınh'nın sözleri parazitler, hı ırtılar içinde kayboluyordu.² Milli Emniyet'in tekni i o kadarına yetebilmi ti...

nönü, taksilerde ne konu uyordu?

Tek parti döneminden sonra, gizli kulakların i leri yo unla tı. Bu kez Demokrat Parti, telefon dinletiyordu. Telekulakların rapor verdi i adresler de i mi ti. Cumhuriyet'in, 'devlet gelene i' i liyor, artık raporları, Ba bakan Adnan Menderes okuyordu.

CHP lideri smet nönü de yakın takipteydi. Telefonları sürekli dinleniyor; her hareketi izleniyordu. Öyle ki, taksie bindi i zaman pe inden gelen polisler, nönü indikten sonra taksi oförlerini karakola çekip sorguluyorlardı. " smet Pa a, yanındakiyle ne konu lu?" nönü, bunları hiçbir zaman sorun yapmadı.

Telefonları dinlenen sadece CHP'liler de ildi. DP milletvekillerinin telefonları da dinlenmekten kurtulamıyordu. Zaten Menderes bu faaliyeti gizleme gere i duymuyordu.

1959 sonbaharıydı. Menderes, DP Afyon milletvekili Kemal Özçoban'ın basın suçlarına af önerisi hazırlamasına

çok kızmı tı. Özçoban'ı, Ba bakanlı a ça ırttı. Salonda DP'nin ileri gelenlerinden bir grup toplanmı tı. Ba bakan odada dola ıyor; zaman zaman sert cümlelerle milletvekili ni azarlıyordu:

Telefon konu malarında da iktidarı tenkit ediyorsun. Gazetecilerle neden böyle konu uyorsun?

Bu kadarla kalmadı. Özçoban'a dinlenen telefon konu malarının tutanaklarını gösterdi. Tek tek hesap sordu. Kime ne demi ti? Neden demi ti? Özçoban, Ba bakanlıktan be saat sonra çıktı nda mosmordu.

Benzer örnekleri duyan di er DP milletvekilleri telefonda konu maktan korkuyorlardı. Kimi DP milletvekilleri korkusunu, casus filmlerini andıran yöntemlerle a maya çalı ıyordu.

Menderes'e yakın milletvekillerinden Kasım Küfrevi bile aynı endi eye kapılmı tı. Küfrevi'nin sesi, 16 Mayıs 1955 günü, *Akis* dergisi sahibi Metin Toker'i ararken telekulaklara yakalanma korkusundan titriyordu. "Çok mühim bir ey söyleyece im. Bulu alım." Randevu yeri Ulus'taki Hachette kitabevi idi. "Takip ediyorlar. n allah senin telefonunu dinlemiyorlardır."

Toker, yarım saat sonra kitabevine gitti inde, Küfrevi, bir kö ede kitapları karı tırıyordu. Yanına yakla tı. O da eline bir kitap aldı, karı tırmaya ba ladı. Küfrevi, yüzüne bakmadan fısıldadı:

Adnan bey, seni tevkif ettirtecek. Bugün savcıya emir vermi . Tedbirli ol.

Toker, sorular sordu. Olayın nereden çıktı nı anlamaya çalı ıyordu:

Adnan bey beni mi tevkif ettirtecek?

Küfrevi, "Evet" dedi. Her eye bizzat kendisi tanık olmu tu:

imdi kendisi söyledi. Sana a ız dolusu küfretti. 'Ben

onu içeri attırayım da aklı baına gelir' diyor.

Peki nasıl tevkif ettirtecekmi ?

Akis'te çıkan bir yazıdan dolayı...

Küfrevi, geldi i gibi tela içinde uzakla tı. Söyledikleri do ru ydu. Ancak Menderes, Toker'in yerine, derginin sorumlu Yazı leri Müdürü olan Cüneyt Arcayürek'i cezaevine atırabildi. Toker'i tutuklatmak için ba ka bir gerekçe bulunması gerekti.

Menderes'in Toker'i cezaevinde de gözaltında tuttu u 27 Mayıs sonrasında anla ıldı. Toker'in, e i Özden'e cezaevinden yazdı ı mektupların kopyaları, Menderes'in Ba bakanlıktaki özel kasasından çıktı.¹³ Menderes, Yassıada yargılamaları sırasında bu mektuplardan haberi olmadığını söyledi. Tabii ki, bu savunma inandırıcı olamadı...

KU U ROLÜNÜ OYNAYAMADI

27 Mayıs darbesinin geli ini herkes görüyordu. ktidar partisi de askerdeki hareketlenmeyi gözlemeye çalı ıyor, ancak ba arılı olamıyordu. İlk bilgi, Aralık 1957'de sürpriz bir e-kilde geldi. Samet Ku u adlı bir binba ı, önce DP milletvekili Mithat Perin'e, sonra da stanbul eski Merkez Komutanı emekli General Kazım Demirkan'a gitti:

Orduda isyan hazırlı ı var. Yüzba ı Kazım Atafirat'ın evinde Albay İlhami Barut'un da i tirakiyle toplantı yaptık. hbar ediyorum.¹⁴

Olay önemliydi. Önce i leri Bakanı Namık Gedik'e duyuruldu. Sonra da Menderes'e. Milli Savunma Bakanı emi Ergin de Ankara'dan stanbul'a a rıldı ve binba ı yeniden sorgulandı.

Ku u'nun darbeciler listesi, en çok Ergin'i a ırttı. Adı geçen subaylardan Faruk Güvenlürk ile daha o gün görü - mü tü. Güventürk'ün üpheli hiçbir davranı ı olmamı tı. O nedenle de Gedik'in, darbeci subayların tutuklanması iste - ine kar ı ıktı. Emekli Tümgeneral Demirkan, farklı bir öneri getirdi:

Samet, ihtilalci Albay İlhami Barut'u evine kahve içme-
e ça ırsın, eski sözlerini tekrarlatırcasına konu turmaya
çalı sın.

Senaryo hemen uygulamaya kondu. Albay, eve gelecek,
konu malar da gizli mikrofonla banda kaydedilecekti. Böy-
lece darbeciler, faka bastırılmı olacaktı. Ku çu, Albayı evi-
ne ça ırdı. Emniyet Birinci ube Telsiz Ba Teknisyeni Ni-
hat Yalçınır, eski model makaralı teybi yüklenip, yüzba ı-
nın balkonuna gizlenmi ti. 1. ube Müdürü Nevzat Emiralp
ile yardımcısı Muzaffer Yılmaz da kapının önündeki araba-
nın içinde bekliyordu.

Acemice hazırlanan senaryo, daha ba langıçta ilk falsosu-
nu verdi. Albay Barut, kapıyı çalarken, balkondaki teknis-
yenin karartısını farkedip, ku kulanđı. Binba ı Ku çu da
rolünü iyi oynayamadı. Gizli mikrofonun iyi kaydedebilme-
si için yüksek sesle konu up, sürekli sorular sordu. Tuza ı
farkeden Albay, darbeyi bilmezden geliyordu. Aslında ko-
nu an sadece Ku çu'ydu:

Sence i , pasif mukavemetle mi ba lamalı yoksa, su-
ikastlerle mi?

Hangi i ?

Canım hangi i olacak, ihtilal i i. Faruk Güventürk'le
Cemal Yıldırım'ın da bu hazırlıklardan haberi var de il mi?

Hangi hazırlıklardan? Arkada sen ne konu uyorsun?
Burası Suriye mi?

Albayın ziyareti 45 dakika sürdü. Ku çu'nun yapabilece i
bir ey kalmamı tı. Bant, Park Otel'de bekleyen Gedik'in
odasına götürüldü. Gedik, bir süre dinledikten sonra, sinir-
lendi:

Bu ne rezalet?

Gedik, arkasını döndü ünde Ku çu'yu göremedi. Baka-
nın yüzünün gerildi ini görünce korkmu , odadan sessizce
kaçmı tı.¹⁵

Asker, polis, ihbarcı binba ıyı aramaya ba ladı. Ertesi gün, ABD'nin stanbul Ba konsoloslu undan stanbul Em-niyet Müdürlü 'ne bir telefon geldi. Arayan, CIA istasyon efiydi:

Burada garip bir adam var. Antika eyler anlatıyor. Ba - konsoloslu a iltica etmek istiyor. Gelin alın bunu..

Ku u ve sekiz subay yargılandı. Tek dayanak, Ku u'nun ifadeleriydi. Yargılama sonunda sadece ihbarcı binba ı mah-kum oldu; di erleri aklandı.

DP yönetimi darbe heveslilerinin dokuz subayla sınırlı olmadı ını anladı ında ise geç kalmı tı.  yıl sonra bir sa-bah darbeye uyandılar. Menderes'in gizli kulakları, askeri dinleyememi ti.

27 MAYIS GECESİ YAKILAN TUTANAKLAR

Geceyarısına do ru M T'in Teknik Servis efi Mazhar Eymür'ün telefonu çaldı:

Askerler harekete geçti.

Eymür, tela la lojmanın kar ısındaki 'özel dinleme' bölümüne gitti. Yardımcısı Necdet Bey'i de ça ırdı. kisi birlikte bazı bant ve dinleme tutanaklarını imha ettiler. Eymür, o tela içinde bir yandan da söyleniyordu:

Kaç kere söyledim, bizi bu i lere kar ı tırmayın diye, bir türlü dinletemedim.¹⁶

Eymür'ün yakınd ı ı ler, CHP yöneticilerinin telefonlarının dinlenmesiydi. Eymür, M T'in 'teknik dinleme' (audio surveillance) konusundaki en önemli uzmanıydı. 'Teknik Servis' efi i'ni 1948 yılında Kavaklıdere'de iki katlı binanın birinci katındaki üç küçük odada kurmu tu. Birkaç yıl sonra Kavaklıdere'deki dört katlı binaya geçildi inde, 'Teknik Servis' Amerikalıların yardımıyla daha da büyümü tü. Büyük binanın birinci katının önemli bir bölümü dinlemeye ayrıldı ; bununla da yetinilmedi , dördüncü katta da 'özel dinleme' kısmı kurulmu tu. Özel dinleme kısmı, loj

manın hemen kar ısında ydı, istanbul'da da dinleme merkezi kurulmu , bu merkezin kapasitesi 1960'a do ru günde sekiz ki iyi dinlemeye yetecek düzeye gelmi ti.¹⁷

Mazhar Eymür, eve de i getiriyor; geceleri, ses kaydı yapan büyük makaralı teypleri, alıcı vericileri tamir etmeye çalı yıyor; saatlerce onlarla u ra ıyordu. Küçük o lu Mehmet de merakla babasını izliyor; istihbaratçı olmaya can atıyordu. 27 Mayıs gecesi de sabaha kadar uyumamı , babasıyla birlikte oturmu tu.

Mazhar Eymür, o gece CHP'nin dinlenme tutanaklarının M T'teki orijinallerini ve bantları yoketmi ti. Ancak ba ka yerlere gönderilen kopyaları ortadan kaldırmasına imkan yoktu. CHP'nin telefonlarının dinlendi ini gösteren tutanakların bazı kopyaları, Yassıada davaları sırasında günü ına çıktı.

CHP Genel Merkezi'nin telefon dinleme tutanakları, Yassıada'da, '9 numaralı' dosyada yer aldı.¹⁸ CHP Gençlik Kolları Ba kanı evki Aysan, Mersin'deki 1413 numaralı telefonla görü mü tü. Arayan *Haber* gazetesi görevlisi, Nimet adlı bir bayandı. 'Nasılısınız' faslı bittikten sonra Aysan, söze girdi:

Hamdolsun. Sizin gençlik kolundan memnunuz.

Nimet hanım, aynı dü üncede de ildi, itiraz etti:

Bizim kolda i yok evki bey.

CHP Genel Merkezi, bir ilin Gençlik kolunu bilmez mi? Aysan, kadının itirazını kabul etmedi:

Bizim istihbaratımız öyle...

Kadın, hem ehrilerini be enmemesinin nedenini açıklamak zorunda kaldı:

hsan a abey diyor ki; 'Hiç olmazsa 30 tanesi hapse girmeli, 500 tanesi yaralanmalı.'

O günlerde, CHP'liler, Demokrat Parti iktidarına kar ı eylemleri tırmandırıyordu. Herkes kendince bir çıkı yolu arı

yordu. Aysan da kadına hak verirken, kendi çaresizli ini dile getirdi:

Eh. Ba ka çare yok. Yakında da a çıkaca ız. Pa a'nın nutkunu teksir ettirip gönderece im. Buna hiçbir kuvvet mani olamaz...

Olaylar birbirini takip ediyor; hava giderek gerginle iyor du. 29 Nisan'da Ankara Üniversitesi'nde karga a çıktı. Olaylar sonrasında CHP Genel Merkezi'nin telefon trafi i daha da hızlandı. CHP yöneticilerinden Ferit Melen'in, Fevzi adlı bir partiliyle konu ması, telekulaklara yakalandı:

Halkı teskine çalı an bir subayı polisler vurdular.

Menderes'in bir beyanatu var radyoda.

Dinledim bir b.. yaramaz.

Burada haklıyız, azimliyiz, mantıklıyız.

Suphi Baykam'a da söyledim. Pa a'ya da söylesin. 'Her eye hazırız.'

Sadece CHP yöneticilerinin de il, görevlilerin konu maları da tutanaklara yansımtı. Genel Merkez'deki Turhan adlı görevli, sevgilisi Daime'yi aradı; kısa konu tu:

Tam saat 3.5'ta Ulus sinemasının önünde ol.

CHP yöneticilerinin 28 Nisan 27 Mayıs 1960 günleri arasındaki tüm konu malarının dinlendi ini gösteren '9 numaralı' dosya ile ilgili olarak kimse yargılanmadı. 27 Mayıs günlerinde kapalı kalan dosyanın kapa ı 1963'te açılabilirdi. Açan da DP yanlısı *Adalet* gazetesiydi. Gazete, dosyanın gizli tutulmasını ele tiriyor; telefonları dinlenen CHP'yi suçluyordu:

"Dosya muhteviyatı Halk Partisi'nin ipli ini pazara çıkar dı ı ve memlekette karde kanı akıtılması için ne türlü ter tiplere ba vurdu unu açıkladı ı için, bu dosya dava listesinden çıkarılmı ve milletin bilgisinden gizlenmi ti."

CHP yöneticilerinin olayları kı kırttı nı kanıtlamak için Suphi Baykam'ın, Kemal Önder'e söylediklerini aktardılar:

Bu köpekler bilsinler ki, ismet Pa a'nın kılına dokunuldu u taktirde ta ta üstünde kalmaz!

Gazeteye göre, ba ka bir kanıt da, CHP Basın görevlisi Co kun Bölükba ı'nın Nevzat adlı partili ile telefon görüşmesi idi. CHP'liler, 30 Nisan'daki konu mada kendi partilerini suçluyorlardı:

Ben artık, laf aramızda, Halk Partisi'ne güvenmiyorum.. Niye?

Dünkü olaylardan sonra..

Dün Meclis'te bokunu çıkarmı lar..

Dün Meclis'e hiç gidilmeyecekti.

Gece uyumadım, Halk Partisi'ne çok bozuldum..

Bu bilgilere CHP'nin telefonları dinlenerek ula ıldı ı görmezden geliniyordu. Özel ya amın gizlili i ihlal edilmi ; üstelik devletin istiharat örgütü DP'nin çıkarları için kullanılmı tı. Bunu umursayan yoktu. Varsa yoksa, "Dosya neden açıklanmadı?" Ke ke açıklansaydı da dinleyenler yargı lanabilseydi...

Telefoncu Ayten, Menderes'i dinledi

CHP'yi dinleten Menderes, Ba bakan olmasına ra men kendisinin de dinlendi inden üphelenmi ti. O günlerde çapkınlık öyküleri dilden dile dola ıyor; gönül ili kileriyle ilgili dosyalar hazırlandı ı söylentileri konu uluyordu. Menderes, Ba bakanlık Müste arı Ahmet Salih Korur'u, Milli Amelle Hizmet Te kilatı'na (MAH, M T'in ilk biçimi) gönderdi. Korur, MAH stanbul Merkez efi muavini Fuat Do u'nun kapısını çaldı. Kendini tanıttı, sinirliydi:

Neden Adnan Menderes'in telefonlarını dinliyorsunuz?

Do u, Ba bakanın telefonunu dinlemediklerini söyledi. nandırmak için de kasasında sakladı ı bir listeyi çıkardı. " te dinledi imiz ki iler in adları burada." Korur, Do u'ya

inanmadı; ara tırmasını sürdürdü. Amerikalılar, Beyo lu'ndaki dinleme servisi çalı anlarını maa a ba lamı lardı! Ba bakanın dinlendi i iddialarının kayna ı da buydu. Ba - bakan kendi emrindeki MAH'a istedi i politikacıların telefonlarını dinletiyor, ama yine de hakim olamıyordu! MAH, DP'li politikacıların da girip çıktı ı 'Lüks Nermin'in rande vuevinin telefonlarını dinliyordu. Hatta DP'li bir bakanın, uyu turucu kaçakçısını evinde sakladı ı da telefonu dinle- nerek ö renilmi ti! Tüm bunlar, Menderes'in atadı ı MAH reisine ra men, ondan habersiz gerçekte tirilmi ti.¹⁹

Yassıada davalarında, Menderes'in üphelendi i Amerika- lılardan dinleme tutanakları ortaya çıkmadı. Ancak PTT' den tanık getirildi. zmir ehirlerarası telefon memuresi Ay ten Aktuna, her eyi büyük bir rahatlık içinde anlattı. Men- deres'in konu malarını a ılacak kadar ayrıntılı hatırlıyordu:

2 Mayıs gecesi *Demokrat izmir* gazetesinin yakıldı ı 03'teki arkada lara söylenmi . Hadiseden iki gün önce Vali Kemal Hadımlı'yı, Dahiliye Vekaleti'nden aradılar. Vali ko- nu masında: 'Haber almı lar, biz de zevahiri kurtarmak için kapılarına iki polis dikiverdik.' dedi.

Yargıçlar, sanıklar ve izleyenler susmu , büyük bir sessiz- lik içinde telefon memuresinin anlattıklarını dinliyorlardı:

Demokrat izmir gazetesinin tahribi hadisesi bittikten sonra geceyarısı Adnan Menderes, Muzaffer Kurbanolu'nu (Milletvekili) aradı. Kurbanolu, Menderes'e DP il binası (bombalama) hadisesini naklediyordu.

Telefoncu Ayten, Ba bakan Menderes ile bir iktidar parti- si milletvekili arasındaki konu mayı dinleme cesaretini gös- termi ti! Menderes'in Park Otel'den telefon etti ini vurgu- layıp, hafızasındaki tutanakları aktarmaya devam etti:

Menderes: Mühim de ildir. Peki öteki ne oldu?

Kurbanolu: *Demokrat izmir* gazetesinde yangın çıkarıl- dı. Camları, kapıları kırıldı...

Menderes: (sinirlenerek) Bir i i beceremediniz alçaklar...

Kurbano lu: Arkada lar, bütün gayretleriyle çalı tılar.²⁰

Aktuna'nın konu maları bu kadar ayrıntılı aktarabilmesi, Mahkeme Ba kanı'nı da a ırttı. "Kızım, bütün telefonları böyle dinleyebiliyor musun?" Aktuna, 'görev icabı' dinledi-
ini savundu:

Mühim konu maların kesilmemesi için dinleriz. Çünkü bir ba kası araya girebilir. Konu ma aksarsa herhangi bir memura, o konu manın neticesi soruldu u zaman bir ey söyleyebilsin diye, takip etmesi vazifesidir.

Aktuna'nın konu maları, büyük yankı yaptı. Günlerce tartı ıldı ve telefon memuresi büyük ün kazandı. Adı 'Telefoncu Ayten'e çıktı. DP yanlısı basın, 'Telefoncu Ayten'in, Yassıda davalarının ünlü Ba savcısı Altay Ö.Egesel'in 'metresi' oldu unu bile iddia etti. Bu gazetelerin paparazzileri, günlerce 'Telefoncu Ayten'i takip ettiler.

Telefonların dinlenmesi meselesi yine gürültüye gitti. Bu olayda da özel ya am ve telekulak konusuna hiç dikkat edilmedi. Türkiye'nin genç demokrasisi, çok partili ya ama yeni geçmi ; kimi kavramlar henüz geli memi ti.

'Telefoncu Ayten'in korunması da do aldı. Tıpkı, Karay'ın Bab ı Ali baskınında rol alan posta memurlarına kol kanat girmesi gibi, 'Telefoncu Ayten'de hiçbir suçlamayla kar ı-
la madı. Sadece yeri de i tirildi. Bu dosya da tarihe havale edildi...

GÜRSELİN YAKININDAKİ CASUS

Yassıada telekulak olayları ayyuka çıkınca, 'dinlenme sendromu' herkesi sardı. Hatta Milli Birlik Komitesi lideri Cemal Gürsel de bu sendroma yakasını kaptırdı. Onun korkusu da 'Millî Ef' smet nönü idi. Gürsel daha ilk günden telefon açıp, bahşlıklarını bildirmişti:

Emirleriniz bizim için peygamber buyruğudur Pa am..

Yine de nönü, mesafeli duruyor; gelişmeleri izliyordu. Darbeciler arasındaki bölünme, kısa sürede nönü'nün kulağına ulaştı. Türkiye ve arkadaşları seçim istemiyor; öbür kanat kısa sürede normale meyi savunuyordu. nönü de seçimin hemen yapılmasından yanaydı. Ayrılmayı koymaya karar verdi. Bir sabah aniden Bakanlık'a gitti. Gürsel'e, Komite'deki ikililiği bildirmişti. nönü, görüşmeden çıkarken, gazetecilere kısa bir açıklama yaptı:

Millî idaresi liderini seçimleri yapmakta kararlı gördüm.

Baskın uyan Gürsel, a kına dönmüştü. nönü, nasıl olup da Komite'deki tartışmaları öğrenmişti? 'Millî Ef'in, toplantılardaki konuşmaları duydu mu üphesini, diğer Komite üyelerine de anlattı.

Hep birlikte köstebek aramaya başladılar. Önce Meclis'ten gelen odacılardan üphelendiler. Oysa kurulu undan bu yana Meclis'in gizli toplantılarına sadece saır dilsiz odacılar alınıyordu. Yine de Komite salonuna giren odacılar, muayeneye gönderildiler. Gülhane Askeri Hastanesi'ne gönderilen tüm odacılar, 'saır ve dilsiz raporu' ile döndü.

Gürsel ve komitecileri, bu raporlar da rahatlatamadı. Bu kez Milli Emniyet'ten uzmanlar çağrıldılar. Uzmanlar, saatlerce çalışıp, komitenin toplantı salonunda, diğer odalarda, gizli mikrofon ve ses alma cihazları aradılar. Sonuç sıfırdı; hiçbir şey bulamadılar.

Üstelik nönu'nün komitede olup biten bu gelişmeyi duymasını da önleyemediler. nönu, komitede yapılan araştırmaları duyunca kahkahalarla güldü.²¹

Aradan aylar geçti. nönu'nün dinletmesi korkusu unutuldu; Gürsel, Cumhuriyet kanlılarına iyice alıştı. 1963'ün son günlerinde gerçekleşen bir olay, Gürsel'in 'dinlenme korkusu'nun ne kadar haklı olduğunu ortaya çıkardı. Fakat bu dinleme olayının nönu ile ilgisi yoktu!

Bir M T yetkilisi, Köşke çıktı, Gürsel'i ziyaret etti. Sorun, Cumhuriyet kanının çok yakınındaydı. Çok yakını olan bir kişi, Sovyet ajanıydı! Gürsel'in yakını, Bulgar Gizli Servisi aracılığıyla Sovyet ajanlarıyla yaptıkları görüşmeler, 'i görüşmesi' havasındaydı. Ancak bilerek veya bilmeyerek, KGB'ye bazı bilgiler veriyordu! M T yetkilisi, bazı telefon konuşmalarını dinlediklerini söylüyordu. Cumhuriyet kanından yakınına uyarmasını istiyordu. Yalnız kaldığında Gürsel'in yüzü kızarmı, kalbi sıkı sıkıydı.²²

M T'in telekulakları, Cumhuriyet kanının yakın çevresine kadar uzanabiliyordu. Bunu doğal görevleri kabul ediyor; telefonları dinlemek için kimseden özel bir izin almaya da gerek görmüyorlardı...

Ne de olsa o günlerde, bütün devlet her yerde komünist

ajanları arıyordu. M T'in de Ankara'nın dört bir yanını dinlemesi, so uk sava ın do al bir sonucu sayılıyor; Sovyet ajanlarının her tarafa sızdı ı varsayılıyordu.

Tabii ki, KGB ajanları bo oturmuyorlardı. Ancak KGB etrafında olu an efsane, kimi garip olaylara da neden oluyordu. Cumhurba kanı olmadan önce Moskova Büyükelçi li i'ne atanan Fahri Korutürk'ün ba ına gelen olay da bu türdendi. Korutürk, sabah ak am, büyükelçilikte dinleme aletleri aratıyor; komünistler dinlemesin diye kimi zaman dolabın içinden ya da yata ın altından konu uyordu..

Hatta Dı i leri Bakanlı ı, Prag'daki elçilikte gizli bir mikrofon bulununca tüm büyükelçiliklere bir genelge yollamı tı: "Casuslardan korunmak için özel konu malar sırasında radyoyu sonuna kadar açın."²³

Tüm bu önlemler, KGB'ye kar ı alınıyordu. CIA ajanları için bir sorun yoktu. Onlar zaten M T ile birlikte çalı ıyorlar; Türkiye'deki tüm geli melerden rahatça haberdar oluyorlardı. Bir keresinde smet nönü bile bu durumdan ya kınmı tı: "Bir görev veriyorum, bana gelmeden Washing ton'un haberi oluyor."²⁴

M KROFONU CEKETLE ÖRTEN M LLETVEK L

Adalet Partisi Meclis Grubu'nun TBMM'deki ilk toplantılarından biriydi. Askerlerin gölgesi, henüz Meclisin üzerinden kalkmamı tı. 27 Mayısçılar'ın politikadan silmek istedi i DP, AP kimli ine bürünmü ; seçimlerden ba arıyla çıkmı tı.

Milletvekillerinde, senatörlerde bir ürkeklik vardı. Korku havası henüz da ılmamı tı. Zonguldak milletvekili Sadık Tekin Müftüo lu, tela la kürsüye çıktı:

Arkada lar lütfen dikkatli konu alım. Her eyi söylemeye yelim. Bizi dinliyorlar.

Grup birden karı tı; her kafadan bir ses çıkıyordu. Müftü o lu'na hak verenlerin sayısı az de ildi. Gizli grup toplantı larındaki tüm konu maların dı arıya sızmasından endi e ediyorlardı. Ya gizli bir mikrofon yerle tirilmi ti; ya da kürsüdeki mikrofonun dı arıya bir kabloyla ba lantısı vardı!

Milletvekilleri ve senatörler hareketlendiler. Kimileri e i lip, oturdu u sıranın altını, sa nını solunu inceliyor. Ba ka ları da duvarları, pencereleri gözden geçiriyordu. Kürsüdeki mikrofonun kablosunu takip edip, kürsünün altında ba

ka ba lantı kablosu arayanlar da vardı. Kurucu Genel Ba - kan Ragıp Gümü pala'nın sesi çıkmıyordu. Bu karga a, bu heyecan bir süre devam etti. Bir ey bulunamadı. Yine de dinlenmediklerine ikna olamadılar. Yeniden Müftüo lu'nun sesi duyuldu:

Arkada lar, ceketimizi mikrofonu örtüp konu alım. Mikrofonu sız konu urusak bizi dinleyemezler.

Mikrofonu ceketle örtmenin gerekçesi tam anla ılamadı. Ancak Müftüo lu'nun ilk uygulamayı hemen oracıkta ba - lattı ı görüldü. Müftüo lu, ceketini çıkarıp, mikrofonun üzerine örttü ve konu maya ba ladı. Sözlerini sürdüremedi. Bazı milletvekili ve senatörler aya a kalkmı ba ırıyorlardı:

Kim dinlerse dinlesin. Burada hukuk dı ı yaptı ımız bir ey yoktur. steyen dinlesin. Mikrofondaki ceketini kaldı - rın.

tiraz edenler de askerlerin dinleyebilece ini kabul edi - yordu. Ama ceket örtülmesini savunanlardan daha cesurdu - lar. Sonunda onlar baskın çıktı. Müftüo lu'nun ceketini mik - rofonun üzerinden alındı ve konu malar ondan sonra ba - ladı...

Bereket, hiç kimse gruba radyo getirip, müzik e li inde toplanma fikrini ortaya atmadı...

CASUS UÇAKLAR ÇİN PAZARLIK

1960'larda henüz uydu teknolojisi gelişmemişti. Türkiye'deki üsler, Sovyetler Birliği'nin iç bölgelerinin dinlenmesi konusunda yetersiz kalıyordu. İran'daki dinleme istasyonları da elden çıkınca Amerika, çareyi, 'casus uçakları' geli tirmekte buldu.

'Rainbow' (Gökkuşuğu) adı verilen siyaha boyanmış U 2 uçakları, geceleri Türkiye'deki üslerden kalkıyor, Sovyetler Birliği üzerinde dolaşıyordu. Çok yüksekte uçabilen casus uçakların Sovyet toprakları üzerindeki seferleri 1965'e kadar sürebildi. Sovyetler, 20 bin feet yükseklikte uçan bir U 2'yi Karadeniz üzerinde düürünce operasyonlar açılmaya çıktı. Türkiye, bu uçakların anlamını o zaman kavradı. U 2'nin pilotu Powers ile ilgili haberler günlerce sürdü. Ancak bu tartışmalar, casus uçakların uçuşunu bir süre daha önleyemedi. Sovyetler Birliği'nin tepkileri sadece ABD'ye değil, bu uçaklara havaalanlarını açan Türkiye'ye de yöneliyordu.²⁵

Sovyet yöneticileri, bu konudaki tepkilerini her zeminde dile getirmekten geri durmadılar. SSCB'nin Ankara Büyükelçisi Rijov, 27 Nisan 1966'da, Dışişleri Bakanı İhsan Sabrı

Ça layangil ile görü mesinde de casus uçaklardan sözettii:

...Türkiye'ye kar ı zorluk çıkartmak dile inde de iliz. Bizim birçok ülkelerle ili kilerimiz vardır. Bununla beraber her gün 'ke if uçu ları ve elektronik istihbarat' yapılırsa, bundan bir sonuç çıkarmak gerek. Biz Türkiye ile kom u yuz. Üçüncü bir devletin dost topraklarında elektronik üsler bulundurması, füze gemilerinin Karadeniz'e ziyaretleri, merkezi Karamürsel'de olan istihbarat a ı bulunması ho a giden eyler de ildir. Böyle bir durumda kalsanız sizin de ho unuza gider miydi?²⁶

Casus uçaklar olayı, Ba bakan Süleyman Demirel'in, Sovyet Ba bakanı Kosigin ile 21 Aralık 1966'daki görü mesinde de gündeme geldi. Demirel, U 2'lerin Sovyetler üzerindeki seferlerini 'ilmi uçu lar' olarak nitelendirdi:

...Biz, iktidara geldikten sonra ilmi uçu ları durdurduk.

Demirel, bu bilgiyi verdikten sonra hemen kar ı ata geçti:

Ancak Sovyet Rusya'nın bir gemisi Bo az önlerinde çalı malarda bulunmu tur. Bu davranı zaman zaman yenilenmi tir.

Kosigin de sözlerine küçük bir düzeltme ile ba ladı:

Hükümetinizin ilmi uçu ları durdurdu u hakkındaki açıklamalarına çok memnun oldum. Bunlar 'ke if uçu larıydı.

Sovyet Ba bakanı, bu uçu ların durdurulmasına memnun oldu unu ilettilti. "Hidrografi gemisine gelince" deyip, ABD'nin Karadeniz'deki izleme faaliyetlerinden yakındı:

Karadeniz'de bizi ku kulandıran olaylar oluyor. Amerikan gemileri özgürce Karadeniz'de dola ıyor, füze ta ıyorlar, bize bunların geli i bildirilmiyor. Biz de kar ı önlemler alıyoruz.

Görü meler, iki tarafı da memnun etti. Sovyetler de, Türkiye'nin U 2'leri engelleme kararına, Demirel'in yakındı ı gemileri geri çekme jestiyle kar ılık verdi.

Do al olarak bu geli meler, Amerika'yı rahatsız etti. ABD, U 2'lerden do an aç ı kapatmak amacıyla yeni önlemler aldı. Bir yandan da Türkiye'nin bu uçu lara izin vermesi için giri imlerini sürdürdü.

Ba bakan olan Ecevit'in cevab ı da Amerikal ıların ho una gitmedi:

Ruslarla anla ın, e er onlar rıza gösterirse biz de izin veririz.²⁷

Demirel, Ecevit'in bu tavrına kar ı çıktı. Amerikal ılar da Ruslar'dan anlay ı göstermesi iste inde bulunmadılar. U 2'lerin uçu una, 'Milliyetçi Cephe' hükümetleri döneminde de izin verilmedi. Amerika, 12 Eylül 1980'de darbe yapan askerlerin, casus uçu lara yeniden izin vermesini bekliyordu.²⁸ O da olmad ı. Askerler, Amerikal ıları sadece bu konuda hayal kırıkl ına u rattılar.

Sorun, yıllar sonra sessizce çözüldü. Körfez sava ı sırasında, Irak üzerinde yapılan ke if uçu larında ncirlik üssü de kullanıldı. Amerika'nın yeni üretti i Awacs erken uyar ı ve ke if uçaklarından dördü ncirlikte konu landı. U 2'ler ise Suudi Arabistan ve Kıbrıs'taki ngiliz üslerinden hava landı. Eski tart ı malar unutulmu tu...

Kosigin'in a ıdı Türkiye'den duyuldu

Türkiye'nin ABD'ye sa lad ı olanaklar, casus uçaklarla sınırl ı de ildi. Amerika, Sovyetler Birli i'nin hava ve denizdeki askeri faaliyetlerini, füze ve nükleer silah deneylerini Türkiye'deki üslerden izliyordu.

Elektronik istihbarat toplama merkezlerinin en önemlileri Sinop ve Karamürsel'deki üslerdi. Sinop ve Karamürsel'deki izleme ve haberle me tesislerinde 'dünyanın en büyük casusluk fabrikası' adı verilen, Amerika'daki NSA'ya (National Security Agency Ulusal Güvenlik Ajansı) ba l ı

personel çalı ıyordu. Bu iki üs, yüksek teknoloji ürünü cihazlar sayesinde Sovyetler'in haberle me a ının kolaylıkla dinlenmesini sa ılıyordu.²⁹

Karamürsel'deki NSA uzmanları, 23 Nisan 1967'de Sovyet lideri Kosigin'in gözya larını duydular. Sovyet uzay aracı Soyuz 1 kontrolden çıkmı ; dünyaya dü mekteydi. Kozmonot Kamarov da uzay aracıyla birlikte parçalanacaktı. Telsiz bağlantısı kuruldu unda Kosigin'in, a lamaklı sesi duyuldu:

Sovyetler Birli i'nin en büyük kahramanları mertebesine yükseleceksin!

Sonra kozmonotun e i telsizin ba ına geldi. kisi, çocuklarının gelece ini so ukkanlı biçimde konu tular. Ve sonra ölümü hep birlikte ya adılar. Birkaç dakika sonra Kamarov bir ç ılık attı; telsiz sustu.

Ölüme uzaktan tanık olan NSA elemanları, bu konu ma yı hemen Washington'a iletiler. Ancak Karamürsel'in asıl sahibi Türkiye hükümetinin bu konu madan haberi olamadı. Türkiye hükümetinden gizlenen konu manın aç ı çıkması için be yıl beklemek gerekti.

NSA analizcisi Perry Fellwock, 1972 yılında 'fazla heyecanlı bir görev olmadı ı' gerekçesiyle NSA'dan ayrılınca dili çözüldü. Sırları açıklayan demeçler verdi. Türkiye'deki antenlerden dinlenen ba ka konu maları da anlattı. Sovyetler'in, 'Altı Gün Sava ı' öncesinde Ortado u'da sava ın ba lamasından endi e etti i izlenimini de NSA yetkililerine iletmi ; uyarısı dikkate alınmamı tı.

Fellwock, NSA'dan 'ki isel gelecek vadetmedi i' için ayrılmı tı. Bir de NSA ile i birli i yapan BND (Almanya stihbarat Servisi Bundesnachrichtendienst) elemanlarından nefret ediyordu. "Bunların ço u zaten eski Nazi idi."³⁰ Fellwock'un açıkladı ı sırlar, Avrupa ve Amerika basınında geni yankı buldu. Türkiye'de ise sayfaların kenarlarına konulan 'pul' haberlerden biri bile olamadı...

CIA' N D NLEME ARACI ANKARA'DA

12 Mart muhtırası öncesiydi. Birçok grup, 'cunta' hazırlı ı içindeydi. Cemal Madano lu grubu, Orhan Kabibay grubu, Numan Esin grubu ve Celil Gürkan ekibi.

Her ey büyük bir gizlilik içinde yürütölüyordu. Telefonla konu urken kod adlar kullanılıyor; M T takibine kar ı gece bulu maları tercih ediliyordu. ler yolunda gidiyordu. Elle-rindeki güçle 10 ihtilal bile yapılabilirdi!

Ancak ilk olumsuz sinyaller, Ankara'daki bir toplantıda geldi. Toplantı, Numan Esin Orhan Kabibay grubuna yakın i adamı Co kun Bölükba ıo lu'nun, Hülya Restoranın ar-kasındaki ' ark' dairesindeydi. Dairenin anahtarını Bölük ba ıo lu'ndan Altan Öymen almı tı. Do an Avcıo lu, Vedii Bilget, Cemal Re it Eyübo lu ve bazı havacı subaylar erken gelmi ti.

Deniz Binba ı Erol Bilbilik, takip konusunda deneyimli-y-di. Daireye gelirken, kısa yoldan yürümek yerine, bir paralel sokaktan dola ıp etrafı kolaçan etti. Bir de ne görsün? ABD Büyükelçili i'nin beyaz station wagon arabası orada duruyor! Arabanın orada durması iyiye alamet de ildi. Bil

bilik, beyaz aracı tanıyordu. Bir kilometrelik alandaki tüm konu malar o araçtaki son model cihazlarla çok net dinlenebiliyordu. Toplantının yapılacağı yer de aracın dinleme alanındaydı.

Bilbilik, daireye girerken, ne yapacağını karar verememi ti. Dı arda CIA'nin dinleme aracını gördü ünü söylese daha kötü olabilirdi. O seçenekler arasında gidip gelirken toplantı başladı. 15 20 dakika geçmemi ti ki, kapı zili çaldı. Tam üç kere... Açtılar, kapıda kimse yoktu! çerdekilerin rengi sarardı.³¹

M T, onları CIA'ye karşı uyarımı tı. Ama kimler? Bunu hiçbir zaman bilemediler. M T içinde onlara yakın isimler de vardı; karşı olanlar da. CIA, M T'ten cuntacılar konusunda yeterli bilgi alamayınca, do rudan faaliyete geçmi ; orada da engellenmi ti...

Kasıktaki mikrofondan bozuk kayıt

CIA'i engelleyen M T, Madano lu grubunu yakından izlemekten geri durmuyordu. Hem de içlerine eleman yerle tireyerek. M T ajanı Mahir Kaynak, gruba sızımı ; her geli meyi te kilata aktarıyordu. Gün geldi, M T, ayrıntılı raporlarla yetinmemeye başladı. "9 Mart Cuntasının toplantılarını banda al." Anlaşılan, Madano lu grubunu yargılamak için kanıt elde etmek istiyorlardı.

Kadere bakın; 27 Mayıs öncesinde darbecileri dinleyen Madano lu'nun, imdi kendisi dinleniyordu. 27 Mayısçılaların Genelkurmay karargahındaki toplantı salonlarına dinleme cihazları yerle tiren Madano lu, her geli meyi anında ö renmi ti. Nitekim Madano lu, cuntaya bir davet üzerine de il, kendisi uygun gördü ü bir tarihte girmi ti.

Toplantıları kaydetme talimatı alan Kaynak'ın i i zorla - mı tı. O günlerde dolmakalem ya da dü me ekindeki gizli

mikrofonlar yoktu. Gizli mikrofon denilenler, el büyüklüğünde hantal cihazlardı. Bele veya kasa ya da landıktan sonra anteni gömlek içinden omuzdan a ırđır, aksi yönde serbest bırakılırdı.

Her toplantı, Kaynak için azap halinde geçiyordu. Gizli mikrofonu vücuduna ba lıyor, farkedilmemesi için ecel terleri döküyordu. O sırada dı arda bekleyen bir araç da, mikrofondan gelen radyo sinyallerini makaralı teyplere kaydediyordu.³² Operasyonun adı da M T'in cuntacılar a yakla ır mını yansıtıyordu: 'Balon operasyonu.'

Operasyonun adının do ru seçildi i zamanla tescillendi. Gerçekten Madano lu grubu darbe yapamadı. 12 Mart muhtıracıları, onları askeri mahkemede yargıladı. stanbul Sıkıyönetim Komutanlı ı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'ndeki davada, Kaynak'ın gizli mikrofonla kaydetti i konu malar kanıt olarak kullanıldı. Kaynak, tam 61 bant doldurmu tu.³³

'Üsküdar balon operasyonu' ba lıklı bant, 20 Temmuz 1969 tarihli toplantıyı içeriyordu. Fakat kayıt, çok ba arılı de ildi. Konu maların birçok bölümü anla ılamıyordu:

fakat öyle bir ey Madano lu'nun yani... bunu nasıl tensip ediyorsunuz...halkın güvenli ini kazanmı olacak. Zengin veya ... bunlara..

6 ay içerisinde partiyi kurabilirsek...

...Bir taraftan partiyi kurmaya çalı ırken...bu zaman içinde...bunun tekliflerini getirsek, ondan sonra da halkın... kurmaya çalı mak. Bunların içinden alaca ın olur, dı tan olur.

.... Komite birtakım eylere adımını atması lazım... bir ticaret, bir sanayi meseleleri...

M T'in, bandı ka ıda geçiren de ifre görevlileri, tutana ın birçok yerine notlar dü mü tü: "Anla ılmayan konu malar. Gürültü fazla ve sesler çok flu. Bo luk ve gürültüler, anla

ılmayan sesler." Belki o gün Kaynak, mikrofonu, kası ına yerle tirmi ti!

Konu ulanların birbiriyle ba lantısı bile anla ılamıyordu. Amerikan sendikaları, iktisat fakültesi, dayak, liderlik gibi birçok ilgisiz ba lık sözkonusuydu. Daha net anla ılabilen bölümler de vardı:

Bunu köylü hareketlendirmesi ... o zaman Halk Partisi kanalıyla yapar.

... Halk Partisi kanalını da kullanaca ız tabii. Halk Partisi kanalından ba ka, parti için parti içersindeki adamlar vasıtasıyla...

Bunu iyi hatırlattınız ... Halk Partisi'nde birkaç adam var....Bu haberler ondan mı çıkıyor?

imdi 2 3 ki iden üphelendiler ... Do an Avcı lu, Cemal Eyüpo lu, Orhan Kabibay var ... Muammer Aksoy ...

Hepsi birle tiler efendim ...

Raif Bey böyle bir hazırlık ... gibi adamlar buldurup istedi ine göre biz cuntadan haber verelim.

Yuvarlak laflarla geciktirdi mektupların cevaplarını.

M T'in tutanak gafi

'Üsküdar balon operasyonu' tutanaklarının son bölümü, M T'in küçük bir gafını ortaya koyuyordu. Tutana ın son bölümünde "Bo luk ve gürültüler, anla ılmayan sesler" notunun altında kısa bir açıklama vardı:

"Bo luktan sonra fondaki sesler de i ti. Ses çok netle ti."

Net konu maların de ifresi, tutana a aynen eklenmi ti. Nasıl olmu sa olmu ; M T mensubu, bandı çözerken, bu sözlerin Madano lu grubuna ait olamayaca ını farketme mi ti:

Bir avuç militanın çok büyük ö renci kitlesiyle/ö retim üyeleriyle üniversiteyi karar ve icra organlarını bir yılgınlık

ve çekingenli e itmek istedi i ve bunda ba arı da kazandı ı hazin bir hakikattir. 5 bin ki ilik bir üniversitede 300 400 komünist zorbanın geri kalan bütün ö rencilerin arzuları hilafına boykot ve i gallere girebildikleri. Tarafsız veya komünizm tehlikesinin idraki içindeki bulunan ö retim üyelerini sindirdiklerini görüyoruz.

Bu konu manın bir cuntacının dudaklarından dökülme di ini anlamayan M T elemanı, daktilyoyu tıkırdatırken, üniversitelerdeki olaylarla ilgili de erlendirmeleri de do al saymı tı:

Son aldı ımız habere göre, Dev Gençli ö renciler 21 Nisan Salı günü yani bugün yapılacak olan Ege Üniversitesi Talebe Birli i seçimlerini her ne pahasına olursa olsun kazanmak için ta lı, sopalı zincirli ve tabancalı olarak seçime gideceklerdir.

Konu manın metni tam 21 sayfa tutuyordu. Metinden anla ıldı ı kadarıyla, bu konu ma, M T'teki bir brifingte yapılmı tı. Madano lu grubunun konu malarını do ru dürüst kaydedemeyen telekulaklar, kendi toplantılarını son derece net kaydetme ba arısını göstermi lerd! Bununla da kalma mı lar; M T brifinginin bandını, Üsküdar balon operasyonu'nun bantları arasına karı tırmı lardı!³⁴

Teyp kullanan darbeci

12 Mart öncesinde ya anan ilginç olaylardan biri de,, 9 Mart'ta darbeyle idareye el koymaya hazırlanan 'Faruk Gürler Cuntası'nın 3 Mart 1971'deki toplantısıydı.

Toplantı sonrasında cuntacılar birbirine dü tü. Eski ihtilalci Yarbay Talat Turhan, korgeneral Atıf Erçıkan'ı 'ajan' olmakla suçladı. Erçıkan, toplantıya cebinde teyple girmi ; Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in, havacı orgeneral Muhsin Batur'un gerçek niyetini ö renmesine neden ol

mu tu. Darbe sonrasında kendisi Genelkurmay Ba kanı ve ardından Cumhurba kanı olmak isteyen Gürler de, cuntadan kopmu ; Menduh Ta maç'a yana mı tı. Böylece darbe de 9 Mart yerine 12 Mart'ta gerçekleşti.³⁵

SÜKAN ÖZEL ÖRGÜTÜ

Faruk Sükan, 1965 yılında atandı ı ç i leri Bakanlı ı ile kısa süre içerisinde bütünüle ti. 'Zehir Hafiyeye' unvanı verilmesine neden olan olaylar zinciri, bakanlı ının ilk günlerinde başladı. Bakanlıkta alı ılmadık yöntemler uyguluyor, her yaptığı ıyla politika dünyasında büyük sarsıntılara neden oluyordu. Bir gün, Senatoda'ki görüşmeler sırasında, Milli Birlikçilerden bir senatör aya fırladı:

Bizim telefonlarımızı dinletiyorsun!

Sükan'ın korkusu yoktu. Yıllarca belleklerden silinmeyecek, adı her anıldı ında hatırlanacak ünlü yanıtını verdi:

Ben sizi dinlemiyorum. Ben solcuların nefes alı ı verilerini bile biliyorum.

Senato birbirine girdi; protestolar Millet Meclisi'ne de yayıldı. Tepkiler, Sükan'ın tutumunu de i tiremedi; o, sözlerini tekrarlayıp durdu. 'Vatana ihanet eden solculara her şey müstehak' diyordu. Tanımı da epeyce geni ti. Neredeyse AP'lilerin dı ındaki herkes solcu, herkes komünistti.

1966'da ya anan bir olay Sükan'ın cepheyi giderek geni

letti ini ortaya çıkardı. 7 Mayıs gecesi, Sükan, TBMM dare Amiri Hilmi Onat'ı aradı:

Çok önemli bir i imiz var. Acele gel.

Onat, saatine baktı. Saat gece 01.30 idi. Ne oldu unu sordu. Sükan, telefonda fazla konu mak istemiyordu: Telefondaki gizli kulakların operasyonunu önceden ö renmesini istemiyordu. Onat, parti büyü ü durumundaki bakana itiraz edemedi.

Sükan, bir ihbar almı tı. TBMM'deki daktilo ve teksir makinalarıyla gizli bildirimler basılıyordu! Polisler, Meclisi sardılar. Milli Birlikçiler'in odalarından ba lamak üzere tüm odalara girildi; dolaplar tek tek açıldı. İğnçtir, polisler sadece Adalet Partisi'nin odalarına girmedi. 5.5 saat süren aramada Meclis'te hiçbir suç unsuru bulunamadı. Ertesi gün muhalefet isyan etti. smet nönü, Sükan için çok a ır konu tu:

E kıyanın sa ı solu belli olmaz.³⁶

Sükan o günlerde kendisini 'Zehir Hafiyelik i lerine çok kaptırmı tı. Geceleri bile yala ının kenarında polis telsizini açık tutuyor; kılık de i tirip karakolları basıyordu. Anar i nin istihbarat ile önlenece ine inanıyordu. stihbarat tanımı da kendine özgüydü:

Kötü kasıt ve emel sahiplerinin faaliyetini yakından izleyen GÖZ, milli güvenli i sarsacak huzursuzluklara ait en ufak fısıltıyı dahi duyan KULAK, daima milletin nabzım tutan EL, nihayet bugünün realitelerinin de ötesinde yarının ihtimallerini dü ünebilen beyin olarak i leyebilecek bir mekanizma..³⁷

'En ufak fısıltıyı dahi duyacak kulak' onun için çok önemliydi. Emniyetin istihbaratı, onun isteklerine yanıt verebilecek kadar geli memi ti. O bölümü yeniden organize etmek yerine kendi 'özel örgütü'nü kurdu. Bu i için Emniyetin örtülü ödene ini bile kullanmadı. Tarlasını, arsasını,

400 kava nını satıp bu örgütlenmeye harcadı. Türkiye'nin her yerinde, sadece kendisine haber veren 'adamları' vardı. Telefonları 'özel yöntemlerle' dinletiyor; M T ile i birli i yaparak gazeteciler için bile dosyalar hazırlatıyordu. stihbarat, faaliyetlerini Ba bakandan ba ımsız yürütüyor; sadece gerekti ine inandı ı zamanlarda haberdar etmekle yetiniyordu.

Bu faaliyetleriyle her kesimin tepkisini çekince 1969'da çi leri Bakanlı ı'ndan oldu...

Böcek operasyonunda tartaklama

'Zehir Hafife' 1978 yılında yeniden i ba ı yaptı. Bu kez 3. Ecevit hükümetinde Ba bakan Yardımcısıydı. Bir zamanlar, istihbarat faaliyetlerinin yanlış yönlendirilmesinden kaygı duyan Ecevit, Sükan'ı istihbarat kurulu larının koordinasyonuyla görevlendirmekte sakınca görmedi. Hükümeti ku-rabilmek için ödün verdi. Sükan, eskisinden daha yetkili ve etkili konumdaydı. M T, Askeri istihbarat, tümü elinin altındaydı. Ecevit, M T'ten anar i konusunda yeterli bilgi alamamaktan yakınıyordu ve Sükan'ı çare kabul ediyordu.

Telekulaklar, Sükan'dan güç alarak, faaliyet alanlarını geni letmi lerdı. Bu dönemde ya anan bir olay büyük yankı yaptı. 1978'in son aylarıydı. M T, Ankara'da yapımı süren bir büyükelçilik binasına 'böcek' denilen 'teknik dinleme cihazları' yerle tirmek için operasyona ba lamı tı. M T elemanlarını ta ryan iki kamyon, büyükelçilik binasına giderken sorun çıktı. Bir gencin kullandı ı özel araç, kamyonları geçmek için sıkı tırıyordu. Öndekini gözden kaybetmekten korkan kamyon oförü asker, araca yol vermiyordu. El kol i aretle-riyle ba layan gerginlik, araçlardan inilip, kavgaya etmeye kadar vardı. Gençlerden biri "Ben milletvekili o luyum? Siz kimsiniz?" diye sert çıktı. Sonrası iti kakı , tartaklama...

Operasyonu yöneten Mehmet Eymür, olaya sinirlendi. CHP Erzincan Milletvekili Nurettin Karsu'nun evine gidip, o lunu M T'te gözaltına aldı. Karsu, CHP grubunu ve hükümeti aya a kaldırdı. Ba bakan Ecevit, Eymür hakkında M T'te soru turma açtırdı. Memurin Muhakemat Kurulu, Eymür'ü haklı buldu. "Yargılanmasına gerek olmadı ına karar verilmi tir."

Ecevit, yine de ısrar etti. Eymür, önce M T Okulu'na, oradan da D E'ye atandı. Eymür, rapor alıp, bir yıl kadar D E'de göreve ba lamadı. Ecevit hükümeti yıkılıp da Demi rel Ba bakan olunca yeniden M T'teki görevine döndü.³⁸

Güzelin küfürleri

çi leri Bakanlı ı Müste ar Yardımcısı Hasan Celal Güzel, koalisyon hükümetinin kurulu uyla birlikte görevden alınmı tı. Güzel, Diyarbakır'a gitmemek için rapor aldı ve merkez valilerinin odasında oturmaya ba ladı. Sa a sola telefon ederken, telefonda bir gariplik farketti. Her konu madan önce kısa bir ba langıcı alı kanlık haline getirdi:

Evvela mahsusen, bu telefonu dinleyenin, kayda alanın, de ifre edenin, okuyanın yedi göbek sülalesini...

Küfürlü açılı , bir hafta kadar sürdü. Bir gün kapısı çalındı. Ziyaretçi, ezik büzük bir ekilde kendini tanıttı:

Efendim, ben Emniyet'in Önemli ler stihbarat Daire si'nde çalı ıyorum. Komiserim. Allaha kına bana küfredip durmayın!

Güzel a ırmı tı. Küfürlerinin adresini kar ısında görece i hiç aklına gelmemi ti:

Yahu ben sana küfretmiyorum karde im, nereden çıkar dın bunu?

Sivil giyinmi olan komiser, durumu biraz daha açıklama gere i duydu:

Hani telefon konu malarınızda, 'evvela banda alanın... diye küfrediyorsunuz ya, i te o ki i benim.

Güzel, bu konu madan sonra küfürlerinde küçük bir de i iklik yaptı:

Banda alan ki i hariç, gerisinin anasını...³⁹

Güzel, bu tecrübelerini hiçbir zaman unutmadı. 1983'te Özal'ın Ba bakanlık Müste arlı na getirmesi üzerine makam odasında ilk i i M T'ten teknik ekipler ça ırmak oldu. Müste arlık odasında dinleme cihazı kontrolü yaptırdı. Odada dinleme cihazı olmadı ı yanıtını aldıktan sonra kol-tu una oturdu...

Mara 'tan aranan uçak irketi

Sükan'ın 'Zehir Hafiyeli i'ne ra men Hükümetin istihbarat sorunları bitmedi. Olaylar birbirini kovalıyor, terör bir tür-lü dindirilemiyordu. 19 Aralık'ta Kahramanmara 'ta çıkan olaylar, tüm ülkeyi aya a kaldırdı. Saldırganların kimli ine ili kin en önemli ipucu, dinlenen bir telefon konu masıydı. Mara 'tan arayan bir ki i, Ortado u'da faaliyet gösteren bir yabancı uçak irketinin Ankara bürosuna ilginç bir mesaj veriyordu:

Plan kararlar tırıldı ı gibi uygulanıyor.

M T'in saptadı ı bu telefon görü mesi, aynı gün toplantı halinde olan Bakanlar Kurulu'na iletildi. Sözkonusu uçak irketinin Ortado u'da çe itli tarihlerde meydana gelen hü-kümet karı ıklıklarına ve darbelere adının karı tı ı da belir-tiliyordu.⁴⁰ Ancak bu konudaki soru turma sonuçsuz kaldı.

çi leri Bakanı rfan Özaydınlı, özel bir polis ekibini ken-te gönderirken özellikle Ankara ile telefon konu malarının aydınlatılmasını istedi. Ekip, Çiçek sinemasındaki patlama-dan hemen sonra Ankara'yı arayıp telefonla yardım isteyen ki inin Ökke Kenger oldu unu belirledi. Kenger, olayların

devam etti i sırada PTT'ye iki kez gidip ehirlerasası telefon yazdırmı tı. Ankara Ülkücü Gençler Derne i'ni arayıp, kentteki olaylarla ilgili bilgi vermi ti. "Burada sinemaya bomba atıldı, 10 yaralı var. dördü a ır, söyle acele gelsinler." Kenger'in konu masına, hemen arkasında sıra bekleyen ismail Laçın adlı ki i tanık olmu tu.⁴¹

Polis ekibinin raporunda, olaylar sırasında yapılan iki ayrı telefon konu masına daha yer verildi:

" skenderun Demir Çelik letmesinde çalı an Alaettin Eryaman isimli ahıs, K.Mara ile 3050 numaralı ki inin 'Benzinlikte toplandık, mahallelere saldırdık' dedi i ö renilmi tir.

Adana ilinden bir ahıs Malatya Özel Do u klini i doktoru Muhittin Turgut'u telefonla aramı tır. Yapılan bu telefon konu ması sırasında Adana'daki ahıs, 'Kahramanmara 'tan oraya yaralılar gelecek, dikkatli olun' demi tir. Muhittin Turgut, 'Orasını bana bırakın. Malatya olayında bir açık verdim mi ki, bunda açık vereyim? Malatya olaylarında ne e-kilde çalı tı ımı siz de bilirsiniz' kar ılı ını vermi tir."

Dava sırasında uçak irketiyle yapılan görü me de dahil olmak üzere telefon konu malarıyla ilgili ayrıntılı ara tırma yapılmadı. Kenger dava sonunda beraat etti. Kenger, daha sonra soyadını endiller olarak de i tirdi ve MHP'den milletvekili olarak TBMM'ye girdi; politikaya BBP saflarında devam etti.

K.Mara katliamı sonrasında Sükan ve CHP arasındaki doku uyu mazlı ı da iyice belirginle ti. İlk çatı ma sonucunda Özeydınlı istifası etti. Yerine gelen Hasan Fehmi Güne ile de uyum sa layamadı. Ba ka bakanlarla da çatı ıyordu. Ecevit, Sükan'ı, bakanların görev alanlarına karı mamaları konusunda uyardı. Uyarı, çatı manın yönünün Ecevit'e dönmesine yolaçtı. Anla mazlık sürerken Sükan, 1979'da Ecevit'e bir rapor sundu: "Darbe hazırlıkları var."

'Zehir Hafiy'e', bunu da kendi yöntemleriyle öğrenmişti. M T'ten, bu konuda herhangi bir bilgi gelmemiştir. Duydukları ve sezdiklerini birleştirince bu sonuca varmıştı. Ecevit, Sükan'a inanmadı. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e konuyu aktarıp, darbe olmayacağı güvencesi almaya çalıştı. Anlamazlıkları tırmanınca Sükan, 27 Eylül'de istifa etti. İstifa ederken, birçok yolsuzluk, usulsüzlük dosyasını da beraberinde götürdü...

Sükan'ın darbe raporu, bir yıl sonra gerçek oldu. Ecevit, Sükan'a inansa ne olurdu? Orası da üpheli. Darbe söylentileri ayyuka çıktığında Demirel, Bakanlıktaydı. Evren, müdahaleyi yalanlayan demeçler veriyordu.

12 Eylül günü askerler harekete geçtiğinde siviller, gününü, saatini bilmeden bekledikleri bir müdahaleye hazırlıksız yakalanmışlardı !

SANATÇILARIN GECEYARISI SOHBETLERİ

12 Mart öncesinde solcuların nefes alı verilerini M T de dinliyordu. M T, kendini solcuların faaliyetlerini izlemeye kaptırmı tı. Bu yo un mesainin sonucu, 12 Mart döneminde Sıkıyönetim Mahkemelerinde açılan davaların dosyalarında kendini gösterdi. Mahkeme dosyaları, M T'ten gönderilen 'telekulak tutanakları' ile doluydu.

M T, stanbul Sıkıyönetim Komutanlı ı 1 Numaralı Mahkemesi'nde yargılanan deniz subaylarının evlerini dinlemişti. 84 sanıklı davada en büyük kanıt, evlerdeki toplantıların tutanaklarıydı. Askeri mahkemelerdeki diğer davalarda da aynı kanıtlar öne sürülüyordu. Ö renci liderlerinden, yazarlara, gazetecilere ve sendikacılara kadar yüzlerce insan gizlice dinlenmişti.

Ünlü yazar Azra Erhat'ın bir geceyarısı konuması bile 'telekulaklar'dan kurtulamamıştı. Erhat'ı, Magdalena Rufer adlı arkadaşını aramıştı. Erhat, radyoda Abdi ipekçi ve Ecvet Güresin'in katıldığı bir açıkoturumu dinliyordu. O günlerde televizyon henüz yoktu. 1965 yılıydı.

ki kadının ilk konuması kısa sürdü: Açıkoturum bittik

ten sonra bu kez Erhat, telefon etti. Rufer ile misafirleri üzerine bir sohbet ba ladı. Rufer, geçen pazartesi günü yaşadıklarını anlatıyordu:

Gece yarısına kadar, Thilda Ya ar'a söyledi, o da derhal anladı ki ... biz... Böylece herkesi atlattık ve Ya ar'la bir tur yaptık, Çeklerin oraya kadar ve bütün kediler pe imizden geldiler, sonunda 'Beni rahat bırakın, ben eve dönüyorum' dedim çi ... tiler, onlar gitti, biz de eve döndük. Ben eve döndüm.

Nereden bilsinler, bu sohbetin devleti bu kadar ilgilendirdi ini? Sohbet giderek koyula ıyordu. Konu, kısa sürede memleket meselelerine kaydı. Erhat, 'Magdi' dedi arkada ına:

Fakat Magdi nasıl ümitli veya ümitsiz olunsun? u anda belki de Sabahattin daha ümitsiz. Pek iyi ihtilal ümitsizlikten mi, neden gelir? Babanıza sorun diye. Diyecek ki bir ihtilal hakikaten sosyal olarak bir ey ... burada o muhakkak, bu halk bir ihtilal yapacak, fakat imdiklik..

Erhat, halka menfaatinin nerede oldu unu bile anlatamadıklarından yakındı. Magdi de onu do ruladı:

Azra bu hiçbir vakit yapılmadı. Asla, hiçbir zaman, Fransız ihtilali zamanında halk anladı mı zannediyorsunuz? Halk tamamiyle Anadolulular gibiydi, Fransız ihtilalinde de. Hiçbir fark yok. Fakat ihtilali yaptılar ve yapanlar da siz ve Sabahattin gibi kimselerdi, ba ka türlü kimseler de il.

Erhat, umutsuzdu. "Bilmiyorum, bizlerin yapacağını zannetmiyorum." Seçmen kartlarını almayı unuttu unu, kime oy verece ini bilmedi ini dü ünüyordu. "Keyif için ya ıyozuz" dedi, sözü ihtilale getirdi:

Böyle olunca siz ihtilal yapmak istiyorsunuz, gidip öldürmek, öldürmek bir keyif de il, öldürmekten nefret eder tiksiniilir de il mi? Böyle olunca muhakkak ki ihtilalciler

de iliz. imdi ihtilalci olma a kalkı ırsak gülünç oluruz.

Magdi, "Yegane ey bir diktatörlük" kar ılı nı verdi. Er hat da ülkenin o yöne gidece i tahmininde bulundu. Konu mayı yine Erhat noktalandı:

Yine söyledi im gibi, yapacak yegane eyimiz harıl harıl oturup yazmak. Biz ancak bunu yapabiliriz. Biz ne ihtilal, ne de diktatörlük yapabiliriz. Fakat kitaplar yazabiliriz, yarın gidip tekrar Beethoven dinlemek istiyorum, olur mu?

Garip, ama bu konu ma M T'e ilginç geldi. Ne de olsa 'ihtilal' sözcü ü geçiyordu. Konu ma de ifre edildi, M T damgasıyla Askeri Mahkemeye gönderildi...¹²

Kabak çekirde i çıtırtıları

Türkiye i çi Partisi de 'telekulaklar'ın ilgi alanındaydı. Her dinleme operasyonuna özel bir isim veriliyordu. TIP ilçe binasının 7 Ekim 1970 tarihinde dinlenmesinin kod adı, 'Özkan operasyonu' idi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlı ı 3 Numaralı Mahkemesi'ndeki dava dosyasında, 'Özkan operasyonu'nun tutanakları yeralıyordu. V.T. adlı yönetici, T P'deki de i imi anlatıyor, bundan sonra daha sık toplantılar yapılmasını istiyordu. Di er T P'liler de bu görü e katılıyor; sonunda her Cumartesi toplanılmasına karar veriliyordu.

Yine aynı mahkemede 972/1 numaralı davada, 'gizli komünist parti' kurdukları iddiasıyla yargılananların da konuları kaydedilmi ti. Örgütün 'çekirdek' kadrosunun, 28 29 Ekim 1969'da yaptığı ı toplantı M T'ten gizlenememi ti.

Toplantının ba langıcında sözalan 'komünist', söze " çi sınıfının devrime öncülük edecek objektif artlara sahip oldu u"nu savunarak ba ladı. Uzun uzun, ekonomik tahlil ' lerde bulundu. Proleteryanın geli ti inden, imalat sektöründen, sermayeden, holdinglerden bahsetti. Di erleri de

söz alarak, aynı konulardaki görüşlerini aktardılar. O kadar sıkıcı bir toplantıydı ki, dinleyen M T mensubu, konuların tamamını kağıda aktarmaya bile gerek görmedi. Toplantının önemli bir bölümüne "ktisadi konulardan bahsediliyor" notu dümekle yetindi.

M T'in 'telekulaklar'ının ilginçlik ölçütünü anlamak zor. ki kadının gece sohbetini kaydada er bulan 'telekulaklar', komünist örgütçülerin ekonomik değerlendirilmelerini dinlemek bile istemiyordu!

Aynı M T mensupları, 'kabak çekirdeği' konusundaki bir konu mayı çok enteresan bulabiliyor! Bunun kanıtı da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Mahkemesi'ndeki 974/3 Esas sayılı dava dosyası. Bu dosyadaki telekulak tutanakları, 'kabak çekirdeği' sohbetinden başka bir şey de ildi. Banttaki çıtı çıtı sesleri, de ifre edilmemi ti. Çıtırtıları ilk bozan ses yakınıyordu:

unları ortadan kaldır diyorum.

Öbür ses, ilkinde destek verdi:

Hasta olacağız. Yani ben deminden beri atı tırıyorum...

te bu cümle, telekulakların tüm hayallerini yıktı. Tam terörist yakaladık derken, kabak çekirdeği atı tıran oburlarla karşı karşıya kalmışlardı. Görev, sabır gerektiriyordu. Dinlemeye devam ettiler.

Çıtırtılar, hiç ara vermedi. Çıtırtılar, giderek fon müziği gibi gelmeye başladı, Sohbet de atı tırma üzerine geliyordu:

Bu ne biçim nesne kabukuyla yedik. Tuzlu tuzlu.

Neyi?

Kabuk yok evladım.

Kabuk yok mu onun? O tuzsuz yahu. Sen kabak çekirdeği yemedin galiba?

Kabak çekirdeği yedim kabuk yok.

O tuzlu yahu.

Onu ... ta öyle yeti tiriyorlar. Efendim bazı kabak çekir

dekleri ayıklanmı olarak çıkıyor dı arı burda satılıyor. Ayıklıyorlar da ondan mı? Bilmem.

imdi o kadar çekirdek ayıklanmaz.

Hayır ayıklıyorlar.

Nasıl ayıklıyorlar bu kadar eyi yahu! Allah, Allah... bu ... hepsini ... maya benziyor. Yani., (gülmeler) kabak çekirdeklerindeki. Anadolu böyle ayıklıyorsa Anadolu'da da i sizlik yok karde im.. (Gülmeler) ... tuzsuz kaç ki i ayıklıyor, Allahını seversen.

... her ayıklama kaç paraya geliyor acaba?

Biz Türkiye'de ... Türkiye'de aç dedi mi ayıplarlar. Pavlavra yahu bunları Ziraat olayı görürse i in i . Kabak çekirdek de i hiç bulamazsın.

Belki de bir matematik formüldür. Bir ... ayıklıyor. Bir tanesi 50 bin tane ayıklıyor. Kaç para eder?

50 bin para eder. 50 bin paraları ve 50 bin parayı 40.. bölersek (Birlikte) ... imdi ...⁴³

Sonrası matematik hesaplamalarla dolu. Kabak çekirdek i ayıklayan bir ki i günde ne kadar para kazanır? Çekirdekçi kalabalık, ü enmeden, çekirdek ayıklayan bir i çinin kaç para kazanacağını hesapladı. Onlar çekirdek üzerine kafayorarken, ajanlar da onları dinleyip memleketi olası bir 'çekirdek ihtilali'nden kurtardı!

ECEVIT IN MASASINDAKI TELEFON

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, o gün TBMM'deki odasına u ramamı tı. Masasındaki özel telefonu uzun uzun çaldı. Yan odada oturan Grup katibi, odaya girip, telefonu açtı:

PTT'den arıyorum. Telefonunuzun borcunu ödemeniz gerekiyor.

Bütün telefonların borçlarını düzenli biçimde ödediklerini bilen Katip a ırmı tı:

Ama ihbarname gelmedi...

PTT görevlisi, bu yanıtı anlamamı tı. Sınırlı bir sesle konu tu:

hbarnameye lüzum yok karde im, orası M T Müste arlı ı de il mi?

Katibin a kınılı ı daha da arttı. Ne diyece ini bilmez bir halde telefonu kapattı. Hemen Genel Sekreter Orhan Eyübo lu'na ko tu; konu mayı satır satır anlattı. Eyübo lu, karar veremedi. Bu bir ihbar mı, yoksa bir yanlı lık mıydı? En iyisi durumu Genel Ba kana iletmekti.

Telefonun zamanlaması da çok ilginçti. Ecevit daha iki gün önce M T'i ele tirmi ti. Madano lu davasında Mahir

Kaynak'ın M T ajanı oldu u aç ı a çıkmı ; Ecevit, buna tepkisini dile getirmi ti:

"Önemli devlet kurulu larının k ı kırtıcı ajan kullanmak gibi hiçbir demokratik hukuk devletinde kabul edilemeyecek bir huydan ve uygulamadan vazgeçtiklerine henüz güvenmiyoruz. Vatanda lar, k ı kırtıcı ajanlara kar ı uyanık olsun.

Ecevit, bir süre önce de "M T'in ne yaptı ı karanlıklar içindedir" açıklaması yapmı tı.¹⁵

Eyüpo lu, 18 95 24 numaralı telefonun faturalarının bulunmasını istedi. Ama telefonun bir tek faturası bile yoktu. Telefon, Ecevit'in smet nönü'yü devirip Genel Ba kan seçilmesinden kısa bir süre sonra ba lanmı tı. Ama CHP, bu telefonun faturasını hiç ödememi ti! Genel Sekreterin kulan daha da arttı. Artık durumu Genel Ba kana aktarmalıydı.

Ecevit, Eyüpo lu'nu dinledikten sonra hemen harekete geçilmesini istedi. Ara tırma için, partili milletvekilleri Mehmet Ergül ve Yılmaz Alparıslan'ı görevlendirdi. Alparıslan, PTT'ye giderek 18 95 24 numaralı telefonun hesabını ödemek istedi. PTT görevlisi, faturaları öyle bir kar ı tırdı:

Bu telefonun borcu yok.

Alparıslan, bu yanıtla yetinemezdi. srarla sordu:

Borcu olması lazım. Bu telefonun faturasını kim ödüyor?

Memur, inatçı vatanda ı ba ından savmak istiyordu:

Bu telefonun kayıt belgesi yok. Hem zaten tanımadı ımız birisi gelip ödüyor. Biz kimin ödedi ini nereden bilelim?

Yanıt tatmin edici de ildi. "Bu, CHP Genel Ba kanı Bülent Ecevit'in makam telefonu. Nasıl kaydı olmaz?" Memur, bu sözlere kar ı çıktı:

Hayır. Bu telefon CHP'ye ait de il.

Alparslan do ru iz üzerinde oldu unu anlamı tı. Kimli i ni gösterdi. "Ben CHP milletvekiliyim. Bu telefon bize ait de ilse kimin üzerine kayıtlı?" PTT görevlisi, suç üzerinde yakalanmı çocuklar gibiydi:

Bu telefon M T'in.

Olay üzerindeki sis perdesi aralanmaya ba lamı tı. Milletvekili, bu bilgileri, Ecevit'e anlattı. M T'in kendisini dinledi i ortadaydı. Artık olay gizlenemeyecek hale gelmi ti. 13 Aralık 1973 per embe günü gazete man etleri, Ecevit'in telefonuna ayrıldı tı:

Skandal: Türkiye'de Watergate; Ecevit'in telefonu M T'e ait.

Telefon olayı günlerce man ette kaldı. Ula tırma Bakanlı ı, üzerini örtmek isledi: "Olay basit bir yanlış lık." Ecevit kızgındı:

Kafamın içini okuyacak bir alet bulsalar da rahat etseler...

Tartı ma uzadı. Ba bakan Naim Talu soru turma açtırdı. CHP, soru turmayla yetinmedi, mahkemeye ba vurdu. 10. Asliye Hukuk yargıcı, bir elektrik mühendisini bilirki i olarak yanına alıp, avukatlarla birlikte PTT'yc gitti. Durumu tespit ettiler. Ecevit'in telefonu, PTT belgelerinde M T'in üzerinde görünüyordu. Ula tırma Bakanlı ı, bu kez biraz daha ayrıntılı bir açıklamayla durumu kurtarma çabası içine girdi:

18 95 24 numaralı telefon önce M T'e aitti. Sonra M T bu numarayı bıraktı. Talep üzerine bu telefon, TBMM dare Amirli ine verildi. Ancak PTT'deki fi üzerinde gerekli de i iklik yapılması unutuldu. Bu nedenle de faturalar yanlış lıkla M T'e gönderildi. Telefonun paralelinin M T'te olması na imkan yoktur."

Ancak Ba bakanın açtı ı soru turmada ortaya çıkan bilgiler, bu açıklamayı yalanladı. Her eyden önce TBMM'nin dosyalarında bu telefonun sözle mesi yoktu. Telefon, 30

Mart 1972 tarihine kadar M T Müste arlı ı tarafından kul-
lanılıyordu. Nasıl olmu sa, telefon, 22 Haziran 1972 gü-
nünden itibaren Ecevit'in masasına konmu tu. CHP adına
da bir sözle me yapılmamı tı. M T, o güne kadar geçen süre
içerisinde Ecevit'in yaptı ı telefon görü melerine ait fatura-
lar için tam 3 milyon 607 bin TL ödemi ti.⁴⁶

Tepkilerin yo unla tı ı dönemde, Özgür *nsan* dergisinde
Ecevit'in bir yazısı yayımlandı: "Bantlı dünya teorisi." Bu
teori, gizli saklı faaliyeti olmayan politikacıların konu ma-
larının dinlenmesinin sakıncası olmadı ı tezini savunuyor-
du. CHP'liler, bu tezi benimseyince, olayın üzerine de fazla
gitmediler. Sonuçta, dosya, tarihin raflarına kaldırıldı.

Aradan yıllar geçtikten sonra Fransa'da ya anan bir olay,
bu yöntemin sadece Türkiye'de kullanılmadı ını kanıtladı.
1996'da patlayan skandalda, Fransa Cumhurba kanı Mitte
rand'ın emriyle telefon dinleyen gizli servisin de bazı tele-
fonların faturalarını ödedi i ortaya çıktı...

smet nönü'ye son operasyon

CHP Ola anüstü Kurultayı öncesinde ya anan bir 'politik
dinleme' olayı da çabuk unutuldu. 1972 ilkbaharında,
CHP'de kıran kırana bir mücadele sürüyordu. Ecevitçiler
ile smet nönü'nün destekledi i Kemal Satırcılar arasında
amansız bir çeki me ya anıyordu.

Genel Ba kan nönü, Kurultay hazırlıklarını Ecevit eki-
binden gizli yürütüyordu. Delege listeleri, davetiyeler, özel
bir büroda hazırlanıyordu. Büroda, nönü'ye ba lı milletve-
killeri Sadrettin Çanga, Co kun Karagözo lu ve Ahmet e-
ner 'gizli' çalı ıyorlardı.

Ecevit'i destekleyen CHP Gençlik Kolları, bürodaki ha-
zırlıkları ö renebilmek için bir plan hazırladı. Gençlik Kol-
ları'nın önde gelen birkaç ismi, nönü'nün telefonlarını din

lemeye karar verdi. Ecevit'e haber verilmeden gizli yürütülen teknik hazırlıklar kısa sürede sonuçlandı ve plan uygulamaya, kondu.⁴⁷

nönü'nün Kurultay hazırlıkları, dinleme yoluyla öğrenildi. Ecevit, kurultaydan zaferle çıktı ve nönü siyaset sahnesinden silindi.

Ecevit'in Genel Başkan olması, M T' i harekete geçirdi. M T elemanları, Ecevit'in ev telefonunu dinlemek için çalışmaya başladılar. Ancak bir sorun çıktı. Ecevit ailesinin üzerine kayıtlı bir telefon yoktu! M T elemanları, birkaç gün, Ecevit'in evinin etrafında dola tılar; kutuları incelediler. Sonunda dü ü m çözüldü; Ecevit'in evindeki telefon, kapıcının üzerine kayıtlıydı...

Lütfen Ba bakanı dinlemeyin

12 Mart döneminin Ba bakanı Nihat Erim, telefonlarının dinlenmesinden rahatsızdı. Ba bakanlık koltu unda oturuyordu; ama iktidar askerlerin elindeydi. M T, tamamen Genelkurmayın ermindeydi. Bunu gizlemeye hiç gerek görmüyor, her geli meyi Ba bakandan önce Genelkurmay'a bildiriyorlardı.

srail Ba konsolosu Elrom'un kaçırılmasını, önce Genelkurmay ö rendi. Sonra Erim'in masasındaki 'kırmızı telefon' çaldı:

srail Ba konsolosunu kaçırdılar.

Arayan Genelkurmay Ba kanı Orgeneral Memduh Ta maç' tı. Erim, duyduklarına inanamadı:

Anlayamadım Sayın Orgeneralim, ne oldu?

Ta maç, tekrarladı:

srail Ba konsolosunu kaçırdılar.

Bizim anar istler mi, milletlerarası bir örgüt mü?

Bizim anar istler...⁴⁸

Erim, olayı öğrenme biçiminden hoşlanmamı tı. Ancak bir şey söyleyemedi. Babakanlığının sonraki günlerinde benzer olaylar daha da arttı. Karşılaştığı olaylar, telefonlarının dinlenmesini endişe olmaktan çıkarıp, somut bilgiye dönüştürdü. Bu sıkıntıyı almak için çare aradı.

Kendisinin söylemesi doğru olmazdı. Özel Kalem Müdürü Güner Öztekin, M T Müsteşarının Özel Kalem Müdürü'ne telefon etti:

Biliyoruz, herkesin telefonlarını dinliyorsunuz. Ama lütfen, Babakanın telefonlarını da dinlemeyin artık...

Büyükelçi olan Öztekin kibar uyarısı, sonuç getirmedir. Durumda bir de iktidar olmadır.

Dinlenme korkusu Erim'e özgü değildir. En büyük arzusu M T'in kendisine bakanması olan Babakan Yardımcısı Sadi Koçada aynı endişe içindeydi. Koçada, odasında konuşurken, dinlenmemesi için radyonun sesini açıyordu.

Bürokraside gizli kayıt modası

12 Mart dönemi böyle geçti. CHP MSP Koalisyonu kurulunca MSP'li Özalhan Asiltürk, Başbakanı oldu. Daha çoktunu ısıtmadan artırıcı bir açıklama yaptı:

"Eski Babakanlar, odalarındaki konularını gizli mikrofonlarla bant aldırıyorlar. Naim Talu, Babakanlığı Nihat Erim'den devraldıktan sonra odasındaki cihazları söktür

⁴⁹
mu .

Yetkili olarak olan Asiltürk'ün açıklaması, o güne kadar gelmiş tüm babakanları kapsıyordu. Ancak tek tepki, Erim'den geldi:

"Süleyman Demirci'den böyle bir tertip devralmadım. Babakanlık sırasında makam odama teyp gibi tesbit araçlarını yerle tirmedim ve böyle bir işe giri medim. Yaptırmadım."⁵⁰

Oysa Erim'in Özel Basın Danışmanı'nı yürüten Kurtul Altu'nun telefonlarında özel kayıt sistemi vardı. Anadolu Ajansı Genel Müdürü Atilla Onuk ile telefon görüşmesini farketmeden bulaşmıştı.⁵¹

Özellikle Talu'dan ses çıkmayınca Erim'in yalanlaması çığırılmaz kalmıştı. Gerçekten de o günlerde bürokraside birbirini dinleme ve konuşmalarını kaydetme modası yaygındı.

İstanbul'a yeni belediye başkanlığı seçilen CHP'li Ahmet İsvan, kendisinden önceki başkanın yardımcılarını dinlemek için bir sistem kurduğunu görmüştü. İsvan, hemen, Dr. Fahri Atabey'in kendi yardımcılarını dinlemek için kurduğunu gizli cihazı söktürmüştü.⁵²

Açığa çıkan başkanlık bir olay da modanın bürokraside nasıl dalbudak sardığını kanıtlıyordu. Ticaret Bakanlığındaki dinleme olayını açığa çıkaran, 1973 yılında bakanlık binasında başkanlık onarım oldu. Ekim ayında havalar birdenbire soğuduğunda, hala çalışanlar sürüyordu. Odasındaki radyatörler çalışmadığından Bakan, bir süre için Toprak Mahsulleri Ofisi'ne taşınmak zorunda kaldı. Makam katının radyatörleri yenilenirken, bu kez odadaki telefon ve elektrik hatlarında sorun çıktı. Teknisyenler, kabloları kontrol ederken, odadaki dinleme cihazıyla karşılaşmışlar. Özel kalem yetkililerine sordular. Onların aletten haberi yoktu! Durum, Bakan'a iletildi ve gizli bir ara tırma yürütüldü.

Kısa süre sonra olayın sorumlusu bulundu. Bakanın dinleyen, müsteşar İrfan Durugönül'dü.⁵³ Bakanlık makamında verilen tüm kararlardan haberdar olmak ve kendisinden gizli bir şey yapılmasını önlemek için böyle bir yolu seçmişti...

ZEYBEK E LI INDE KABINE TOPLANTISI

Kıbrıs hareketi öncesinde hükümetin en büyük korkusu telefonların, Bakanlar Kurulu toplantılarının dinlenmesiydi. Yabancı telekulakların çıkarma hazırlıklarını öğrenmesi, tüm hareketin başarısız olması sonucunu doğurabilirdi.

Korkularının hiç de nedensiz olmadığını 17 Temmuz'da yaşanan bir olay ortaya koydu. Başbakan Bülent Ecevit, Londra'da temaslarını sürdürüyordu. Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan da Ankara'da muhalefet partilerinin liderleriyle görüşerek destek arıyordu.

Erbakan, son olarak Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli ile buluştu. Bozbeyli, Erbakan'ın yanından ayrıldı. İki saatler geçiyordu. Bozbeyli, TBMM'de kendisini bekleyen DP Grubuna girmeden önce sekreteri kulağına fısıldadı:

Efendim, siz gelmeden önce İngiliz Büyükelçisi telefon etti. 'Biz Sayın Bozbeyli'nin Başbakanlık'ta konuşmalarını biliyoruz' dedi.

İngiliz Büyükelçisi, az önce biten bir ikili görüşmeden haberdar olabiliyordu. Bozbeyli, durumu hükümete aktarı

rıp, dikkatli olmaları için uyardı.⁵⁴

O günden sonra da Bakanlar Kurulu toplantılarında tele kulaklara kar ı önlem alındı. Osmanlı padi ahları, yabancı elçilerle görü melerini su sesiyle bastırıldı. Benzer bir yol seçildi. Bakanlar Kurulu salonuna küçük bir radyo getirildi. Önemli toplantılarda radyo açılıyor; salona yayılan müzi in yabancı kulakların dinlemesini önleyece i varsayılyordu.

Kıbrıs çıkarmasına karar verilen gün de radyo açıldı. Ecevit, ngilizlerin olumsuz yanıt verdiklerini aktarıyordu:

Çıkartma yapmaktan ba ka çare kalmadı.

CHP ve MSP'li bakanlar da sırayla söz alıyor, görü lerini belirtiyorlardı. Birden, CHP'li bakan Cahit Kayra'nın dikkatini çekti. MSP'li bakan Korkut Özal, zeybek figürleri yaparak salona giriyordu. Radyodaki müzi in ritmine kendini kaptırmı tı. Kayra sinirlendi:

una bakın!

Bütün ba lar o yana döndü. Durumu farkedene Özal, hemen zeybek oynamayı bırakıp, ciddile ti. Kayra, azarlamayı sürdürdü:

Bizler burada ne haller içindeyiz Korkut Bey zeybek oynuyor...

Kayra'nın sinirli hali Özal'ın ne esini bozmadı. "Ortada üzülecek ne var? Mühim ve hayırlı bir karar alıyoruz." Tartı mayı uzatmadan yerine oturdu.⁵⁵ Toplantı yine gündemi ne döndü ve çikarma kararı alındı.

İnci çıkarma öncesinde de aynı gizlilik sürdürüldü. Ecevit, yabancıların telefon konu malarını dinlediklerine emindi. Dı i leri Bakanı Turan Güne 'i, Cenevre Konferansı na giderken bu konuda uyardı ve ortak bir parola belirlediler. Ecevit, ikinci hareket için hazırlıklar tamamlanınca, Cenevre'yi arayıp, Güne 'e parolayı söyleyecekti. Öyle de oldu. İnci hareket ba larken Ecevit, telefon etti:

Ay e tatile çıkıyor!

Güne de Cenevre'deki görüşmeleri hemen kesti.⁵⁶ Amaca ulaşılması, yabancıların ikinci hareketi öğrenmesi önlenmişti...

ki komutanın Kocatepe konuşması

Harekatın üzücü yanı, Kocatepe muhribinin, 21 Temmuz'da, Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı jetler tarafından batırılması olayıydı. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 'O bölgede gemimiz yok' deyince, pilotlar, Baf limanı açıklarında gördükleri muhriplere bomba yağdırmadan önce parola sordular. Yeni parola, elektronik karışırma nedeniyle muhriplere ulaşamadı. Doğru parolayı duyamayan pilotlar, dalgalanan bayrağı görmelerine razı olmadıkları için geçtiler. İlk roketlerle birlikte, Ankara'daki Deniz ve Hava Harekat Daireleri de karıştı:

Deniz: Generalim biraz önce yeniden hücumu radılar.

Hava: O sırada benim uçmamı uçmuyordu ki

Amiral, yanındaki yaverlerine döndü. 'Bundan sonra her söylediğimi tespit edin.'" Sonra, telefona konuştu:

Generalim, Yunan gemisi dahi olsa, tüm yasak bölgedeki hareketinizi durdurun. Gemilerimiz devamlı taarruz altında olduklarını ve yara aldıklarını bildiriyorlar.

Hava: Bizim bulunduğumuz bölgede sizin geminiz olmadığını söylemişsiniz. Derhal durduruyorum.⁵⁷

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya, bölgedeki tüm uçakların durdurulması emrini verdi. Ancak işi ten geçmişti, Kocatepe batmıştı bile. Pilotlar, acı olayı üstlerine döndükten sonra öğrendiler.

Alpkaya, pilotları toplayıp konuştu. "Vicdan azabı çekmeyin. Sizin suçunuz yok." Alpkaya, sonra bir teyp bandı dinletti.⁵⁸ Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Kemal Kayacan ile yaptıkları konuşmayı bandı almıştı!

Ba bakanlıkta elektronik önlem

Telefon dinlemeye kar ı teknik önlemler 1970'lerde yaygınla maya ba ladı. Bazı politikacılar, Avrupa seferlerinden dö nü te telefonlarına takmak üzere bu tür aletler getiriyorlardı.

Önemli bakanlıklarda da 'voice scramble' denilen, konu mayı ifreleyerek kar ı tarafa aktarmaya yarayan cihazlar kullanılmaya ba lanm ı tı. Bu cihazlar, telefona 'saplama' yaparak kulaklıkla dinlemeye kar ı etkiliydi. Ancak kullanılabilmesi için kar ı tarafta da aynı cihazdan olması gerekiyordu. O nedenle sadece gizlili in önem kazandı ı bakanlıklarda, kurumlarda kullanılabilirdi. Örne in Emniyet s tihbarat bu cihazları kullanıyordu.

Bakanlar Kurulu'nun dinlendi i yolundaki üpheler, Bar ı Harekatı'ndan sonra da zaman zaman gündeme geldi. 1978'lerde bazı bakanlar yine aynı üpheyi duymaya ba lam ı tı. Her toplantı, bir gün sonra bir gazeteye neredeyse tam metin halinde sızıyordu. Bakanlar tedirgin olmu lardı. s tihbaratçılara haber verildi, elektronik aletlerle Bakanlar Kurulu salonunda 'böcek' arandı. Tüm kontrollere ra men salonda bir ey bulunamadı. Bu kez ara tırmaların yönü de i ti ve sonunda gerçek anla ıldı.

Bakanlardan birinin sevgilisi gazeteci idi. O bakan, da her toplantıda her eyi not etmekle tanınan bir ki iydi. Ba bakan, bakanı ça ırıp uyardı ve sorun çözüldü.

Bakanlar Kurulu toplantılarının dinlenememesi için radyo yöntemi de yıllar geçtikçe ilkel kaldı. Elektronik alanındaki müthi ilerlemeler, ses ayıklama cihazları da geli tirdi ler. Radyo ya da su sesi e li inde yapılan görü melerdeki is lenilen sesleri belirginle tirmek sorun olmaktan çıktı. Bu da dinlemeyi önleme tekniklerinin de geli mesine yolaçtı.

Ancak Ba bakanlık binasına dinlemeyi önleyecek yüksek teknoloji ürünü sistemlerin kurulabilmesi için 1997'ye ka

dar beklemek gerekti. Telefonlarının dinlenmesinden en çok yakınan siyasilerden biri olan ANAP Genel Ba kanı Mesut Yılmaz, Ba bakan olduktan sonraki ilk bütçeye bu sistemler için ödenek koydurdu. Ba bakanlık Kriz Yönetim Merkezi'ne 155 milyar lira para aktarıldı.⁵⁹ Bu ödenek, 1998 yılı bütçesinde M T'e yakla ık 49 trilyon lira ayıran bir ülke bütçesinde küçümsenecek bir miktar de ildi, i i, yan askeri bir kurulu olan Havelsan (Hava Elektronik Sanyii A. .) üstlendi. Havelsan, daha önce de Kuvvet Komutanlıkları, Genelkurmay ve MGK'da elektronik dinlemeyi önleme ve tespit sistemi kurmu tu. Havelsan'ın elektronikçileri, zaman kaybetmeden öncelikle Ba bakanın odası ve özel kaleminde çalı maya ba ladı. Sıra sonra Bakanlar Kurulu toplantı salonuna geldi.

Turuncu koltuklarına trilyonlar harcanan TBMM için elektronik önlem alınması hiç akla gelmedi. Buna tepki gösteren CHP Sivas milletvekili Mahmut I ık, 16 Kasım 1997 tarihli soru önergesinde TBMM Ba kanlı ı'na sordu:

"TBMM Genel Kurulunda yapılacak gizli oturumlarda, dinlemeyi engellemek için teknik ekip görevlendirilecek mi?, Genel Kurul yeniden düzenlenirken, seslendirme ve elektronik düzenleme yapan firmaların, bu i için güvenilir oldukları konusunda gerekli dikkat ve özen gösterildi mi?" üphe yaygındı. Ama haksız de ildi.

ÜSLERE BASKIN AMERİKALİYİ KORKUTTU

Amerikan üsleri, Türkiye'nin Kore savaına katılıp, i birli-
ini geli tirmesinin ardından kuruldu. Üslerin, 'Komünist
Rusya'nın yanısıra, Türkiye'deki iç haberle meyi de dinledi-
i bilinmiyordu. Üslerdeki Amerikalı NSA personelinin yür-
rüttü ü 'hassas i ler'in kapsamı, 1970'lere kadar çok sıkı
gizlendi.

Ba bakan Süleyman Demirel, üslerle ilgili tartı malar yo
unla nca, ilk kez 7 ubat 1970'de üslerle ilgili anla mayı
açıklamak zorunda kaldı. "Üs de il, NATO'nun ortak tesis-
leri var" diyordu. ktidar böylesine sahiplenince, Amerikalı-
ların üslerdeki dinleme ve istihbarat faaliyetleri de sorun-
suz sürdü.

Üslerin kaderini, ABD Kongresi'nin, Temmuz 1975'te,
Kıbrıs harekatı nedeniyle koydu u ambargo de i tirdi. Tür-
kiye, ambargoya, Savunma birli i Anla ması ve eklerinin
'yasal geçerli ini kaybetti i'ni ilan ederek yanıt verdi. "Tür-
kiye'de ABD tarafından kullanılan tüm tesisler, Türk Silahlı
Kuvvetleri'nin tam denetim ve gözetimi altına girmi tir."

ABD, anla maların yürürlükte oldu unda ısrar etti. Tüm

üslerin kapandı ı ilan edildi. Aslında sadece Karamürsel, Sinop, Diyarbakır (Pirinçlik) ve Belba ı stihbarat toplama merkezlerindeki faaliyetler durdurulmu tu.⁶⁰

Bu dört üsdeki askeri faaliyetlerin durdurulmasının anlamı, Türk askeri açısından, yıllardır girilemeyen alanlara ayak basabilmektir. Psikolojik açıdan çok önemli bir anlamıydı. Türk askeri, üslere el koyarken, Coni'lerin, kendi topraklarında kendisinden gizli i ler yapmasına duydu u birikmi tepkiyi de bo altıverdi. Amerikan askerleri cephesinden bakınca, ya ananlar, do al olarak, daha farklı görünüyordu. Sinop üsünde görev yapan ABD askeri Andrew Traylor, anılarında, o gün ya adı ı korkuyu anlattı:

"Kapıyı kapattılar, üsdeki su borularını kırdılar. Ana giri kapısının önünde davul çaldılar. Biz gürültüyü duyunca, Türk askerlerinin saldırısından çok, teröristlerin baskın yaptı ndan endişe ettik. Gerekirse üsdeki askerleri helikopterle tahliye planları yapıldı. Ancak birkaç gün içinde her şey normale döndü. O gün orada ya adı ım sıkı mayı bir daha asla unutmadım."

Benzer olaylar, Karamürsel'de daha sonra ya andı. Faaliyetler durdurulmasına kararın, çalı maya hazır tutulan üsdeki Amerikalı personel Eylül 1976'dan itibaren tahliye edilmeye başlandı. Dört ay sonra da Türk Deniz Kuvvetleri birlikleri, Karamürsel'e el koydu. O andan itibaren de gizli dinleme cihazlarının bulunduğu bölümler, Amerikalılar için güvenli merkezler olmaktan çıktı.⁶¹

Üsler Türkiye'yi de dinledi

Gerginliğin temeli ambargo döneminden öncesine dayanıyordu. Amerika'da, üslerin faaliyet alanlarının Sovyetler'i dinlemekle sınırlı olmadığını kanıtlayan ilginç açıklamalar yapılmı tı. NSA'nın eski görevlilerinden Norris Hamilton,

ülkelerinin askeri mesajlarını açıklamakla görevli PROD bölümünün ALLO (AU Other Countries) üyesi Türkiye'yi de kapsadığını açıklayan demeçler vermişti.⁶² Bu açıklamayı, Amerikan askeri yetkililerinin, tüm ülkelerdeki birimlerin ülke içi iletişimi de dinlediği yolundaki itirafları izlemişti.⁶³

NSA, CRITCOM (Critical Communications) adına Türkiye'deki tüm yüksek düzeyli haberleşmeyi dinliyordu! Üstelik NSA'nın bulduğu yeni dinleme cihazlarının ilk kez denendiği yerlerden biri de Türkiye idi. Sadece bir üsdeki dinleme kapasitesi 22 bin telefon hattına kadar çıkarabiliyordu.⁶⁴

Bu gelişmeler olurken, Amerika da üsleri yeniden faaliyete sokabilmek için çareler arıyordu. ABD Kongresi Dış İlişkiler Alt Komisyonuna verilen Türkiye'deki üslerle ilgili 27 Mart 1977 tarihli rapor, ABD'deki arayışı özetliyordu:

"Türkiye'deki bazı savunma, haberleşme tesisleri ve bazı haberleşme sistemleri, şu anda Türkiye ile Yunanistan arasındaki bağlantıyı kuran sistem ve uydular yoluyla denetlenir. Ancak, yukarıda denetlenen nakliyatları için Yunanistan hükümetinden alınması gerekli iznin otomatik olarak sağlanamamaktadır. Türkiye'deki istihbarat toplama merkezlerinin nakliyat konusunda önemli sorunlar vardır.

Sovyetler Birliği'nin ABM ve SALT anlaşmalarına ne ölçüde uydularını, Sovyetlerin Akdeniz, Karadeniz ve Güney Sovyetler Birliği bölgelerindeki askeri faaliyetleri, füze ve nükleer denemeleri, uyduları hakkında Türkiye'deki istihbarat alma merkezlerinin sağladığı bilgilerin Amerika'nın genel istihbaratı için çok önemi vardır.

Türkiye'deki merkezlerce toplanan bilgilerin kaybı durumunda, Amerika için elde olan bir seçenek, kullanılan denetlenen uyduların sayısını arttırmaktır. Uydular yoluyla sağ

lanması mümkün olmayan bilgileri sağlamak için de Türkiye'ye yakın ülkelerdeki istihbarat toplama merkezlerini güçlendirmek veya bu ülkelerde yeni merkezler geliştirmek gerekecektir."⁶⁵

Rapor, ABD'nin o dönemde Türkiye'deki üslere ihtiyacı olduğunu ortaya koyuyordu. Üslerin faaliyete geçmesi için Türkiye ile yeni bir anlaşmanın yolları arandı. Türkiye de, üslerin, iç haberleşmeleri de dinlediğinin öğrenilmesi nedeniyle eskisine oranla daha katı davranıyordu. Ambargo nihayet 1978 yılında kalktı, Milli Güvenlik Kurulu da 2 Ekim 1978'de üslerin yeniden açılmasına izin verdi. Geçici statü'de tanınan dört üs, Türkiye'ye 'sınırsız erişim' izni koşullu olarak kabul edildi. Anlaşma görüşmeleri devam ediyordu. Türkiye, 29 Mart 1980'de yapılan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'na ek anlaşma, özel bir madde konulmasını ABD'ye de kabul ettirdi:

"Türkiye Cumhuriyeti'ndeki istihbarat toplama tesislerinde olmak üzere, her iki tarafın yetkin teknik otoritelerince ortaklaşa belirlenmiş düzenlemelere uygun olarak her iki hükümet tarafından paylaşılacaktır."⁶⁶

Artık ABD, üslerdeki dinleme faaliyetlerinden elde edilen istihbaratı Türkiye ile de paylaşacaktı! Üslerde yeni dönem böyle başladı. Ancak bu madde hiçbir zaman ilam olarak hayata geçirilemedi. Güneydoğu'da PKK'ya karşı mücadele eden Korgeneral Nevzat Bölügeray da emekli olduktan sonra yazdığı anılarında 'ortak paylaşım' kuralının uygulanmamasından yakınıyordu:

"Gelelim ABD'nin istihbarat yardımına. Piriçlik Üssünde Dev Kulaklar, ncirlik Üssünden kalkan AWACS uçakları, Kuzey Irak'taki PKK'nın telsiz konuşmaları dahil, her türlü istihbaratı topluyordu. Bu üsler, Türk topraklarında idi ve PKK, 500-600 kişi ile saldırıyordu, ama bu bilgilerin büyük kısmı Türkiye'den saklanıyor, verilmiyordu."⁶⁷

Bir yandan da ABD'nin Türkiye'deki üslere olan ihtiyacı giderek azalıyordu. Kongre'ye sunulan raporda yeni seçenek olarak üzerinde durulan uydu teknolojisi beklenenden daha hızlı geliyordu. 1980'li yılların başlarında uydular mucizeler yaratmaya başladı. Kızıl Meydan'da nöbet diktiren bir Sovyet askerinin ayağının, ABD uyduları tarafından çekilen foto rafı, dünyanın birçok ülkesinde dergi ve gazetelerde yayınlanarak bu alandaki devrimi müjdeledi. Tabii Sovyetler de bu ataı karıksız bırakmadı. ABD'nin ünlü askeri akademisi West Point'te kıta halinde yürüyen subay adaylarından birinin yaka numarasını aynı yöntemle foto rafılayarak basına da itti.

Uydu teknolojisindeki teknolojik olanakları kullanmaya başlayan ABD, Türkiye'deki üslerini bir bir devreden çıkarmaya başladı. Sovyetler ve ardından uydu ülkelerdeki bükük çökü de üslerle ilgili kararın peki mesinde rol oynadı. Önce 1992'de 'ileti im dü ümleri' niteli indeki izmir'de Yamanlar, Bursa Gemlik'te ahintepe, Ankara'da Elmada , Adana'da Karata , Samsun'da Mahmurda , stanbul'da Alemdar, Malatya'da Kürecik üsleri kapandı.⁶⁸ Üslerde görev yapan 5 bin askerın önemli bir bölümü ile birlikte 800 kadar sivil personel de ülkelerine döndü.

Kapanan üslere 1993'te de Sinop ve sonra da Karamürsel istasyonları eklendi. Karadaki haberle me ebekesini uzaydaki uydularla yapmaya başlayan ABD, incirlik, Pirinçlik, Belbaı ve Kargaburun'daki radarlar ve di er ileti im tesislerini çalı tırmaya devam etti. Amerikalılar, Sinop ve Karamürsel istasyonlarını terkederken, oradaki eskiyen elektronik aletlerin bir bölümünü de bıraktılar. Bu üsleri ve cihazları devralan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin de dinleyece i Sovyetler Birli i de ortada kalmamı tı! Askeri istihbaratın artan 'dinleme kapasitesi'ni yurt içinde kullanmaktan başka çare yoktu!

1995 yılında NSA'nın Türkiye ve Ortado u'dan sorumlu 6 numaralı birimine ayırdı ı pay 500 milyon dolar tutarın daydı.⁶⁹ Bu rakamlar, NSA'nın Türkiye ve Ortado u'daki haberle melere hâlâ ilgi duydu unun bir göstergesiydi. Ancak dinleme yöntemleri farklıydı. Karadaki üslerin yerini uzaydaki yüzlerce 'casus uydu' almı tı.

PEKÇİNİN TELEFON TUTANAKLARI

Türkiye'nin, ünlü gazeteci Abdi ipeği cinayetiyle sarsıldı 1 günlerdi. İleri Bakanı Hasan Fehmi Güne , tüm zamanını, enerjisini bu işe vermiş ; ipucu bulunmasına çalışıyordu. Ellerinde hiçbir bilgi yoktu. Güne , İstanbul Emniyet Müdürü Hayri Kozakçio lu'na talimat verdi:

Akla gelebilecek her şeyi inceleyin. Abdi beyin bütün ilişkilerini de araştırın. Alacak borç ilişkileri, arkadaşları, yakınları, hepsine bakın. Milliyet'in devrine karşı çıkışından kaynaklanan bir zorlama var mı? Ona da bakın.

O günlerde hükümet, M T'in teröre karşı yeterli istihbarat desteğini sağlamadığından yakınlaşıyordu. Güne , sözü M T'e getirince Kozakçio lu itiraz etti:

Efendim, biz İstanbul'da Nuri bey ile o sorunu tartıştık. Çok önemli destek alıyoruz.

Kozakçio lu temaslara başladı. Birkaç gün sonra da elinde bir dosyayla Güne 'in yanına geldi:

Efendim, Abdi beyle ilgili her şey incelendi. Özel ilişkileri de ortaya çıktı. Demek bizim de özel hayatımızda dikkatli olmamız gerekiyor...

Güne , a ırmı tı. Sordu. "Nedir ortaya çıkan?" Kozakçı o lu yanıtladı:

Abdi beyin gönül ili kileri de ortaya çıktı. Size isterse- niz raporu getireyim.

Kozakçı o lu, M T'in stanbul Bölge efi Nuri Günde 'ten, Ipekçi'nin telefon konu malarının tutanaklarını almı tı. M T, Ipekçi'nin tüm telefon konu malarını dinlemi ; özel ya amının tüm ayrıntılarını raporlara geçirmi ti.

Güne dalmı , eski günlere dönmü tü. Kozakçı o lu, ye- niden sordu:

Elendim, dosyayı görmek ister misiniz?

Bakan, kendine geldi. "Hayır" dedi.

Hayır. Lütfen, istemem. E i de duymasın bunları.

Ipekçi'nin anısına saygısızlık etmek istememi ti. Özel ya- sinimin sırlarını ta ıyan dosyanın masasının üzerinde kal- masının yükünü omuzlarına alamazdı.⁷⁰ Ünlü gazetecinin özel ya amının gizli kalmasına özen göstermi ti:

M T ise aynı özeni göslermedi. 12 Eylül yönelimi, 'Baba- lar operasyonuna ba lamı tı. Operasyonu do rudan Mit yürütüyordu. Gözaltına alınanlardan biri de Dündar Kılıç'tı. 1 25 MaH 1984'le M T'te sorguya alındı. Kılıç'ı sorgulayan- lar, daha sonra M T raporuyla ünlenecek Mehmet Eymür, Emniyet eski Kaçakçılık Dairesi Ba kam Atilla Aytek ve dö- nemin Cumhurba kanı Kenan Evren'in damadı Erkan Gür vit'li.

Sorgu, Ipekçi'nin öldürülmesi konusuyla ba ladı, ilk so- ru, M T'in Ipekçi'**nin** telefon konu malarını dinleyerek ne- ler "ö rendi ini" ele veriyordu:

Daha önceleri Emel Sayın'la Semiramis Pekkan'la dost hayalı ya ayan Ahdi ipekçi, sonraları bu ya antısnı arkııcı Hümeyra ile sürdürmeye ba lamı tır. Böyle bir ey var mı?

Kılıç: Vallahi hiç duymadım efendim.

Bu ili kiden haberdar olan Hümeýra'nın kocası kimdi?
Fikret Hakan mı?

Kılıç: O da i...nin biri efendim.

Hah.. stanbul mafyası diye adlandırılan me hur kabadaýı Dünder Kılıç'a durumu iletmi ve Abdi pekçi'nin öldürülmesini istemi tir. Bu nedenle Abdi pekçi, Dünder Kılıç'ın adamları tarafından öldürülmü tür.

Kılıç: Vay anasını, imkanı var mı efendim?

Hu?

Kılıç: Efendim öyle bir konu var. Beni bir parça tanıyor-sanız, biz bu tertip eylemler yapabilir miyiz? Biz her eyden önce aile çocuklarıyız.

Tabii gerekçesine ba lı bu?

Kılıç: Yok elendim.

Belki i in bu kadar büyüyece ini dü ünmeden.

Kılıç: Yok efendim.. Belki vatanım için, vatana bir kötü-lük yapılır da böyle güvendi imiz insanlar derse ki, o insa-nın ortadan kalkması lazım, belki imza koyarım. Yoksa Se miramis'le konu mu , bilmem kimle konu mu bunlar i de il. Sonra elendim böyle bir konu olsaydı duyulurdu. O zamanlar Emel Sayın evli itli elendim.

Bunların evlili ine bakma sen de bilirsin.

Kılıç: Tabii efendim.⁷¹ Kılıç söylenenleri reddetmekle haklıydı. Ortada bir yanlış vardı. Büyük olasılıkla telefon dinleme tutanaklarında Abdi pekçi'nin konu malarıyla, Ercüment Karacan'ın kiler karı tırlımı tı.

Garip bir sorguydu. pekçi cinayetinin üzerinden tam be-yıl geçmi ti. Suikastın 'ülkücü' faileri zaten ortaya çıkarıl-mı tı! Teti i çekti ini itiraf eden M.Ali A ca, cezaevinden kaçmı ; sonra da ortaya çıkarak, Papa'ya suikast giri imin-de bulunmu tu. Eymür, Kılıç'a bu soruları sordu u sırada A ca, talya'da cezaevindeydi!

A ca'yi gizli kulaklar yakalattı

Ipekçi'nin telefon konu malarının dinlendi ini ö renince Güne 'in kafasında im ekler çakmı tı. Kozakçio lu'na döndü:

Nuri beyle konu un. MHP'nin stanbul'daki bütün konu malarını dinlesin, bize bilgi versinler.

pekçi cinayetinin MHP'den kaynaklandı mını dü ünüyordu. Telefonları dinleyerek bir ipucu bulabilirlerdi. M T, MHP 11 Ba kanlı ı'nı, İç binalarım, ülkücü dernekleri, tümünü yakın takibe aldı.

stanbul polisi, M T ile zaten sıkı bir i birli i halindeydi. M T, dinlenen telefonlardan edinilen bilgileri Emniyet'e iletiyor; bazı cinayetler bu yolla aydınlatılıyordu. M T, MHP stanbul 11 Ba kanı Recep Ha allı'nın öldürülmesi ve bu cinayetinin intikamını almak için Sarıyer sırtlarında otobüsten indirilerek kur una dizilin iki Kıbrıslı gencin katilini bulmak için de telefon dinlemi ti. Cinayet makinası Cengiz Ayhan'ın adı, tanık ifadelerinden belirlenmi ti. Polis her yerde onu arıyordu. 11 Ekim 1978 günü MHP 11 Ba kanlı ı'nı arayıp, yardım istemi ti:

Polis pe imde. Üsküdar'dayım. Bana ba ka bir yer bulun.

MHP'den bekledi i ilgiyi görememi ti. "Zaten ba mızda bir cenaze, var. Sen ba mın çaresine bak. Sana imdi yardım edemeyiz." Ayhan'ı dinleyen M T, hemen adresi polise bildirmi ti. Polis, hemen Üsküdar'daki Demet Apartmanını basmı , ancak Ayhan'ı yakalayamadı tı. Yarım bıraktı ı çayı hala ılıktı! Nasıl olmu sa, baskını önceden ö renmi ti! Ayhan, istihbaratının sa lam oldu unu gizlemeye de gerek görmüyordu. Ertesi gün siyasi ubeyi arayıp, evini basan polislerin isimlerini tek tek saymı ve tümünü tehdit etmi ti.

Ayhan'ın haber kaynakları, hiçbir zaman aç ı a çıkarıla

madı. Ama stanbul'da dola tı ı yerler, kaldı ı evler, gizli kulaklar sayesinde hep kısa sürede ö reniliyordu. Bunu far keden Ayhan, stanbul'dan kaçmak zorunda kalmı tı.⁷²

Aynı ekilde Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde MHP yan- lısı bir örgüt kurmakla suçlanan dört genç de telefonlarının dinlendi inden yakınmı tı. "M T, telefonlarımızı dinliyor., Haberle me özgürlü ümüz kalmadı." Genelkurmay'ın hak- larında soru turma açtı ı, birisi üste men dört gencin, 'Nasyonal Sosyalist Genç Subaylar Örgütü' kurdukları öne sürülüyordu.⁷³

Ba ka örnekler de vardı. M T'in telefon dinlemeyle yaka- ladı ı ipuçlarının sayısı azımsanamayacak düzeydeydi. Bunlar hatırlanınca ipekçi cinayetinin çözülmesi için de MtT'ten de yardım istenmesi do aldı.

M T'in telefon dinleme operasyonlarından beklenen ha- ber birkaç ay sonra geldi. Cinayetle arabayı kullanan Yavuz Çaylan ve A ca'nın adları tespit edilmi ti. Cinayetten bir- kaç gün önce Milliyet'i arayarak, tehdit eden, küfürler ya - dıran da A ca'ydı. M T, bu tehdit telefonunu da kaydetmi ; ancak sesin sahibini belirleyememi ti.⁷⁴ Artık hedef tanı- mı tı. Beklenen haber, 25 Haziran'da yine M T'ten geldi:

Mehmet Ali A ca, Beyazıt Meydanındaki Marmara Kıra athanesinde...

Polis, zaten hazır bekliyordu. Ekip, kahveye do ru yola çıktı. Birkaç dakika sonra ikisi sivil, be polisten olu an ekip içeri girerken, A ca yanındaki ülkücülerle konu uyor- du:

Yavuz'u görüyor musunuz?⁷⁵

Tam o sırada, içeri giren birisinin heyecanla ba ırdı ı du- yuldu:

Polis geliyor!

A ca, aya a fırladı. Ama kaçma fırsatı kalmamı ; polis kapıyı tutmu tu. Hemen yanıba nda bittiler:

A ca sen inisin?

Kar ılık vermesini beklemediler. Bileklerinden kavrayıp, kapının önündeki polis aracına götürdüler. Gözaltındaki ilk günler sorguyla geçti. 30 Haziran'da ifadesini imzaladıktan sonra oradaki komisere döndü:

Ödülü kim kazandı?

hbarc ıyı merak ediyordu. *Milliyet* ve Gazete Sahipleri Sendikası, katilleri yakalatana toplam 6 milyon lira ödül va detmi ti. Komiser, bilmezden geldi:

Ne ödülü? Sen kendini fazla uyanık zannediyorsun her halde.⁷⁶

A ca, komisere inanmadı. Önce Çaylan'dan üphelendi. İlk ifadesinde onun adını verdi. Olayı planlayanlar arasında oldu unu söyledi. Sonra suçlamaktan vazgeçti. O nedenle de 6 Temmuz tarihli ek ifadesinde Çaylan'ın suçunu hafifletti. "Planlama sırasında yoklu." Çayları, A ca'dan dört gün sonra Adana'da yakalanm ı ve daha uçakla gelirken her eyi tüm ayrıntılarıyla anlatm ı tı. A ca'nın ondan üphelenmesinin nedeni cinayetten sonra ortalarda görünme mesiydi.

Oysa ihbar eden yoktu! Tabii ki, ödülün pe inde olan çok insan vardı. Ödülü duyan polise telefon ediyordu: "Kar ı evin bodrumunda üpheli ki iler var." Polis, her ihbarın pe ine ko uyor; sonunda kimseyi ödüllendiremiyor du. hbarlar bo çıkıyordu. Asıl bilgiyi veren MİT de bir ihbarc ıya dayanmıyordu. A ca'nın kahvede oldu u telefon konu malarından saptanm ı tı. 6 milyonluk ödülü hakeden ler telekulaklardı! Kozakç ıo lu'nun, 10 Temmuz'da A ca'nın yakaland ını açıklarken imada bulunması da bo u na de ildi:

Olaya bilimsel ekilde yakla an örgütümüz, bugün bu büyük sonuca ula mamızı **sa ladı**.

Gazetecilere da ıtılan altı sayfalık açıklamada 'bilimsel

yakla ım' ile ilgili tek satır bile yoktu. "Bir ihbar üzerine yakalandı." Bu ifade telefon dinlemeyi gizlemeyi amaçlıyordu. "Telefonları dinleyerek yakaladık" diyemezlerdi ya!

Herkes gibi A ca da ihbar üzerine yakalandı ina inandı. Yakalandı ı gün kahvede "Polis geliyor" diye ba ıran ülkücü Ramazan Gündüz'ü ihbarcı sandılar. A ca, iki ay sonra cezaevinden kaçtıktan sonra da Gündüz'ü cezalandırdı. Ülkücülerin Mercedes bir arabayla kahveden kaçırdıkları Gündüz, Maslak'ta ıssız bir yerde kur una dizildi.⁷⁷ Telekulakların rolünü ö renemeyen katiller, ihbarcıyı yakaladıklarını sanmı lardı...

Kulaklar çeteyi hep izledi

Gizli kulaklar, pekçi'yi öldüren katil grubunun Avrupa'da ki telefon konu malarını bile izlemekten geri durmuyordu. Katillerin 'Reis'i Abdullah Çatlı da telefonlarının dinlendi ini biliyordu. Öyle olmasa e iyle yaptı ı telefon görü melelerinde aradı ı yerleri bile gizler iniydi?⁷⁸ Çatlı, Papa'nın vurulmasının hemen ardından Nev ehir'deki Meral Çath'yı aradı. Yanındaki arkadaş larını saydı; Oral Çelik, Mehmet ener ve Ramazan engül. 'Viyana'dayız' dedi:

Bizim delinin yaptı mını gördün mü?

Herhalde bu dostlara de il, 'dost olmayan' gizli kulaklara verilen bir mesajdı! Çatlı, kendisinin ve arkadaş larının Roma'daki Papa suikasti ile ilgisi olmadığını kayıtlara geçirmek istiyordu!

A ca gözden çıkarılabilirdi. O zaten grubun zavallısıydı! pekçi'nin sekreterine telefon elli ini ö renen Oral Çelik'in, azarlamasına ses çıkaramayacak kadar ezik bir ki ilikti:

Ulan aklımdan geçmedi de il. Manyak mısın sen? Bütün i i bozacaksın hergele!⁷⁹

A ca da utancından kızarmı tı. "Gazetede olup olmadı ı

nı öğrenmek için aramıştım." Aca'nın, Milliyet'i bir daha aramasına da izin vermediler. Hem buna gerek de yoktu. Dostları, Ipekçi'nin programını günü gününe bildirmekte güçlük çekmiyorlardı. Ipekçi'nin cinayet günü olan 1ubat 1979'da 16.30 uçaıyla İstanbul'a döneceğini de haber vermişlerdi. 'Çete'nin eli uzundu.

Belki de ünlü gazetecinin telefon defterini, arabasının anahtarını ve son olarak da TÜSİAD'da yaptığı silah ve mermi kaçakçılığı konusundaki konuşmasının bantlarını çalanlar onlardı.⁸⁰

Ipekçi'nin aracı kurun ya muruna tutulurken, M T'ten ahin Toluno lu'nun az ötedeki kırmızı volkswageninin içinde beklediği iddiası doğru muydu?⁸¹ O da çözülemeyen sıklardan biri olarak kaldı.

Bilinen o ki, 'gizli eller'in cinayet ebekesine yardımını, Avrupa'ya kaçtıktan sonra da sürdürdü. Çatlı'nın Almanya'ya gittiği günlerde bile MIT elemanlarıyla temasları devam etti. O günlerde görüldüğü M T Dİ stihbarat Daire Başkanı Metin Günyol ile ilgili yıllarca da sürdü. Susurluk kazasını araştıran İstanbul DGM Savcılığı, bu ilkiyi Türk Telekom'un kayıtlarına dayanarak saptı. Çatlı, cep telefonundan Günyol ile tam üç kez görüldü.⁸²

MİSİR BÜYÜKELÇİLİ İ BASKININDA BÖCEK OPERASYONU

Filistinli gerillaların Mısır Büyükelçili i'ni bastıklarını duyan ç i leri Bakanı Güne , hemen olay yerine gitti. Polis müdahale edemiyordu; içerde Büyükelçi ile birlikle 20 rehine vardı.

Büyükelçili i en iyi gören yer, kar ıdaki Tusa binasıydı. Yüksek binanın bir katı bo altıldı. Operasyonun karargahı orası oldu. M T elemanları da arka taraftaki birkaç odaya yerle ti. Genelkurmay Ba kanı Evren ve di er generaller, zaman zaman gelip onlardan brifing alıyorlardı.

Gerillalar, sekreter Bahar Özkut'u göndererek, görüşmek istediklerini bildirdiler. Güne 'in telefonuna yanıt veren gerilla kendini tanıtlı:

Ben Albay Marvan.

Paralel telefondaki tercüman da konu mayı Arapçaya çeviriyordu. Albay Marvan, Güne 'e isteklerini sıraladı; telefonu hemen kapattı. 45 saat sürecek sinir harbi ba lamı tı. Güne , merak ediyordu:

Acaba büyükelçilikten dı arıyla irtibat kuruyorlar mı?

M T elemanları, büyükelçili in telefonlarını dinlemeye

aldılar. Gerillalar, dı ülkelerdeki bazı numaraları arayıp görü üyorlardı. El Saika fraksiyonunun Suriye'deki merkezini arayıp, eylemi ba ardıkları haberini verdiler. Sonra da Avrupa'daki bazı uluslararası ajanslara telefon eltiler. Gerillaların tüm konu malarının tutanakları kısa süre içerisinde Bakanlık'na ula tırıldı.

Bakan, bir noktayı daha merak ediyordu. "Acaba içerde kendi aralarında neler konu uyorlar? Onları da dinleyebilir miyiz?" Hemen bir plan yapıldı. Önce büyükelçili in telefonları kapatılacak, sonra da içeriye bir dinleme aleti sokulacaktı.

Önce hatlar, PTT'den kapandı. İlk adım tamamlanmış , gerillaların dı dünyayla ba lantısı koparılmış tı. Albay Marwan, Güne 'e mesaj gönderdi:

Telefonlarımız bozuldu. Görü emiyoruz.

Yanıt hazır. "Herhalde santrale arıza yaptırdınız. Onarmamızı isliyorsanız teknisyen gönderelim." Gerillalar, kabul etmediler. Bir süre sonra isteklerini tekrarladılar: "Görü memizi sa layın." Güne , yeni bir formül önerdi:

Size dı ardan bir hat çekelim. Telefonu kapının önüne koyalım. Onu içeri alın...

Kendi aralarında görü tükten sonra bu öneriyi kabul ettiler. Kapının önüne kadar gidecek PTT elemanının tipi, tutumunun rengi gibi ayrıntılar tarif edildi. Bir yanlı lık olmasını kimse istemiyordu. Güne , istihbarat elemanlarının çalı tı ı arka bölüme geçti:

Oraya bir telefon gönderece iz. çine gizli bir dinleme cihazı koymanızı isliyorum.

"Tamam" dediler. Az sonra getirdikleri telefonu gören Güne yerinden fırladı. Kablosu siyah, gövdesi kırmızı, ortası pembe gibi garip bir telefon ahizesi getirmiş leri. Oynandı ı o kadar belliydi ki, sinirlendi:

Siz ne yapıyorsunuz? Bunu ilkokul çocukları bile anlar. Bu adamlar terörist. Bunu yutarlar mı? Gidin ciddi bir ey yapın..

stihbaratçılar, merkeze gidip geldiler. Bu kez getirdikleri telefon daha iyiydi. Plan aksaksız uygulandı ve gerillalar telefonu içeri aldılar. Güne , sevinmi ti. stihbaratçılara talimat verdi:

Bana 15 dakikada, yarım saatte bir rapor getirin. arkı söylüyorlarsa bile getirin. Onların ruh hallerini okumak istiyorum.

Aradan dakikalar geçmeye ba ladı. Rapor gelmiyordu! Güne , arkaya gitti. "Ne oldu raporlar?" stihbaratçıları ter basmı tı:

Efendim, cihaz çalı mıyor.

Cihaz hiç mi çalı mamı tı? Yoksa gerillalar cihazı farket mi ler miydi? Bu sorulara istihbaratçılar do ru dürüst yanıt veremediler. Anla ılan o ki, içerden tek sözcük bile dinleme mi leri.

Güne , gerillalar ile telefon konu malarına devam etti. Gergin saatler sona erip, kapıda kar ıla tıklarında gerillalardan Safi, sarılıp bakam öptü. Telefon konu maları ve saatler süren gerginlik böylece noktalandı.

Bakanın önündeki kültablası

Elçilik baskını bittikten sonra da Güne , 13 Temmuz'daki bu ba arısızlı ı unutmadı. Terörle mücadele konusunda da istihbarat sorunları vardı. Emniyetin istihbarat birimini güçlendirmeye karar verdi.

Tam da o günlerde stihbarat Daire Ba kanı Feyzi Kahraman yanına geldi. "ODTÜ'den bir genç geldi efendim, bizimle çalı mak istiyor." Yetenekli bir gençti:

Çok genç. Ama çok bilgili. Dinleme ile ilgili aletler ya

pabiliyor. I ı a duyarlı aletler yapıyor. Odada ı ık yandı ı zaman dinleme aleti devreye giriyor.

Bakan da yetenekli üniversite ö rencisini merak etmi ti. "Ça ırın gelsin." çeri giren genç, biraz konu tuktan sonra gülümsedi:

Kusura bakmayın. Sizin bu sabah yapt ınız bütün konu maları dinledik.

Elini bakanın masasındaki bir kültablasına uzattı. Güne , o zaman farketti, masasında duran bu yabancı kültablasını. Daha önce gözüne çarpmamı tı.

Genç, kültablasındaki mini alıcıyı çıkarıp gösterdi. "Biti-ikteki odadan sizin konu manızı banda aldık." Konu maları dinletti. Bakan bu gösteriden etkilenmi ti. Gencin yaptıklarını o dönemde emniyette yapabilecek kimse yoktu:

inize yarayacaksa alın.

ODTÜ'lü genç, emniyet istihbaratında istihdam edildi...

KÖPEK HAVLAMALARI KAYDI BOZDU

Emniyet, Avrupa'daki ülkücülerin önemli ismi Lokman Kondakçı'nın sıkıntılı olduğunu öğrenmişti. Kondakçı, Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu Başkanıydı. Hem tekilat ile sorunları vardı, hem de kumar borcu birikti. *Aydınlık* gazetesinin Frankfurt bürosuna gitti:

Paraya ihtiyacım var. Verirseniz size MHP ile ilgili bildiklerimi anlatırım.

Kondakçı, önemli bilgiler vereceğini söyledi. Konu tutuldu ki iler, zaman istediler ve beş gün sonrasına randevu verdiler. Olayı, hemen önce leri Bakan Güne'ye iletiler. Güne, güvendiği bir polisi çağırdı:

Almanya'ya git. Kondakçı ile konu, kendini gazeteci olarak tanı. Onu Türkiye'ye dönmeye ikna et. Gelsin, benimle görüşün.

Mithat adlı polis, Kondakçı'ya kendisini gazeteci olarak tanıttı. Para ve güvenlik konusunda söz verdi. Kondakçı, Türkiye'ye dönmeyi kabul etti. Havaalanında bulmak üzere anlatılar. Ancak polis, randevuya geç kaldı. Geldiklerinde Kondakçı, uçağa binip İstanbul'un yolunu tuttu.

bile. Polis, heyecanla Güne 'e telefon etti:

Kondakçı, Türkiye'ye dönüyor. Uça a yeti emedim.

Güne , ba ka bir ekibi harekete geçirdi. Kondakçı'yı Ye-ilköy'de, polisler kar ıladı ve yine *Aydınlık* mensubu gibi davrandılar. Polis Mithat da daha sonra gelip, onlarla bu- lu tu. Kondakçı, mizansenini farketmi ti, sıkıldı:

Kiminle muhatap oldu umu bilmek istiyorum?

Polisler, kimliklerini açıklamak zorunda kaldılar. Gü- ne 'in, kendisiyle görü mek istedi ini söylediler. Anla nca, Ankara'ya, ç i leri Bakanlı ı'na getirdiler. Güne , Kondakçı ile tam üç kez görü tü. 30 Mart ve 10 Nisan 1979'daki gö- rü meler, M T'in Emniyet'e devretti i Marmara Kö kü'nde gerçekleşti.

Polisler, Kondakçı'nın anlattıklarını, gizlice kaydettiler. 30 Mart'taki görü me, Güne 'in sözleriyle ba ladı. "Demok- rasinin ya amasına yardımcı olabilirsen son derece mutlu oluruz." Kondakçı da MHP'nin bir cinayet örgütü olarak çalı tı ı kanısındaydı:

Siyasi cinayetlerin büyük bir bölümünün arkasında ha- reketin ba ı yer almaktadır.

En büyük talihsizlik, M T'in, kö kte bıraktı ı köpeklerin acımasıydı. Yemek verilmesi unutulmuş köpekler, sürekli havlıyordu. Güne 'in canı sıkıldı. Sesini yükseltti. Anlama- mı gibi yaparak Kondakçı'ya sözlerini tekrarlatmaya çalı tı:

Demek sa dan gelen öldürmelerden Türke 'in mutlaka haberi vardır...

Tabii haberi vardır...

Kondakçı, bildiklerini hiç sakınmadan anlattı. "Cinayet- lere kar ı an kaçaklar, Almanya'ya geliyor." Bazı cinayetlerle ilgili isimleri de saydı:

istanbul Üniversitesi'ni bombalama sanı ı Oktay Engin var. Almanya'ya gelmi , 'Te kilatı harekete geçirin bulun' dediler.

Eroin kaçakçılığın da sözetli. "Yüzde yüz parti adına" oldu una emin de ildi; ama ilginç bir olaya da tanık oldu tu:

Bakırköy İçe Ba kanı bana unu söyledi; 'Berlin'de bir adamım var, parti için esrar kaçırdı, kendisine yardımcı olmamız gerekir.' dedi. Bizim camiada yakla an iç sava için para bulma arzusu her zaman vardı. Parayı en kolay bulmanın yolu eroindir.

Türke 'in radyo önlemi

Kondağçının verdi i bilgiler önemliydi. Güne , her tür yardıma hazır oldu unu söyledi. "Borçlarının toplamı ne kadar?" Kondağçısı, 70 bin marktan fazla borcu oldu unu söyledi. Güne , önce borç para vermektensözetti. Kondağçısının ho una gitmedi ini görünce bir bankadan kredi bulma önerisinde bulundu. Kondağçısı, sıkılgan davranıyordu. Sonra konu mak üzere para konusunu ertelediler. Güne 'in asıl iste i Türke 'in olaylarla ba nını kanıtlamaktı:

Peki, unu yapamaz mıyız? Siz Türke 'e çok yakınsınız. Ama belki siz yanında olmadı nız zaman verecektir emirlerini. Biz birtakım teknik yollarla dinleyebiliriz. Yani, ' unun ini bitirin' diyecektir belki. O çalı maları yaptı ı yere dinleme eyi koysak ve bu dinlemeler senden gizli olmasa, gerekti i zaman onu dinlersin ya da bantları dinlersin.

Kondağçısı, hiç dü ünmeden yanıtladı. "Bu i leri iyi bilir, tedbirini alır." Türke 'in dinlenemeyece ine emindi:

Birisi yanına gelince mutlaka odasındaki radyoyu açar ve sesi bozar. Bana bile o kadar güvendi i halde radyoyu açar. Batı müzi i çıkar ama o yine de radyoyu açık tutar.

Yakından bildi i bir de örnek verdi:

Mesela kendi adına ba ı toplayan birisini ortaya çıkarmı lardı. Ça ırdı gençlik kolları ba kanını, eliyle öyle yap

ti; bitirin i i anlamında.

Kellesini alın dedi, öyle mi?

Evet, bunu i aretle yaptı. Bu i leri çok iyi bilir.⁸³

kili konu ma 3 saat 20 dakika sürdü. Görü meden sonra Güne , hemen teybi kontrol etti. Korktu u ba ına gelmi ti. Dört bandın bir bölümünde köpek havlamalarından ba ka bir ses duyulmuyordu. Bereket, kalan bölüm Kondakçı'nın anlattıklarını belgelemeye yeterliydi.

Bantlar de ifre edilip, tutanaklar, içi leri Bakanlı ı klasörlerine konuldu. Olay gizli tutuldu. Kondakçı da Bafra'ya dönüp, ticarete atıldı. Her ey yoluna girmi ti. Güne , Ekim ayında bakanlıktan ayrıldı. Bir süre sonra bir gazete haberini görünce yerinden zıpladı:

Kondakçı'nın itiraf tutanakları...

Polis, gizli kalması gereken tutanakları sızdırmı tı. Sonucu da kötü oldu. Ülkücü kesim Kondakçı'ya di bile di. Davadan dönmü tü. Bafra'da kur un ya dırdılar. Kondakçı'yı yaraladılar. Kısa süre sonra da 12 Eylül hareketi olunca Kondakçı yeni saldırılardan kurtulmu oldu.

MHP davası sırasında da hakkında kovu turmaya yer olmadı ı kararı verildi. MHP İddianamesi'nde, Türke hakkında Kondakçı'nın anlattı ına benzer ifadeler yer aldı:

"...1980 Temmuz ayı içinde Alparslan Türke 'in stanbul Yakacık'taki kö künde bulundu u bu tarihte, Yılma Durak ve Celal Adan kendisini ziyarete gitmi lerdir. Konu ma sırasında Alparslan Türke , D SK'in komünist hareketin kayna ı oldu unu söylemi , konu ma bitip kalkarken elini yata y bir ekilde ot biçer gibi yaparak D SK yöneticilerinin yok edilmesi yolunda emrini vermi , D SK Genel Ba kanı (Kemal) Türkler, 22 Temmuz 1980 tarihinde Merter semtindeki evinin önünde öldürülmü tür."⁸⁴

Bu bölüm, Celal Adan ve Yılma Durak'ın savcılık ifadelerine dayanarak hazırlanmı tı. Her ikisi de mahkeme a ama

sında bu ifadeleri reddettiler. Türkiye , bu suçlamalardan be-
raat etti.

MHP davasına M T belge ve bilgi deste i vermemi ti. As-
keri Savcı Nurettin Soyer ve ekibinin hazırladı ı dosyalarda
yer alan bir belge, MHP'nin M T ile ili kilerini göstermesi
bakımından ilginçti. "Almanya Genel Müfetti i" Enver Al-
taylı'nın raporu MHP Genel Merkezi'nde bulunmu tu. 28
Nisan 1976 tarihli rapor, "Saygıde er Albayım" diye ba lı-
yordu. Almanya'da ülkücülere yardımcı olan Dr. Kannapın
ile görü mesini aktarıyordu:

"4 Mayıs 1976 günü Dr. Kannapın Köln'e gelecek, beni
Alman iç istihbarat te kilatı Türkiye masası ba kanı ile ta-
nı tıracak. Bu ahıs CDU (Hiristiyan demokrat) ve eski bir
Alman subayı imi . uurlu bir anti komünistmi .

Dr. Kannapın'e sordum, nasıl oluyor da hakkımızda bu
ekilde menfi yazabiliyor diye. Söylediklerini aynen aktarı-
yorum, "Bizimkiler bu konuda M T'ten bilgi alıyorlar. Bi-
zimkilerin de il, M T'in kula ını çekmek gerek. M T do ru
bilgi verir, Bunlar öyle de il, derse bizimkiler do ru ya-
zar."⁸⁵

Dr.Kannapın'in Altayh'ya önerisi "M T'in kula ını çek-
mek." Bu raporu okuyan Türkiye 'in ne yaptı ı bilinmiyor.
Ancak kesin olan u ki, M T'ten, savcılıklara ve polise, MHP
aleyhinde çok az bilgi gitmi . Erzurum polisininin, Doç. Dr.
Orhan Yavuz'un 15 Haziran 1977'de öldürülmesi olayını
ara tırken M T'ten bilgi alması, bu konudaki istisnalardan
biri. Cinayet sonrasında polis bir telefon ihbarı aldı:

"Doç. Yavuz'un öldürme emrini Erzurum Ülkü Ocakları
Ba kanı Emin Yılmaz verdi. Cinayeti Cezayir Baysal i ledi. "

Polis, harekete geçti ama Baysal'ı uzun aramalarına ra -
men bulamadı. Baysal, bölgede saklanıyordu. M T Elazı
Bölge Müdürlü ü, dinledi i telefonlardan edindi i bir bilgi-
yi polise ilette:

"Cezayir Baysal, 13 Mart 1979 tarihinde Erzurum'dan Elazi 'daki bir arkadaına telefon etti. Baysal, telefonda, cezaevindeki karde i için avukat tutmak üzere Elazı 'a gelece ini söyledi."⁸⁶

Baysal, Türke kadar tedbirli de ildi. Nasıl olsun ki? Tür ke , MHP Genel Merkezi'nde özel bir istihbarat birimi kur mu tu. 12 Eylül sonrasında Genel Merkez'de ele geçirilen telsizlerle sadece polis ve zabitanın dinlenmedi i bilirken raporlarıyla da tespit edilmi ti. ç i leri Bakanlı ı manipule telsiz çevrimleri, M T, Emniyet Genel Müdürlü ü, Merkez Komutanlı ı, Genelkurmay Komuta telsiz telefonları da dinlenebiliyordu.⁸⁷ Telsiz dinleyen bir parti Genel Merkezi!

MHP'nin istihbaratçılı a yatkın kimli i, yıllar sonrasına de i meden aktarıldı. 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri önce sinde parti içerisinde çıkan 'Hanedan' tartı ması sırasında da parti yönetiminin muhalifleri dinletti i öne sürüldü.

üphenin kayna ı MHP Genel Ba kan Yardımcısı Rıza Müftü lu'nun bir televizyon konu masıydı:

Partiyi karı tırmak isteyenleri telefon konu malarına kadar saptayıp hakkında dosya hazırlıyoruz. Kimlerle konu ulmu , ne bilgiler verilmi , ne talimatlar alınmı , telefon konu malarına kadar saptamı bulunuyoruz.

Müftü lu, soru ya muruyla kar ıla tı. "Bu bilgilere telefon dinleyerek mi ula tınız?" O zaman reddetti. "Bir. siyasi parti olarak birtakım eylere ula mamız do al."

Suçlanan ki iler, partiden istifa eden Ankara milletvekili Halil ıvgın, parti iç i muhalefetin önde gelen isimleri Ço rum milletvekili Muharrem emsek i e Kayseri milletvekili Mustafa Da cı'ydı.⁸⁸ Kar ılıklı demeç sava ı günlerce sürdü; ancak telefon dinleme konusu benzer örneklerinde oldu u gibi yine bir türlü açıklı a kavu amadı. Bir süre sonra da seçim kampanyalarının gürültüsü, bu kavganın üzerini örttü...

EVREN: CAMDAN DINLIYORLAR

12 Eylül'den 21 gün önceydi. Atatürk'ün 100. doğum yılı programını görecek komitenin üyeleri Senato Başkanvekili Mehmet Ünalı'nın odasında biraraya geldiler; toplantı öncesinde sohbet ediyorlardı. Kontenjan senatörü Metin Toker, Amerikalıların İran'daki rehineleri kurtarma operasyonundan sözetti:

Ba arısız operasyon sırasında bazı noktalar karanlık. Bu kadar helikopter ve uçanın İran'ın içlerine kadar radarlara yakalanmadan girebilmesi dikkati çekici.

Bu sözler üzerine hararetli bir tartışma başladı. Helikopterler radarlara yakalanmadan İran'a girebilir mi, giremez mi? Henüz Genelkurmay Başkanı unvanını taşıyan Evren de, tartışmaya katıldı:

Operasyon riskli.

Sonra tartışma, Sovyetler Birliği'nin operasyondan haberi olup olmadığı sorusuna kaydı. Bülent Ecevit, FKO militanlarının Entebbe'ye kaçırdıkları uçakları ve srail komandolarının düzenlediği baskını hatırlattı:

Uçaklar radarların tesbit edemeyeceği kadar alçaktan

uçmuşlar. Ama yine de Sovyetlerin bu operasyondan haberi oldu u savunuluyor. Radar ve dinleme sistemleri artık çok geli ti.

Dinleyenler de bu görüşü ü destekledi. Herkes teknolojinin çok geli ti ini söylüyordu. Evren de bu görüşe katıldı. Camı i aret etti:

Buraların dinlendi ini sanıyorum. Ba bakanlıkta bir toplantıda mikrofonsuz konu ulmasını önermi tim. Camlardaki titre imlerden bile konu maları tespit ediyorlar.⁸⁹

Evren, do ru söylüyordu. Camdan laser yansıtıcılarla ya da mikro dalgalarla uzaktan gizlice dinleme yöntemi o yıllarda henüz yeniydi. Sonraki yıllarda yaygınla tı. Her biri 300 bin dolara satılan laserli dinleme cihazları, Türkiye'ye 1990'lardan itibaren geldi.

Ye il i e önlemi

FKÖ Temsilcisi olarak Ankara'ya gelen Abu Firas, kendisini camdan laserle dinlemeye kar ı önlem almak zorunda hissediyordu. Firas, basit bir teknik uyguluyordu. Birileriyle konu urken sık sık ye il bir soda i esini alıp cama do ru tutuyordu. nsanlar da a ırıp, "Neden?" diye soruyordu:

Laser ı nını ile uzaktan dinliyorlarsa, ye il camdan geçerken kırmızı olarak görünür. Yoksa insan gözü farkedemez.

Aynı yöntemi yıllar sonra Jandarma Istihbarat'ın (J TEM) kurucusu Binba ı Ahmet Cem Ersever'in de kullanması, 'ye il i e'nin ilgili çevrelerde yaygın oldu unu kanıtlayordu.⁹⁰ Ancak Firas'ın laser ı nını yakaladı ı hiç görülmedi, duyulmadı. Bu kadar dikkat etmesine, her konu masında radyoyu da açmasına kar ın, M T, Flaziran 1987'de *2000'e Do ru* dergisinin Ankara Temsilcisi Hasan Yalçın ile görüşmesini dinledi ve kaydetti.⁹¹ ki ki inin daha bulundu u görüşü mede, Yalçın, M T'teki geli meleri de erlendirmi ti:

"Hiram Abas gidecek. İmdi ambargoları kaldırabiliriz. Hiram Abas gidece i için bu haberler haber olmaktan çıktı. Bunları bir an evvel yapmamız faydalı olacak. Rapor konusunu inceleyen komisyonun tefti i neticesine göre Mehmet Eymür, M T'ten atıldı. Atilla AYTEK'in ba ka yere tayini çıktı. Hiram Abas resmen emekliye ayrıldı. "

Bu görü menin hangi yöntemle dinlendi i ise hep gizli kaldı. Belki de laser ı nlarını gözeten Firas, öbür yöntemlere kar ı önlem almayı unutmu tur..

BA BAKAN ADAYINA TELEKULAK ENGELI

Telefonlar dinlenmeseydi, 12 Eylül'ün Ba bakanı Bülend Uluşu de il Turhan Feyzio lu olacaktı!

Kenan Evren ve Milli Güvenlik Konseyi üyeleri, Feyzio lu'nun ba bakanlı na karar vermi ; bakanları seçiyorlardı. CHP'li Orhan Eyüpo lu teklifi hemen kabul etti. AP'li Sümer Oral ise süre istedi; hemen Hamzakoy'daki lideri Demirel'i aradı:

Bakanlık teklif ediyorlar. Hükümete girmeme izin verirsiniz?

Demirel, yanıt vermeden önce Ba bakanı sordu. 'Turhan Feyzio lu', kar ılı nı alınca hiç duraksamadı:

O zaman girme...⁹²

Oral, Demirel'in sözünü ikiletmedi. Telefonu kapattıktan sonra 12 Eylül yöneticilerini aradı. Bakanlı ı kabul etmediğini ilettili. 12 Eylülcüler, Oral'ın reddetmesinin nedenini kısa sürede ö rendiler.

Hamzakoy'dan yapılan tüm telefon konu maları banda alınıyordu. Demirel ve Ecevit'in konu maları hızla de ifre ediliyor, tutanaklar kısa aralıklarla be li konsey üyelerine

da ıtılıyordu.⁹³ Demirel ve Ecevit, konu malarının dinlendi ini biliyor; yine de dü ündüklerini söylemekten vazgeçmiyorlardı. Böylece mesajlarını darbecilere iletmek için telefonlardaki gizli kulakları aracı yapmı oluyorlardı. MGK ile aralarında dolaylı bir görüşme trafi i sürüyordu.

Demirel, *Tercüman* gazetesinin sahibi Kemal Iııcak ile konu urken de Feyzioglu'nun Ba bakanlı ına kar ı çıktı:

Olmaz. Olmaz. Çok yanlı . Feyzioglu'nun Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin parlamentoda sadece iki milletvekili var. Bu, ki milletvekili için 448 milletvekiline kar ı ihtilal yapıldı' gibi intibalar verir.⁹⁴

Bu konu ma da Konseye hemen ula tı. Feyzio lu'na tepkiler Demirelin konu malarıyla sınırlı de ildi. Tepkilerin arttı nı gören 12 Eylülcüler, Feyzio lu'ndan vazgeçtiler; emekli oramiral Uluşu'yu ça ırıp, Ba bakanlık koltu una oturtular.

Ecevit'in telefonları da susmuyordu. CFIP lideri, PTT'nin 03 ehirlerearası servisine telefon yazdırıp kendisini arayanlara aynı mesajı yazdırıyordu:

"1979 Mayısında Gönem'de yaptım konu madan itibaren, belli bir oyunun tezgahlanmakla oldu una dair uyarılarda bulundum. Hedef demokrasi idi. CHP idi ve bendim. Demokrasi yıkılmak ve imdiki gibi bir ekonomik model uygulanmak istemiyordu. Bunun tezgahlanmakta oldu u belliydi."⁹⁵

AP ve CHP liderlerinin telefondaki rahat konu maları kimi zaman arayanları korkutuyordu. Malum, binlerce insanın cezaevlerinin yolunu tuttu u günlerdi.

ki lider, Ankara'ya döndükten sonra da takipten, dinlemeden kurtulamadılar. M T, Demirel'in Güniz Sokak'taki evinin tam kar ısında, yapımı yeni tamamlanan bir binada daire tuttu. Bir irket levhası asılan dairedeki farklılı ı Demirel de farketti. M T'in uzaktan dinleme aletlerine sahip

oldu unu da biliyordu. Yine aldırmadı, gelen gidenle istediği gibi konu mayı sürdürdü. Ta ki Zincirbozan'a sürülene kadar. Sürgüne çıkmadan önce evinin tüm duvarlarını, evin her yanını kontrol ettirdi. Hiçbir 'böcek' bulunamadı. M T, sa lam çalı ıyordu!⁹⁶

Demirel, bu geli melere ra men telefon dinlemeleri konusunda konu mamayı ye ledi. 1989 Temmuz'unda Evren ile aralarında ba layan tartı maya kadar da bu kararlılı mı sürdürdü. Ama Evren'in sözlerine kızınca dayanamadı:

Zincirbozan'dan yaptı ımız telefon konu malarını nasıl sa teype almı lardır, açıklasınlar.

Evren, tutanakları açıklamaktan kaçındı. "Zincirbozan'da konu maları banda alınıyor muydu, bilmiyorum" deyip gü-lümsedi. Sonra da ekledi; "Hamzakoy'daki konu maları biliyorduk."⁹⁷

izleme raporu: Erbakan meyve yedi

Gerçekte izleme ve dinlemeler, 12 Eylül döneminde daha önce olmadı ı kadar yo unla mı tı. stihbarat örgütünün geli tirilmesi, hükümetin önemli i lerinden sayılıyor; CIA Ba kanı William Casey, Ekim 1982'de geldi i Türkiye'de bizzat Ba bakan Bülend Ulusu tarafından kabul ediliyordu.

Yasaklı siyasilerin takibiyle de bizzat Genelkurmay Ba kanlı ı ilgileniyordu. 'Takip ilkeleri' 23 26 Aralık 1981 ta-rihleri arasında yapılan Sıkıyönetim Koordinasyon toplantı-sında kararla tırılmı tı:

"Kapatılan siyasi partilerin gizli ve sistemli olarak sürdü-rebilecekleri çalı malar yakinen izlenecek ve gerekli yasal i lemler yapılacak, alınan duyumlar Genelkurmay Ba kan lı ı'na bildirilecek."⁹⁸

12 Eylül boyunca Genelkurmay'a izleme raporları ya ıyordu. Polis ve jandarma raporları, Genelkurmay'ın istedi i

ablona uygun biçimde hazırlanıyordu. Raporlar, ne i e yarayacağı belli olmayan ayrıntılarla doluydu.

Necmettin Erbakan'ın Samsun gezisini izleyen polisler de aynı bilinçle görev yaptılar. Erbakan'ın meyve yemesinden, okuduğu gazetelere, telefonla konuştuğu kişilere kadar her şeyi kayda geçirdiler:

"limize gelerek 10 gün süre ile Büyük Samsun Otelinde kalacağı öğrenilen MSP Genel Başkanı ve yanındakiler, 1 Eylül 1981 günü saat 19.50 sıralarında 06 SR 827 plakalı açık yeşil Mercedes ve 06 UN 608 plakalı kırmızı renkli Volkswagen golf marka otomobille geldiler."

Karılayan MSP'liler unutulmadı. Tek tek isimleri sayıldı. Otel rezervasyonunu Güne Optik'in sahibi yaptırmıştı. Giderlerini de Selamet Kitabevinin sahibi karşılayacaktı. Bu bilgi de özenle yazıldı. Erbakan'ın oda numaraları verildi:

"Necmettin Erbakan' ve eşi 116 nolu odada, çocukları 117, yanındakiler ise 114 nolu odada kalıyorlar. 114 nolu odada Osman Yılmaz, Mehmet Şafak ve Osman Akgün kalıyorlar.

Sözkonusu misafirler otele geldikten sonra, odalarında istirahat ettiler ve ihtiyaçlarını odalarına getirtmek suretiyle giderdiler."

İlk günkü raporun son satırları ilginç. "Adı geçen bu şahısların durum ve temaslarının kontrol altına alınmasını ve gelişmelerden günlük olarak bilgi verileceğini arz ederim." Bu görevle hazırlanan ikinci gün raporu, birincisinden daha ayrıntılıydı:

"Necmettin Erbakan, oğlu Fatih Erbakan ile saat 09.45 ve 11.45'te otelden iki kişi ayrıldılar. Yarım saat yürüyüp meyve alıp otele döndüler.

11 Başkanı Ali Rıza Öztürk ile birlikte gelen kişi Erbakan'ın bir emri olup olmadığını sordu, ayrıca kendisini davet etti, ama davet edilen yer anlaşılmadı.

Saat 12.10'da Erbakan'ın yanına gelen gencin elinde bir paket vardı.

114 nolu odada yatanlardan biri gazeteciden *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Tercüman* ve *Milli Gazete* olarak geri döndü.

Üç araba ile otelden ayrılarak Matasyon Güzelyalı Sokasında 15 numaralı kısmen bitmiş binaya geldiler. Müteahhit Lütfi ve Ükrü Karaca ile binayı gezip otele döndüler.

114 nolu odadaki iki kişi saat 21.15'de 06 UN 608 plakalı oto ile Birtat Pastanesine gidip pasta aldılar."

Erbakan ile ekinin kaldığı odaya gizli mikrofon koymalarıydı! Sadece oda telefonları dinlendi. Ancak kayda değer bir konuşma olmamıştı:

"15944 numaralı telefonla görüşülüp Sinop'a gidileceği bildirildi. Ordu'nun Aybastı ilçesinden 158 numaralı telefon arandı. Dört kişilik bir heyetin geleceği bildirildi.

Ali Rıza Öztürk 114 nolu odayı arayıp pide yaptırdığını söyledi. Saat 20.20'de pideler geldi."⁹⁹

Raporda tek eksik, Erbakan'ın hangi meyveleri yediği, nasıl bir pasta sevdiğinin yazılmamasıydı!

M T, Erbakan'ı 12 Eylül'den sonra da izlemeyi bırakmadı. Özellikle yurtdışı gezilerini ve bu gezilerdeki gizli görüşmeleri sürekli M T raporlarına konu oldu.¹⁰⁰ 12 Eylül dönemindeki yargılama süreci ve sonra ya adıkları, Erbakan'ı da gizli kulaklar konusunda etti. Erbakan, telefonlarda önemli şeyler konu mamaya özen göstermeye başladı. Bu alı kanlık yerleşti. Hatta Refahyol hükümeti sırasında Bakanlık yaparken bu alı kanlıyı daha da geliştirdi. Her toplantı öncesinde mikrofonları, etrafını dikkatle incelemesi bakanların bile dikkatini çekiyordu. Bakanlar Kurulu toplantıları sırasında önemli bir şey konuşurken tüm görevlileri dışarı çıkartmayı gelenek haline getirmişti...

M T'TEN LK T RAFLAR

M T'teki iç kavgalar, ilk kez 1973'ün ilk aylarında dı a yansıdı. Faruk Gürler'in Cumhurba kanı seçilememesi sırasında ya ananlar, bir grup M T elemanını kızdırmı tı. M T Müste arı Nurettin Ersin ve yardımcıları Recep Ergun ve Rütü Kazanda ı'na tepkilerini daha önce görülmedik bir biçimde, bir 'açık mektup' ile dile getirdiler.

Ankara, mektupla çalkalanmaya başladı ında Ferit Melen'in Ba bakanlı nın son günleriydi. Cumhurba kanı, Ba bakan, Genelkurmay Ba kanı ve parti liderlerinin de eline ula an üç sayfalık imzasız mektup, M T'te yapılanların itirafı niteli indeydi.

M T yönetimi suçlanıyordu. "...Sizin kafanızda bulunan ahısların bu görevde bulunması bizler için büyük bir ansızlıktır." Suçlamaların Cumhurba kanlı ı seçiminden kaynaklandı ı da gözlenmiyordu:

"Daha dün, operasyonlardaki hedefler arasında ismi geçen ahıslarla birlikte oyun tezgahlayarak 'Çankaya Operasyonu'nu yürütmek için AP ileri gelenleri ile bazı devlet adamlarımızın telefonlarını dinletti inizi yoldaki çöpçüler

bile bilmektedir."

Telefon dinleme i i bu kadar pespaye bir hale gelmi ti! Ama yine de 'M T'in selameti'ni dü ünüyorlar; o nedenle 15 gün süre tanıyorlardı. "Çekilirscniz, çalı malarınız umuma açıklanmayacaktır." Mektup, küçük bir uyarıyla noktalanıyordu:

"Aksi halde bütün oyunlarınız hem M T içinde, hem de M T dı nda açıklanacak ve rezil edileceksiniz. Bu açıklama Türkiye'de de bir Watergate olayı yaratacaktır."

Bu mektubu, 'dealist M T mensupları' imzalı bir bildiri izledi. T Numaralı bildiri' siyasilerin yanısıra, basın kurullarına da da ıtıldı. Ele tiriler, daha sertle mi ti:

"...Faruk Gürler'i tutup, Süleyman Demirel'in ve Genelkurmay Ba kanı Orgeneral Semih Sancar'ın telefonlarını dinleten, Ba bakan Nairn Talu'ya 'Ermeni çocu u' dedirten, Cumhurba kanı Fahri Korutürk'ün akıl hastası oldu u söylentisini çıkarttıran ve genel sekreteri ile emir subayını M T'i idarede sözsahibi yapan Ersin ve Ergun, gaflet ve ihanet içindedirler."¹⁰¹

M T'e bakın; Genelkurmay Ba kanının, parti liderlerinin telefonlarını dinliyor! Üstelik, telefon dinlenerek elde edilen bilgileri, Cumhurba kanlı ı seçiminde bir tarafı desteklemek için kullanıyor. Yazanların bo konu madı ı belliydi!

Soru turma ba ladı. Mektubu kimler yazmı tı? Ersin, önce iki ay kadar önce stanbul Bölge Ba kanlı ı'nda kazan kaldıran 30 M T elemanını suçladı. Aralarında Hiram Abas ve Mehmet Eymür'ün de bulundu u elemanlar, te kilattaki aksaklıklardan yakınan uzun bir yazı hazırlamı lardı. Te kilatı ba tan a a ı ele tiren 17 Kasım 1972 tarihli yazı, bir dilekle sona eriyordu:

"Türkiye ve servisini çok seven, uzun senelerden beri sadece servisin malı olan bizlerin gayemizin yapıcı ve iyi niyetli oldu una inanılması..."

Korgeneral Ersin, bu yazıyı 'muhtıra' olarak de erlendir mi ti. mzasızlara, yazılı bir uyarıda bulundu. mzasız açık mektubun da aynı gruptan kaynaklandı nı vurguladı. Te - kilatın birli ini, gizlili ini yoketmekle suçladı.

Ersin'in yazısına tek yanıt, Abas'tan geldi. ube Müdürü olmasına ra men Müste ar'a kafa tutuyordu. " mzasız bir mektubu gönderecek kadar erefsiz ve servis terbiyesinden uzak olmadı m kanaatindeyim.¹⁰²

Bir süre sonra imzasız mektupların kayna ı bulundu. Mektuplar, "Personel Güvenirli ini Tahkik Dairesi Ba kan - lı ından çıkıyordu. Ba ında bir albayın bulundu u daire kapatıldı. Mektup kavgalarının sonuçları bu kadarla kalma - dı. Ersin ve yardımcıları da M T yönetiminden alındı.

Türkiye'de de bir 'Watergate skandalı' ya anması böylece önlendi.

stanbul Emniyeti kimleri dinledi?

1988 yılında basına sızdırılan 'Birinci M T raporu', telefon dinleme itiraflarıyla doluydu.¹⁰³ "Güvenlik kuvvetlerinin kanuni görevlerinin ifası sırasında zaman zaman çe itli tek - nik dinleme yoluna ba vurdu u bilinmektedir." Bu cümle, genel bir savunmayı da içeriyordu. "Bu cümleden olarak Emniyet Genel Müdürlü ü'nün ilgili birimlerinin ve stan - bul Emniyet Müdürlü ü'nün telefon dinleme çalı maları yaptı ı, bu amaçla belirli bir organizasyonun bulundu u da bilinen hususlardandır." Böylece telefon dinlemenin ola an bir hale geldi ini vurguluyor; 'belirli bir organizasyon' ta - nımlamasıyla emniyette bunun için özel bir birim kuruldu - nu açıklıyordu. Raporda itiraz edilen nokta stanbul Em - niyet Müdürlü ü'ndeki telekulaklardı:

"Ancak özellikle stanbul Emniyet Müdürlü ü'ndeki din - lemelere ili kin uygulamaların görevin ifasında çok, ki isel

durumun e idi adardan komplikasyonlara yol aaca ı izahtan varestedir."

Mehmet Eymür'ün kaleme aldı ı raporda, Mehmet A ar a ır bir dille suçlanıyordu. En ilgini, 5 A ustos 1985 tarihinde Milano'da 10 kilo 230 gram eroinle yakalanan dört Türkün üzerinden çıkan telefon numaralarıydı. talyan polisi, stanbul'daki 5282814 ve 1720808 numaralı telefonların kime ait oldu unu Türkiye'ye sormu tu. Kaçakçılık Daire Ba kanlı ır'nın sorusunu stanbul Emniyet Müdürlü ü genel bir cevap ile geçi tirmi ti. Rapor, bu telefonlarla ilgili önemli bir iddiada bulunuyordu:

Esasında her iki telefon da stanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet A ar'ın makam telefonlarıdır. (Sirkeci ve Gayrettepe'deki) Mehmet A ar'ı bu telefonlardan arayanlardan bir di er ahıs ise Londra 3604484 nolu telefonda bulunan Halil Peril'dir". Kulüpülük ve uyu turucu kaçakçılı ı yapan Halil Peril, Kıbrıs'tan Con Aziz adıyla bilinen yeraltı dünyasına mensup Aziz Mehmet Kent'in adamıdır ve Oflu Osman (Osman Cevahiro lu) ile irtibatlıdır."

Bu olay, raporun yarattı ı gürültü ve toz duman içerisinde unutuldu gitti. Ancak uyu turucu kaçakçılarının üzerinden Türkiye'deki önemli ahısların telefon numaralarının çıkması olaylarının sonuncusu olmadı. 10 yıl kadar sonra benzer bir olay daha ya andı. Bu kez Kanada'da yakalanan uyu turucu kaçakçısı Davit Dingwall'in üzerinden Türkiye'den bir numara ıktı: 90 312 417 04 76. Toronto'daki kaçakçıların irtibat adresi, Türkiye'deki bir telefonda. Dingwall, bu telefonda Michael adlı ki iyle birkaç kez görü mü tü. Türk polisi, Kanada Polisininin, bu telefonlara ili kin sorularını hep geçi tirdi. "Bir faksa ait olan bu telefonda sözedilen görü melerin yapılmadı ı, bu telefonda yapılan görü melerin tarihlerinin tesbit edilemedi i, telefon faturalarındaki dökümün de bulunamadı ı anlaşılmı tır."

Kanadalılar, telefonun durdu u masayı ö renseler çok a- arlardı herhalde. Uyu turucu kaçakçılarının kullandı ı nu- mara, Türkiye Cumhuriyeti Ba bakanlık binasındaki bir te- lefona aitti. Telefonu kullanan isim daha çarpıcıydı: Ba ba- kan Tansu Çiller'in Özel Kalem Müdürü Akın stanbullu!¹⁰⁴

Polisi dinleyen babalar

M T raporunun eklerinde de stanbul Emniyeti'nin bazı mensupları, kaçakçılarla ili kide olmakla suçlanıyordu. M T, Mayıs 1987'de gönderilen ' ahin' imzalı ihbar mektu- bunda suçlanan Ahmet Ate li adlı polis yetkilisiyle ilgili ara tırma da yapmı tı. Ate li'nin oförü olan Mümin Kan- dil, M T'in teybine açıklamalarda bulunmu tu:

"Ahmet Ate li'nin Suadiye'deki 356 37 68 nolu ev telefo- nu ile adan Kalkavanlar'ın Karaköy'deki yazıhanesi ve bazı önemli isimlerin telefonlarının dinlenmesi halinde bütün faaliyetleri ve kanunsuz i leri ortaya çıkabilir."

Polis, bu kaçakçıların telefonlarını dinlemiyordu. Ama yeraltı dünyası, polis telsizlerini sürekli dinlemeye almı tı. brahim Ortakçılar adlı kumarhane i letmecisi, kumarhane- sinin basılaca ını polis telsizinden duymu ; hemen polis dostlarını arayıp, baskını önlemi ti.

Peki, stanbul Emniyeti kimlerin telefonlarını dinliyor- du? Rapor, bu konuda bazı ipuçları da veriyordu. Suçlanan, do rudan Emniyet Müdürü Ünal Erkan'dı:

' "Ünal Erkan, basında çıkan yazılarla ilgili olarak emniyet müdürlü ünü arayan Adnan Kahveci'nin ve di er üst kade ' me yöneticilerinin kayda geçirilmesi hususunda güvenlik ube müdürüne talimat vermi tir. Amaç bu kayıtların ileri- de ANAP aleyhinde kullanılmasıdır."

Telekulak talimatları, emir komuta zinciri içerisinde yü- rüyordu. Bu poliste de böyleydi, M T'te de. Bu yöntem biz

zat bir M T görevlisinin a zından do rulandı. Mehmet Eymür, M T'ten ayrıldı. Yine de raporla ilgili savunmalarını sürdürüyordu:

"M T gibi merkezi bir sistemle yönetilen bir te kilatta bir zanlının takibi, dinlenmesi, gözaltına alınması birçok prosedürü ve neticede M T Müste arının kararını gerektiren bir i lemdir."¹⁰⁵

Eymür haklıydı. Telefon dinleme kararlarını tek ba ına vermemi ti. Hatta raporda adı geçen Tarık Ümit'in iki telefonu mahkeme kararıyla dinlenmi ti. Kadıköy 4. Sulh Ceza Mahkemesi, 13 A ustos 1987'de, M T'in Ülke aleyhine zararlı faaliyetlerde bulundu u' gerekçesiyle yaptı ı ba vuruya olumlu yanıt vererek, Ümit'in telefonlarının dinlenmesini karar altına almı tı.¹⁰⁶

E cinsel öyküye tanıklık

Türk polisinin dikkatinden kaçan Türk uyu turucu kaçakçıların konu malarını ilginç biçimde ba ka ülkelerin polisi yakalıyordu, işviçre polisi de bu tür konu maları yakalamı tı. Ahmet Özenç adlı kaçakçı, telefonların dinlenmesi sonucu yakalanmı ve 4.5 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Özenç'in işviçre polisine verdi i ifade, M T raporunda da geçen birçok ünlü isim anılıyordu. Polis, mahkeme izniyle dinledi i için Özenç'i sorgularken, telefon konu malarını da tek tek soruyordu:

21 Mart 1985 günü iki kez Mehmet Okumu ile görü - tünüz. Zürih Bahnhof Caddesinde Emin ve Ömer adlı ki i - lerden söz ettiniz. Kim bunlar?

Emin Görpe'nin eroin ticareti yaptı ı anlatılırdı. Telefonda görü tü üm Ömer ise Ümer Demirsoy'dur ve i leri Mehmet Okumu tarafından yürütölen Zug'daki X Grest Treuhand AG firmasında çalı ır.

Sıra 28 Mart 1985'teki bir konu maya gelmi ti. sviçre polisinin dikkatini çeken nokta bu kez farklıydı:

Telefon dinlenmesi sırasında Dr. Güner G'nin homoseksüel olabilece i izlenimi bizde uyandı. Bu do ru mu?

Bu sorunun yanıtı, bir uyu turucu ticaretini de il ama e - cinsel bir ili ki öyküsünü ortaya çıkardı. "Evet, bu do ru - dur" dedi Özenç:

Dr. Güner G. homoseksüeldir ve Ankara'daki E...bank'ın ube müdürüdür. Onunla bir ili kiye ba ladı ım takdirde bana her eyi vermek istiyordu.

Öykü, Kıbrıs'taki bir otelde, noktalanmı tı:

Kıbrıs'ta benim için bir otel kiralamak istiyordu. Gir ne'deki Deniz Kızı Oteli'ni üzerime alabilirmi . Biz oraya gittik ve her ey yolundaydı. Dr. Güner benimle yatmak istedi. Yani ben kendimi ona satmalıymı ım.

Özenç, birlikte olmayı reddetmi ; bunun üzerine otel i i de yatmı tı:

Dr. Güner, sadece benim ahsımla ilgileniyordu ve daha sonra da ayrıldık. Kavgalı de iliz, ara sıra görü ürüz.¹⁰⁷

Telekulakların tanık oldu u konu malar böyle bir ili kiyi sergiliyordu.

Müste arını kaydeden M T elemanı

Ünlü M T raporuyla ilgili tartı maların ayyuka çıktkı ı 1988 yılıydı. M T Müste arı Hayri Ündül, rapordan dolayı suçlanan adamı Mehmet Eymür'ü ça ırdı. Konu maya ba lama - dan da üzerini öyle bir yokladı. "Olur ya teyp meyp saklar - sınız bir tarafınıza." Eymür'ün gizledi i mini teybi farkedemedi.¹⁰⁸ Bir istihbarat örgütünün ba ı, kendi adamına güvenmiyordu! Müste ar, dinlenmedi ine emin olunca bir ey gizlemeye gerek görmeden her eyi anlatıyordu:

E er Hiram'la seni buradan alırlarsa, ben kalırsam bili

yorlar ki, ataca ım satırdan ilk zarar görecektir onlar. Çünkü neden? Bugüne kadar beraberdi, çetenin içindeydi. Çetenin kalması mümkün de il. Ne onun çetesi kalacak, ne de Nuri'nin çetesi.

Ündül, Evren'in görev süresi 1989 Kasım'ında bitince Erkan Gürvit ve ekibinin de gücünün kalmayacağını söylüyor, Eymür de onu destekliyordu:

Ündül: Tayin ettim diye bana hesap sordu Kökteki. Ama bunları Hayri Ündül yazıyor kara defterine. Ben bugün ayırsam basında benim de yerim var.

Eymür: Evet.

Ündül u anda ayrılalım ben, basında derhal bir kö em var.

Eymür: Yazalım bari, ba ka çaremiz yok yazalım bari.

Ündül: Erkan, ondan sonra Tunç, ondan sonra Tan, bunlar de il miydi burayı çevirenler böyle. Köstebek bunlar de il miydi o lum? Köstebek neye ba kasının üzerine kalıyor o zaman. Buz gibi köstebek bunlardır. Birisi Kö ke götürüyordu, ta ıyordu. Birisi Ba bakanlı a ta ıyordu. Ondan sonra burada tayinler, tefeyüzler, bilmem ne.¹⁰⁹

kili konu ma böyle uzayıp gidiyor; Ündül, kendi emrindeki adamların ba ka kurumlara bilgi sızdırmasından yakınıyordu. Kö k bir tarafta, Ba bakanlık ba ka, istihbarat örgütü ise bamba ka bir noktada. Üstelik kendi içindeki kliklerden, çatı malardan ba ını kaldıramıyor.

15 Nisan 1988 tarihini ta ıyan ikili konu ma tutana ı da bu durumdaki istihbarat örgütünün küçük bir foto rafı. Üstelik bu, dünyada e ine az rastlanır türden bir foto raf...

HORZUM'UN TELEFONLARI NEDEN DINLENDİ?

Bir zamanlar Kemal Horzum, itibarlı bir i adamıydı. Düzenledi i her açılı törenine Ba bakan, bakanlar katılırdı. Devletin önünde açılmayan kapısı yoktu. te tam o günlerde M T'e bir istihbarat ula tı:

Karabük Demir Çelik Eabrikası'ndaki kazan arızasını Horzum yaptırdı. Elindeki demirleri satmak istiyor.

M T, Horzum'un bürosunu ve evini dinlemeye aldı. Dinlenen her telefon M T'in, dikkatini daha da artırmasına yo laçıyordu. 11 Ocak 1984 günü, büronun telefonunu Hikmet Berbero lu çevirdi. Telsiz ruhsatı i i iyi gidiyordu:

Telsiz ruhsatı alımı için u ra ıyoruz. ç i leri Bakanı Telsiz leri Genel Müdürü Pa aya emir verdi. Pa a, görevinde kalabilmek için ne denirse onu yapar. Sen de bir adamım görevlendir de i i takip etsin.¹¹⁰

Horzum, "Olur, bakarız" kar ılı nı verdi.

Telekulaklar, 14 Ocak'ta, Horzum ile senli benli olan polisi tanıdılar. 1979'da sviçre'den Horzum ile birlikte dürbünlü silah getiren Emniyet Genel Müdürlü ü Merkez Mali

ube Müdürü Tahsin Gürdal'dı.¹¹¹ Horzum'un bürosundan karısına telefon etti:

Yeme e gelemeyece im, Kemal Abi'nin yanındayım.

Büroyu ziyaret eden ba ka polisler de vardı. 24 Ocak'ta da Ankara Emniyet Müdürlü ü Birinci ube Müdürü Azmi Derin, büroya geldi. O da tatil rezervasyonlarını Horzum'un telefonlarından yaptırdı. Alanya'daki bir motelin telefonunu çevirdi:

20 günlük bir rezervasyon rica ediyorum, üç ki i için olacak.

En önemli telefon konu ması 26 Ocak'ta gerçekleşti. Ankara Emniyet Müdür Yardımcısı Ali Akan aramı tı. Horzum'un morali bozduktu. "Ba Bank'a ortak oldum, bankanın çıkı ları kaldırıldı." Bankada 1 milyar lirası batmı tı. Sonra, sözü 'Beyefendi' ile görü mesine getirdi:

Beyefendi ile görü tüm. Bana, 'Sen bir zamanlar Ünal üzerinde duruyordun, onu yapalım mı?' diye sordu, ben de Yapalım, yalnız bir konu ayım' dedim. Saat 14.30'da yeniden beyefendinin yanına gidece im, ne diyeyim?

Akan da Ünal Erkan'ı destekliyordu. "Tamam, uygundur" dedi.

Telekulaklar, bu konu manın tutana ının altına "Sözü edilen, Ankara Emniyet Müdürü Ünal Erkan. Sözkonusu olan mevzu, Erhan'ın stanbul'a tayini" notunu dü tüler. Ama 'beyefendi' kimdi? O konuda bilgi vermediler. Gerçi Horzum, o tarihlerde Süleyman Demirel'in Güniz Sokak'ta ki evinin kar ısında özel bir büro tutmu tu; Yahya Demirel ile de yakın ili ki içindeydi. Ancak Demirel, o sırada Emniyet Müdürü ataması yapacak konumda de ildi. Henüz Ba - bakan olmamı tı. Ba bakanlık koltu unda Turgut Özal oturuyordu. Öyleyse 'Beyefendi' kimdi? Bu sorunun yanıtı karanlıkta kaldı.

Demir Çelik i i ö renilememi ti ama her gün yeni olay

lar, yeni ili kiler ortaya çıkıyordu. 27 Ocak'ta *Tercüman* gazetesi sahibi Kemal Ilıcak telefon etti. Horzum ile prefabrik konut yapımı i inde ortaklık ediyorlardı. Horzum para sıkıntısını anlattı. "Ba Bank'ta 1 milyarım battı. Avukatlarla toplantı yaptım, bir çözüm arıyorum." Ilıcak'tan merak etmemesini istedi:

600 milyonluk bir mebla hazır. 6 ubat'la sviçre'ye gidiyorum. Kalan kısmı da oradaki bankalardan çekip, tamamlayacağım. Sonra sana gönderirim."

Ilıcak da 4 ubat'ta Avusturya'ya gideceğini söyleyip, telefonu kapatırken ikna olmamı tı. Horzum, bir de Akın İzmirlio lu'ndan Ilıcak'ı aramasını istedi. İzmirlio lu, biraz sonra arayıp, Ilıcak'ın sözlerini aktardı:

Benim 40 milyarlık arsam hazır. Bu i lerin akası olmaz. Yapamayacaksınız yol yakınken dönün, oyna mayın.

ler karı ıyor, Horzum'un canı sıkılıyordu. En büyük sıkıntısı para bulmaktı. 6 ubat'ta Horzum'un bürosunu yine Gürdal aradı. Horzum, Gürdal'a talimat veriyordu:

Bugün sviçre'ye gidiyorum, onun için seninle bir görüşmek istiyorum gitmeden. O eyleri de al gel.

Ertesi gün Gürdal, yeniden aradı. Abi' diye hitap ediyordu. "Abi, gidiyor musun, burada mısın?" Belli ki, Gürdal, 'o eyleri' Horzum'a götürememi ti. Horzum, bunu sorun yapmadı. "İmdilik buradayım, gideceğim zaman seni ararım."

9 ubat'taki telefon görüşmesinin nedeni pek anlaşılamadı. Akın İzmirlio lu, Mahir adlı birini aradı:

En kısa zamanda atla Türkiye'ye gel.

Soyadı öğrenilemeyen Mahir, Merkez Bankası eski Bakanlarından Osman İklar ile ilgileniyordu:

Osman İklar burada. Kaya ise seyahatle. Gelişimi onun dönüşüne ayarlıyorum. Çaramba günü gelebilirim.

Bu telefonun üzerinde fazla durulmadı. Mahir'in hangi

ülkede oldu onun da ara tırılmasına gerek duyulmadı.

Horzum, bürodan çıktuktan sonra Afyon Valisi Ercan Be-
len aradı. Vali, telesekretere not bıraktı:

Seni çok özledim, sesini duymak için aradım.

10 ubat'ta orta ı Özcan Baran'ı aradı. Baran, o günlerde
'Playboy Özcan' diye tanınıyordu; daha sonra Horzum ile
birlikte Emlak Bankası yolsuzlu una adı karı acaktı. Hor-
zum, Baran'dan Hukuk Fakültesi'nden Prof. Selim Kanat
ti'den randevu almasını istedi. "Tamam abi"yi duyunca tele-
fonu kapattı. Ba Bank'taki parasını kurtarmaya çalı ıyordu.

Yine de i dı ındaki eylere ayıracak vakit bulabiliyordu.
O gün Horzum'un keyfi yerindeydi. Afyon'dan arayan arka-
da ı Sami Özer ile futbol konu tu:

Kütahya Valisiyle görü tüm, pazar günü beraber Kütah-
ya maçına gidece iz. Maça sen de gel, ortam çok iyi..

Tamam, gelirim..

Az sonra yine Kemal ılıcak aradı. Prefabrik konut yapı-
mındaki sorunları hemen çözmek istiyordu:

Bazı konuları görü mek, projeleri gözden geçirmek için
stanbul'a gelmen lazım. Çukurova davasından yargılanan
Osman Berkmen döndü, Mehmet de (Karamehmet) yakın-
da gelebilir. Kumpasımızı kuralım, onları bir konu alım.

"Olur" dedi Horzum. "Olur, önce bir Afyon'a u ramam
lazım. Afyon'dan stambul'a geçerim."

Aynı gün Ali hsan Çelikkö üs aradı. Horzum, konu ma-
yı kısa kesti. Daha sonra aramasını istedi:

15 16 ubat'ta Almanya'ya gidece im, orada Yener'in
evinde kalaca ım. Beni 16 ubat'ta oradan ara.

Telekulakların dikkatini çeken bir görü me de 14 u-
bat'ta gerçekleş ti. Arayan ihracatçı i adamı Osman Tam
türk'tü. Horzum, sevinçle, arkadaş ına müjdeyi verdi:

Kaya Erdem'le görü mek üzere randevu aldım.

Tamtürk de sevinmi ti. Onun da problemleri vardı. "Pak

demirli ile de çok mühim bir problemim var, yardımcı olarmusun?" Horzum'un yardımcı olabileceğine emindi. "Olursun, bu konuda sana tam selahiyet veriyorum." Horzum da "Tamam" dedi, "Gerekeni yaparım."

14 ubattaki bir telefon konuşması, telekulakları irkiltti. Horzum, telefonlarının dinlendiğinden üpheleniyordu. Afyon Dinar Yeniyol İlkokulu Ö retmeni Kemal Çelik, ilkokul müdürlüğüne atanmak istiyordu. "Afyon Valisi Ercan Belen'e telefon etsen bu iş olur." Horzum, işi te o an üphelerini dile getirdi:

Bugünlerde hakkımda bilgi toplanıyor. Telefonlarım da dinlenebilir. Bu bakımdan, Vali Bey'e vermen için bir mektup yazayım. Selamımı söyle, atamanı yapsın.¹¹²

Horzum'un bürosu, yurt dışına kaçana kadar da dinlendi. Tutanaklar, titizlikle kaydedildi. Kimi zaman da devlet büküklerine iletildi. Sonra da arşivlere kaldırıldı.

Özal suikast! ara tırıyordu

Aradan yıllar geçti. Tutanakları arşivden çıkarıp yeniden masaların üzerine çıkaran olay, Kartal Demira 'nın, 17 Haziran 1988'deki ANAP kongresinde Özal'a ateş etmesiydi. Suikastten kurtulan Özal'ın kulağına işi içinde Kemal Horzum'un da olduğu iddiası gelmişti. Zaten Birinci M T raporunda da Horzum'un adı geçiyordu. Olu Ahmet Özal'ın yakın arkadaşı olan Emlakbank Genel Müdürü Bülent emiler'i çağırdı.¹¹³ Duyduklarını anlattı:

Bu işi ara tır.

Hemen kolları sıvadı. emiler, İsviçre'ye kadar gidip, Horzum'u Türkiye'ye dönmeye ikna etti. Horzum, cezaevine girdi; ama yargılama başladıktan kısa süre sonra da tahliye oldu.

Horzum'un adı M T raporunun basına sızmasıyla birlikte

yeniden gündeme geldi. Ba bakan Yardımcısı Kaya Erdem ile Horzum ili kisi iddiaları 12 Aralık'ta ortaya atılınca, olay, siyasi bir krize dönü tü. Erdem, Horzum ile telefonla görü tü ü dedikodularına çok kızdı. Ba bakan Özal'a bir yazı gönderip sordu:

Horzum ile telefon görü melerimin tutanakları oldu u do ru mu?

Erdem, gazetelere, Horzum'u tanımadı ını açıklıyordu. Mehmet Eymür ve Korkut Eken'in yalanlaması gecikmedi. Her ikisi de ayrı gazetelere demeç verdi. Eymür, Horzum'un bürosunun üç yılboyunca dinlendi ini açıklıyor; Erdem'i yalanlıyordu:

Sayın Kaya Erdem'in, Horzum'u hiç tanımadı ı beyanlarını garipsedim. Zira, benim bilgilerime göre Horzum'un devlet kademesinde tanımadı ı adeta yok. Kemal Horzum, Kaya Bey gibi önemli mevkilerde bulunmu bir bürokrata muhakkak vesilesini bulmu ve yana mı tır.¹¹⁴

Eymür, emiler'in Emlakbank Genel Müdürlü ü'nden istifa ettirilmesini de 'Horzum'un zaferi' olarak nitelendiriyordu:

Ben, Bülent emiler'i tanımam. Mücadelesini de basından, takdirle takip ediyorum.

Sonra da bu konuda Meclis ara tırması açılmasını istiyor, ekliyordu:

Benim tahminime göre, bu olay, daha çok ki inin ba ını yiyebilir.

Bu açıklamaların yarattı ı depremi, Erdem'in istifası izledi. Erdem, istifa mektubunu 4 Ocak'ta Özal'a gönderdi. Üç gün sonra da beklenen oldu. Horzum'un bürosunun dinleme tutanakları da basına yansımı tı.

Tartı malar bu yöne kaydı. Kimse suçlamaları kabul etmiyordu. Demirci, 'Beyefendi'nin kendisi olmadı ını söylüyordu. "1984 yılında yasaklıydım. Dört duvar arasındayken

kime ne menfaat sağlamı olabilirim? Beni pisli e bula tırmanın ne anlamı var?"

Polislerden Ali Akan hafıza kaybına uğramı tı. "Tanırım ama i lerinin ne oldu unu bilmem" diyordu. Azmi Derin ise Horzum ile arkada oldu unu kabul ediyor; ancak rezervasyon yaptırdı ı telefonu hatırlamıyordu.¹¹⁵ Ilıcak ise Horzum ile konu malarını do ruladı. Horzum yeterli para bulamayınca parasını iade edip, anla mayı feshettiklerini açıkladı.

sviçre'den gelen kasetler

Savunmalar yatı nca, tartı ma, telefon dinlenmesi noktasına kaydı. Demirel, özel haberle menin ihlal edilmesini ayıplıyordu:

"Hani Türkiye'de haberle me hürriyeti? O ki ilerin telefonunun dinlenmesi çok ayıptır. Ve artık Türkiye'de telefonu eline alan 'Devlet dinliyordur' diye endi e içinde olacak. Bu, insan haklarının ihlalidir."

Ancak bu ele tiriler, Ba bakan Özal'ı hiç etkilemiyordu. Hemen sorumlulu u üzerinden attı. "Telefon dinlenmesi olayı olmu sa sıkıyönetim devrinde.. Tarihlere iyi baksanız, acaba o da do ru mu bilmiyorum? "

Soru turma açtırdı nı da söyledi. Ama Özal, zaten hükümünü vermi ti:

"Bırakın Allah a kına, imdi cart curt ediyorlar. Zamanında seslerini çıkarmazlar, demokratik bir iktidar gelince konu urlar."

Bu sözler ortalı ı daha da karı tırdı. SHP'den Fikri Sa lar, DYP'den Murat Sökmeno lu, TBMM Ba kanh ı'na soru önergeleri verdiler. Demirel, Kö ke çıkıp, Cumhurba kanı Kenan Evren ile konuyu görü tü.

Ve sonunda Horzum olayı için Meclis'te ara tırma komis

yonu kuruldu. Komisyona emiler de a rıldı. zaPın kendisine suikasti ara tırma görevi verdi ini do ruladı. emiler, "isviçre resmi makamlarıyla 12 ve 18 Aralık 1988 tarihinde yapılan görü meler sonucu ortaya çıkan iki bakan ve be milletvekilinin Kemal Horzum ile ili kileri" üzerinde de duruyordu:

Bu milletvekillerinin, Kemal Horzum ve yardımcısıyla sviçre'deki otellerde yaptıkları telefon görü melerinin ses bantları, sviçre makamları tarafından bize verildi.¹¹⁵

Komisyon üyeleri, ısrar ettiler. "Bu telefon görü melerinin bantlarını bize ver." emiler, "Sonra verece im" deyip atlattı. Tutanaklar, daha sonra da açıklanmadı. Bu önemli belgeler, güç dengelerinin elvermemesi nedeniyle tarihin tozlu raflarına kaldırıldı...

SHP'Y D NLEYEN GAZETEC

SHP'nin dinlendi i iddiaları, Kasım 1987'de ortaya atılmı -
tı. Gazete, ' ok geli meyi' man etten duyurdu:

"SHP'nin telefonları dinleniyor. *Sabah* muhabirleri skan-
dali ortaya çıkardıktan sonra savcıya SHP telefonlarının
dinlendi ini kanıtlayan ses bantlarını da teslim ettiler. "

SHP'liler a ırtmı tı. Kim, nasıl SHP'yi dinliyordu? SHP
Genel Sekreteri Fikri Sa lar, telefonlarının dinlendi i belir-
tilen SHP zmir II Merkezi'ni aradı. Onlar da bir ey bilmi-
yordu. Neler döndü ünü anlamamı lardı. Olayın içyüzü,
bir süre sonra ortaya çıktı.

Öykü, *Sabah* muhabiri Ender Co kun'un, Sema adıyla ta-
nınan bir randevuevi i leticisinden bir PTT teknisyeninin
telefonları dinledi ini ö renmesiyle ba lamı tı. Co kun, Se-
ma'nın yardımıyla 'Kolombo' lakaplı Ali Osman Akyüz'ü
bulmu ; bir ekilde telefon dinlemeye ikna etmi ti. 'Kolom-
bo', PTT'nin sokaklardaki telefon kutularıyla oynuyor; aynı
kutudaki numaralan birbirine ba layabiliyordu.

İk dinlenen, ba ka bir kadın satıcısının telefonuydu. Ga-
zeteci, 'Hem ire Jale'nin telefonunu, bir avukatın bürosun

dan dinlemi ti. Yanında Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Bahri Altınöz de bulunuyordu. O da kulak kabartmı tı.

Gazeteci, haberi büyütme arayışındaydı. Aradığı olay ertesi günkü gazetelerde karışına çıkmı tı. ANAP'tan istifa edip SHP'ye geçen İzmir Merkez İlçe Başkanı Süha Baykal, SHP İzmir 11 Merkezi'nin dinlendiğinden kuşulanıp, savcılığa başvurdu. Baykal, Turgut Özal'ın İzmir gezi programını bir gün önceden ele geçirmiş ve telefonla SHP İzmir 11 Başkanı Kemal Karata'ya duyurmuştu. Ancak Özal, durumu haber almış ve il merkezine programı deşirtme talimatı vermişti.

Bu haberi okuyan gazeteci Coşkun, hemen harekete geçmişti. 'Kolombo'ya SHP 11 Merkezi'ni dinletecekti. Savcı bu kez gelmemiş, gazeteciye "Operasyonu sürdürün, bantları bana getirin" talimatı vermişti.

'Kolombo', 17 Kasım günü iş başı yapmıştı. Tiba Vakıfı Hanındaki SHP'nin telefonları aynı işhanında bulunan bir avukatın bürosundaki telefonla ıriliblandırılmıştı. Coşkun da, SHP'lilerin konularını dinleyip, kayda almış ve haberini manşet altına almıştı.

Olay günlerce gazetelerde tartışıldı. Herkes kendine göre yorumladı. Tartışmaların üzücü yanı, 'Kolombo'nun bu işi, 'küçük yaştaki bir kızın kızlığını bozması karışılığında yaptı; gazeteci Coşkun'un da iki kadın satıcısı arasındaki rekabette taraf olduğu iddialarının ortaya atılmasıydı.¹¹⁷

Bu öyküde de Türkiye'deki bildik mekanizma işledi. Telefon dinleme vs. her şey zamanın ayrılmaz altında unutulmuş gitmişti. En sonunda olan 'Kolombo'ya oldu; PTT'den uzaklaştırıldı.

nönü'nün Özal kuskusu

İzmir'deki haberin üzerinden birkaç ay geçmişti ki, SHP ile ilgili yeni bir 'dinleme' olayı ortaya çıktı. Bu kez iddiayı ortaya atan SHP Genel Başkanı Erdal Nönü idi. Nönü, her

aklına geleni söyleyen biri de ildi. ANAP'ın gizli parti toplantılarında alınan kararlara daha açıklanmadan karılıklı vermesini aklı almıyordu:

ANAP, SHP'nin kapalı toplantılarında neler olup bittiğini neredeyse dakikası dakikasına öğrenip hemen yanıt veriyor ya da kararı önlemler alıyor. Dinlendi imizden üphele-niyorum.

Hükümet ve PTT, hemen yalanlayan açıklamalar yaptılar. "Hiçbir resmi makam ve merci'nin yasalara aykırı olarak bu gizliliği ihlal etmesi sözkonusu değildir. Hükümetimiz bu konuda son derece hassastır." nönü ısrarlıydı:

Benim iddiam bir kanaatin ifadesidir. Böyle bir kanaate niçin vardı mı yolunda resmi kanaldan bana herhangi bir soru sorulmadı. Kanaatimi söylememi de kimse engellemez.¹¹⁸

Gazeteciler, nönü'ye "Kanıtınız var mı?" diye sordular. "Bir gün delil yakaladım zaman gösteririm" dedi ve ekledi:

Ama şimdi delil yakalamak için gizli işlere girecek değilim. Çünkü elimde bu işle ilgili olarak bir gizli servis yok.

M T'yi suçlayan nönü, olayı iktidarda olmadığını için aydınlatamadığını söylüyordu. Nedense iktidara geldiğinde de bu olayı ara tırma gereğini duymadı...

Sosyalist Enternasyonal'de çifte kulak

SHP, nönü politikaya veda ettikten sonra Aralık 1994'te bir dinleme skandalı yaşadı. SHP'nin Ankara'da düzenlediği Sosyalist Enternasyonal toplantısı öncesinde polisler, SHP Dış İlişkiler Sorumlusu Ertöz Vahit Suiçmez'e gittiler. "Bu toplantıdaki konularımızı kaydetmemiz gerekiyor." Polisler, bunun yasal görevleri olduğunu söylediler. Suiçmez, "Tamam" dedi. Sekreteryaya talimat verdi, üyelere da itılmak için defre edilmek üzere yapılan kayıtlarda çift kaset kullanıldı.

Çift kaset olayından Sosyalist Enternasyonal yönetiminin haberi olmadı. Toplantı sonunda kasetleri almak üzere giden Sosyalist Enternasyonal görevlisinin dikkatini çekti. Kaset sayısı fazlaydı. "Bunlar da ne?" diye sordu. Aldı ı cevaba inanamadı:

Onlar polislerin kasetleri...

Görevli, hemen duyduklarını Enternasyonal yönetimine de aktardı. Olay kısa sürede büyüdü. SHP yöneticileri krizi güçlkle yatı tırdılar. Polisin kasetlerine de el kondu.

Ancak M T'in Büyük Ankara Oteli'ndeki toplantı salonuna yerle tirdi i minik verici farkedilemedi. Polis, klasik alı kanlıklarıyla kaset pe inde ko arken, M T profesyonel yöntemler kullanmı tı.¹¹⁹

Yabancı delegeler, toplantıyı dinleyen ikinci bir 'kulak' daha oldu unu farketsele, kimbilir ne tepki gösterirlerdi? Benzer bir olay, 1987 yılında Belçika'da ya anmı tı ve tepkinin boyutlarının neler olabilece i biliniyordu.

Belçika'nın istihbarat örgütü SP (Sure e Publique), Avrupa Parlamentosu Ye iller grubunun toplantılarını dinlemeye kalkmı tı. Ajanlar, dinleme cihazlarını yerle tirirken yakalanınca sadece Ye iller de il, tüm Avrupa Parlamentosu aya a kalkmı tı. Parlamento Ba kanı Lord Plumb, Belçika'ya son derece sert bir protesto mektubu yazmı ; Ye iller de "Avrupa Parlamentosu'nun Brüksel'den uzakla ması ve demokratik bir ülkeye ta mması"nın istemi lerdı.¹²⁰ Belçika hükümetinin, krizi yatı tırabilmesi kolay olmamı tı...

Ankara'daki Sosyalist Enternasyonal toplantısındaki dinleme giri imi de aslında bundan farklı de ildi...

U UR MUMCUNUN HÍRAM ABAS LE GÖRÜ MES

1987 yılı Kasım ayında U ur Mumcu'nun önemli bir randevusu vardı. M T'in en yetkili isimleriyle buluşacaktı. Mehmet Eymür'ün, Kavaklıdere'de, And Sokak'ta bulunan evinin kapısını çaldı. Evde kendisini bekleyen kişi, istihbarat tekilatının tepesindeki M T Müste ar vekili Hiram Abas'dı. Mumcu Abas buluşmasına tanık olan iki kişi daha vardı...

Saatlerce süren görüşmede, Mumcu'nun o günlerde araştırdığı birçok konu gündeme geldi. Uyuşturucu dünyası, pekçi cinayeti ve birçok karanlık ilikisi. Konu manın bir yerinde Mumcu, sözü telefonların dinlenmesine getirdi:

İnsanların telefonlarının dinlenmesi, dinlendikten sonra da başka yerlere ulaştırılması kadar çirkin bir olay olamaz.

Abas da Mumcu'ya katılıyordu. "Yerden göğe kadar haklısınız." Abas'ın çirkin bulduğu olay farklıydı:

Devletin dinlediği, mahremiyete girdiği telefonların başkasına açılması kadar çirkin bir olay olamaz.

Telefonların dinlenmesini de il, mahremiyete devlet dışındakilerin girmesini 'çirkin' buluyordu. Onun için istihbaratçılar, doktorlar gibiydi. İnsanların özel hayatlarının

onlara gizli bir yanı olamazdı. "Devlet veya istihbaratçılar telefonları dinler."

laçlar acıdır. Ama bunun istihbarat dı ında kullanılması dünyanın en büyük erefsizli idir. Benim mensup olduğum kurumda böyle bir ey yapıldı ını zannetmiyorum.

Abas, M T'in telefonları dinledi ini kabul ediyordu. Reddetti i sadece "telefon dinlemelerin istihbarat dı ında kullanılması" idi. Mumcu'nun bu noktada da üpheleri vardı. "Size bir olay anlatayım" dedi ve anlattı:

12 Eylül günlerinde Danı tay üyesi bir arkada ım, Prof. hsan Do ramacı'nın, Danı tay Ba kanı ile Prof. Mümtaz Soysal hakkında yaptı ı bir konu mayı bana telefonda anlattı tı. Birkaç gün sonra Prof. Do ramacı ile bir kokteylde kar ıla tım. Bana, "U ur bey, sen benimle ilgili eyler yapıyorsun" deyip, Danı tay üyesi arkada ımla yaptı ım konu mayı kelime kelime anlattı. Anlattıklarını benim konu tum ki iden duyması imkanstzdı. Telefonlarımı dinlenmesi bunları ö renemezdi.

Abas, Mumcu'ya telefonunun gizli olmadığını, isteyen herkesin numaray ı PTT'den alabilece ini hatırlattı. Sonra Mumcu'nun telefonunun istihbaratçılar için önemli olduğunu söyledi:

Bakın sizin telefonlarınıza istihbarat ya ıyor. stihbaratçılar sizin telefonlarınızı dinlemeyecek de kimin telefonlarını dinleyecek? stihbarat edinmek için yapılan bir olaydır bu.

M T Müste ar Vekili, dinlenen konu malarla ilgili bilgilerin M T'ten ba ka yerlerden de 'sızabilece ine' i aret ediyordu. "Bir de bizim zorunlu olarak bilgi verdi imiz bazı yerler vardır." Do ramacı'ya giden bilginin M T'ten de il, "bilgi verdikleri devlet büyükleri tarafından aktarılmı olabilece ini" ima ediyordu. Abas, samimi konu uyordu. Bir de 'M T dı ındaki telekulaklar' olasılı ı üzerinde durdu:

Oralardan böyle bir şey sızabileceği gibi sizin telefonunuzun devlet istihbarat servisinde başka bir grubun dinleyip dinlemediğine baksanız iyi olur. Türkiye'de devlet kurumları telefonları direkt santraldan dinler. Ama inanıyorum ki, bir inceleme yapılırsa birçok insanın telefonu sızama suretiyle veya çeşitli aparatlarla çeşitli kulaklar dinlemişti.

Sohbet daha sonra farklı konulara kaydı. Mumcu, Doğan Örneğini hiç unutmadı; telefon dinlemenin konusuydu ve birçok ortamda tekrarladı. 20 Haziran 1990'da M T Müsteşarı Teoman Koman'ın düzenlediği basın toplantısında da aynı olayı anlattı. Koman'ın yanıtı, resmi bir savunmaydı. Mumcu, Koman'ın yanıtını ertesi günkü yazısında derlendirdiyordu:

"Bunlar Müsteşarın dediği gibi, 'anormal dönemlere' özgü 'normal uygulamalar' ise pek yakınmayız. Fakat ülkemizde o kadar çok ve sık 'anormal dönem' yaşıyor ki, bir türlü normal bulamıyoruz. Başka ülkelerde telefonlar dinleniyor diye hükümetler duyuyor. Bizde ise telefonları dinleyenlere neredeyse rütbelere ve ödüller verilecek."¹²¹

Tutanak okuyan komutan

Mumcu, 12 Eylül döneminde de bir telefon dinleme olayı yaşadı. Ünlü yazar Aziz Nesin bir türlü pasaport alamıyor, yurtdışına çıkamıyordu. Mumcu'dan yardım istedi. O da dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üru'na giderek, Nesin'in durumunu anlattı. Üru, "Tabii yardımcı oluruz" dedi:

Ama lütfen siz de bizim için, telefon konularınızda 'Sap yiyip, saman s...yorlar' demeyin.

Böyle konuşmak Mumcu'nun tarzı değildi:

Ben böyle şey söylemedim.

Üru, "Sen de il, arkadaşın" diye yanıtladı. Arkadaşın

Cüneyt Arcayürek'ti! Gerçekten de bir süre önce yaptıkları bir telefon konu masında 12 Eylül yöneticileri için böyle bir de erlendirmede bulunmuştu! Arcayürek, dinlendiğini biliyor, aldırımıyordu. Daha 12 Eylül'ün ilk günlerinde Bakan Ulusu, kulaklarına fısıldamıştı:

Telefonda konuşurken dikkat et.

Mumcu, böyle bir dönemde, telefonlarının dinlenmesi olasılığını hiçbir zaman gözden uzak tutmuyordu. Bununla da kalmıyor; bazı yazılarında okuyucularını da uyarıyordu:

"Aman telefonu açıp, bunu bana sormayın, kahramanımızın elektronik cihazları çok gelişmiştir, belki telefonları da dinler! Aman sakın!"

Uluslararası telefon şirketi İTT'nin Türkiye temsilcisi John Kare Aho'nun röportajında anlattığı 25 Kasım 1980 tarihli yazısını böyle noktalıyordu.¹²²

Benzer uyarılara bazı yazılarında da yer veren Mumcu'yu yıllar sonra aldığı bir hediye çok memnun etmişti. Dönemin SHP milletvekili Cüneyt Canver, bir yurtdışı gezisinde telefon dinlenmesini önleyen bir cihaz bulmuş, bir kendisine, bir tane de Mumcu'ya almıştı. Cihaz, konuşma sırasında bazı bir 'kulak' devreye girince hattın kesilmesini sağlayarak, uyarıyordu. Bu cihaz o günlerde Türkiye'de fazla insanda yoktu. Ama 1990 sonrasında çok yaygınlaştı. Bu cihazdan telefonuna takanlardan biri de DGM'nin ünlü Savcısı Nusret Demiral'dı!¹²³

MECLIS GIZLI KULAKLARI MERAK ETMEDİ

Telefonların dinlendi i tartı malarının yo unla tı ı günlerdi. SHP Bingöl milletvekili llhami Binici, bir demeç verdi:

Milletvekillerinin de telefonları dinleniyor. TBMM'deki milletvekili telefonlarına gizlice dinlemeye yarayan bir bobin yerle tirildi.

TBMM yöneticileri, Binici'nin demecine tepki gösterdiler. Milletvekillerinin dinlendi ini de nereden çıkarmı tı? Binici, yılmadı, Ba bakana bir soru önergesi verdi. Sonra da 36 milletvekilinden imza toplayıp, bir ara tırma önergesi verdi.¹²⁴

Artık TBMM yönetiminin, Binici'nin söylediklerini ciddiye almaktan ba ka çaresi yoktu. PTT'den, milletvekillerinin telefonlarını incelemeleri istendi.

3 Mart 1990'da Meclis'e gelen PTT ekibi, milletvekili odalarındaki telefonları, kabloları ve terminal kutuları tek tek inceledi. PTT'nin raporu sürpriz olmadı:

"Yapılan incelemeler sonucunda kablolarda, terminal noktalarında ve telefon makinelerinde herhangi bir ekil veya biçimle telefon konu malarını dinlemeye yarayacak

bir cihaz veya parçanın olmadığı, kablo üzerinde ve terminal noktalarında dinleme amacıyla herhangi bir tadilat yapılmamış oldu u görülmü tür."

TBMM yönetimi rahatlamı tı. Telefonların dinlenmesine ilişkin ara tırma önergesi, 5 Mart günü TBMM Genel Kurulu'nda görü ülürken de bu rapor açıklandı. TBMM dare Amiri Mustafa U ur Ener, Binici'nin bir türlü ikna olmamasını kürsüden ele tirdi:

Sayın Binici, bu iddiaları A ustos 1988'de de gündeme getirmi ti. Telefonlarda de i tirildi ini söyledi i parçalar, kadranlı telefonlara tu lu telefon cihazı takılmasından ibaretti. Bu teknik cihazın dinlemeyle bir ilgisi yoktu!¹²⁵

Ener, iddialardan TBMM Ba kanlık Divanı'nın üzüntü duydu unu söyledi. "Eski iddiaları yeniden neden gündeme getiriyordu?"

Binici ise iddialarının do rulu undan emindi. "Ula tırma Bakanlı ı'ndan gelen bilirki i olayı kabul etti. Makinelerin içinde dinleme cihazı oldu unu söyledi."

Ne derse desin, anlattıkları ANAP'h ço unlu u ikna etmeye yetmiyordu. Bunu farkedenden Binici, sinirlendi:

Meclis ara tırması açlı nızda göreceksiniz ki, telefon konu malarınızın bir kısmını size belge olarak verece iz; istiyor musunuz? Sayın bakanlarımızın birtakım telefon konu malarını banta geçirilmi belge olarak size vermemizi istiyor musunuz? O halde hodri meydan; açın...¹²⁶

Bu da sökmedi; ANAP'lı milletvekillerinin elleri kalktı, indi. Önerge reddedildi. Dosya kapandı.

Gerçekten Binici'nin elinde bakanların telefon konu malarının tutanakları var mıydı? Meclis bunu ö renmek istemedi.

Aradan yıllar geçti. Binici, milletvekili seçilemedi; politikadan uzakla tı. "Elinizde gerçekten tutanaklar var mıydı?" sorusunu duyunca yüzünü ek itti:

Ben çok baskı gördüm. Kötü şeylerle karşılaştım. Bir şey açıklayamam.

Do ru mu söylüyordu? Bilmek çok zor.

Binici'den sonra da TBMM telefonlarında gizli kulaklar oldu u iddiaları sık sık gündeme geldi. Ve resmi çevreler, hep benzer yanıtları verdiler:

"Bakanlı ımızca siyasi ki i veya ki ilerin telefonunun dinlenmesine yönelik olarak hiçbir faaliyet yürütülmemiştir. Telefon dinleme ve benzeri i lemler adli tahkikatın safhası olarak mahkeme iznine tabi olup idari bir konu olmadı ndan herhangi bir istatistik tutulmamı tır.

Milletvekilleri lojmanlarıyla TBMM Bakanlı ındaki milletvekilleri odalarının dinlenmesi gibi bir durum kesinlikle sözkonusu de ildir."¹²⁷

Zaman geçse mantık de i medi. Her iktidarın bakanları, aradan geçen zamana ra men tıpatıp aynı yanıtları verme ba arısını gösterdiler. Yanıtlar, her şeyden önce samimi de ildi. Basmakalıptık, milletvekilleri ba la olmak üzere hiç kimsenin ku kusunu gidermeye yetmedi...

ÖZAL'IN YATAK ODASINDAKİ VERİCİ

Turgut Özal'ın, 1983 seçimlerinden sonra Ba bakanlık Ko nutu'na yerle mesi kolay olmadı. Evren'in, Özal'a Hükümeti kurma görevi vermesine de in gergin bir süreç ya andı. Bu sürecin ardından Konula ta inan Özal, birilerinin kendisini ve ailesini dinleme olasılı mını aklına bile getirmede.

Birkaç ay sonra tatsız bir sürprizle kar ıla tı. Dönemin bakanlarından biri, konuta gelmi ; görü mek için Özal'ı bekliyordu. Zaman öldürmek için odanın içinde dola ıp duruyordu. Özal'ın masasında duran telefonla oynamaya ba ladı. Sonra ani bir kararla, ahizenin kulaklı mını söktü. Az sonra minik bir vericiyi elinde tutuyordu. a ırmı tı...

Heyecanla Özal'ın yanına ko tu. Telefonda çıkardı ı 'bö cek'i gösterdi. Özal da a ırmı tı ama kendini çabuk topladı:

Bunu kimseye söyleme. Gizli kalsın.

Öbür telefonlar da tek tek sökülerek içlerine bakıldı. Yatak odasındaki telefonun içinde aynı tip bir verici daha bulundu. Böcekleri, Özal aldı. En çok merak etti i kendisini kimin dinledi iydi. M T mi, Evren mi, yoksa yabancı bir istihbarat servisi mi?

M T'e haber gönderdi. Oradan güvendi i bir ki iyi ça ırdı. Bulduklarını gösterdi, sordu. "Bunlar ne karde im?" M T yöneticisi, böcekleri kimin yerle tirdi ini bilmiyordu. Özal, konutu elektronik cihazlarla kontrol ettirmesini istedi.

M T'ten uzmanlar gelip, tüm binayı taradılar. Ba bakanlık Konutu'nun hemen her tarafı dinleniyordu! Be yerde 'böcek' çıktı. Kimisi bir saksının içine, kimisi bir tablonun arkasına ya da radyatörlerin arkasına yerle tirilmi ti. Hepsi söküldü, çıkarıldı. Bazı duvarlardan da sesler geliyordu. Cihazların en çok sinyal aldı ı yer, Özal ve ailesinin en çok kullandıkları salondtu. Özal, geceleri ikili görü melerinin ço unu üst kattaki bu salonda yapıyor; toplantıları burada düzenliyordu. Garip ekilde, en dikkatli dinlenen yer de burasıydı!

Duvarların içindeki 'böcekler'i çıkarmanın tek yolu, yıkıp dökmekten geçiyordu. Konut'ta küçük çaplı bir deprem çıkacaktı. Özal'a sordular. Canı sıkılmı tı. "Bırakın kalsın" dedi. Onları söktürse yerine yenilerini koymayacaklar mıydı? En iyisi 'böcekler' ile ya amaya alı maktı.

Bahçivanın getirdi i çiçekler

O günden itibaren Özal, yeni alı kanlıklar edindi. Gizli kalması gereken konu maları asla salondan yapmıyordu. Önemli telefonların oraya ba lanmaması talimatı vermi ti.

kili görü melerini, temel atma törenlerinde, açılı larda ve yürüyü ler sırasında yapmayı tercih ediyordu. Ya da kimi ak amlar, ani talimatlar veriyordu:

ehirde biraz dola aca ım, bana bir araba hazırlayın.

Makam aracını da kullanmıyordu. Direksiyonuna oturma ı araçları sürekli de i tiriyordu. Konu aca ı ki iyi de yanma alıp, yola çıkıyor; arabayla dola ırken, bir yandan da sohbet ediyordu.

Ba bakanlık Konutu'nda iken önemli konu malar yapması gerektiğinde ise hiç akla gelmeyecek bölümleri seçiyordu. Binada en güvendiği yer mutfak ve mutfak alanı inen dar koridordur. Bazı görüşmelerini burada yapıyordu. Özal, koridoru kullanmayı sıkla tırınca, birdenbire o bölümde küçük bir yenilik meydana geldi. Koridorun tam orta yerine bir saat asılması! Doğrusu iyi düşünülmüştü. Saat orada gerçekten iyi duruyordu. Sanki koridorun dekoratif eksikliği giderilmişti. Ancak saatin hikmeti sonradan anlaşıldı. Arkasına, pil bölümünün yanına küçük bir böcek yerleştirilmişti!

Saatin sırrının çözülmesinin nedeni, Konutta elektronik taramaların düzenli hale getirilmesiydi. Özal, birkaç ay arayla Konutu baştan başta kontrol ettiriyordu. 'Böcek temizliği', artık M T'ye emanet edilmiyordu. M T'in elektronik temizliği beklenen sonucu vermemiştir! M T'in uzmanlarının eskileri çıkarıp yerine yeni vericiler yerleştirdi. İndekül kullanılmıştı. M T'in uzmanlarının ardından yabancı birinin tavsiyesi ile bulunan özel bir elektronik firmasının elemanları Konuta çağırılmıştı. Ne görsünler, Konut yine böceklerin elindeydi...

O olaydan sonra hep aynı firma çağırıldı. Firmanın elemanları, gelişmiş elektronik cihazlar kullanıyor; binada elektronik temizlik yapıyorlardı. Her kontrolde yeni vericiler bulunuyordu.

, Bir ara 'böcekler' en çok saksılardan çıkmaya başladı. O dönemde Konuta sürekli yeni çiçekler geliyor; her köşeyi güzel, kocaman çiçekler kaplıyordu. Her tarama sırasında da saksıların toprağına gömülmüş mini vericiler bulunuyordu. 'Böcekli çiçeklerle ilgili küçük bir ara tırma yapıldı. Konutun bahçivani, ABD Büyükelçiliği'nin bahçivanlarıyla dost olmuştü; sürekli oradan çiçek alıyordu! Bahçivan hemen istenildi çıkarıldı. Olay kamuoyuna duyurulmadı. Başta büyükelçilikler olmak üzere bilinmeyen yerlerden çiçek alınması yasaklandı...

Büyükelçilikler ile ilgili önlem alınırken, 'Ba bakanlık binasında Rus kula ı' haberleri ortaya çıktı. Ba bakanlık binasının çatısına CNN'in çanak anteni yerle tirilirken, Sov yetler'e ait bir dinleme uydusunun gönderdi i radyo dalgaları tespit edilmi ti!¹²⁸ Haber yayımlanınca ortalık birbirine girdi. Aslında olay, büyük bir olasılıkla bir güvenlikçinin i - güzarlı ıydı. Özal, önemsemedi...

Konuttan atılan garson

Sürekli dinlenmeleri en çok Semra Özal'ı kızdırıyordu. Her verici bulundu unda yeniden öfkeleniyordu. Hep diken üzerinde duruyordu. Aile içi konu malar dı arı sızmaya ba layınca da ilk üphelenen Semra Özal oldu. M T ve korumaya polisleri uyarıldı.

Ara tırma sonunda üpheler bir ki inin üzerinde toplandı. Bir süre izlendi. Evet, konu maları dı arı sızdıran ki i, ef garsondu. Özal'ın en önemli görü melerine bile girip çıkıyor, servis yaparken kulaklarını da açık tutuyordu. Konulun çalı ma bölümünün Hariciye Kö kü oldu u dönemde i e ba lamı tı; yılların emektarıydı. Kadrosunun Dı i leri'nde oklu u ortaya çıktı. Acaba garsonu Dı i leri mi kullanıyordu? Aile, en çok bu soruyu konu tu; yanıtını bulamadı.

Garson hemen Konuttan uzakla tırıldı. Bir süre sonra da garsonların neredeyse tamamı de i tirildi. Özal'ın güvendi i bir yakını, Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu'na giderek, oradan buldu u genç garsonları getirdi. Bu olay, Konutta bir gelenek olu turdu; daha sonra gelen Ba bakanlar da ilk olarak garson ekibini yenilediler.

Semra Özal, yeni garsonlardan memnundu; olayı unuttu. Bir gün Esenbo a V P Salonunda otururken yine aynı garsonu kar ısında görünce sinirlendi:

Bu bizim i ten attı ımız garson, burada ne arıyor?

Garson oradan da uzakla tırıldı.¹²⁹ O günden sonra benzer olaylar sık tekrarlandı. Semra Özal, ANAP istanbul 11 Ba kanlı ına adaylı ını koydu u dönemde endi eleri daha da yo unla tı. stanbul'da The Marmara Otel'i'ne kamp kur an Semra Özal, kulis faaliyetlerinin sızmasından tedirgindi:

Telefonlarımın dinlenmesinden endi e ediyorum. Çok özel konu malar dahi, dı arıya sızıyor. Dinlemeseler, bilmeleri mümkün olmayacak konu malar bunlar..¹³⁰

Semra Özal'ın bu endi eleri hiçbir zaman yokolmadı. Hatta yıllar sonra yalnız ya ayan bir kadın olarak stanbul'daki evine yerle ti inde bile gizli kulaklar onu bırakmadı. Yıllar öncesine oranla tek ey de i ti; artık dinlendi ini hissetmekten rahatsız olmuyor, sinirlenmiyor...

Dinlemeye kar ı özel çanta

Turgut Özal, sadece Harbiye Orduevi'nde rahat ediyordu. Orayı tercih etmesinin asıl nedeni buydu. "Burada dinlendi ini sanıp bir ey konu maz diye dinlemiyorlardır" diyor; gülüyordu...

Sonunda yurtdı ından özel cihazlar getirtti. Dinlemeye kar ı elektronik bir set biçimindeki çanta, Özal'ın gitti i her yere ta nmaya ba landı. Her gitti i otel odası, salon önceden kontrol ediliyordu. Anti dinleme çantasında, farklı i levleri olan cihazlar bulunuyordu. Cihazlardan biri, etrafta dinleme cihazı olup olmadığını saptıyor. Bir di eri, önemli görüşmeler sırasında dinlemeyi önlemek için 'beyaz ses' dalgalan yayıyordu. Ba ka bir cihaz da dinlemeyi önlemek üzere Özal'ın konu tu u telefona ba lanıyordu.

Bu çanta Özal Cumhurba kanı olduktan sonra Kö ke götürüldü. Özellikle Özal'ın yabancı devlet adamlarıyla görüşmelerinde kullanıldı. Ba kan Bush aradı ında Özal, telefonu eline almadan önce mutlaka bu cihazın ba lanmasını bekledi.

Yurtdışı gezilerinde çantanın önemi artıyordu. Avrupa ülkeleri dışında nereye gitse, kaldığı odalarda güçlü vericiler tespit ediliyordu. Başbakan olarak çıktığı son gezilerden biri olan Irak'ta durum tam bir felaketti. Kametine ayrılan özel konutun dinlenmeyen tek bir noktası bile yoktu. Resmi temasların değerlendirilmesini yaparken zorlanıyordu. Ya bahçeye çıkıyor ya da Büyükelçilik binasına gidiyordu. Zaten Saddam ile görüşmeleri de tatsız geçmişti; mutsuz döndü. Saddam'dan hoşlanmamı tı:

Bu adam tehlikeli...

Elektronik cihazlar, Saddam'ı tanımaya yardım etmişti. Yine de özel çantaya çok fazla güvenmiyordu. Teknolojinin hızla geliştiğini her cihaza karşı, onu etkisiz kılan yeni bir cihazın üretildiğini biliyordu. Klasik önlemlerini sürdürüyordu. Radyo dinleme alıkanlığı edinmişti. Kili görüşmelerinde, önlem olarak radyonun sesini açtırıyordu. Özel çantadaki cihazlarla radyo yöntemini denemi; etkili olduğuna öyle karar vermişti...

Kahveci televizyonu sökünce

Özal, teknolojiye aikti. Yeni geliştirilen elektronik cihazlarla yakından ilgileniyor; gördüğü uzun uzun incelemeden bırakmıyordu. Özal'ın teknoloji sevgisi konusunda en iyi anlatıcı ki Adnan Kahveci idi.

Elektronik aletlere yatkın olan Kahveci, Devlet Bakanı Smail Özdemir'in armatör Uğur Mengener ile konuşmasını minik bir yaka mikrofonu aracılığıyla gizlice bantladığını tı. Teknolojiyle avlanan Özdemir de elektronik meraklısıydı. Bakan olduktan hemen sonra, makam odasındaki tüm konuşmaları kaydetmek için gizli bir teyp yerleştirmişti.¹³¹

Kahveci, elektronikle ilgisini Özda lar olayından sonra daha yo un sürdürdü. Her yurtdı ı gezisinden yeni elektronik aletlerle döndü. Bakan arkada larına bu cihazları göstermekten özel bir zevk alıyordu. Bir keresinde buldukları yerdeki telefon aracılı ıyla Özal'ın o anda bulundu u toplantıyı dinleyip, bakanları hayrete dü ürdü. Kahveci, çıktı ı yurtdı ı gezilerden yeni cihazlarla dönüyor; bu da Özal'ı sevindiriyordu.

Kahveci, resmi ziyaretlerde çevresini kontrol etmeyi ihmal etmiyordu. Libya'ya gezisinde, otel odasına girer girmez yanındaki arkada ına fısıldadı:

Mutlaka burayı dinliyorlardır.

Sonra odayı incelemeye ba ladı. Dikkat çeken bir ey yoktu. Tek elektronik alet televizyondur. Arkasını söküp; içini inceledi. Az sonra elinde minik bir 'böcek'le do ruldu. Cebine koyup, yan odada kalan Özal'a gitti:

Bakın odamdaki televizyonda ne buldum. Burada sakın bir ey konu mayın.

Özal, mini vericiyi görünce kahkahalarla güldü:

Bırak yahu, bu adamı amma ciddiye almı sın. Kaddafi dinlese ne olur?

O gülünce Kahveci de rahatladı. Az sonra otelden çıkıp, resmi temaslara ba layınca da olayı unuttu. Ak am saatlerinde otele döndü ünde resepsiyonda bir sürpriz onu bekliyordu:

Efendim, arızalı oldu u için odanızı de i tirdik!

Nedeni belliydi. Ba ka bir odaya geçmemek için ısrar etti:

Ben odamdan memnunum. Sadece televizyon arızalıydı, onu ben tamir ettim.

Kabul ettiremedi. Tartı manın sonuç vermeyece ini anladı. Çaresiz, ba ka bir odanın yolunu tuttu. Bu kez televizyonu sökmeye bo una u ra madı...

Dinleyeni yanıltma toplantısı

Özal'ın üpheleri Cumhurba kanı Kenan Evren üzerinde yo unla mı tı. Evren'in dinletti inden emin olmak için ki-mi senaryolar geli tirdi. Dinlendi ini bildi i yerlerde hayali konu malar yapıp, sonra tepkileri izledi. Her seferinde üp-hesinde haklı çıkıyordu.

Dinlemenin 1989'da Cumhurba kanı adaylı ının tartı ıldı ı sırada yo unla ması da i in sahibi konusunda aynı yö-nü i aret ediyordu. Evren, Özal'ın aday olmasını istemiyor; her görü melerinde de bunu açıktan dile getiriyordu.¹³² Özal da bir türlü aday olup olmayaca ını söylemiyordu. 9 Kasım'a kısa bir süre kalmı tı...

Özal, bir ak am ailesini ve çok yakın çevresini Konutun salonunda topladı. Önce herkese fikirlerini sordu. "Cum-hurba kanlı ina aday olayım mı?" Konu anların tümü adaylı ını destekliyordu. Kendisi de Cumhurba kanı olma-yı çok önceden kafasına koymu tu. Ancak orada toplantı yapmasının amacı dinleyenlere yanlı mesaj vermektir. Ko-nu ması, ço u senaryodan habersiz olan aile fertlerini a-ırttı:

Ben imdi aday olmamın do ru olmadı ını dü ünüyo-rum. Partide de sorunlar çıkar. En iyisi Kenan Pa a'nın sü-resini bir yıl uzatmak...

Kesin bir dille konu mu tu. Kimse itiraz edemedi; top-lantı bitti...

Bekledi i yankıyı alması gecikmedi. Bir iki gün sonra Ev-ren ile görü meye Cumhurba kanlı ı Kö kü'ne gidiyordu. Basın, o gün kararını Evren'e bildirece ini yazıyordu. Bir bakanın aracı, tam Kö kü'n kapısından girerken, hızla geldi. Bir bakan, heyecanla aracın kapısını açtı. Önemli bir konu-yu görü ece ini söyleyip, yanma oturdu. Sözü geveliyordu:

Kararınızda isabet buyurmu sunuz efendim. Cumhur

ba kanı adaylı ınız partiyi zora sokar. Kararınız kesin mi acaba?

Özal, hemen anladı. Evren'in görev süresinin uzatılması sözlerinin do ru olup olmadı ını anlamaya çalı ıyordu! Toplantı senaryosunun mesajı yerine ula mı tı!

Bir iki dakika sonra aracından inip Kö ke girerken çok sinirliydi. A zını yoklayan bakan, 12 Eylülcülerin kurdu u MDP'den ANAP'a gelmi ti. Hâlâ da Özal'dan çok askerlere yakındı...

Özal onun faaliyetlerini biliyordu. Birkaç gün sonra da bakanın hangi toplantıda kimlerle görü tükten sonra kendisine geldi ini tüm ayrıntılarıyla haber aldı. Zaten çalı ma arkada larını, yakından izlemeyi çok önemsiyordu:

Her eyi bilmek sava ı daha ba tan yarı yarıya kazanmak demektir.

Hiram Abas'ı yanına aldıktan sonra istihbarat servislerini daha yakından tanıdı tı. M T'teki çeki meleri, askeri istihbarat ile M T'in ba ımsız çalı tı ını ö renmi ti.

Kö ke ta ınmadan önce temizlik

Cumhurba kanı seçildikten sonra uzun süre Konuttan ayrılmadı. Cumhurba kanlı ı Kö kü'ne ta ınıp, Konutu Yıldırım Akbulut'a bırakmaması ele tirilere neden oldu. Ama o ta ınmak için hiç acele etmedi. Güvendi i insanlara talimat vermi ti:

Duvarlara, etrafa iyice bir bakın bakalım, dinleme aleti, gizli mikrofon var mı?¹³³

Zaten Semra Özal da son yıllarda askerlerin zevkinin hakim oldu u Cumhurba kanlı ı Kö kü'nün dekorasyonunu be enmiyordu. O da bir yandan e yaları, tabloları de i tirmeye giri ti. Epeyce geni bir tadilat yapıldı. Bütün duvarlar a a ı indirildi, duvar ka ıtları söküldü. Altından eski

Ulus gazeteleri çıktı. Kaplamaların tarihi oraya kadar gidiyordu. Kökün neredeyse el de medik bir duvarı, köesi kalmadı. Hiçbir böcek bulunamadı; burası Konut'tan farklıydı. Özal ailesi de gönül rahatlığıyla Köke taındı.

Kökün ikinci farkı, M T'in bir temsilcisinin orada bulunmasıydı. Cumhurbaşkanını ile kurumun ilgisini yürütüyordu. Bu yakınlık, Özal'ın M T ile ilgili düüncelerinin pekini mesinisiladı. M T'in içerde entrikalarla uğramaktan asıl ilgisini olan yurtdışıyla ilgilenmeye zaman bulamadığına inanıyordu. M T ile ilgili iki ilginç olay vardı.

Birincisi, Bakanlık sırasında 1987'de 'By pass' ameliyatı sonrasında oldu. Türkiye'ye dönerken, doktorlar bir gün Londra'da kalmasını tavsiye ettilerdi. Londra'da Grosvenor Oteli'ne indikten sonra dinlenmeye fırsat bulamadı.¹³⁴ Yunanistan ile müthiş bir gerginlik yaanıyordu. Güne Taner, televizyondan örenip uyardı; Özal da vakit geçirmeden telefon başına oturdu. Tam bu trafiğin ortasında M T görevlisinin aradığını söylediler. M T, Yunanistan ile gerginliğini haber veriyordu! Oysa olay yatımak üzereydi...

İkinci olay ise Cumhurbaşkanlığı sırasında, Körfez savaşının başlangıcında sahnelendi. Başkan Bush, askeri hareketin başlayacağını haber verdi. Özal, televizyon başına oturdu CNN'i izliyordu. Beklediği saatte bombalama başladı. Sanki bir savaş değil, bilgisayar oyununu izliyordu. M T temsilcisinin acil bir konu için aradığını iletildi. Bekletmedi, hemen içeri aldı. "Efendim, Amerika, Irak'ı bombalamaya başladı."

Özal, bir M T'çiye baktı, bir televizyona. Sonra güldü...

Elektronik avcılık modası

Araç telefonları, ilk çıktığında pek bir modaydı. İlgisiz gösterenlerin başında da her zamanki gibi politikacılar geliyordu.

Ancak bu telefonların önemli bir sakıncası vardı. Analog sistem (NMT) kullanılması dinlenmesini kolayla tırıyordu.

Elinde telsiz dinlemeye yarayan küçük bir tarayıcı (scanner) alan, araç telefonlarını avlayabiliyordu. Elektronik avcılık kimilerinin özel merakı olmu tu. 'Röntgencili e' meraklı olanlar, gece konu malarını tercih ediyor. Gazeteciler ise tarayıcıları ellerinden dü ürmüyorlardı. Tanıdık bir ses duyunca da teybin dü mesine basıyorlardı. Özal'ın Marmaris'te kızı Zeynep ile konu ması, ba ka bir seferinde bir karayolu ihalesiyle ilgili talimatları bu yolla haber oldu. ANAP kongresi öncesinde Mustafa Ta ar'ın bir partiliyle küfürlü konu ması, bir hükümet yetkilisinin Prof.Dr. Emre Kongar'a küfretmesi, Sezen Aksu'nun bir erkek arkada ıyla konu ması da 'avcı gazeteciler'e yakalandı.

Araç telefonları cezaevlerine kadar yayılmı tı. Ayrıcalıklı mahkûmların ya amı kolayla mı tı. Gazeteciler, bunu 1989 yılında farkettiler. Gazeteciler Ünal nanç ve Bülent Ekinat, hayali ihracattan hüküm giyerek Buca Cezaevi'ne konulan i adamı Ertan Sert'in araç telefonu oldu unu duydu lar. Cezaevi yakınlarına yerle ip, tarayıcılarını açtılar. Sert'in sesini duyunca hemen kayda ba ladılar. Sert, bir arkada ıyla konu uyordu:

parlamento muhabiri varmı Bülent bilmem kim diye, dedim siz ona a ırlık verin. Oraya da senin için telefon açmı *Sabah* gazetesinden O uz Donat mı Yavuz Donat mı?

O *Tercüman'da..*

Birisi varmı neyse o telefonu açmı yarın ak am bulu mak üzere randevu istemi . Gencel stanbul'a geliyormu . Dedim Gencel bey una bir a ırlık verin gözünüzü seveyim dedim.. Çar amba günü bulu alım demi aradaki insana. Çar amba günü bulu acaklarmı , ona anlatacakmı .

Cezaevinde yapacak ba ka i i olmayan Sert, sürekli birileriyle konu uyordu:

Eee, yap bir kıyak ona..

Allah korusun ya, deli misin? Annemiz yani. Sen nasilsın, iyi misin?

(cızırtılar) Aloo.. Aloo araba telefonu mu yahu?

Hadi ben seni sonra ararım. Konu amıyorusuz do ru dü-rüst..

Araba telefonu mu bu..?

Haa, ha..

Uyandırma.

Neyi uyandırmayayım?

Nerde oldu u belli de il mi?

Haaa..

Sert, uyandırmak istemediklerinin çoktan uyanmı oldu-
unu ertesi gün gazeteleri görünce anlayacaktı. Ancak bu
haberler de onun rahatını bozamayacak; üstelik kısa süre
sonra cezaevinden kurtulacaktı. Özal, 'ekonomik suçta hap-
sis cezası verilmesine' kar ıydı. 'Para cezası yeter' diyordu...

Özal da dinlemeyi severdi

'Elektronik av' modası, Özal'ın da dikkatini çekmi ti. Da-
nı manı Can Çangır, bir Brüksel gezisinden minik bir tara-
yıcı ile döndü. Artık, Cumhurba kanı da araç telefonlarını
dinleyebiliyordu. Bir gün gazetecilerle konu urken, a zın-
dan kaç ırdı:

Siz kö kün dı nda oturup arabalarınızda gazetelerinizle
konu uyorsunuz, ben sizleri dinliyor, ne tür yanlı lar yaptı-
nızı duyuyorum. Bende de var o alet...¹³⁵

Aslında Cumhurba kanının telefon dinlemeye ilgisinin
sınırları daha geni ti. ANAP'lı bakanlar Mustafa Ta ar ve
Cemal Büyükba bile telefonlarının dinlendi inden yakın
mı tı. Ünlü 'Kripto davası' sırasında Özal'ın siyasi rakibi
Hasan Celal Güzel'in telefonları dinlenmi ti.¹³⁶

En ciddi iddia ise, e i Semra Özal'ın ANAP istanbul II Ba kanlı 'na adaylı ı sırasında ortaya alındı. "Asi bakanların kirli çama ırları." Özal'ın muhaliflerin telefonlarını dinletti i, haklarında dosyalar hazırlattı ı önü sürülüyordu. Dosyalananların ba ında Milli Savunma Bakanlığı 'ndan istifa eden Hüsnü Do an ve onu destekleyen Mehmet Keçeci-ler, Abdülkadir Aksu geliyordu!¹³⁷

Adı geçenler, iddiaları yalanladılar. Özal'dan ise hiç ses çıkmadı...

Demirel "in Kö kteki kula ı

Özal, çalı ma odasında oturmu , küçük bir grupla yeni projelerini konu uyordu. O sırada danı manlarından biri içeri girdi. Özal, yanındakileri susturdu, o çıkana kadar da havadan sudan konu lu. Yanındakiler a ırmı tı, Cumhuriyet kanı böyle davranmazdı?

Danı man odadan ayrılınca Özal da açıklama gere i duydu:

Bu, Demirel'in kula ı. Olup biteni ona bildiriyor.

Danı man, Evren döneminden Kö kte kalmı tı. "Neden çevrenizden uzakla tırmıyorsunuz?" dediler. Özal, gülümsemi:

Neden atayım? O burada kaldıkça kimin haber götürdü ünü biliyorum. Rahatlıkla manipüle edebiliyorum.

Demirel'e derin bir kızgınlık duyuyordu. Yöntemlerinden, çizgisinden ho lanmıyordu. 12 Eylül sonrasında siyasetten uzak kalan Demirel'in yeniden dirilip Ba bakan olmasını da hiç hazmedemiyordu. Bir sohbet sırasında yakınlarına, daha önce yapmadı ı türden bir itirafta bulundu:

nönü'yü Demirel'e itmekle hata ettim. nönü beyefendi, ciddi bir devlet adamı, hiç yalan söylemiyor. Demirel ise onu suya götürüp susuz getirir. imdi aldı onu koltu unun altına istedi i her eyi yaptırıyor.

inönü için 'Boyu uzun aklı kısa' diye konu masını da hata olarak de erlendiriyordu:

Öyle konu up kendimden uzakla tırdım. Halbuki böyle bir siyasi hata yapmasaydım, nönü'yü yanıma çekip onunla birlikte büyük i ler yapabilirdik.

O günlerde gizli kalan bir olayda, Özal'ın Bedrettin Dalan'ın ANAP'ın liberalleriyle yaptığı ı toplantıyı banda aldırmasıydı. Toplantının yapıldı ı tarihte Dalan, stanbul Belediye Ba kanı'ydı! ANAP'ta güçlü bir isimdi. Özal, Dalan'ın o toplantıdaki konu masının bandını dinleyince kavga ba ladı. Özal ve Dalan'ın arası bir daha da düzelmedi.

Gariptir, o günden itibaren Dalan ve Mesut Yılmaz'm da arası bozuldu. Yılmaz, toplantıyı banda almakla suçlanıyordu.

MIT'IN GAZETECILERE GÖSTERİSİ

M T tarihinde ilk kez bir müste ar basın toplantısı düzenliyordu. Gazetelerin temsilci ve yazarlarına gönderilen davetiyeye küçük bir not dü üldü:

"Davetliler arzu ettikleri takdirde beraberlerinde teyp cihazı getirebileceklerdir. Arzu edilirse bu imkan tarafımızdan da sa lanabilecektir."¹³⁸

20 Haziran 1990 günü Yenimahalle'deki M T kampüsüne giden gazetecilere kapıda, özel yaka kartları verildi. Giri ri bir video kamerayla izlenen gazeteciler, nazik bir üslupla uyarıldı:

Lütfen teyp dı ndaki cihazlarınızı araçta bırakın.

Zaten teyp bile getirmemi lerdı. Korgeneral Teoman Koman, gazetecileri, 'Müste arlık Karargahı'mn giri inde sivil giysileriyle kar ıladı. Sivil giyinmeyi tercih etmi ti. İlk sözleri de bantlarla ilgiliydi:

Konu tuklarımızı arkadaşlarımız içerde banda alıyorlar, bantlar çıkı ta sizlere verilecek.¹³⁹

Koman, M T'i, kurulu unu, faaliyetlerini uzun uzun anlattı. M T'in telefonları dinledi i haberlerinden yakındı.

Kendisini ziyaret eden 'üst yetkililer' bile "Telefonları dinliyor musunuz?" diye soruyorlardı. Onlara verdi i standart yanıtı gazetecilere de aktardı:

Neden aklınıza bu devletin milli kurumu geliyor da, bu i i daha iyi bir teknikle yapacak ba ka ülkelerin istihbaratları gelmiyor? E er dinleniyorsa, burada herkes cirit atıyor. Ba ka istihbaratların da üsleri var, belki onlar dinliyorlar.

" üphelendi iniz zaman haber verin, kontrol edeyim" di-yordu. Devletin kimi kurumlarını düzenli olarak dinlemeye kar ı zaten kontrol ediyorlardı. M T'e gelince, "yurt içinde mahdut sayıda telefonu" dinliyorlardı:

una inanmanızı istiyorum. Bu imkanlar ülke içi faaliyetlere kar ı kullanılacak kadar mahduttur. Yabancı servis-lere vesaire. Bu da mutlak surette benim emrime dahildir. Alt kademeden biri kendili inden cesaret edip, böyle bir i e kalkı amaz. Açıkçası biz bu gibi i lemleri daha ziyade yabancı ülkeler üzerinde uyguluyoruz.¹⁴⁰

Dinleme 1990'da ça atladı

Koman'ın 'mahdut sayıda telefonu dinledikleri' sözü gerçe-i yansıtmıyordu. O dönemde M T'in telefon dinleme kapasitesi 1980 öncesiyile kısaylanamayacak düzeye yükselmişti. M T, ça atlamı tı! 'Elektronik ve Teknik stihbarat Ba kanlı ı', M T'in en büyük birimi haline gelmişti. PTT'nin sayısal (digital) sisteme geçmesi, ileri dinleme tekniklerinin uygulanmasını daha da kolayla tırmı tı. 1990'a gelindi inde M T, herbiri 10 ayrı faksı kontrol edebilen 50'den fazla 'faks izleme cihazı' almı tı. Artık NSA'nın geli tirdi i 'Özel kolleksiyon' tipi dinleme aletlerini kullanmaya ba lamı tı. Uzaktan risksiz biçimde dinlemeye yarayan ve 'hedef söz cükler'in geçti i konu maları otomatik olarak kaydeden, bilgisayarlarla bütünlenen bu cihazlarla 5 bine yakın tele

fon izlenebiliyordu.¹⁴¹ Yüzlerce kanaldan yapdan telefon görü meleri, sigara paketi büyüklü ündeki sayısal kasetlere kaydedilebiliyordu. Eski büyük makaralı teyplerin devri de kapanmı tı.¹⁴² Bu sistemlerde tek sorun Türkçe konu malaların bilgisayarlar tarafından de ifre edilememesiydi!

1980 döneminde tüm istihbarat birimleri içerisinde en geli mi teknolojiye sahip olan M T, 1990'lardan sonra dinleme gücünü yitirmedi.¹⁴³ M T'e elektronik cihaz alımı için ayrılan bütçe, her yıl giderek büyüdü. 1996 yılında 4.7 trilyon lira olan M T bütçesinin 3 trilyon 620 milyar lirası yeni elektronik sistemlerin alımına ayrıldı. CIA ve MOSSAD'ın kullandı ı cihazların M T'e kazandırılması için harcanan bu miktarın önemli bir bölümü de dinleme aletlerine ödendi.¹⁴⁴ CIA de M T'e telefon dinlemek için 500 bin dolar değerinde cihaz verip e itti.¹⁴⁵ M T kampusu, kar ı istihbarat örgütlerinin dinleme giri imlerini önlemek için 'elektronik bir duvar' ile korumaya alındı.

CM ve BND dostça davranmadı

Koman'ın basın toplantısı sonrasında gazetecilere, kampusun di er bölümleri gezdirildi. Kre , gezi yolları, tenis kortu ve çalı ma binaları. Basın mensuplarının en çok ilgisini çeken bölüm, te kilatla ilgili eski yeni araç gereçlerin sergilendi i alandı. Türkiye'nin bazı büyükelçiliklerinde bulunan yabancı istihbarat örgütlerinin dinleme cihazları da 'müze'de yerlerini almı lardı. 100'e yakın parçanın sergilendi i bölümde, tu la parçaları, masa ayakları, kırık betonlar yanyana duruyordu. çinde verici oldu u belirlenen parçalar oldu u gibi 'müze'ye ta nımı tı. 'Süpürgeciler'in saptadı ı 'böcekler', 'çöpçüler' tarafından sökülüp getirilmi ti.

Acaba M T, Türkiye büyükelçiliklerine konulan dinleme cihazlarının ne kadarını ortaya çıkarabilmi ti? Capitol

Hill'de ABD Silahlı Kuvvetler Komitesi binasına dinleme cihazları yerle tirilmesinde rol alan üst düzey bir istihbaratçı olan Oleg Kalugin, M T'i ba arılı buluyordu. "KGB hep Türkiye'de, özellikle de Ankara'da çalı manın çok zor olduğunu iddia ediyordu." M T, Ruslara kar ı son derece etkili bir gözleme mekanizması kurmu tu!¹⁴⁶ Eski bir KGB ajanı olan Anatoly Golitsyn ise farklı görü teydi. KGB, 1960'lar da Moskova Büyükelçili i'nin Türkiye ile haberle me trafi ini izlemi ; kodları da rahatlıkla de ifre etmi ti. Bu operasyonun KGB'deki kod adını da açıkladı: 'Türk Not defteri.'¹⁴⁷

Elektronik yöntemleri de kullanan KGB'nin, Türkiye'deki istihbarat yöntemlerinden biri de dinleyeni dinlemektir! Dinleyenler arasından 'ajan' bulmak etkili bir yöntemdir. 1960'larda geldi i Ankara'da 1972'ye kadar çalı an ve sonra ba ka ülkelerde faaliyet gösteren CIA ajanı Aldrich Hazen Ames'in Sovyetler hesabına çalı tı ı 1993 yılında anla ıla bildi. üpheler üzerine CIA ajanları aylarca Ames ve e inin telefon konu malarını dinledi. Kaydedilen konu malardan birinde Ames çifti, KGB'den aldıkları parayı nasıl ta ıyacaklarını kararla tırmaya çalı ıyordu:

Rosario: Çok, ama çok heyecanlıyım.

Ames: Biliyorum.

Rosario: Biliyorum bavul i ini s.kine takmıyorsun. Ama...

Ames: Bavul geri gelecek.

Rosario: Hımmm. Peki.

Ames: Eminim geri gelecek.

Rosario: Umarım eyelerini toplamaya ba lamı sındır.

Ames: Ne dedin?

Rosaria: Umarım bırakılmaması gereken bir eyi, bavul içinde unutmamı sındır.

Ames: Unutmadım ekerim.

Benzer konu maların kaydedilmesinin ardından tutuklanan Ames çifti, her eyi itiraf etti. Yakalanana kadar Sovyet-

ler'e sattığı bilgiler karlılığında 1.5 milyon dolar almıştı. 'Köstebek' adıyla ünlü ve ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Ames, cezaevinde çift taraflı ajanlık anılarını yazdı. CIA adına Türkiye'de çalışırken, telefon dinleme operasyonlarını M T ile birlikte yürütmüştü. M T ile sıkı bir ilişki, Çekoslavakya'nın işgalini protesto için duvarlara birlikte pankart asmaya kadar varmıştı. M T'in 'kardeşçe' davranışlarına rağmen Türkiye Dış İleri Bakanlığı'ndan bir görevliyi para karlılığı satın almakta bir sakınca görmemişti.¹⁴⁸

CIA'nın benzer davranış örnekleri daha önce de ortaya çıkmıştı. M T'in ikinci adamı konumuna yükselen Sabahattin Savaşman da 1977'de Amerika ve İngiltere hesabına casusluk yapmaktan tutuklanmıştı.

'Dost' istihbarat örgütlerinin M T'e 'dostça' davranmadıklarının başka bir örneği de 1996 yılında ortaya çıktı. Federal Alman Dış İleri Bakanı Klaus Kinkel'in Alman Gizli Servisi BND'nin başkanı olduğu dönemdeki faaliyetlerini anlatan 'Gölge Savaşçı' adlı kitap, BND'nin Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 22 ülkeye oynadığı oyunu ortaya çıkardı: BND, birlikte iş yaptı ve bu ülkelerin istihbarat örgütlerine verdiği telsiz ve elektronik cihazların gizli ifrelerini elinde bulunduruyor; 'Sarı Çizgi' adını verdiği bölümde Alman cihazları kullanan örgütleri dinliyordu.¹⁴⁹

MIT, Weilheim Barajı Politikası Araştırmalar Enstitüsü Başkanı Erich Schmidt 'Eenboom'un kitabında yazdığı ve iddiaları kabul etmedi. Ancak resmi bir yalanlama da yapılmadı.

Büyükelçiliklerde bulunan böcekler

M T'in sessiz kaldığı 'dinleme aletleri' olaylarından biri de Temmuz 1986'da Belçika'da yaşandı. Belçika'daki 'Electro' adlı bir şirket, Amerika'dan yüksek teknoloji ürünü dinle

me cihazları ilhal edip, satıyordu. irketin en büyük mü te-
rilerinden biri, Viyana'daki Türkiye Büyükelçili i idi. irket,
Belçika Ekonomi Bakanlığı ından izin alırken, Viyana
Büyükelçili i antetli ka ıtları da sunuyordu. Alınan cihaz-
lar, Avusturya'dan da Do u Bloku'na geçirilerek, yasak deli-
niyordu. Olay, Avusturyalı gümrükçülerin farketmesi üzeri-
ne ortaya çıktı. Belçika istihbarat te kilatı olan SP'nin (Sure
e Publique), kendini aklamak için yaptı ı açıklama ilginçti:

"Türkiye Büyükelçili i'nin antetli ka ıtlarında imzası bu-
lunan Türk diplomatın üç yıl önce ortadan kayboldu u ö -
renildi. Bu diplomat, muhtemelen beraberinde belgeler ve
Türk elçili inin bo antetli ka ıtlarını da götürerek, Do
u'ya geçmi tir."¹⁵⁰

Bu olay M T adına bir ba arı öyküsü sayılamazdı. Atina
Büyükelçili i'nde ise tersine bir örnek ya andı. Büyükelçi-
likteki M T görevlisi, Yunan gizli servisi KYP'nin binaya
'böcek' yerle tirdi ini ö renince hemen büyükelçiye gitti.
Ö rendiklerini anlattı. "Büyükelçili e dinleme cihazı yer-
le tirilmi ." Büyükelçi, kabul etmedi. "Kendini James Bond
zannediyorsun galiba." stihbaratçı, büyükelçiye ikna ede-
meyece ini anlayınca Ankara'ya haber verdi. M T'ten gelen
teknik ekip, binanın her yanını kontrol ettikten sonra bü-
yükelçiye gitti. "Dinleme cihazları sizin odanızda. Orayı da
tarayaca ız." Büyükelçi bu kez itiraz edemedi. Oda tama-
men bo altılınca sinyallerin bir duvardan geldi i tespit edil-
di. Dinleme cihazı, yıkılan duvarın içinden çıktı.¹⁵¹ stihba-
ratçı ile alay eden Büyükelçi, minik vericiyi görünce kıpkır-
mızı kesildi...

Yunanistan ile ya anan son olay da ba arılı bir istihbarat
öyküsü. Yunanistan'ın stanbul Ba konsoloslu unda Askeri
Ata e olarak görev yapan Albay E. Haralombus, uzun süre
M T ve askeri istihbarat tarafından yüksek teknoloji ürünü
elektronik cihazlarla izlendi. Üç ay süren operasyonun so

nunda, bilgi sataca ı senaryosuyla Haralombus ile anla an
Türk astsubay, Galleria'da kalabalık bir saatte bulu tular.
Ik bulu ma uzaktan görüntülendi ve dinlendi. Büyük bir
otelde gerçekte en ikinci bulu ma da dinleme cihazlarıyla
kaydedildi.¹⁵²

Öykü, casusluk yaptı ı belgelenen Haralombus'ün sı
nırdı ı edilmesiyle noktalandı. Tabii Yunanistan, Türki-
ye'nin bir diplomatını sınırdı ı ederek bu olayı yanıtızsız
bırakmadı...

TELEFONDA GÜRE SKANDALI

Ba bakanlık Konutu'nun yanındaki küçük park o gün sakinlikti. Parkın müdavimleri olan Ba bakanlık muhabirleri, sıkılıp gitmi lerdiler. Biri hariç; *Günaydın* gazetesi muhabiri M. Ali Çıtak. O da konutun kapısını gözlerken, bir yandan da elindeki tarayıcı (scanner) ile oynuyordu.

Saat 15.30 sıralarında, tarayıcıdan duydu u tanıdık bir sesle kendine geldi. Konu an Ba bakan Tansu Çiller'di. Gazeteci, hemen teybini çıkarıp kaydetmeye başladı:¹⁵³

Bir ara tırma yapsak, Sayın Orgeneral Güre , Genelkurmay Ba kanımız, 67 ya ında. Biz Sayın Cevheri ile daha önce konu mu tuk bunu. Ama çok erkendi o zaman.

"Kiminle konu uyor" demeye kalmadan Necmettin Cevherinin sesi duyuldu. "Ben de haftayım efendim." Cevheri, araç telefonundan konu uyordu; fonda yol gürültüsü vardı. Çiller, Cevheri'ye kar ılıklı verdi:

Evet biliyorum, biliyorum, onun için üçümüz beraber konu alım istedim.

Üçüncü ki i ise sessiz dinliyordu. Çiller, sözü, kafasındaki formüle getirdi:

imdi acaba bir yıl uzatma meselesini, bir kanun olarak tek ba ına Meclis'e götürmek yerine, Sayın Güre için bu yetki yasasının içine bir ey koymamız mümkün mü, de il mi? Ve bunu gayet sessiz bir biçimde...

Konu anla ılmı tı. Do an Güre 'in Genelkurmay Ba kanlı ındaki görev süresinin bir yıl daha uzatılmasını istiyordu. Sessizce yapmak istedi i buydu. Dinlendi ini bilmedi i için de gayet rahat konu uyordu:

Ben Sayın Karayağın'la bir konu tum bunu, sıcak bakıyor buna. Acaba bunu yapabilir miyiz? Bunu yaparsak, bizi çok rahatlatır de il mi Sayın Cevheri?

Cevheri formülü tam olarak anlamamı tı. "Evet, yani ayrı bir kanun halinde getirelim öyle mi?" Ba bakan, "Hayır, ayrı kanun halinde de il de, bir yetki yasası çıkacak ya..." diye düzeltti. te o zaman üçüncü ki inin sesi duyuldu. Devlet Bakanı Bekir Sami Daçe'ydi. "O yetki yasasının içinde diyorsunuz." Her iki bakan da itiraz etmiyordu:

Çiller: Bir bakalım ve böyle bir eyi ona, ona ey yapmadan, ona böyle oku çevirmeden genel madde ile bu i i acaba götürebilir miyiz? Bu tabii, aramızda kalacak. Üçümü zün arasında kalacak.

Cevheri: Geçen sene öyle yaptık Sayın Ba bakanım. Yaptılar, yine yaptılar ama olsun. Ba ka da yapacağımız bir ey yok. Mümkün oldu u kadar gayri safi bir eyler yapmaya çalışırız.

Çiller: Evet, evet. Çünkü bu yaz ayları içerisinde, sonbahara kadar orada kalsın istiyorum. Ve ondan sonra ben onunla biraz daha farklı bir 'Demokratikle me Paketi' üzerinde de anla tım Sayın Do an Güre 'le. Bu, bizim için çok olumlu olacak.

Cevheri: Hatta efendim bu yazın arifesinde, biz geçen sene çalış tı mızda, Sayın Daçe de hatırlar, sadece bir yılda kalan de il de, onu a an birtakım eyler de vardı. Geçen se

ne onun üzerinde çalı mı tık. Hatırlarsınız. Sadece bu yıl 30 A ustos'tan öteye de, bakalım e er ey imkanı varsa...

Çiller: Evet, ben 30 A ustos yani, bir yıl uzatma diye dü ünüyorum, bir yıl uzatma...

Cevheri: Bir yıl daha yani...

Çiller: Evet bir yıl daha...

Cevheri: İmdi efendim Sayın Daçe öyle. Geçen seneki sıkıntı uydu. Geçen sene Fisuno lu meselesi vardı. İmdi sırada bekleyen Kara Kuvvetleri Komutam için o mesele yok. Yani emekli olma meselesi var. Yani bir yıl daha o bekleyebilir.

Çiller: Evet evet, bir yıl daha bekleyebilir.

Cevheri: Yani Karadayı bekleyebilir. Geçen sene Fisuno lu'nda kritik bir takvim vardı.

Çiller: Evet, evet. Bu sefer öyle bir olay yok.

Cevheri: Öyle bir olay yok, yani bir sene e er uzatırsak, geçen seneki bazı tartı malar da eyden geldi, yani Fisuno lu'ndan kaynaklandı. Yani Yekta Bey'i, o birtakım basın çevrelerini aya a kaldıran Fisuno lu'ydu. Çünkü emekli oluyordu yani. Bu sene Karadayı'da öyle bir mesele mevzubahis olmadı ı için, yani eyleri de o kadar olmayabilir.

Daçe: İmdi efendim bir de u var. eylerde, yargıda olsun, üniversitelerde olsun, ya haddi dolsa bile, istifade edebilecek ki ilerin görevlerine devam imkanı sa lanması yolunda tazyikler de var. Bu genel çerçevenin içerisine oturtarak bir ey yaparsak, i te kamufle etmi oluruz diye dü ünüyorum.¹⁵⁴

Çiller'in en büyük kaygısı basının aya a kalkmasıydı. Ancak bu kez basına en büyük malzemeyi bizzat kendisinin verdi ini bilmiyordu. Üç telefon kapanırken, gazeteci, teybini durdurup, gazeteye do ru yola çıkmı tı bile...

Ve ertesi gün, 30 Nisan 1994'de olay patladı. Olay, tüm gazetelerde, televizyonlarda günlerce yazıldı, konu uldu.

Tartı maların iki boyutu vardı; birincisi Güre 'in görev süresinin gizlice uzatılmak istenmesiydi. Çiller'in bu planı suya dü tü. Güre , emekli olmak zorunda kaldı.

Skandalin ikinci boyutu da Ba bakan ve iki bakanının telefonlarının dinlenmi olmasiydı. Soru turmalar ba latılırken, her yandan senaryo ya maya ba ladı. in içinde M T'in de oldu u, Nuri Günde 'in, bandı, *Günaydında* çalışan kızı aracılı ıyla gazeteye sızdırdı ı da öne sürüldü. Oysa bu kadar senaryoya gerek yoktu. Cevheri, tele konfe ransla yapılan konu maya araç telefonundan katılmı tı ve araç telefonlarının dinlenmesi için o kadar karma ık elektronik sistemlere gerek yoktu.¹⁵⁵ M T, suçlamaları reddederken, "Bu tür soruların adresinin ba ka yerde aranmasını" istedi.¹⁵⁶

Skandaldan kalan tek anı, cep telefonlarına ilginin artması oldu. O günlerde cep telefonu teknolojisi yeniydi. Cep telefonlarının dinlenmedi i kanısı yaygındı. Bakanlara da cep telefonları da ıtıldı. Politikacılar da rahat konu abilmek adına cep telefonlarına hücum ettiler. Yanıldıklarını anlamaları için biraz zaman geçmesi gerekecekti!

GENELKURMAYIN DINLEME RAPORU

Çiller ve iki bakanının telefon konusunu dinlenmesi Genelkurmay'ı harekete geçirdi. Güre ile ilgili konunun basına kasıtlı olarak sızdırıldığından endişe ediyorlardı.¹⁵⁷ Elektronik uzmanı bir subaya, telefonların dinlenmesiyle ilgili rapor hazırlatıldı.

'Telefon dinleme' raporu, Türkiye'deki genel durumla ilgili önemli bilgiler içeriyordu. Rapor, yeni Genelkurmay Başkanı Karadayı'ya sunuldu:

"PTT'de özel birim: M T, dinleme işlemleri için ana santrallerin bulunduğu Ankara Ulus'taki Telefon Başkanlığı bünyesinde özel bir bölüm kurdu. Bu istasyon aracılığıyla gerekli görülen telefonlar dinleniyor. Telefon abonelerinin merkezi santraller üzerinden izlemeye alınması teknolojik açıdan kolayca uygulanabiliyor. Dinleme işlemi yapan birimin kurduğunu belirttiği aracılığıyla santralın yakınında ya da başka bir yerde de dinleme yapılabilir ve istenirse bu olarak kaydediliyor.

Santral dışı dinleme: Dinleme, izlemeye alınan telefon abonelerinin özel hattına da girilerek de yapılabilir. Ancak

bu durumda, ilgili abonenin telefon kutusuna ba lantı gerekiyor. Bu yöntem daha dolaylı mekanizmalar gerektirdi i için Türkiye'de fazla tercih edilmiyor.

Cep telefonları: Cep telefonu olarak adlandırılan GSM e-bekeleri de kablo ba lantılarıyla dinleniyor. Sistemin kriptolu sayısal haberleşme yapması nedeniyle havadaki RF (frekans kodu) yayını dinlemek mümkün olamıyor. GSM sisteminin diğer sistemlerle haberleşme yapabilmesi için gerekli dönüümlerin yapıldı ı uygun yerlerden kablo ile araya girilerek dinleme i lemi gerçekleştiriliyor. Cep telefonundan santrale ba lı aboneyle yapılan telefon görüşmeleri dinlenebiliyor.

Faksler: Takibe alınan telefonlar aracılı ıyla geçilen faks metinleri, istihbarat birimlerinin kurdukları paralel hatlarla ilgili merkezlerde monte edilen ekranlara aynen dü üyor.

Araç telefonları: Mobil NMT araç telefonlarında haberleşme analog sistemle açık olarak yapıldı ı için dinlenmesi daha basit. Mobil telefon abonesinin baz istasyonu aracılı ıyla yaptığı görüşme, havadaki sinyalleri alınarak dinlenebiliyor. Araç telefonlarından PTT santralına ba lı abonelerle yapılan görüşmeler dinleniyor, istenmesi durumunda kaydediliyor.

Ça rı mesajları: PTT santraline geçilen çağrı mesajları modülatör ve göndermeç aracılı ıyla vericiden cihazlara aktarılıyor. Mesajı dinlemek isteyen birim aktarıcı istasyon aracılı ıyla mesajı alıyor ve demodülatör aracılı ıyla önündeki ekrana dü üyor. "ste e ba lı olarak kayıt yapılıyor."¹⁵⁸

Güvenli elektronik odalar

"Komuta kontrol açısından ya amsal öneme sahip bütün haberleşme ve bilgisayar sistemlerinin dışarıya bilgi sızdırıp sızdırmadığını" saptamak amacıyla hazırlanan raporda,

izleme teknolojisi emalarla gösterildi. Karadayı'ya sunulan rapora göre, istihbarat birimleri, tüm telefonları, cep ve araç telefonlarını, faksları, çağrıları rahatlıkla izleyebiliyor.

PTT sistemlerinin 'güvenilmez' olduğu vurgulanan raporda, gizli haberleşmeler için önerilerde bulunuldu:

"Komuta haberleşme sistemleri sadece TSK envanterinde bulunacak ses ve emniyet cihazlarıyla emniyete alınmalıdır. Komutan haberleşmeleri için kriptonahtar sadece silahlı kuvvetler tarafından bilinen ve yetki verilmiş personel tarafından, cihaza günlük kriptonahtar girilecek şekilde ses kriptonahtarlarıyla emniyete alınmalıdır. Günlük kod listeleri başka hiçbir teklife verilmemelidir. Uydu haberleşme sistemleri de dinlenebilecekleri için bu sistemlerle gizli görüşmeler yapmak da sakıncalıdır."

Bu rapor üzerine, ABD'de 30 yıl kadar önce ortaya çıkan TEMPEST (Total Electronic and Mechanical Protection Against Emission of Spurious Transmissions) Istenmeyen Arayış Yayınına Karşı Elektronik ve Mekanik Korunma kavramının Türkiye'de uygulanmasıyla ilgili proje hızlandırıldı. 1996 yılında başlanan projeyi, Genelkurmay, TÜB-TAK ile ortak yürütüyor. TÜB-TAK Marmara Araştırma Merkezi'nde yürütülen proje kapsamında, iletişim güvenliğinin sağlanması için ulusal kodlama merkezi kurulacak.¹⁵⁹ 'Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Enstitüsü' olarak da adlandırılan bu çalışmanın ikinci aşamasında, elektromanyetik yoldan dinlemeye karşı güvenilirliği sağlanmasını 'güvenli komuta odaları'nın kuruluşu gerçekleştirilecek. Önemli elektronik cihazların dışarıya, dinlemeye imkan verecek radyasyon yayıp yaymadığını izole edilmiş bu merkezde test edilecek.

TEMPEST kavramı ABD'de 30 yıl önce uygulanmaya başlandı.

ASKERLERE ÖZEL HAT

Türk Silahlı Kuvvetleri, 1995 yılında 'güvenli haberleşme' yolunda önemli bir adım attı. Bu adım, Silahlı Kuvvetler'deki, yılların problemini gösteren bir önemli değişimi de gerçekleştirdi: Ordu'nun haberleşme hatları, sivil haberleşmeye ayrılan Türk Telekom'un sisteminden 'tamamen' ayrıldı. Türk Telekom ısrar ettiği:

Sistemde birkaç geçiş noktası olsun.

Askerler, "Hayır" dedi; "Hiçbir geçiş noktası olmasın." Ve Türk Telekom geri adım atmak zorunda kaldı. Telekom hatlarından bağımsız bir sistemin kurulmasına 1996'da başlandı. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Smail Hakkı Karadayı'nın gazetecilerin önünde Orgeneral Çevik Bir ile 'görüntülü telefon' aracılığıyla görüşmesi de sistemin en önemli bölümünün gerçekleştirildiğini göstermesi bakımından ilginçti. Önce Genelkurmay Başkanı ile kuvvet ve ordu komutanlıkları arasında kurulan tamamlanan sistem, Eylül sonundan itibaren de Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlık da kapsayacak şekilde bütün kullanıcıların hizmetine girdi.¹⁶⁰ Gelinek nokta, Silahlı Kuvvetler için 'mutlu son'du.

Çünkü 2000 yılında tamamlanacak olan projenin öyküsü 1980'li yıllarda başladı. Proje, TAFICS (Turkish Armed Forces Integrated Communication System Türk Ordusu Birlik İletişim Sistemi) olarak adlandırıldı. 1995'e gelene de in de üç kez ihale artnamesi de i tirildi. Dev projenin uygulanması konusunda Özal hükümeti ile TSK arasında sorunlar çıktı.

1986 yılında Genelkurmay Başkanlığı, Hükümete uyarı niteliği taşıyan bir rapor hazırladı. Raporda, 'elektronik entegre muhabere ve bilgi kontrol sistemlerinin silahlı kuvvetler için hayati bir önem taşıdığı' vurgulandı:

"PTT sistemleri son derece gelişmiş olan NATO devletlerinin birçoğudahi, tamamen askeri nitelikli sistemlere olan ihtiyacı yıllar önce hissetmiş ve bugün bir kısmı kendi askeri komuta kontrol bilgi sistemlerini oluşturmuşlardır. Ülkemiz NATO devletleri içinde böyle bir sistemi kuramamı birkaç devletten biridir."

Askeri hatların PTT hatlarından ayrılmasının aciliyeti anlatılırken, PTT hatları, 'kendi içinde dahi teknik farklılıklar arzeden, emniyeti olmayan bir sistem' olarak nitelendi. Yabancı 'güvenlik' sorunlarına da yer verildi:

"Önemli bir sorun da mevcut uzun mesafeli muhabere sistemlerinin emniyetsizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda bazı müttefiklerimizden ve yurtdışındaki ata elçilerimizden sık sık raporlar alınmakla, diğer ülkeler ve dış temsilciliklerimizle olan sivil ve askeri muhaberatın dinlendiği ifade edilerek önlem alınması talep edilmektedir. Ancak, mevcut PTT sistemlerinin teknik özelliklerinden kaynaklanan bu soruna maalesef kalıcı bir çözüm bulmak mümkün olamamıştır."

ABD Savunma Bakanı Cespar Weinberger'in Amerikan Kongresi'ndeki 'Türkiye'nin modern haberleşme sistemlerinin yetersizliği' sözlerine dikkat çekildi. Kısacası, ABD ve

NATO da bu projeye ilgileniyordu.¹⁶¹ Yaklaşık 8 milyar dolarlık projenin 6 milyar dolarını NATO'nun karşılaması söz konusuydu.

Genelkurmay'ın raporundan sonra, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren araya girdi. Sıkıyık giderildi ve projenin önemli bir bölümünü Türk şirketlerinin üstlenmesi benimsendi.¹⁶²

O dönemde PTT de bir atılım içine girmiş ve sayısal sisteme geçiş başlamıştı. Tüm iletişim hizmetlerini birleştirilmeye ve milli güvenlik gerekliliklerini karşılamaya yönelik reformlara giren PTT, TAFICS projesine de ilgi gösterdi. Uzun temaslardan sonra, Silahlı Kuvvetler, TSK'nın, TAFICS projesinin PTT'nin sayısallaştırma programıyla birleştirilmesini kabul etti.¹⁶³ Projenin uygulanması, ihalede çıkan sorunlar nedeniyle 1995'e kadar sürüncemede kaldı. 1995'e gelindiğinde askerler, TAFICS'in, sivil sistemle birleştirilmesine yine karşı çıktı. Başbakan Çiller'in, Güreş'in görev süresinin uzatılmasıyla ilgili telefon konuşmasının sızması, askerlerin Telekom sistemine olan şüphelerini bir kez daha belirginleştirdi. Hükümet de askerlerin istediği yönde hareket etmeyecek, uygulama askerlerin istediği yönde gerçekleştirilecek ve askeri haberleşme sistemi, sivil haberleşme sisteminden ayrıldı. Silahlı Kuvvetler'in yeni sistemi, Telekom'dan bağımsız ama NATO hatlarıyla bağlantılı.

Yıllardır istediğini dinleyen M T, askerlerin telefonlarını dinleyemiyordu. Sadece sivil telefonları dinlerken zaman zaman askerlerin konuşmalarına rastlıyordu. M T'in özel olarak askerleri dinleme niyeti hiç olmamıştı zaten. Artık dinlemeye niyetlense de yapamayacak. Birinci önemli nokta bu.

İkinci önemli nokta da askeri haberleşmenin sivil iletişim kanallarından çok daha üstün bir teknolojiye kavuşması. Modern teknolojiyi Silahlı Kuvvetler'e taşıyan TAFICS pro

jesinde kullanılan ISDN (Tümle ik Hizmetler Sayısal ebe-kesi), di er ebekelerden farklı olarak, ses, data, stüdyo ka- litesinde ses ile sabit ve hareketli görüntülerin aktarımına olanak tanıyor. Sinyallerin tamamı sayısal olan ISDN ebe- kesinde, video aktarımı da data transferinde oldu u gibi yüksek hızlarda aynı hatta gönderilebiliyor. 'Yüksek band geni li i' kullanılan sistemde, görüntülü haberle me ama- cıyla videokonferans sistemleri, görüntülü telefonlar ile PC tabanlı görüntülü telefon sistemleri kullanılabilir. Ayrıca bilgisayar uygulamaları (whiteboarding dosya payla ımı gi- bi) ile görüntü ve ses ileti mi birarada yapılabilir.¹⁶⁴

Türkiye Ordusu, bu sistemle ABD ordusunun kullandı ı ileti m teknolojisine kavu tu. Aynı tarihlerde Türk Tele kom ise ISDN ebekelere geçme hazırlıklarına yeni ba lı yordu. ISDN, istihbarat örgütlerinin dinleme çalı malarında devrim yaratacaktı. Aslında fiber optiklerin kullanılması elektrik uyarımlarıyla de il ı ıkla veri nakledildi i için sis- tem dı ından dinlemeyi zorla tırıyordu. Ancak ISDN a ları, eskisinden farklı olarak aynı anda pekçok mesajı ta ıdı ı için merkezden dinlemeye izin verilince istihbarat örgütle- rine yeni olanaklar sa lıyordu.¹⁶⁵

PTT'DEN DINLEME GENELGESİ

PTT, polise hiçbir zaman zorluk çıkarmadı. Polis, telefon dinlemek istedi inde hep 'Buyrun' denildi. Telefonlarda sayısal sisteme geçilirken poliste 'modernle me' ata ının ba - laması büyük bir raslantıydı. Bu raslantı, polisin 'teknik ça - lı ma reformu'nu kolayla tırdı.

PTT ve Emniyet arasında teknik sorunların çözülmesi için en üst düzeyde harekete geçildi. Emniyet Genel Müdü - rü Saffet Arıkan Bedük, PTT Genel Müdürü Servet Bilgi'yi 18 Eylül 1984'de ziyaret etti. Özal'dan emniyet istihbaratı güçlendirme talimatı alan Bedük, Bilgi'den yardım istedi:

Emniyet örgütünü bilgisayar ile donatmaya çalı ıyoruz. stedi imiz her bilgiyi bu sistem sayesinde birkaç saniyede ö renebilece iz. Güvenlik soru turmaları için de durum böyle olacak. Hangi kurulu , hangi ahıs hakkında bilgi is - tiyorsa cevabını 24 saatte bizden alabilecek. Ama bu sistemi i letebilmemiz için PTT ile i birli i yapmamız art.

Emniyetin sorunu tabii bu kadarla bitmiyordu. Ancak özeti buydu. Bilgi, sorunu anlamı tı. kinci kez tekrarlat - maya gerek görmedi, ayrıntılara da girmedi:

Hemen imdi yardımcılarımı ve uzmanlarımı buraya çağıracağım. İstedim her yardım yapacağım.¹⁶⁶

Bedük, PTT'den mutlu ayrıldı. Bilgi de sözünü tuttu. Ne de olsa, 12 Eylül döneminde de çalışmış bir Genel Müdürdü. Polisin sorununu zaten biliyordu. Emniyetin istediği 'her yardım' anında yerine getirildi.

Emniyette teknik takip odaları

Emniyet PTT ile kısıtlı yıllarca sorunsuz yürüdü, 1990'da Emniyetin 'telefon dinleme' isteklerinin sayısı arttı. Durum içinden çıkılmaz bir hale gelince PTT, bir düzenleme yapma gereği duydu. PTT Dinleme Genel Müdürlüğü, 8 Mart'ta tüm illere 'Dinleme cihazı' başlıklı bir genelge gönderdi:

Emniyet Müdürlüklerine istedikleri telefonları dinlemelerini sağlayacak özel hat, ücret karşılığında sağlanacaktır.

En önemlisi, Emniyet Müdürlüklerinde 'teknik takip odaları' kurulduğunu kabul edilmesiydi:

"Emniyet Müdürlüklerince kaçakçılık ve asayiş olaylarının tespiti, delillerin toplanması ve sanıkların yakalanması amacıyla oluşturulan teknik takip odasına telefonların dinlenmesini teminen hat talep edildiği merkezlerimizden alınan telefon görüşmelerinden anlaşılmıştır."¹⁶⁷

'Mahkeme kararı gerekliliğinin' altını çizen 25 numaralı bu genelge, PTT'nin sorumluluğu üzerinden atma çabası olmaktan öteye geçemedi. Pratikte fazla bir anlamı olmadı.

Yedi yıl sonra yayınlanan bir genelge, bırakın polisin telefon dinlemesini, santral görevlilerinin bile telefonları dinlediğini itiraf ediyordu. 14 Mart 1997 tarihli genelge, santral personelinin 30 dakikayı geçen ehirlere ve uluslararası telefon konuşmalarını dinlemesini bir görev kabul ediyordu:

"İletmemizde serviste bulunan PSTN (sayısal network)

santrallerinde, verilen bir sürede kontör de eri a ırı ilerleyen abonelerin tespit edilip,

1 Kötü niyetli ki ilerinin yakalanmasını,

2 Konu ma kontör de erleri a ırı ilerleyen, ancak kötü niyetli olmayan abonelerin ise korunmalarını sa layacak birtakım münferit tedbirlerin ünitelerimizin kendi geli tirdikleri yöntemlerle alındı ı bilinmektedir."

Teknisyenlerin konu malara kulak kabartması, 'kötü niyetli ki ilerinin yakalanması' olarak kutsanıp, aklanıyordu. Genelge bununla da kalmıyor, ' üpheli' ki ilerinin ve konu maların emniyete bildirilmesi isteniyordu. Asıl sorun, 'dinlemelerde ortak yöntem belirlenememesi' olarak görülüyor; bu sorunu çözmek için Ankara, stanbul, zmir, Adana, Mersin, Konya, Samsun, Antalya ve Bursa'dan uzmanlar, 3 4 Nisan'da Teknik letme ve Bakım Daire Ba kanlı ı'nda toplantıya ça rılıyordu.¹⁶⁸

Türk Telekom görevlileri, 'istihbarat' i lerine uzak sayılmazdı. Ula tırma Bakanlı ı ve PTT, 1970'lerde ' stihbarat Dairesi' kurulan ve bu konuda konferanslar düzenlenen kamu kurumlarının ba ında geliyordu.¹⁶⁹ 'Istihbarat' konferanslarını askeri yönelim de çok be enmi ve 12 Eylül döneminde, tüm kamu kurumlarına yaygınla tırılmı tı.

PTT ve istihbarat servislerinin i birli i, Türksat uydusunun yörüngesine oturmasından sonra da devam etti. Uydudaki güvenlik kanalları gizli tutuldu. Ancak Gölba ı'ndaki uydu yer istasyonundan GES'in Haymana yakınlarındaki (Genelkurmay Elektronik Sistemler Ba kanlı ı) istasyonuna ba lantılar yapılması dikkat çekiciydi. GES, Genelkurmay'ın, tüm birliklere kadar, yayılan 'Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri' (MEBS) Ba kanlı ı'na ba lı bir birimdi. Son yıllarda faaliyetleri artmı tı...

Telefon sapıkları

1990'larda telefon dinlemelerle birlikte telefon sapıkları da hızla arttı. Telefon sapıklarını belirlemek üzere savcılıklara ba vuruların ço alması üzerine PTT, bu ba vurular üzerine yapılan dinlemeleri 15'er günle sınırlandırmaya ba ladı. Türk Telekom Genel Müdürü Cengiz Bulut da 1998'de telefon sapıklarının daha kolay belirlenece ini abonelere bir müjde olarak duyurdu:

"NO:7 sistemine geçilmesinden sonra telefonların yanma takılacak bir cihaz, abonelerimize kendilerini arayanların numaralarını gösterecek. Görüntülü telefona da 1998'de geçece iz."¹⁷⁰

'Akıllı telefonlar', telefon sapıklarının i lerini zorla tıracaktı! Özellikle kadınları rahatsız eden telefon sapıklarının gizli kalabilmek için yeni cinlikler bulmaları gerekecekti!

Akıllı telefonlar'ın tespit edemeyece i senaryolar uygulayan telefon sapıklarının kullandı ı en yaygın yöntem, ba - kalarının telefonlarını kullanmak. anhurfa'daki 3.Hudut Alay Komutanlı ı Hava Savunma Bölü ü'nde görevli Ö.B. adlı uzman çavvı da, telefon sapı ı ararken, hiç beklemedi- i adreslerle kar ıla mı tı. Evine ya an tehdit ve taciz telefonlarından bıkmı ; telefonunun dinlenmesi için ba vur- mu tu. Dinleme sonucunda sapı ın kimli i de il ama do- la tı ı yerler belirlendi. Adresler a ırtıcıydı. Sapık, Valilik Yazı leri Müdürlü ü, Valilik lojmanları, Valilik Basın ve Halkla li kiler Müdürlü ü, Harran Üniversitesi ve N t V telefonlarını kullanmı tı!¹⁷¹ Daha 'Akıllı telefon' kullanılmaya ba lanmamı tı; ama telefon sapı ı önlemini almı tı...

CEP TELEFONUNDA MIT LE KAVGA

1994, cep telefonlarının Türkiye'ye yeni girdi i yılı. Cadeler, lokantalar, otomobiller, yerken, içerken, yürürken telefonla konu an insanlarla henüz dolmamı tı. PTT'de, cep telefonlarıyla ilgili toplantı üstüne toplantı yapılıyordu. Simkart irketleriyle yapılan bir toplantıda, M T temsilcisi, bir soruyu ortaya attı:

Mesela Apo bu telefonları kullanmaya ba larsa biz ne yapaca ız?

Emniyet Genel Müdürlü  yetkilisi de bu endi eye katıldı:

Türkiye'nin Milli Güvenli i için bunları dinleyebilme-miz gerekir.

irket yetkilileri "Biz de Milli Güvenli imizi tehlikeye drrmek istemeyiz. Ama teknik olarak cep telefonlarını dinlemek mümkün de il" kar ılı nı verdiler. M T, ısrarlıydı:

artnameye cep telefonlarının Milli Güvenli in gerektir-di i hallerde dinlenebilece i maddesi konulsun.

Bir türlü kabul ettiremedi. Özellikle Telsim yöneticileri ısrarla kar ı koydular. mzalanan artnamelere, istenen hüküm konulmadı. Turkcell, M T ya da Emniyet görevlileri

nin sarıtrallarına girip çıkmalarına itiraz etmedi. Ancak Telsim, bu konuda sorun çıkarıyordu.

Aradan bir yıl geçti. PTT tarih oldu; Türk Telekom A . kurularak haberle me hizmetlerinin özelle tirilmesi yolunda bir adım atıldı. GSM cep telefonlarının lisans sözleşmelerinin imzalanması yeniden gündeme girdi. Tam da o tarihlerde M T yeniden devreye girdi. M T'ten gönderilen 5 Ekim 1995 tarihli yazıda, istenenler sıralandı.

M T, 'Havadan ifreli olarak gidiyor, dinlenemez' denilen cep telefonlarının karadan dinlenebilece ini ke fetmişti. Her eyden önce cep telefonlarından, sabit telli telefonlar arandı nda Türk Telekom santralleri devreye giriyordu; oralardan dinlemek mümkündü. Ancak istihbaratçılar, Telsim ve Turkcell ebekelerine ba lı telefonların kendi aralarındaki görüşmelerini de dinlemek istiyorlardı. Telsim ve Turkcell'in kullandıkları teknoloji arasında fark vardı. 532 kodlu TurkcellPde haberle me kabloya indi inde de ifreli yapılıırken, 542'li Telsim cep telefonlarında ileti im, kabloya indi inde ifresiz devam ediyor. Bu farklılık, Telsim'i dinlemeyi biraz kolayla tırsa da pratikte fazla bir de iklilik getirmiyor.¹⁷² Her iki irketin telefonlarını, dinlemenin bir yolu, ifreleri çözecek logaritmaları bilmekten geçiyordu.

Fakat M T, daha pratik bir yöntem bulmu tu. Cep telefonlu irketlerinin santrallerinden Türk Telekom santrallerine 'uçlandırma' yapılacak; orada 'dinleme merkezleri' olu tu rulacaktı. Telsim yine kabul etmedi:

Bunun hukuki altyapısını bize tebli edin yoksa suç i lemi oluruz. Biz de töhmet altında kalırız.

Milli Cüvenlik lisans yönetmeli inde

M T'ten yanıt gelmeden Telsim ile Türk Telekom arasında ba ka problemlerden dolayı anla mazlık çıktı. Türk Tele

kom, 28 Kasım'da Telsim'in i letme hakkını askıya aldı ve santrallarına el koydu. Yedi ay kadar süren dönemde M T'in Turkcell ve Telsim santrallarında dinlemekle ilgili bir sorunu olmadı.

Telsim'in i letme hakkı 5 Temmuz 1996'da iade edildi. Kısa bir süre sonra M T, iste ini yeni bir yazıyla tekrarladı. Telsim, bir kez daha aynı kar ılı ı verince M T, yöntem de i tirdi. M T'in iste i ubat 1997'de, Türk Telekom Avrupa Yakası Ba müdürlü ü ve Türk Telekom Ankara Ba müdür lü ü'nün iki ayrı yazısıyla Turkcell ve Telsim'e iletildi:

SDH sistemleri ebekemizde yaygın olarak kullanılmaya ba landı ndan, bu sistemlerin merkezden yönetilmesini teminen, merkezi ebeke yönetimi (TMN) uygulamasına geçilecektir. letmede yeknesaklı ı sa lamak için 2 Mb/s uçların, aynı bina ve salonlardaki santrallar arası 2 MB/s ba lantılar dahil PCM salonlarındaki DDF'de uçlandırılma sı gerekmektedir."

Telsim'in artık Telekom'a direnme ansı kalmamı tı. 23 Aralık 1995'te çıkarılan 'Katma De erli Telekomünikasyon Hizmetleri Lisans Yönetmeli i', Telekom'un ebekeyle ilgili tüm isteklerini uygulama zorunlulu u getirmi ti. Telekom'un talimatları, yönetmelikteki 'Milli Güvenlik ve Kamu düzeni' hükümlerine dayanıyordu:

"Madde 33 letmeciler ve çalı anları Milli Güvenlik ve kamu düzenine aykırı davranı ta bulunamazlar ve bu koularda gereken özeni göstermekle yükümlüdürler."

Türk Telekom'un ana santrallarına ba lantılar konusunda da yönetmelikte açık hükümler vardı. Hem Türk Telekom, Turkcell ve Telsim'e gönderdi i 'uçlandırma' yazılarında teknik gerekliliklerden sözediyordu.

Turkcell ve Telsim, ebekelerinde gerekli de i iklikleri yaptı. M T'in istedi i ba lantılar, önce Türk Telekom'un Ankara Ulus'taki santralıyla kuruldu. ubat 1997'de kuran

portör salonunun yanındaki başka bir salonda cep telefonu santrallerinden gelen kabloların bulunduğu 'çatı' denilen bir pano oluşturulup, M T'nin emrine verildi. Hemen ardından İstanbul Tahtakale'deki Türk Telekom santralindeki 'dinleme merkezi'nin denemeleri başladı. Daha sonra bu 'uçlandırmalar' diğer Türk Telekom santrallerinde de yapıldı. Ulus ve Tahtakale'yi, Gayrettepe, Sirkeci, Konak, Küçükcesme ve diğer santraller izledi. Artık istihbarat birimlerinin Türkiye'de islediği cep telefonunu 'saplama' adı verilen yöntemle 'paralel telefon' çekme cesine, sorunsuz ve zahmetsizce istediği zaman dinlemesi mümkündü. Kayıt için de teyp bağlantıları yerine daha pratik ve temiz kayıt yapan CD'ler dönemi başladı.

M T'e Telekom'da özel salonlar

TBMM'de telefonların dinlenmesiyle ilgili iddiaları ara tırmak üzere kurulan komisyondaki görüşmeler de cep telefonlarının dinlenmesiyle ilgili tüm gelişmeleri gözler önüne serdi. Telsim Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Tahir Ertüzün, M T ile yazışmalarını tüm detaylarıyla anlattı. "M T'in cep telefonlarını dinlemesi için Telekom santrallerinde özel salonlar kuruldu."

Turkcell yetkilisi daha ketum davrandı. Turkcell Tekniklerden Sorumlu Direktörü Güvenç Namıkolu, komisyonda "Bilmiyorum, görmedim, duymadım" oyununu oynadı. Komisyon üyeleri, mevcut durumu öğrenilemek için soru üstüne soru yönelttiler. Yanıt hep aynıydı:

"Bizden hiçbir talep olmadı. Sadece mahkeme kararıyla hangi telefonun hangisiyle konutu na dair tespit talepleri olur, o kadar."

Komisyon üyeleri soruyu teknik bir dille defalarca sordular. "Sizin santrallerinizden Telekom santrallerine 2 mega

bitlik uçlandırma yapıldı mı?" Namıkolu, "Bizim bütün ba lantılarımız Telekom'dan geçiyor zaten" deyip, anlattı:

"Bizim ebeke, Türk Telekom'un ebekesiyle entegre vaziyette çalışır. Bizim ebekede konu an insanların konularının yüzde 90'ı ya Türk Telekom ebekesinden bize ya bizden Türk Telekom ebekesindedir; yüzde 10'u, sadece bizim ebekemizin içindedir. Yani bizim ebeke ile Türk Telekom ebekesi zaten **ıçice** çalışırlar."

'Uçlandırma'nın tüm santrallarda yapıldığını Telekom Genel Müdür Yardımcısı Cengiz Anık da kabul etti. Uçlandırmaların dinleme amacıyla islenmediğini savundu:

"STH, yeni bir teknoloji bununla ilgili olarak cihazlar alıyor. Bu yıl haziran ayından itibaren de montajları yapacak. Bununla ilgili olarak, önlem almak için, altyapıyı hazırlamak için, bütün bölgelere, 77 bölgemize yazdık bunu biz. Gizliliği de yoktur bunun."

Anık'a bir soru daha yöneltildi. "Diyelim DGM'den bir karar geldi. 'u adamın telefonunu dinleyin' Bu kararı nasıl uyguluyorsunuz?" Anık'ın yanıtı ilginçti:

Hayır, biz dinlemeyiz efendim. Kesinlikle, Türk Telekom'daki hiçbir personel, hiçbir telefonu dinleyemez, hakkı yoktur buna. Operatörden devresini hazırlıyoruz, teslim ediyoruz 'uraya çekin' diyoruz.¹⁷³

Cep telefonu teknolojisi hızla geliştiği için, sadece telefonları kullanan insanların değil, dinleyenlerin de işi kolaylaştı...

DEP'LI MİLLETVEKİLİNİN SEVGİLİSİ

hbar, Diyarbakır Cezaevi'nden geldi. Telefonları dinlemeye almak hiç de zor olmadı. Emniyetin telekulakları, bekledikleri konu mayı kısa süre içinde yakaladılar. Konu malar banda alındı. Polislerin yüzü gülüyordu. Güzel bir fırsat yakaladıklarını dü ünüyorlardı. Dinlenen konu manın bandı ço altıldı. Kasetler, 'ilgili' makamlara verildi.

Aradan birkaç ay geçmi ti. 1991 milletvekili seçimleri yakla ıyordu. Bir sabah uyanan bazı Diyarbakırlılar, gece kapılarının altından atılan teyp kasetlerini buldular. Dinledikçe a kınıkları daha da arttı. Bir kadın ile erkek konu uyordu. Sevgili oldukları belliydi; sevgi sözcükleriyle konu uyorlardı. Sesler, birçok Diyarbakırlı için tanıdıktı. Konu anlardan biri ünlü milletvekili adayı, di eri Cizreli bir ki iydi.¹⁷⁴

Olay, büyük yankı yaptı. Kent günlerce bu olayla çalkalandı. Telefonların dinlenmesine kadar uzanan olayın, Diyarbakır Cezaevi'nden çıktı ı aylar sonra anla ıldı. Haberi güvenlik güçlerine veren PKK'lı, iki sevgilinin ili kisini cezaevindeki bir ziyaret gününde duymu tu. Cezaevindeki PKK üst yönetimi de ili kiyi görü mü , gizli kalmasına ka

rar vermi ti. li kiyi duyan PKK'lı itirafçı olmayı kafasına koydu u için, bu bilginin i ine yarayaca mını dü ün mü tü. hbarcı, 1993'te itirafçı kimli i ile aç ı a çıktı ı sırada, telefon konu ması dinlenen DEP'li milletvekili seçilmi ti bile. JITEM'in (Jandarma stihbarat) 'psikolojik sava ' takti i, amacına ula amamı tı.

Güvenlik güçleri, DEP'lileri dinlemeyi sürdürdü. JITEM'in (Jandarma stihbarat) kaydetti i telefonlardan biri Mustafa Zeydan'ın ran ile görü meleriydi. Jandarma, Zeydan'ın üç e i oldu unu, birinin ranlı oldu unu da telefonlardan ö rendi. PKK, daha çok mobil telefon ve uydu telefonları ile uzun eri imli telsizleri kullanıyordu. Jandarma, ba langıçta telsiz görü melerini dinlemek için bazı tepelere 'özel dinleme timleri' bile çıkarmı tı.

PKK'nın 1987 yılında ehirlerde eylemlere ba lama kararı, dinlemede dönüm noktası oldu. Polisi, 'sistemati k dinleme'ye zorladı. O güne de in daha çok PTT'nin i birli i ile dinliyorlardı. PTT'ye gitmek, memurlardan yardım istemek zordu. Gizlili i de ö nlüyordu. 1984'ten 1992'ye kadar Diyarbakır stihbarat ube Müdürü olan Hanefi Avcı'nın buldu u ilk formül, PTT'den Emniyet'e hat çekmekti. 15 20 kadar bo telefon hattı düzenlendi. stanbul'daki bir elektronik firmasından kayıt yapabilen teypler ve telefon ba lan tıları alındı. PTT, istedikleri numarayı, Emniyet'teki telefonlara ba lıyor; telefonun ba ında oturan polis memuru da dinliyordu. İlk günlerde polisler de heyecanlıydı. Konu ma ba layınca amirlerine ba ırıyorlardı:

Ko un ko un konu uyorlar!

Telefonun ba ına toplanıp; hep birlikte dinliyorlardı. Önemli bilgiler edindikçe mutlu oluyorlardı. Sonuçlar da yüzlerini güldürüyordu. Emniyete hat çekme yöntemi sonra stanbul'a, oradan da di er önemli kentlere sıçradı. Yaygınla tıkça da teknoloji yenilendi.

1990'lara gelindi inde Güneydo u'da gizli kulaklar çok geli mi ti. PKK'nın da daki, kentteki faaliyetlerini saptamak adına, herkes herkesi dinliyordu. Kimin dinleme teknolojisi daha üstündü? Jandarma polisin, polis de jandarmanın elinde daha modern cihazlar oldu unu söylüyordu. M T'in teknik gücüne laf eden hiç yoktu!¹⁷⁵

Güvenlik zirvesinde dinlenen kaset

Telekulaklar, milletvekillerinin PKK lideri Öcalan ile görüşmelerine tanık oldular. Hazırlanan tutanaklar, neredeyse günü gününe Ankara'ya iletildi.

Telefon tutanakları, 1994 yılında DEP davasının açılmasında önemli bir dayanak oldu. ddianamede, telefon kaynaklarının adresinin M T de il Emniyet oldu u özellikle vurgulandı:

"Sanıklar hakkında tahkikata başlandıktan sonra Mardin Emniyet Müdürlü ünün Mardin'de PKK'nın faaliyetlerinin defre edilmesine dönük olarak taramalı radyo cihazlarıyla yürüttü ü teknik çalı malarda tespit edilen örgütsel içerikli konuma ve görüşmelere ait kasetler..."

Kasetlerdeki sesler bilirkkiye inceletilmi ti. 16 Mart 1994 tarihli rapor, konu anlardan birinin DEP milletvekili Leyla Zana, di erinin de PKK lideri Abdullah Öcalan oldu unu doğruluyordu. Zana, Öcalan'a, 'Ba kanım' diye hitap etmi ti:

Ba kanım, dikkatimizi çeken bir ey oldu. Özellikle de Ertu rul Öztürk (Özök olsa gerek) askeriyenin bir kısmının bu sorunu çözmeye yana tını ama Ba bakanın buna kesinlikle buna hazır olmadığını...

Öcalan da Zana'nın sözlerini kesip, kendi dü ündü ünü söylüyordu:

Iğınç olabilir. Ba bakan gerçekleri bilmeyebilir. Bir de kısa vadeli siyasi çıkarları için bunu yapmayabilir.

Zana dikkatle dinliyordu. "Evet efendim." Aynı konu etrafında dönüp duran ikili konu ma, Öcalan'ın gelece e ili - kin öngörülerine kayıyordu:

Öcalan: Çok kan dökülecek tabii. Yani belki hepsi de gider. Bizden belki on bin, yüzbin giderse kendilerinden de bir o kadar gider.

Zana: Evet.

Öcalan: Bu mücadele yenilmeyecek. Daha da büyüyecek. Yani bu kadar kan dökülmesini te vik edenler de sorumludur. Biz aslında bu konuda bence iyi de erlendirilebilimr. Görü melerde, tartı malarda. O insan hakları dernekleri de dahil.

Zana: Evet.

Öcalan: Çok ciddi olmaları gerekiyor. Gerçekten 92 aslında geçti. Ama 93'ü çok çok a acak bu eyleri bunlar da bizim gibi o de erlendirmede var. Sorumlu kendileridir. Yok edece iz. Halen Demirel özellikle bunu ısrarla ey ediyor. Bazen neyin ba ında anlayamadık.

Zana: Evet.

Öcalan: Yürümek gerek üzerine, (Aslında sen cinayeti körüklüyorsun.) ey sen gerçekten öyledir. Orduya ra men yapabilir. Bunlar biraz çıkarları için yaparlar. Bunu oldukça i lemek mümkündür. Türkiye'de de köklü aray ların geliece i kanısında yım. Bunları daha iyi ey edebilirlerdi aslında. Biraz politikayla u ra anlar bence genelde bütün partiler...

Zana: Genelde basının görü ü o yönde.. Kapatılırsa çok kötü olur. Özellikle bu Meclis olayında alabildi ine ürküntü var bunlarda.

Öcalan: Evet, evet.

Zana: Onu tespit ettik. O nedenle kapatılmayabilir eklinde konu malar vardır.¹⁷⁶

Zana ve Öcalan, DEP'in kapatılmayaca ını umud ediyor

lardı. Ancak bu konu mayla mahkemeye yeni veri sa ladıklarının elbette bilmiyorlardı.' Oysa DEP'lilerin telefonların dinlenmesiyle ilgili haberler çok daha önceden gazetelerde çıkmaya ba lamı tı:

Ba bakan Prof. Tansu Çiller, DEP Mu Milletvekili Sırrı Sakık'ın, PKK'ya katliamların durdurulması telkinini yaptı- ı bir ses bandını, Güvenlik Zirvesi toplantısında katılımcı- lara dinletti."¹⁷⁷

M T ve Askeri stihbarat, DEP'lilerin Öcalan ile görü me- lerini sıkı takibe almı tı. M T'in teknik birimleri ve Askeri Elektronik Dinleme istasyonları ile mobil ekipleri, dinledik- leri her konu manın bandını hemen Çiller'e getiriyorlardı.

DEP'lilerin, TBMM'deki faksları da izlenmi ; faksın içeri- i de hemen gazetelere yansıdı tı:

"Be DEP milletvekili Leyla Zana, Selim Sadak, Ahmet Türk, Sırrı Sakık ve Mahmut Alınak'ın Fransız Büyükelçili i'ne geçtikleri faksta ngiltere, Almanya, Fransa, Belçika ve Hollanda'dan uluslararası koruma sa lamaları talep edildi."¹⁷⁸

Bu haberler de Zana'nın Öcalan ile telefon görü melerini engelleyememi ti. Zana, sadece Öcalan'ı aramakla kalma- mı , yurtdı ı gezilerinde de PKK'nın irtibat bürolarını ara- mı tı. Mardin milletvekili Ahmet Türk de Almanya, Ro- manya ve Fransa'dan PKK ve yan kurulu larına telefon et- mi ti:

"Sanık Ahmet Türk'ün Almanya'nın Berlin ehrinde ko- nu ma yaptı ı 99 49 30 6148915 numaralı telefonun Kür- distan Yurtsever çiler Birli i telefonu,

Suriye'nin Kamı lı ehrinde konu ma yaptı ı 00 96 353124805 numaralı telefonların PKK'nın irtibat telefonu oldu u, Telefon Ba müdürlü ü ile Emniyet Genel Müdü- rü ü'nün 16 Mart 1994 günlü yazılarından anla ılıdı - tır."¹⁷⁹

Emniyet, sadece yurtiçi görü meleri dinlemekle kalmıyor; yurtdı ındaki görü meleri de yakalayabiliyordu! Emniyet'in telekulaklarının dinleme teknolojileri geli mi ; yurtdı ı görü meler, 'uydu kanalından' dinlenmi ti!¹⁸⁰

DGM, dava dosyasında yer alan sayfalar dolusu tutana ı kanıt olarak kabul etti. Mahkeme kararına dayanmayan bu tutanakların mahkûmiyet kararına dayanak olması Yargıtay'ı a ırttı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, telefonların dinlenmesinin özel ya amın gizlili i ilkesini ihlal etti ini vurguladı:

"Her ne kadar sanıklar Türk, Zana ve Do an ile PKK örgütü lideri Abdullah Öcalan arasında geçti i ileri sürülen telefon konu masının bant çözüm metni hükme dayanak alınmı sa da bandın elde edili i itibarıyla Anayasa'nın haberle me özgürlü üne dair 22. maddesine göre haberle menin gizlili i esastır. "Usulüne uygun verilmi hakim kararı olmadıkça, gecikmesinde sakınca bulunması halinde de kanunla yetkili kılınmı merciin emri olmadıkça haberle me özgürlü ü engellenemez ve gizlili ine dokunulamaz." ekindeki CMUK'un (Soru turma organlarının hukuka aykırı elde edilen deliller hükme esas alınamaz) ekindeki zorlayıcı hükümleri kar ısında geçerli kanıt olarak kabul etmeye olanak yoktur."¹⁸¹

Yargıtay, mahkemenin telefon numaralarıyla ilgili görü üne de katılmadı. Milletvekillerinde PKK ile ilgili telefon numaralarını ta ımasını kanıtlayıcı belge olarak görmedi. Aynı ekinde bazı PKK militanlarında da milletvekillerinin telefonlarının çıkmasını kanıt saymadı.

Telefon tutanaklarının kanıt kabul edilmemesi DEP milletvekillerinin cezaevinden çıkmasına yetmedi. Yargıtay kararı, 'gizli kulaklar'ın Güneydo udaki faaliyetlerini de hiç etkilemedi.

1995 yılında tüm politikacılar "Telefonlarımız dinleniyor" diye çı lıklar atarken, Güneydo u'dan bu konuda hiç

bir yakınma gelmedi. Olaganüstühal, onların bir parçası ol-
mu tu, telefonlarının dinlendi i dü üncesi de. HADEP Ge-
nel Ba kanı Murat Bozlak'a da sordular. "Mesut Yılmaz ve
Tansu Çiller, dinlemeye kar ı cep telefonuyla konu arak
önlem alıyorlar." Bozlak, "Gülünç" dedi:

Bizim böyle bir sorunumuz yok, biz yıllardır dinlenme-
ye al ı t ık. Cep telefonu gibi bir önlem almadık, almayı da
dü ünüyoruz. Görü melerimiz açıktır.

Avrupa'da dinleme ittifakı

Telekulakların faaliyeti, sadece DEP, HADEP ile de sınırlı
kalmadı. 1990'lardan itibaren hem faaliyet alanı, hem de
dinlenen telefonların sayısı alabildi ine arttı.

En önemlisi, PKK ve yanda larına kar ı yürütülen dinle-
me çalı maları, Güneydo u ve Türkiye'nin de dı ına ta tı.
Askeri olarak Suriye ve Kuzay Irak'ta üslenen PKK'nın, si-
yasi ve propaganda faaliyetleri de Avrupa ülkelerinde yo-
unluk kazanıyordu. M T, PKK'nın Avrupa kesimini gözal-
tına almadan Güneydo u'daki terörü önleyemezdi.

Teknik olarak Türkiye'den Avrupa'daki görü meleri din-
lemek zor zordu. M T ya da Emniyet'in bunu ba arması
neredeyse imkansızdı. Ba ka çareler arandı. En pratik çö-
züm, Avrupa'daki istihbarat örgütlerinden yardım iste-
mekti. Kar ılıklı bilgi al ı veri i önerisi götürüldü. Ço u is-
tihbarat örgütü de olumlu kar ıladı. PKK büroları, yan ku-
rulu niteli indeki dernekler, bu kurulu ların önemli yö-
neticileri, Kürt mültecilerin telefonları dinlemeye alındı.
Kısa süre içerisinde M T'e çok de erli bilgiler akmaya ba -
ladı. DEP davası haberleri sırasında 'uydu' aracılı ıyla sap-
tandı ı yazılan Leyla Zana ve Ahmet Türk'ün yurtdı nda-
ki telefon görü meleri de belki bu yardım sayesinde ö-
renilmi ti!

M T'in 'telekulak i birli i' kısa süre içerisinde öylesine yo unla mı tı ki, KGB'nin bile dikkatini çekmi ti. KGB, M T'in 'telekulak i birli i'ni uzun süre yakından izleyip, belgelemi ti. KGB, dinleyenleri dinlemi ti! Olayın aç ı a çıkmasını da KGB'nin telekulakları sa ladı.

Artık Batıda ya ayan eski bir KGB ajanı, 1996 yılında de meçler vermeye ba ladı. A ustos 1991'de Mihail Gorba çov'a kar ı düzenlenen darbede yer aldı ı gerekçesiyle gö revden alınmı tı. KGB'de çalı ırken M T'in Avrupa istihbarat örgütleriyle yaptı ı 'telekulak i birli i'nin kanıtlandı ına tanık olmu tu:

"SAPO'nun (sveç stihbarat Örgütü) Kürtlere kar ı Türk istihbaratı ile sıcak ili kiler içinde oldu unu belgeledik. s-veç'te ya ayan onlarca Kürt'ün telefonları dinlenerek elde edilen bilgiler, M T'e di er ili ki ve menfaatler kar ılı nda satıldı. Bu ili kiler, sadece sveçlilerle sınırlı de il. Ba ta Al- manya olmak üzere birçok Batılı ülke istihbaratı, M T ile bu konuda i birli i yapıyor. "

Eski KGB ajanı, Almanya, Fransa, ngiltere ve kısmen de Norveç ve sveç'de Kürt mültecilerin ev ve cep telefonlarını dinlemek için özel cihaz ve sistemler geli tirildi ini açıklı yordu. Bu açıklamalara ne M T'ten, ne de adı geçen di er istihbarat örgütlerinden bir yalanlama gelmedi!¹⁸²

M T'in Avrupa'daki yo un çabalarının ba ka bir ipucu da 1991 yılında *Nokta* dergisinde yayınlanan tutanaklardı. M T temsilcisi, bir Avrupa kentinde Kürdistani Cephe temsilcisiyle görü mü tü. Bantlara kaydedilen görü mede ko nu, PKK ile mücadele idi. M T'in bant çözüm tutana nda, cephe temsilcisi 'C.T.', M T temsilcisi de 'M.T' olarak ad landırılıyordu:

"C.T.: ... İlimli bir Kürt partisi kursanız, halk onun etra- fında toplanacak, PKK da siyasi bir zemine duramayacak tır.

M.T.: Böyle bir parti kuruldu. Türkiye'de böyle bir parti-miz var. Açıkça söylemiyor ama, ona bir Kürt partisidir de-nebilir rahatlıkla.

C.T.: Hayır, ben herhangi partiyi kastetmedim. Sizin de-
netiminizde kurulmu , disiplinli ve ..n sizden alan bir par-ti demek istedim.

M.T.: Mevcut parti bir yön., öyledir denebilir.¹⁸³

Bu tutanaklar, kamouyuna HEP'in M T'in kontrolünde oldu unun kanıtı olarak sunulmu tu. Ba kalarına göre de HEP, PKK'nın kontrolünde idi. Her iki görü de HEP'in m-rnn uzun olmamasında önemli rol oynadı. Onun yerine kurulan DEP'in kısa sürede kapanmasında 'telekulaklar'in sa ladı ı veriler etkili oldu...

Da da ilanı a ka tıraz

Güneydo u'da PKK ile mücadele sırasında garip bir de e-li ki ya andı. Dinleme cihazlarına önem verilir, geli mi teknoloji ürünü cihazlar kullanılırken, da m ba nda çatı -malara katılan askerin elindeki telsiz ve telefonlar zaman zaman PKK'dakilerden daha geride kaldı.

Sıcak atı malar sırasında ele geçirdikleri son teknoloji ürünü ifreli telsizleri, uzak mesafeden haberle meye yara-yan cihazları gören subaylar hayrete d yordu. Her gün çıkan çatı malarda ya amla ölüm arasında gidip gelen erle-rin aileleriyle telefonla görü meleri bir sorundu. Yakın za-manı kadar bazı karakollarda bile telefon yoktu. En önemli haberle me aracı telsiz telefonlardı. Onları da PKK'hlar din-le-di i için, insanın sevgilisi ile konu ması bile bir ile hali-ne geliyordu:

Merhaba. Nasılsın? Tamam!

Yiyim. Sen nasılsın? Tamam!

Ben de çok iyiyim. Tamam!

Çok merak ediyoruz burada biz. Tamam!
Merak edecek bir şey yok. Tamam!
Seni çok özledim. Ne zaman geliyorsun? Tamam!
Bunu telsizden söyleyemem. Tamam!
Söyle söyle asker, söyle de seni cehenneme yollayayım.
Allah kahretsin. Çık aradan. ki dakika izin ver e o lu
e ek.

Alo alo? Kiminle konu uyorsun? Tamam!

Canım, imdi kapatalım. Ben sonra yine ararım. Tamam!

Kapatma asker. Kapatma.

Kim konu uyor? Tamam!

Hayatım sen telefonu kapat. Tamam!

Kendine iyi bak. Beni yine ara. Çok merak ediyorum.
Tamam!

TC askeri! Bırak telefonda ilanı a k etmeyi, ayıp olmuyor mu?

Lan adi herifler! Bunun hesabını soraca ım sizden.¹⁸⁴

Benzer olaylar sık ya anıyordu. Uçakların bombalaması için a a ıdan verilen koordinatları telsizden duyan PKK'lı lar, pilotları yanıltmaya çalı ıyordu: "Aman bizim birliklerimizi bombalayacaksınız. ki derece güneye atın." Tabii telsize müdahale edenler son derece düzgün Türkçe konu anlardı. PKK, ilçe merkezlerinde, nadir de olsa, telefon dinlemek ve bilgi almak için Telekom memurlarından yararlandı.

Tersi örnekler de ya andı. 1992 yılında askeri birlikler ilk kez Kuzey Irak'a girdiklerinde ırnak Tugay Komutanı Tu - general Mete Sayar'ın komuta etti i birlik, bir tepeye takılıp kaldı. PKK'nın bir tepeye yerle tirdi i uçaksavar, orayı geçmelerini önlüyordu. Saatlerce u ra malarına ra men, uçaksavarı susturamadı lardı. Sayar'ın aklına bir formül geldi. "Oradaki teröristin adı ne? Biliyor musunuz?" Askerler, duraksamadan yanıt verdiler, da larda kar ılıklı konu maları

dinlemekten her iki cephe de birbirini tanıyordu. Az mı Mehter mar ı dinlelmi lerd i PKK'lılara? "Kel Ula var orada." Sayar, aldı telsizi, "Ulan Kel, senin ananı...." A zına gelen küfüm bastı. 'Kel Ula ', sinirlenmi ti, tam da Sayar'ın istedi ini yaptı. Telsizin bulundu unu tahmin etti i yere do ru yaylım ate e ba ladı. Askerler ate in geldi i noktayı tam olarak belirlediler. Az sonra uçaklar o noktaya bomba ya dırdı. 'Kel Ula 'ın uçaksavarları kısa sürede sustu ve askerler o'tepeyi ele geçirdiler.

Askerlerin haberle me teknolojilerinin yenilenmesi, benzer olayların sıkla masından sonra akıllara geldi. Güneydo u'da PKK ile mücadelede teknolojik devrim 1994'te gerçekleş ti. Büyük PKK gruplarının hareketlerini tespit eden termal kameralardan, telefonlara, telsizlere kadar her alanda son teknoloji ürünü cihazlar kullanılmaya ba landı.¹⁸⁵ 1997'lere gelindi inde, cep telefonları Güneydo u'da da lar dı nda her yeri kapsama alanına almı tı.

Türksat uydusu, askerlerin aileleriyle görü ebilmeleri için yeni olanaklar getirdi. Genelkurmay, Türk Telekom ile Türksat'tan 150 kanalı Güneydo u'ya ayırma konusunda anla tı. Bu hatlar, Çukurca, emdinli gibi yerlerde kurulacak 'uydu yer istasyonları' aracılı ıyla askerlerin aileleriyle görü ebilmelerini sa layacaktı.

Güneydo u'dan pratik kazanan güvenlik birimleri, Karadeniz'de çatı malar ba layınca ilk i olarak haberle meye el attılar. 1997'de Karadeniz da larında ilk silah sesleri duyuldu unda hemen cep telefonu irketlerine talimat verildi: "Karadeniz'in yerle im merkezlerini kaplama alanına alın."

A AR ALMANYA'YA KURSA GÖNDERDİ

1994 yılı başlarında Telekom, yepyeni bir sisteme geçişle ilgili hazırlıklara başlamıştı; 'No:7'. Sistemin ne getireceğini bilen azdı. Telekom'un birlikte çalıştığı uluslararası telefon şirketleri çalışmaları yürütüyordu. Bir gün bu şirketlerden birinin telefonu çaldı:

Başbakanlıktan arıyorum. Bu 'No 7' nasıl bir sistem? Bizim telefonları dinlememiz zorla olacak mı?

Arayan, büyük olasılıkla M T'ten bir yetkiliydi. Elektronik uzmanı, "Hayır" yanıtını verdi. Gerçekten de do ruyu söylemişti. Zaten her teknolojik ilerleme iletişim dünyasında çığır açarken, bir yandan da telekulakların işini kolaylaştırıyor.

Polis de, telefon dinleme faaliyetine başlarken, teknolojinin dönüşüm noktasını yakalamayı başardı. Polisin bu alana girmesinde, en önemli teşvik, Turgut Özal'dan gelmişti. 1986'da Hiram Abas'ı istihbarat dünyasına geri getirerek M T'i yeniden yapılandırmak isteminde başarılı olamayınca farklı arayışlara girmişti.

Özal'ın yeni hedefi M T'in asıl görev alanı olan dış istih

barat ile u ra ması, iç istihbaratı ise polis istihbarat örgütünün üstlenmesiydi. Amerika'daki CIA ve FBI modelini örnek almı tı.¹⁸⁶ Güneydo u'da PKK ile mücadele ve kendisine yapılan suikast, Özal'ın bu hedefine yönelik adımları hızlandıran gerekçeler oldu.

Poliste Özel Harekat Biriminin kurulması, Emniyet istihbaratının teknik araç gereçle donatılması, hep Özal'ın izlerini ta ıyordu. Polise dinleme cihazları ithal edilmesi için gereken para, ço u kez Özal'ın talimatıyla örtülü ödenekten kar ıldı.¹⁸⁷ Özal, yasal altyapıyı da unutmadı. 16 Haziran 1985'te Polis Vazife ve Selahiyetleri yasasına eklenen 7. madde, bu sorunu çözmeyi amaçlıyordu:

"Polis, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüüne, Anayasa düzenine ve genel güvenli e dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayi i sa lamak üzere ülke seviyesinde istihbarat faaliyetinde bulunur."

Polis istihbaratın, M T'in gölgesinden kurtulup kendi banna bir istihbarat örgütü haline gelmesinin yolu böyle açıldı. Bu çalı malar yıllarca sessizce yürütüldü. Emniyet istihbaratın güçlendirilmesi, ilk kez Yıldırım Akbulut'un Bakanlık ı sırasında dikkat çekti. çileri Bakanlık ı eski müstearı olarak Emniyet istihbaratın güçlendirilmesinde önemli rol oynayan TBMM çileri Komisyonu Ba kanı Galip Demirel, tartı malara kar ı çıkarken, asıl amacı gizlemedi:

"M T, üzerinde yurtdı ı istihbarat da bulundu u için bazı konularda detaya inemiyor. Halbuki Emniyet istihbaratı olayların spesifik detaylarına inme ihtiyacını duydu u an, istihbarat birimleri çalı ıyor."¹⁸⁸

'Spesifik detaylar'dan en önemlisi, telefonların dinlenmesiydi. Polis, dinleme sistemlerini M T ve askeri istihbarattan tamamen ayırmı tı. Emniyet istihbarat yöneticileri, yurtdı ındaki elektronik fuarlarını gezmeye ba lamı lar; Türkiye'deki elektronik firmalarıyla içli dı lı olmu larđı.

Parasal sorunları a maları Süleyman Demirel döneminde de zor olmamı tı. 1993 yılında Demirel ile görü en Emniyet Müdürü Necdet Menzir, stanbul'un istihbarat faaliyetleri için örtülü ödenekten 3 milyar lira (yakla ık 350 bin dolar) almı tı. Hanefi Avcı ba ta olmak üzere di er kentlerden 120 istihbaratçı polis, istanbul'a toplanmı tı. Dev Sol'un hücre evlerine gece baskınları, istihbaratçıların istanbul'da toplanmasından sonra ba lamı tı...

Kulübelere ve araçlara akıllı kamera

Tansu Çiller'in, Mehmet A ar'ı, 1993 Temmuz'unda Erzurum Valili i'nden alarak Emniyet Genel Müdürlü ü'ne atanması, istihbaratın geli imini daha da hızlandırdı. Emniyet istihbaratta 'elektronik devrim' ya andı. Artık araç takibinde birkaç ekip görevlendirmeye gerek kalmamı tı. Takip edilecek aracın bir yerine gizlice minik bir kamera yerle tiriliyor; bir süre sonra geri alınan kamera ile aracın dola tı ı yerlerin görüntüleri alınabiliyordu. Kamera, sürekli evi ile i yeri arasında gidip gelen bir ki iyi izlerken, araç bilinen hattın dı na çıktı ı an merkezi uyarıyordu. Mini kamera her aracın farklı bir noktasına gizleniyordu. Örne in Do an marka araçların en uygun yerleri ön tamponlarıydı!

Telefon dinlemede ilerleme sa lanmı tı. Ancak önemli bir sorun vardı. Dev Sol ve PKK gibi örgütlerin elemanları, evlerdeki ya da buralardaki telefonları kullanmıyorlardı. Ço unlukla telefon kulübelere konu uyorlardı. Hanefi Avcı, bir formül buldu. stanbul'daki bazı önemli noktalardaki telefon kulübelerine gizli kameralar yerle tirildi. Emniyet Genel Müdürlü ü, stanbul, Ankara ve zmir'de önemli alan ve kav aklara kapalı devre televizyon alıcısı ve video kameralar koymak için 1990 bütçesine ödenek koydu. Meclis de bunu onayladı.¹⁸⁹ Bu ödenek kulübelere kamera yerle tiril

me indeki parasal güçlüklerin a ılması sa ladı. Kulübeler deki 'Akıllı kameralar', izlenen ki iyi tanıyabiliyor; aranan ki ileri saptayınca merkezi uyarabiliyordu.

Kameraların en büyük avı, bombalı otomobili Sultanahmet Meydanı'na yerle tiren PKK'lı idi. Bomba yerle tirilen otomobil, 22 Nisan 1995'te, çekildi i Sarayburnu otoparkında patladı. Bir ki i öldü, 10 araç hasar gördü. Önce çevredeki telefon kulübelerinden aranan numaralar kontrol edildi. Aracın bırakıldı ı saatlerde bir kulübeden Suriye'nin arandı ı saptandı. Bombayı bırakan ki i, mutlaka önceden ke if yapmı tı! Suriye numarası, birkaç gün geriye gidilerek civardaki ba ka kulübelerde kontrol edileli. Evet, birkaç kulübeden daha Suriye'ye telefon edilmi ti.

Suriye'nin arandı ı dakikalarda, kameraların saptadı ı görüntüler kontrol edildi. Aranan suçlunun görüntüsü bulunmu tu! Bombacının belirlenmesinden sonra ba layan takip kısa sürdü.

PKK'nın stanbul ARGK sorumlusu Deniz Demir ve PKK Marmara Bölgesi sorumlusu Hicran Kaymaz'ın yakalandı ı, 30 Nisan'da basın toplantısıyla açıklandı. Vali Kozakçio lu ve Emniyet Müdürü Menzir, polisin süratiyle övündüler: "48 saatte yakaladık."

Ama yöntemi anlatmadılar. Kulübelerdeki kameraların gizli kalmasını istiyorlardı....

Gizlenen mahkeme kararları

Telefon teknolojisinde cep telefonlarının getirdi i büyük dönü m de A ar'ın Genel Müdürlük dönemine rasladı. Cep telefonlarının dinlenemeyece i söyleniyor; bu da yeni sistemin hızla yayılmasına neden oluyordu.

A ar, hemen harekete geçti; elektronik altyapıyı hazırladı. Dinleme kapasitesi artırıldı. Bir grup istihbaratçı polis

de yeni teknolojiyi öğrenmeleri için Almanya ve bSf ka ülkelere kursa gönderildi. Emniyet istihbaratın personel sayısı 3 bine yükseltildi.¹⁹⁰

Hukuksal altyapı sorununun da a ılması gerekiyordu. A ar, DGM Ba savcısı Nusret Demiral ile görüşüp iste ini anlattı. Elektronik mühendislerini de götürüp teknik zorunlulukları aktarmalarını sa ladı. Temasları olumlu sonuç verdi. Ye il ı ık yanınca yazı malara ba ladı. DGM'ye gönderdi i 29 Aralık 1994 tarihli yazıda, Ankara ve çevresindeki illerdeki telefon santral ve detay bantları ile adres kütüklerinin periyodik olarak Emniyet Genel Müdürlü ü'ne verilmesini talep etti. Sadece PTT'nin de il, özel cep telefonu irketlerinin de bu bilgileri Emniyet'e aktarmasını istiyordu. Polisin, uyu turucu, terörizm ve di er tip organize suç faillerini tesbit edebilmesi ve yakalayabilmesi için bu bilgilere ihtiyacı vardı!

DGM, yıldırım hızıyla yanıt verdi. Ankara 2 numaralı DGM yargıcı Kd. Binba ı Ülkü Co kun, A ar'ın isteklerini bir gün sonra 'gizli' bir kararla onayladı. Emniyetin iste inin 'haberle me hürriyetinin zedelenmesi açısından bir sakinca yaratması' sözkonusu olamazdı!¹⁹¹

DGM'nin bu kararı A ar'ı rahatlattı. Ama yetersizdi, sınırlarını biraz daha geni letmeyi dü ünüyordu. 10 Ocak 1995'te DGM'ye yeniden ba vurdu. Suç örgütlerinin cep telefonlarını ve araç telefonlarını kullandı ını, polisin bunlara kar ı yeterli biçimde mücadele edebilmesi için yeni yetkilerle donatılması zorunluydu:

"...merkez Ankara ve ba lantılı illerimizde belirli merkezlerde santralleri bulunan bu sistemlerin denetlenmesi, belirli numara ve numara gruplarının, Anayasal Devlet düzenini korumakla görevli kılınan Genel müdürlü ümüzce izlenmesi gerekmektedir.

Bu nedenle, Mobil, GSM ve di er telefon santrallerinden

sorumlu, PTT ile özel irketler veya PTT'ce sistemin ana merkezini bulundu u illerdeki santralleri ile transmisyon hatlarına tarafımızdan temin edilecek özel cihaz ve ekipmanların ba lanması, PTT'ce yazılım ve donanım düzenlemelerinin yapılabilmesi ile transmisyon hatlarına yönlendirme ve ba lantıların yapılması, genel müdürlü ümüzce tesbit edilen yerlerden geçirilmesi ve sonlandırılması için gerekli yasal iznin verilmesini arz ederim."

Bu iste in yanıtı da iki gün sonra geldi. Karar, yine yargıç Ülkü Co kun'a aitti. 'Gizli' damgalı karar, A ar'ın yeni isteklerini de onaylıyordu. Bu karar, polisin cep telefonları ba ta olmak üzere tüm telefonları dinlemesinin hukuki dayana nını olu turdu.

Bununla da kalmadı. 2 Haziran 1995'te A ar'ın DGM nezdinde bir giri imi daha oldu. Verilen her iki kararın da 'süreklilik arzetmesini' istiyordu. DGM Savcısı Talat alk, yeni bir karara gerek olmadığını bildirdi:

"..kararın süreklilik arzetli i, bu konuda ba ka bir karar alınmasına yer olmadığını anla ılmış tır."

DGM yine bir sorun çıkarmamı tı. Sistem, fütursuz biçimde kullanılmaya ba landı. Emniyetin telekulakları, A ar, bir televizyon programına çıktı nda bile devreye girdi. Fatih Altaylı'nın 'Teke tek' programına çıkan A ar, konu urken, polis telsizlerinden, 'Arkada lar, (kna oldum) hattını arasınlar' diye anonslar geçildi. Emniyet örgütünün Genel Müdürüne deste i bununla da kalmadı ' kna olmadım' hattını arayanlar takibe alındı. Ankara'daki dört üniversiteli genç, üst üste birkaç kez kna olmadım' numarasını çevirince, telefonları çaldı:

Ulan bir daha o numarayı ararsanız, sizin ananızı...

O gece kimbilir kaç telefonu arayıp, tehdit ettiler? Orası belirsiz...

Vatan haini kim?

A ar, seçimlerde DYP'den aday olup, Elazı 'dan milletvekili seçildi. Emniyet örgütünün ba ından kalkıp, önce Adalet, sonra da içi leri Bakanlı ı koltu una kaymı tı. Emniyet istihbaratın güçlendirilmesi aynı hızda devam etti.

Telefon dinleme konusundaki skandal, Eylül 1996'da patladı. DGM'nin gizli kararları gazetelere sızım tı. Tepki ya maya ba ladı; muhalefet aya a kalktı. CHP izmir Milletvekili Sabri Ergül, DGM'nin polise telefonları dinleme yetkisi veren kararlarıyla ilgili Meclis ara tırması açılmasını istedi. A ar, tüm tepkilere kar ı durdu. "Bu, Türkiye'de de il dünyanın her yerinde telefon icad edildi inden beri yapılan bir i . Hepsi hukuki bir çerçeve içinde oluyor." Kaç telefonun dinlendi i sorusuna bir demecinde samimi, açık yanıt verdi:

htiyaç oldu u kadar. Hiçbir zaman bu bini falan a maz Türkiye genelinde. En fazla yani. Ful kapasite çalı sa. Nerede 20 bin telefon? Böyle 20 bin örgüt üyesi varsa yandık zaten.¹⁹²

Türk Telekom Genel Müdürü Cengiz Bulut, rakamı daha da azalttı. Ona göre de dinlenebilen telefon sayısı 150 ile 250 arasındaydı. Kar ı görü ise ANAP'lı Eyüp A ık'tan geldi: "Mehmet A ar'ın dinletti i telefon sayısı 2700'ü geçmi ." A ar da Mesut Yılmaz ve Deniz Baykal'ı ziyaret edip, 'yasadı ı ve mahkeme kararı olmadan telefon dinlemedikleri' güvencesi verdi.¹⁹³

Adalet Bakanı evket Kazan da "Polisin yetkisini çok geni " bulmu tu. Adalet Bakanlı ı Ba müfetti i A.Vehbi Ak soy'a DGM kararlarını inceletti. Müfetti in hazırladı ı rapor, polisi haklı çıkarıyordu:

"Emniyet görevlilerinin, suçu ortaya çıkarmak ve suçlulu u önlemek amacıyla, telefon dinleme ve benzeri çalı ma larında, yasal dayana ı bulunmayan faaliyetlere yönelebile

çekleri dü ünülemeyece i gibi buna imkan verecek bir teknik olana ın da bulunmadı ı anlaşılmaktadır.

Söz konusu DGM kararının genel nitelikte telefon dinleme yetkisi içermedi i, genel ifadelere yer verilmi olmasına karar ın, do rudan altyapı tesisine imkan verilmek amacıyla, iyi niyetle düzenlendi i kanısına varılmı tır."¹⁹⁴

A ar, bin kadar telefonun dinlendi ini kabul ediyordu; ama müfetti e bakılırsa hiç telefon dinlenmemi ti! Üstelik polisin teknik imkanının da olmadı ını savunuyordu! Adalet Bakanlığı ı, polisi aklamı tı. Bu rapor da TBMM'yi ikna edemedi. TBMM, ara tırma önergesini kabul etti. Hem de tüm partilerin deste iyle. Ara tırma Komisyonu kurulup çalı maya başladı. A ar, ele tiriler kar ısında giderek daha sert tepkiler vermeye başladı. "Bizimkiler erefli arkadaş lar, herkesin telefonunu dinlemezler." A ar'ın savunması, giderek, dinlemeye kar ı çıkanları Vatan hainli i ile suçlamaya dönü tü:

"Türkiye'de büyük ehirlerde 3 4 senedir terör olmuyorsa sebebi bu. Bir dinamit patlamıyor sahil eritlerinde üç senedir. Yasadı ı da hiçbir ey yok burda. Bu i çok dar bir kadronun yaptı ı bir i ve Türkiye'de terörün önünü kesmi tir. PKK üç senedir yerle emedi ehirlere. Bunun tek sebebi bizim teknolojik donanımımız. Bu çok tarihi bir görvidir, tarihi bir olay yapıldı. Bu sistemin detaylarını anlatmak da vatana ihanettir."¹⁹⁵

Komisyon çalı malarını sürdürdü ü sırada A ar, bakanlıktan ayrılmı tı. Bu, Emniyet'in olaya bakı ını hiç de i tirmedi. Yeni Emniyet Genel Müdür Vekili Kemal Çelik de komisyona bir yazı göndererek A ar'ı destekledi. 1995 yılında 3057, 1996 yılında ise 2383 olay, telefon dinlenmesi sayesinde aydınlatılmı ya da engellenmi ti. Bu çok yararlı bir i ti! Telefonlar dinlenerek "Tansu Çiller, Hayri Kozakçı o lu, Necdet Menzir, Abdülkadir Aksu, Kenan Evren, Do

an Güre , Alpaslan Türke 'in avukatı evket Can Özbay, Sa lık Bakanı Yıldırım Aktuna, Cefi Kamhi, Sedat Bucak, Nusret Demiral, Aziz Nesin, Cem Boyner gibi ünlülere yönelik suikast eylemleri" önlenmi ti.¹⁹⁶ Eski Adalet Bakanı Mehmet Topaç'ın katilleri de bu sayede yakalanmı tı.¹⁹⁷

Komisyonun, telefon dinlemenin itirafı olan 96 sayfalık raporun do rulu una itiraz edecek hali yoktu tabii...

Yükselin Demirel'e ikayet telefonu

çi leri Bakanlı ı'na yeni gelen Meral Ak ener de telefon dinlemelerini savunmakta A ar ve Çelik'ten geri kalmadı. Kazan'a yazdı ı 'Gizli ve ki iye özel' yazıda, kararı savundu. Telefon dinlemenin istihbarat içerisindeki yeriyle ilgili bir saptamada bulundu:

"Terör, organize suçlar ve uyu turucu ile mücadelede istihbarata katkısı yüzde 60 civarında olan teknik hizmetlerin, do acak anla mazlıklar ve bürokratik engeller nedeniyle atıl kalması durumunda, güvenlik faaliyetlerinin birkaç yılda onarılması mümkün olmayan ataletle sürüklenece i mutlaktır. Özellikle terör örgütlerine kar ı mücadelede teknik sistemin devre dı ı kalmasıyla aylarla ifade edilebilecek sürede telafisi güç gerilemenin do aca ı, 1980 öncesi ve sonrası günlerde ya anan örnekleri ile görülmü tür."¹⁹⁸

Ak ener'e göre, 1980 öncesine dönmek için telefonları dinlemek gerekiyordu! Savunmalarının sonucu, Emniyet stihbaratı, A ar'ın dönemindeki kadar rahat çalı tı. Emniyet Genel Müdürü Alaattin Yüksel'in, Ak ener aleyhindeki konu maları bile dinlendi.¹⁹⁹

Yüksel, Ak ener ile anla amıyordu. Yeni görev yeri konusunda Ak ener ile pazarlıktan sonra makamına dönünce hemen Cumhurba kanı Demirel'i arayıp", Çiller ve Ak ener'i suçlamı tı:

Devleti bir a ilet gibi yönetiyorlar.

Bu konu manın metni kısa bir süre sonra Ak ener'in önüne geldi. Raporu okuyan Ak ener, Yüksel'i tek imzayla görevden aldı inı açıkladı. Yüksel, bu atamayı kabul etmedi:

Cumhurbaşkanı koltu undan ayrılma dedi. Ben görevden ayrılmam.

Ak ener, Yüksel'in restine Emniyet Genel Müdürlü ü'ne gece baskınıyla kar ılık verdi.

Kulakların sökülmesi kararı

Telefonların dinlenmesi kararına tepkilerin yükselmesi, DGM'de havanın dönmesini sağladı. ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras'ın baskını vurmasını gören DGM, polise dinleme yetkisi veren daha önceki kararları iptal etti. Karar, Bakan'ın, Ak ener'in ve Adalet Bakanlığı Başkanı'nun gerekçelerini de yasaya aykırı buldu tu:

"...telefon santrallerine Ankara 2 Nolu DGM Yedek hakimlik kararlarında belirtildi i ekilde Emniyet Genel Müdürlü ünce özel dinleme cihazları ve ekipmanları baskınlarında ve bunların tümünün kayıtlara alınması gibi genel bir yetki verildi inde vatandaşların tüm telefon görüşmeleri hakim kararına gerek kalmadan istenildi i gibi dinlenebilecek ve kayda alınabilecektir. Ayrıca bu konudaki mahkeme kararlarına uyulup uyulmamasının kontrolü de mümkün olmayacaktır."²⁰⁰

Mahkeme, polisin istedi ini istedi i zaman dinleyebilmesinin Anayasa ve yasalara aykırı oldu unu ve haberleşme özgürlü ünü tahrif edeceğini karar altına aldı:

"Bu kararlar, Anayasamıza göre Anayasa de i ikli i ile bile Emniyet Genel Müdürlü üne verilmesi mümkün olmayan genel bir yetkiyi vermiştir ve bu yetki her zaman için istismara müsaittir."

Açıkçası, polise yetki veren yargıçlar, yasaya aykırı davranıp suç işlemi ti! Ancak, yasaları hiçe sayan yargı adamlarıyla ilgili bir işlem yapılmadı. Telekom santrallerinden Emniyete çekilen bağlantılara da dokunan olmadı. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yanıtı hazırды. Zaten bağlantılar yapılmamı tı ki, sökülsün! Karar, polisin telefon dinlemesiyle ilgili durumu de i tiremedi.

Oysa Emniyet istihbarat, Türk Telekom ile arasında gerekli bağlantıları kurmu tu. Dinlenmek istenen telefonlar, Türk Telekom'dan alınan 400 hatta bağlantılabiliyordu. Sistemi kuran polis, telefon dinlemek için mahkemelere başvurmayı bıraktı. Birkaç yıl içinde Emniyet'in mahkemeye başvurarak dinlediği telefon sayısı 200'ü bile a madı.²⁰¹ Çünkü buna gerek kalmıyordu!

TELEFON KOMİSYONU NE YAPABİLDİ?

DGM'nin, polise dinleme yetkisi veren kararlarıyla ilgili ara tırma önergesi önce TBMM Genel Kurulu'nda tartıldı. CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, "Mahkemeler gizli karar verir mi?" sorusunu yöneltti:

..her ildeki, her bölgedeki Telekom tesislerinde, telefonun telleri Emniyetten geçiyor; ee, geçsin de; ama, bu bilgiler nerede kullanılıyor? Kim, kime, neyi veriyor?

RP Grubu adına konu an Ersönmez Yarbay da Emniyet İstihbarat'ın, 1980'den sonra elektronik araç gereçlerle donatıldığını vurguladı:

Mülki müfettişler, Emniyet Genel Müdürlüğüne istihbarat Dairesi Başkanlığı veya illerde istihbarat übe Müdürlüklerine gittikleri zaman, diyorlar ki 'Burası size kapalıdır, burası denetim dışıdır'. Bu tehlikeli bir durumdur. Bir de, Emniyet, Ulaştırma Bakanlığı'nı atlayarak, direkt Telekom ile işlerini yürütüyor.

ANAP İzmir milletvekili Adil Arırm da M T'teki telefon dinlemelere değinirken, önemli bir noktaya dikkat çekti: ,

M T'e sadece siyasi de erlendirmelerle, Ba bakanlıktan

personel atandı nı ve bu personel marifetiyle MÎT'e, ASELSAN'dan, Türk Telekom'dan uzmanlar getirtilip, teknolojinin sınırlarını zorlayarak, bunların telefonları dinleme yoluna itildi ini de biliyoruz.

Üç milletvekilinin sözleri, Emniyet İstihbarat'ın, DGM kararları eliyle geldi i noktayı kısaca özetliyordu. 28 Ocak 1997 günü yapılan bu konuları dinleyen milletvekilleri, Araştırma Komisyonu oluşturulmasını oybirliğiyle karara altına aldı.

Genel Kurul'da karar çıkan olmadı. Komisyonunda ise ilerler, Genel Kurul'daki gibi tıkırında gitmedi. Komisyon, ilk gündenden itibaren yöntem tartışmaları arasında bulundu. Kimi üyelerin bir şey aydınlatmak gibi bir niyeti yoktu; başkan karar vermedi. Emniyet kökenli komisyon üyesi Ünal Erkan, DGM kararlarının basına yanlış yansıtıldığını kanıslıyordu:

DGM kararı basında, özel hayatın gizliliğinin korunmasına yönelik bir tehdit varmış gibi yer almış, yasalar ihlal ediliyormuş gibi bir görüntü verilmiş. Burada bir bilgi eksikliği var zannediyorum.

Komisyon çalışmalarının sonuna kadar sürecek olan tartışmalar, orada fitillendi. Sabri Ergül, Susurluk Komisyonu'nda söylenenlerin unutulmamasını istedi:

En önemli istihbarat Örgütünün yetkilileri, hem Emniyetçiler hem M Tçiler, hem Jandarma gelip, hepimiz birbirimizi dinliyoruz diyor; onlar da Devletin zabıtlarına geçiyor. Böyle bir ortamda, bu komisyon son derece önemli bir görev yapacak gibi geliyor bana.

Erkan için tüm söylenenler iddiaydı. "Bizim burada üzerinde duracağımız, kanunsuz olarak birinin telefonu dinlenmiş mi? Eğer, dinlendi diyen varsa, delillerini koysun ortaya," istihbarat Örgütlerini yönetenlerin açıklamalarını da görmezden geliyordu.

Altı aylık süreç, böyle başladı. Türk Telekom, Turkcell, Telsim, Emniyet yetkilileri, politikacılar birer birer çarptı. Sadece Telsim Genel Müdür Yardımcısı Mustafa Tahir Ertüzün açık konutu; M T'nin cep telefonlarını dinlemek için kendilerine baskı yaptığını açıkladı.

Türk Telekom yetkililerine göre, sadece yasal dinlemeler söz konusuydu. Ulus Türk Telekom Müdürü Cemil Özkan'a göre, kendi santralında M T'nin özel dinleme bölümü bulunmuyordu:

Güvenlik birimleri kendi mekanlarında dinliyorlar.

Bu sözleri inandırıcı bulmayan Arı, elektronikten anlıyordu; sorarken bilgisini de dile getirdi:

Sayısal çapraz bağlantı (Digital Cross Connection) denilen sistemle 2 megabitlik trunklardan istediğimiz telefonu bir boş trunka aktarıp dinleyebiliyoruz ya da istediğimiz telefonu seçebiliyoruz.

Söz, "Nereden dinleniyor?" noktasına getirdi. Özkan, kısa yanıt verdi:

İstenen yere, Emniyetin neresine isteniyorsa oradaki devreye irtibatlandırmak, köprü atılmak suretiyle bağlantı yapılıyor.

Türk Telekom Ankara Başkanı evki Hazinedaro lu, DGM kararından sonra polisin istediği uçlandırmaların Ulustaki binanın üçüncü katında, kuranportör katında olduğunu söyledi. Hazinedaro lu, yine de ısrar etti:

Cep telefonlarına kesinlikle dinleme yapılamıyor.

Bunu söylediği günlerde gazeteler, televizyonlar, 'Kumarhaneler Kralı' Ömer Lütfi Topal cinayetiyle özel timci polisler ve Abdullah Çatlının İli kisinin cep telefonlarıyla ortaya çıkarıldığı haberi veriyorlardı. Bu haberleri görmezden gelen Hazinedaro lu'nu Türk Telekom Teknik İşletme ve Bakım Dairesi Başkanı Osman Muzaffer Ayvalı yaladı:

Sadece telefon hattının üzerine fiziki bir paralelleme yapıyoruz, olay bu.

Bir yandan da Emniyet, telefon dinleyerek efde etti i barılarla övünüyordu. Emniyet Genel Müdürlü ü stihbarat Daire Ba kanlı ı Teknik ube Müdürü Osman Ak da aynı noktadaydı:

Çok ilginçtir, o dönemde, Dursun Karata , 'Yahu, bu koskoca stanbul'da, bizim Dev Solcuların alnında herhalde Dev Sol'cu diye yazıyor, polis, 10 milyon ki i içerisinde bulup pat diye çıkarıyor bunları' gibi birtakım beyanlarda bulundu.

Ak, bir yandan da 'Polisin cep telefonlarını dinleyemedini' savunuyor; yurtdı ndaki elektronik firmaları ve güvenlik örgütleriyle irtibata geçilip ara tırma yapıldı ını; ancak bu elektronik cihazların pahalı oldu u için alınamadı ını söylüyordu:

Bu ekipmanlar çok özel dizaynları oldu u için oldukça pahalı, bir santral liyalı diyelim ki 1 milyon dolarsa, her santralin dinlenilmesi için ilave aparat 2 2,5 milyon dolar.

Iginçtir, Ak, eski Adalet Bakanı Mehmet Topaç'ın katillerinin "Ankara'da üç gün sürekli, 300 istihbarat personelinin yollara dizilip, büyük bir efor harcanarak yakalandıklarını" söyledi. Hatta hayıflandı, "Ah cep telefonlarını dinleme imkanımız olsaydı..." Ama kısa bir süre sonra Emniyet Genel Müdür Vekili Kemal Çelik, komisyona gönderdi i 'Telefon dinlenerek aydınlatılan cinayetler' arasında Topaç cinayetini de sayıyordu!

Komisyon, bu çeli kilerle u ra madı. Komisyondaki görü melerin basına sızması en büyük sorunlarıydı! Kimin görü meleri, belgeleri basma sızdırdı ını bulmak için zaman harcadılar. Telekom'un cep telefonu irketlerine gönderdi i 'uçlandırma' isteyen yazısının bile içeri inden çok 'Gizli' damgasının olup olmaması üzerine kafa yordular. Bir

süre sonra herkesi ça ırıp, dinlemekten bıktılar:

Ba kan (Suat Pamukçu): Telekom Ankara Bölge Ba müdürü evki Haznedaro lu ve Grup Ba mühendisi Fahrettin Aydın'a birer yazı yazıp ça ıralım.

Çetin Bilgir: Yalnız, bu, bizim ça ırmalarımız biraz havada kalıyor.

Adil A ırım: Hem havada kalıyor, hem vakit kaybediyoruz.

Sabri Ergül: Bilgi vermiyorlar.

Çetin Bilgir: Sonuç alamıyoruz ki...

Sabri Ergül: Bazı eyleri yazıya dökelim.

Yazı malara a ırlık verdiler. Adalet ve ç i leri Bakanlıkları, Emniyet ve telefon irketlerinden belgeler islendi. stanbul'da, ceza hukuku ö retim üyeleriyle toplantılar yapıp görüşleri alındı.

Okuyan le tartı ma

Birçok ki i, ça ırılmalarına kar ın komisyona gelmedi. Sursurluk Komisyonu'nda telefonların dinlenmesi konusunda ayrıntılı bilgi veren istihbaratçı Mehmet Eymür, "Fazla bir bilgim yok" gerekçesini gösterdi. Gelmeyen politikacıların listesi her gün daha da uzadı: Bülent Ecevit, Deniz Baykal, Yalım Erez, Mehmet A ar, Veysel Atasoy, Mehmet Köstepen. Belki de komisyonun olayı ortaya çıkaracaklarına ilikin inançlarını kaybetmişlerdi. En çok yakınanlardan biri olan ANAP Genel Ba kanı Mesut Yılmaz da komisyona gelmedi. ANAP'tan Ya ar Okuyan, Komisyonun, 5 Haziran'da ki toplantısına katıldı. Okuyan, ANAP yönetiminin ku kularını anlattı:

Üç yılı a kın bir süreden bu yana ANAP Genel Merkez telefonlarında hem Sayın Genel Ba kanımızın cep ve konut telefonlarında, araç telefonlarında hem de bazı milletvekili

arkada larımızın ev ve genel merkez telefonlarında dinleme ku kularım hep ta ıdı. Devletin içerisinde belli makamlar veya belli makamları i tıgal eden insanların insiyatifinde oluyorsa, bunun ortaya çıkarılması pek kolay olmayacak gi bi geliyor bana."

Okuyan'ın bu sözleri, DYP'li Komisyon Ba kanvekili 11 yas Yılmazyıldız'ı kızdırdı. "Somut bir delil sunamıyorsunuz, sadece üpheler diyorsunuz" dedi. Sonra Almanya'dan bir örnek verdi. "Almanya'da, bir bombalama olayının ran ile ba lantısını çıkarmak için 8 bin ki i dinlenmi . Bunu mahkeme kararıyla yapmı lar. Buna fishing experation de niyormu ." Avrupa ülkelerinde 'makul üphe' üzerine telefonların dinlendi ini vurgulayıp, sordu; "Elinizde somut deliller olmadan nasıl bu kadar rahat açıklamalar yapabiliyorsunuz?" Okuyan da soruyla kar ılık verdi ve hava gerginle ti:

Madem ortada böyle bir ey yok, hiç telefonlar dinlenmiyor, güllük gülistanlık, TBMM Genel Kurulu acaba niye böyle bir komisyon kurdu?

Komisyon da hava gerginle ti. Ünal Erkan ve RP'li üye Sıtkı Cengil de tartı maya katıldılar. Okuyan gittikten sonra da Yılmazyıldız, " çi leri ve Ula tırma Bakanları do ruyu söylemiyor" diyen Ergül'e döndü:

Yılmazyıldız: Sayın Ba kan, bazı arkada larımızın ov yapmak için bazı iddiaları var. Bizi kullanmak istiyorlar, biz kendimizi kullandırmayız.

Ergül: Rica ederim.. Arkada lar, bakın, incelemedi iniz belli.

Yılmazyıldız: Türkiye Cumhuriyetinin iki bakanına do - ruyu söylemiyor diyemez.

Ergül: Derim efendim.

Yılmazyıldız: spatı belli olmadan diyemezsiniz.

Ergül: Efendim, do ruyu söylemiyorsunuz.

Yılmazyıldız: Arkadaşımızın devletle kavgası olabilir, arkadaşımızın hizmet ettiği belli kesimler olabilir.

Ergül: Benim kavgam yok; senin anlayışın. Ben hukuk devletini savunuyorum.

Yılmazyıldız: Kalkıp da yakımayan bu davranışlarına çanaklık yapamayız, kusura bakmayın. Ayrıca art niyetli önermelerini de kabul etmiyoruz. Geçen hafta reddedilmiştii; bu konu kapanmıştı.

Ergül: Olayı tamamen kapatmaya yönelisiniz.

Yılmazyıldız: Siz Türkiye Devletini yıkmak için gayret ediyorsunuz.

Ergül: Siz yıkıyorsunuz devleti. Terbiyeli konu. Bu kafa yıkıyor devleti. Biz hukuk devletini savunuyoruz.

Ba kan Pamukçu, çareyi toplantıyı sona erdirmekle buldu.

Komisyunun vardı ı sonuç

ANAP milletvekili Tefvik Diker, Meclis'teki odasının dinlendiğinden üpheleniyordu. Komisyona başvurdu:

"..Ekim 1996 ayı ortalarına doğru bir gün TBMM'deki çağlı ma odamda telefonda Emniyet Genel Müdürlüğünde Bâ komiser olduğunu söyleyen ve adını vermeyen bir yetkili 'Sizi takdirle izliyoruz. Seviyoruz, Emniyet Genel Müdürlüğü önce uyguladığınız siyasi karardan bu yana tüm telefonlarınız dinlenmektedir' dedi ve kapattı."

Diker için komisyonun yapabileceği bir şey yoktu. Başvurusu komisyon belgeleri arasındaki yerini aldı.

Adalet Bakanlığının gönderdiği mahkeme kararları komisyon üyelerini artırıldı. Mahkemeler, polis üzerine, 'cep telefonlarının dinlenmesi' kararları almıştı. Oysa Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türk Telekom yetkilileri, farklı bilgi vermişti:

"GSM cep telefonlarını dinlemek için talep etmi veya alınmı bir mahkeme kararı yok; çünkü dinleme için gerekli teknik cihazlar devreye sokulmadı, kurulmadı."

Ba kan Pamukçu, iki bilginin çeli ti ine dikkat çekip, "Telekom santrallarına gidilerek yerinde inceleme yapılmasını" önerdi. DSP'li Çetin Bilgir itiraz etti:

Biz, gittik, gördük. Adil Bey (A ırım) arkada ımızla beraber Ankara'da, stanbul'da incelemeler yaptık. Çok somut bir ey tespit etti imiz söylenemez, teknik olarak ayrıntıyı da bilmedi imiz için. Bir sonuç sa layaca ını zannetmiyorum.

Erkan da Bilgir'e destek verince santrallerde ara tırma önerisi kabul edilmedi. Komisyon, daha sonra hukuksal düzenleme önerisi üzerinde yo unla tı. Altı aylık çalı manın sonucu komisyon raporunun sonuç bölümü, ba arısızlı ını itirafıydı:

"Komisyonumuz yaptı ı çalı malar sonucunda, telefonların yasa dı ı dinlendi i yolundaki yaygın kanaati gözlemlemi ; ancak bu konuda kanıt elde edememi tir. Buna neden olarak da, Anayasamızın 22. maddesinin amir hükmüne rağmen konuya ili kin yasal düzenlemenin bugüne kadar yapılamamı oldu u kanaatine varmı tır."²⁰²

Sanırsınız, ara tırma komisyonu de il, hukuksal düzenleme komisyonuydu! TBMM'ye yasa önerileri sunmaktan öteye gidemediler. Zaten gitmek istedikleri de yoktu. 'Kanıt elde etmek' gibi bir amaçları oldu u da söylenemezdi.

YILMAZI ASKERI ISTIHBARAT UYARDI

24 Aralık 1995 seçimlerine kısa bir süre kalmı tı. Tüm ülke seçim atmosferine girmi ; partilerin kampanyaları doru a çıkmı tı. ANAP Genel Ba kanı Mesut Yılmaz da gününü gecesine katıp, seçimleri kazanmaya çalı ıyordu. Telefon da elinden dü müyordu.

Bir gün önemli bir askeri yetkili, randevu istedi. Zaman zaman görü tü ü, sıcak ili kiler içinde oldu u bir ki iydi. Hemen randevu verdi, konu u geldi. Geli amacını, görü -menin ba langıcında açıkladı:

Telefonlarınızı dinliyorlar.

Askeri istihbaratın tespitlerini Yılmaz'a aktardı. Ba bakan Tansu Çiller'in dinletti inden üpheleniyorlardı.

Yılmaz, 1991 yılında Ba bakan oldu unda da dinlendi -inden üphelenmi ; evinde dinleme cihazı aratmı ; bir ey bulunamamı tı. Aradan dört yıl geçtikten sonra bu kez üp -helerini do rulayan bir bilgiyle kar ıla ıyordu. Görü me -den sonra telefonlara dikkat etmeye ba ladı. Birkaç gün sonra, ba ka bir olay üphelerini daha da güçlendirdi. Ber -na hanım, Nenehatun Caddesindeki konutunda otururken

telefon çaldı. Açtı, kar ıdan ses gelmedi. nat edip bekledi. Önce bir hı ırtı geldi, ardından kar ı taraftan gelen sesler duydu. Bir de köpek havlıyor; tanıdık bir ki i konu uyordu. Kar ıdaki konu ma bir süre devam etti. Sonra telefon kapandı. Berna Yılmaz, daha sonra kar ıla tı ı yakınına kendilerini arayıp aramadı ını sorunca 'Hayır' yanıtı aldı.

Olayı e ine aktardı. Mesut Yılmaz'm tahmini, birilerinin iki tarafı da dinlerken trafi i karı tırdıkları yönündeydi. Telefon konu malarına dikkat etmeye ba ladı. Dinlenemedi i söylenen cep telefonlarını Telsim'in sahibi Uzanlar'a sordu. Onlar da dinleniyordu, ama daha zordu. Ba kaları adına kayıtlı birkaç cep telefonunu sürekli de i tirerek kullanmaya ba ladı. Önemli konuları da daha çok yüzyüze konu mayı tercih ediyordu. Kaygısını, kendisini ziyaret eden Ertu rul Özkök'e de aktardı:

"Telefonda rahat konu amıyorum. Bazı ki iler beni uyardı. Ba bakan telefonumun dinlenmesi için bir istihbarat yetkilisine talimat vermi . O nedenle bu numaradan rahat konu amıyorum."²⁰³

Sadece telefonlarının dinlenmesi de il, evinin de gözetim altında tutuldu una inanıyordu:

Kim giriyor, kim çıkıyor fi liyorlar. Her gün Tansu Hanım'ın önüne girip, çıkan insanlarla ilgili rapor gidiyor. Bu i i Tansu Hanım'ın emri ile Mehmet Eymür yapıyor.

Dinleyenlerin adresini de bu kadar net veriyordu. Yılmaz'ın iddiaları yayınlanınca kıyamet koptu. Önce M T Müste arı Sönmez Koksall aradı. Dinlemedikleri konusunda güvence verdi.²⁰⁴ üphelerin yöneldi i Emniyet istihbarat sessiz kaldı. Ama bir siyasiyi dinlemeyi akıllarından bile geçiremezlerdi!

Büyük gürültü koptu. Türk l Genel Ba kanı Bayram Meral de telefonlarının dinlendi i iddia elti. Artık basın, televizyonlar telefon dinleme iddialarını tartı ıyordu. Telekom,

Yılmaz'ın telefonlarının dinlenmediği açıklamaları yaptı.²⁰⁵ Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de Köksal'ı çağırıp, bilgi aldı.²⁰⁶

kinci uyarı bir bakandan

Türkiye'de telefon dinleyen beş kurulu olduğu ortaya çıktı: M T, Emniyet istihbarat Dairesi Başkanlığı, Emniyet Organize Suçlar Bölümü, Genelkurmay Askeri istihbarat Dairesi ve Jandarma istihbarat Birimi. Sadece M T'in elinde İstanbul'da 400, Ankara'da 200 telefonu otomatik olarak dinlemeye olanak sağlayan sayısal sistemler vardı.²⁰⁷

Bu kadar çok telefon dinleyen olunca Çiller de dinlenmekten korktu. O da önemli konularını yüzyüze yapmaya başladı. Bir de Uzanlar'ın sahibi olduğu Telsim'in 542'li simkarlılı telefonları de il kullanmak, yanına bile yaklaştırmıyordu.²⁰⁸ 532'li telefonlarla konu uyardı:

Vallahi hakikaten aslında biz de korkuyoruz. İmdi bizi muhalefet dinliyor, işinin aslı o. Başka türlü çarklar dönüyor yani. Her şey tersine dönmüştü. Her şey tam tersine.²⁰⁹

Çiller haklı mıydı? Bilinmez. Ancak askeri istihbaratın Çiller'in, Yılmaz'ı dinleme talimatı verdiğini öğrenmesi de ilginçti. Askeri istihbarat siyasileri yakından gözlemliyordu. Bu ilgi, daha sonraları da hiç eksilmedi.

Dinleme tartışmaları ve endişeleri, yaklaşan seçimlerin gürültüsüne karıştı. Seçim sonrasında Anayol hükümeti kuruldu ve Yılmaz, Başbakan oldu. Eski bir çileri Bakanı olan bir hükümet üyesi, Yılmaz'ı birkaç gün sonra ziyaret etti:

Efendim, telefon konularınız dinleniyor. Hangi cep telefonunu kullanırsanız kullanın, dinlenmekten kurtulamazsınız. Mehmet Arif zamanında emniyet istihbaratının elindeki cihazlar, M T'i geçti. Emniyette, M T'te bile olmayan aletler var artık.

Yılmaz, dikkatle dinliyordu. Bakan, bu gücün denetimini Çiller'e bırakmamasını önerdi:

En önemlisi iyi bir Emniyet Genel Müdürü atamak. Size yakın uyanık bir ki iyi Genel Müdür yapmazsanız, siz Bakan da olsanız, bütün konu malarınız 10 dakika sonra Çiller'in eline gider.

Yılmaz, bakana tekkür etti. Sonra da Emniyet Genel Müdürlüğü'ne Alaattin Yüksel'i atadı. Ama Yılmaz'ın telefonları dinlenmekten yine de kurtulamadı. Birkaç ay sonra çileri Bakanlık'tan bir ihbar telgrafi geldi:

"Son yıllarda çileri Bakanlık'ta bilhassa Emniyet Genel Müdürlüğü'ne tekkilatına bulaşan virüsler, kadrodaki bazı kanserojen odaklarının yerlerinden olacağı endişesiyle fitne yuvalarını harekete geçirerek atamaları engellemeye başlamışlardır. Sayın çileri Bakanlığımızın bu hareketlere kararlılığını candan kutluyor saygılarımı sunuyorum.

Cemal Ünlü 1.sınıf Emniyet Müdürü APK uzmanı.

Not: Çok önemli telefon konu malarına dikkat edilmesi..."²¹⁰

Ünlü ile ilgili olarak soruşturma açıldı. Dinleme tartışmaları yeniden canlandı. Ama tartışmalar bu kez daha da kısasürdü. Ünlü, ne biliyordu da Yılmaz'ı uyarma gereki duymutu? Bu bir türlü aydınlanamadı. Bir yıl kadar sonra TBMM Telefon Dinleme Araştırma Komisyonu, bu soruyu sordu unda Ünlü, kaçamak bir yazılı yanıt verdi:

"..telefonların dinlenmesine ilişkin istenilen belgeler elimde bulunmamaktadır. Ancak bundan 11.5 yıl öncesinde bütün telefonların dinlenmesine ilişkin Ankara 2 nolu DGM'ce izin verildiği konusunda duyularım bulunmakta idi. Bu hususta alınan karar da basında yer alıncadan bunun dışında elimde başka bir bilgi bulunmamaktadır."²¹¹

Ünlü emekliye ayrıldı ve telgraf uyarı dosyası kapandı.

Evdeki vericiler MDP den kalmı

Yılmaz, iktidardan ayrıldıktan sonra bir kez daha dinleme vakası ya adı. Konutunun biti i indeki çalı ma ofisinde yeni düzenlemeler yapılyordu. Bu kez tesadüfler yardım etti. Binanın üçüncü katında Yılmaz'ın kurmaylarıyla toplantı yaptı ı salon ile çalı ma odasının duvarlarında iki ayrı yerde ola andı ı sinyallere rastlandı.²¹²

O sırada Susurluk olayı tüm Türkiye'yi sarsıyordu. Yılmaz da Almanya gezisine çıkacaktı. Kendisi gezideyken duvarların noter huzurunda sökülmesi kararla tırıldı. Basının ve televizyonların büyük ilgisi kar ısında vazgeçildi. Yılmaz'ın dönü ünün beklenece i açıklandı. Almanya'dan dönü te Budape te'ye u radı ve orada yumruklandı. Dikkatler, yumruklama olayına dönmü ; dinleme aletleri unutulmu tu.

'Geçmi olsun' ziyaretleri sırasında bir gazeteci sordu. "Bu odada halen dinleniyor musunuz?" Yılmaz, "Evet" dedi:

"Bu odada hep beraber dinleniyoruz. Bizim dinlenmekten korkacak bir eyimiz yok. Devletin bizi dinlemesine sadece memnun oluruz. Siyasi rakiplerimiz belki bundan kendileri açısından bazı avantajlar elde edebilirler. Ama dinlenmekten çekinmemizi gerektirecek bir eyimiz yoktur."

Gazeteci anlayamamı tı. "Sizi devlet mi dinliyor" diye sordu. ANAP lideri, "Evet" kar ılı ını verdi.²¹³

ki gün sonra da bir elektronik firmasından gelen üç uzman, Yılmaz'ın çalı ma odasından üç dinleme cihazı çıkardı. Uzmanlar, Yılmaz'ın konutu ve çalı ma ofisinde 'elektronik temizlik' yaptılar.²¹⁴

Yılmaz, üç böce i M T'e sordu. Gerekçeleri hazırđı: "Bu bina eskiden MDP'nin Genel Merkeziydi. O dönemden kalmı ."

MDP dönemini suçlamak kolaydı. Çünkü 12 Eylül döne

minin son günlerinde kurulan MDP'nin ilk Genel Başkanı Turgut Sunalp'in, istihbaratçıları meraklı olduğu bir sır olmaktan çıkmıyordu. Partinin kuruluş günlerinde Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Hsan Kıyımlının telefonları bile dinlenmişti.²¹⁵ Kıyımlının Cüneyt Arca'yürek ile telefon konularının tutanaklarının Sunalp'in kasasında saklandığı biliniyordu.

'Gizli kulaklar' yakalanınca eski dönemi suçlama Türkiye'ye özgü değil, evrensel bir yöntem. Papa 2. Jean Paul'un Küba ziyareti sırasında kalacağı odada dinleme cihazı bulununca Castro susmayı tercih etmişti. Ama Küba yönetimi, Vatikan'a resmi bir gerekçe yapmak zorundaydı: "Gizli mikrofon Batista yönetiminden kalmı. Biz koymadık."

Bu açıklama inandırıcı olabilir mi? Hayır. Olsa olsa, 'gizli kulak' alıkanlıının eski yönetim döneminde de var olduğunu gösterir; o kadar...

stihbarat raporları Özer Çiller'e

Yılmaz'ın gizli kulaklarla uğraştığı dönemde Çiller de evinde 'böcek' olmasından endişe ediyordu. O da Bosna zirvesi için İngiltere'ye gittiği sırada arama yapılmasını istedi. Elektronik uzmanı istihbaratçılar bir meRubat firmasının amblemini taşıyan araçlarla Dış İleri Konutuna geldiler. Saatlerce 'böcek' aradılar...²¹⁶ Çiller'in 'böcek' endişesi çok artmıyordu. Korumaları da titizlenince, Moskova gezisi sırasında tabloların arkalarında ve vazoların altında buldukları minik cihazların 'verici' olduğunu rapor ettiler. Ruslar ise kabul etmedi. "Onlar tabloların çalınmasını önlemek için yerleştirilen cihazlar."²¹⁷

O dönem telefon dinleme endişesinin tüm Türkiye'ye yayıldığı günlerdi. Her taraftan dinleme öyküleri, iddiaları fıkrıyor; Ankara Büyük şehir Belediye Başkanlığı konu

tunda bile dinleme aleti bulunuyordu.²¹⁸ Özer Çiller'in, dinlemeyi önleyen küçük bir 'ses kırıcı' cihazla tanınması da o günlere rastladı. Minik cihazı, o günlerden sonra da bir daha elinden hiç düşürmedi. Dinlemenin teknik yöntemini bu kadar iyi bilen bir kişinin dinlenmekten korkması normaldi!

Çiller ailesinin telefon dinlemeye ilgisi konusunda somut iddiaları Çi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek dilendirdi. 'Telefon dinleme operasyonları'nın adreslerini de verdi:

"Dinleme operasyonunda ailenin M. T'e yerle tirdiği Tolga Atik'in rolü saptandı. Tolga Atik, Bakan Bağıcıman'ın iken Koza Sokak'ta karargah kurmuştu.

Zaman gazetesi yazarı Fehmi Koru, 23 Mayıs 1996 tarihli, 'Taha Kıvanç' adını kullandığı 'Kulis' köşesinde şöyle yazmıştı: Ankara'nın Gaziosmanpaşa semti ile İstanbul'un Yeniköy'ü arasında gidip gelmekte, eteğine bir sürü para dolduran sarı saçlı bir kadın bu paraları 'başka bir dille konuşan' birilerine verdi. Gaziosmanpaşa'daki binanın içinde 45 kişi vardı ve çok gelişmiş teknolojiye sahip aletler; sanki etraftaki bütün telefonları ve konuşmaları kaydediyordu.'

Çi Partisi, dinleme işinin yapıldığı yerin Bakanlık binasının Gaziosmanpaşa Koza Sokak'taki ek binası olduğunu belirledi. Çiller'in yabancı danışmanları Jay Krigel ve David Barends de bu binada bulunuyor. ABD'nin giz perdesi altında tutulan istihbarat kuruluğu NSA'nın Türkiye'deki telefonları dinlediği, kriptoyla yapılan resmi telefon haberleşmelerini bile çözdüğü ABD basınında yer aldı. Anlatılan o ki, Çiller Özel Örgütü, telefonları dinleme operasyonunu ABD ile birlikte yürütüyor."

Perinçek'in bu açıklamalarının ardından, *Aydınlık* dergisi de Gaziosmanpaşa Hatır Sokaktaki 'Geleceğin Dünyası Stratejik Araştırmalar Vakfı'nın da binasının içinde olabileceğini ortaya attı. Özer Çiller'in sıkı arkadaşları vakfın kurucuları ara

sırıda Çiller ailesinin yakın dostu Meral Ak ener de yerli yor.²¹⁹

Aylar sonra Çiller ailesiyle ilgili yeni bir iddia gündeme geldi. Dinleme merkezi bu kez *Öncü* gazetesine ta inmi tı! Bir süre bu gazetede Sorumlu Müdür olarak çalı an İlhami Yangın, ayrıldıktan sonra gazetede gördüklerini açıkladı:

"...1994 genel seçimleri öncesinde bir gazeteci arkada ım vasıtasıyla B.A. ile tanı tım. Kendisi o zamanlar DYP Genel Ba kanı ve Ba bakan Tansu Çiller'in danı manıydı. Bir süre sonra aynı arkada ım KGB'nin dinleme cihazlarının Moskova'da satıldı ını, ancak Türkiye'ye getirebilmek için mutlaka Çeçen mafyası ile irtibata geçilmesi gerekti ini belirterek, aracı bulup bulamayaca ını sordu. Bu i i kimin istedi ini sordu umda ise, Çiller'in danı manı B.A.'nın adını verdi. Ben de kendilerine, Kııımlı bir Tatar Türk ile Azerbaycanlı bir Türk'ün adını verdim. Daha sonra cihazların getirildi ini ö rendim. Telefon ve oda dinleme cihazı almı lar..."²²⁰

Çiller ailesi, Yangın'ın iddialarını yalanladı. Tabii bu iddiaların kanıtlanması da mümkün olamadı.. Ancak Özer Çiller'in istihbarata ilgi duydu u kesindi. Ünlü istihbaratçı Nuri Günde , Ba bakanlık Güvenlik Ba danı manı olarak görev yaparken, istihbarat raporlarını Ba bakana de il, e i Özer Çiller'e veriyordu!²²¹

Zirvede açıklanan dinleme tutana ı

Yılmaz'ın telefonlarının dinlenmesinin kanıtı hiç beklenmedik bir anda, umulmayan yerde ortaya çıktı. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Susurluk skandalini görü mek üzere 22 Aralık 1996'da, Çankaya Kö kü'nde 'Liderler Zirvesi' düzenlemi ti. Ba bakan Erbakan, bilgi veriyor; yuvarlak masanın etrafında oturan Demirel, Çiller, Yılmaz, Ecevit,

Baykal ve Yazıcıo lu da dinliyorlardı. Erbakan, sözlerini Yılmaz'a bakarak sürdürdü:

DGM Ba savcısı, Sayın Mesut Yılmazın kendilerine gelip ifade vermesini beklemekte olduklarını ifade ediyor. Bu arada tabii Sayın Mesut Yılmaz'ın DGM Ba savcısına per embe günü telefon ederek, 'fademi kim alacak?' diye sordu unu, oradaki hakim Engin beyin ise 'Özel görü elim' dedi ini, 'Kimi isterseniz o alır' dedi ini, DGM Ba savcısının muvafakatıyla dünkü cumartesi günü saat 17.15'te savcılıkla bulutuklarını, Mesut Yılmaz beyin pazar günü zirveden çıkacak sonuca göre hareket edece ini, (Belgeleri ya zirvede cumhurba kanına ya zirvenin olu turaca ı komisyona veya gelip size teslim ederim) demi oldu u ifade ediliyor ve ancak ifadelerinden delil dedi i eylerin gazete kupürleri oldu u intibainın hakim oldu u da rapor ediliyor bize....

Erbakan, istihbarat raporunu okumu tu! Hem de Ana muhalefet liderinin telefondaki sözlerini de satır satır okuyarak! Yılmaz, hemen Demirel'e dönerek müdahale etli:

...Efendim verdikleri bir örnek beni çok rahatsız etmiştir. DGM hakikaten dorudur. DGM'de benim bir iane tanıdım savcı vardır. Ben o savcıya telefon ettim. Telefonda dedim ki, 'Ben gelece im orda, kim, nasıl olacak, yani ben basın ey olsun istemiyorum, gidip orada kimle muhatap olacağım.' O benim dostumdur.

Yılmaz, konu mayı doruluyordu. Ba bakanın bir dinleme tutanağını bu kadar pervasızca okuyabilmesi canını sıkımtı:

imdi bir telefon görü mesinin Sayın Ba bakana yansıması olmasından hakikaten bu devlete güvenilmeyecek konusunda yeni bir delile ula tım. Bundan da fevkalade rahatsız oldum.

Erbakan, hiç ses çıkarmadı. Zaten her ey itiraz edilemeyecek kadar açtı...

M T brifinginde Yılmaz'a kayıt

Yılmaz, yeniden Ba bakan olunca gizli kulakların pe ini bırakmadı. ktidar olanaklarını kullanarak yaptı ı ara tırma dinlendi i üphelerinde ne kadar haklı oldu unu bir kez daha ortaya çıkarmı tı:

"Evet, inceledim. O tarihle telefonlarım dinlenmi . Sadece benim de il, yaklaşık 3 bin 500 ki iyi dinleyecek bir kapasite kurulmu . Ama kaç ki i fiilen dinlenmi , onu bilemiyorum."

M T'teki teknik donanımın düzeyini ö renince ne yapmı tı? Sorumluları ö renebilmi miydi? Onları da açıkladı:

"M T'te Mehmet Eymür'ün ba ında bulundu u bir gruba telefon dinleme görevi verilmi . Bunlar altı, yedi ki ilik bir grup. Ben gelince olayı ö rendim ve bu grubu da ittim. Eymür, Washington'a tayin oldu."

Eymür'ün Washington'a gönderilmesini bir cezalandırma olarak anlatıyordu. Oysa ilk M T raporu sonrasında te kiltattan atılan Eymür için Amerika günleri bir cezalandırma de il olsa olsa bir tatildi. Zaten kendisi de dostlarıyla sohbetlerinde rahatının yerinde oldu unu söylüyordu. Morali de yerindeydi...

Bunun nedeni de açık, gizli kulakların tek sorumlusu Eymür de il. M T'teki gizli kulaklar sadece Yılmaz için devreye girmemi ti. Son dönemde geçmi e oranla tek fark sözkonusuydu. O da dinleme kapasitesinin artması ve teknolojinin geli mesiydi.

Yılmaz'ın amacı neydi? Kendisinin dinlenmesini önlemek mi? Yoksa Anayasa ve yasalara aykırı gizli kulakları tamamen devren çıkarmak mı? Amacı ikincisi olsaydı, operasyonunun daha geni olması gerekirdi. M T'teki gizli kulak operasyonunu 'dar' tuttu unu söyleyen de kendisiydi:

"Di erleri de da ıtıldı. Ama onlardan bazıları imdi

DYP'nin çıkardı ı bir gazetede çalı ıyor. Telefon dinleme emrini veren DYP'nin üst düzey yönetiminin çok yakınları.¹¹²²²

Suçladı ı ki i tabii ki Özer Çiller'di. Bu bilgileri de M T yöneticilerinden aldı ı brifinge ve Kutlu Sava 'ın raporuna dayandırıyor. Ancak brifingte bir noktayı gözden kaçırmı tı. M T kampüsündeki sosyal tesis binasının sekizinci katında brifing almı tı ve bu salon da gizli kulaklarla donatılmı tı. Üstelik brifing boyunca kayıt cihazları hep devrede kaldı.

Eymür devreden çıkmı tı; ama 'sistem' i lemeye devam ediyordu... RP'nin önemli isimlerinden Abdullah Gülün evinde bulunan 'böcek' de bunun en son kanıtıydı.

ÇATLIYI KORKUTAN RAPOR

Abdullah Çatlı, telefonlarının dinlendi i endi esini bir tür-lü üzerinden atamamı tı. 1990 yılında ANAP kongresi için Ankara'ya gitti inde eni tesinin evine giderken de telefonda adresi söylemelerini engelledi:

Evin numarasını vermeyin, sadece hangi sokakta oldu-
unu söyleyin, ben sizi bulurum.

Soka a gitti inde yeniden telefon etti. "Dairenin ı ıkları-
nı yakıp söndürün." Dairenin yerini yakıp söndürülen ı ık-
tan buldu.²²³

Bu olay, telefona ne kadar güvenmedi inin somut bir ka-
nıtıydı. Önlem olarak iki cep telefonu kullanıyordu. Be altı
tane de simkartı vardı. Simkartı sık sık de i tirip, telefonu
farklı numarayla kullanıyordu.

i çi Partisi Genel Ba kanı Do u Perinçek'in, 21 Eylül
1996'da açıkladı ı '2.M T Raporu'nda Çatlı'nın ev ve cep te-
lefonlarının numaraları, ev ve i adresleri verildi. Tümünün
do ru olması Çatlı'yı korkuttu.

Rapor, 'Emniyet Genel Müdürlü ü'nde Mehmet A ar'a
ba lı olan, Korkut Eken tarafından sevk ve idare edilen özel

bir örgütlenme oldu unu' açıklıyor; faili meçhul cinayetlerin adresini gösteriyordu! Raporunda, 'Çiller Özel Örgütü" başlı altında sıralanan listede, Çatlı'nın adı 1 numarada yer alıyordu:

"Abdullah Çatlı, Ahmet, Remziye o lu 1956 Nevşehirli. 1977 Ülkü Ocakları Derneği Ankara şubesi Başkanı, 1978 Ülkü Ocakları 2.Başkanı, 1978 Ankara Bahçelievilerde yedi T P'nin öldürülmesi olayı sanığı, Mehmet Ali Aca'nın kaçmasına yardım, 1982 cinayetten aranma, 1984 eroin ve silah ticaretinden aranma, Papa suikastinin planlayıcısı, idama mahkum, uyuşturucu kaçakçısı. telefonları 0 212 599 37 40/41, ev telefonu 0 212 573 29 00 (yeni ev numarası 0 212 663 79 46), cep telefonu 0 532 312 73 63, adresi Sultan Tekstil Küçükçekmece Kanarya Yolu, Mehmet Özmen (veya Özbey) adına kimlik taşımaktadır. Polis kimliği ve yeşil pasaportu vardır. Bordo Audi bir otomobil kullanıldığı bilinmektedir.."

'2.M T Raporu'nda, ilk M T raporunda da adı geçen Tarık Ümit'in öldürülmesiyle ilgili ayrıntılara da yer veriliyordu. Önceleri M T'in 'haber toplayıcı' olarak kullanıldığı Tarık Ümit, daha sonra özel birimle işbirliği içine girmişti. Ümit'in kaybolduğu 2 Mart 1995 günü saat 19.21'de cep telefonundan son olarak arayanlar, polis memurları Ziya Bandırılmaz ve Ayhan Akça'ydı. Kullandıkları 532/3211675 numaralı telefon bu ekibe yakın olan Avukat Kederolu'na aitti.

Raporun mesajı

Aydınlık gazetesinde tam metin halinde yayınlanan rapor, aslında bir mesajdı. Emniyet istihbaratına, "Faaliyetlerden haberim var. Kimi kullandığınızı, cep telefonuna kadar biliyorum. Ayanızı denk alın" mesajı gönderiliyordu. M T ve

Emniyet istihbarat içindeki çe itli gruplar birbirine dü mü tü.²²⁴ Tarık Ümit'in son kez Av ar Kedero lu'nun cep telefonuyla görü tü ü, M T Kontrterör Daire Ba kanı Mehmet Eymür'ün talimatıyla tespit edilmi ti. M T ile jandarma istihbarat, ortak çalı ma yürütmü tü.²²⁵

Raporun mesajı yerine ula tı. Ama rapor, kamuoyunda fazla yankı bulmadı. Susurluk'taki ünlü kaza sonrası, tüm Türkiye aya a kalkınca, Perinçek'in 1.5 ay önce açıkladı ı M T raporu yeniden hatırlandı. Çete mafya polis üçgenindeki ili kiler ara tırılırken, telefonlar yine yardım etti ve Çatlı'nın, 'Kumarhaneler Krali Ömer Lütfi Topal'ın ölümünde de parma ı oldu u belirlendi. Çatlı, cinayet gecesi 53272327851 numaralı cep telefonundan, defalarca cinayete adı karı an di er ki ileri aramı tı.²²⁶ Telekom'da, cinayet gecesi Çatlı, katliam hükümlüsü firari Haluk Kırcı, özel timci polisler Ayhan Çarkın, Ercan Ersoy, Topal'ın orta ı Sami Ho tan ve Ali Fevzi Bir'in telefonlarıyla yapılan konu malanın kayıtlarını bulmak sorun oldu. Telekom, Sarıyer Savcılı ının ilk sorusuna 'Kayıtlar silinmi ' yanıtını gönderdi. Bununla yetinmeyen Savcılık, bir uzman ekibi, Turkecele gönderdi. Uzmanlar, sonunda konu ma kayıtlarının 'back up'ını buldular; kayıtlar bilgisayarda 'çöpe' atılmı tı!²²⁷

Kayıtlar, Çatlı'nın ili kilerinin önemli bir bölümünü gözler önüne seriyordu. Sık konu tu u ki ilerinin listesi epeyce ilginçti:

Sedat Bucak (DYP Milletvekili), Korkut Eken (Emniyet stihbaratta mü avir), brahim ahin (Özel Harekat Ba kan vekili), Sami Ho tan (Topal'ın orta ı), Ali Fevzi Bir (Topal'ın orta ı), Ercan Ersoy (polis), Ayhan Çarkın (Polis), Enver Ulu, O uz Yorulmaz, Mustafa Altınok, Haluk Kırcı (katliam hükümlüsü), Metin Günyol (M T Dı ili kiler Dairesi efi), Sadi Somuncuo lu (MHP milletvekili), Ayvaz Gökdemir (DYP milletvekili), Re at Altay (stanbul Üniversitesi'nde al

tı gencin ölümüyle sonuçlanan T 6 Mart katliamı' sırasında bombacıyı kovalamak isteyen polisleri engelledi i öne sürülen ve halen Ni de Emniyet Müdürü olan ki i.)"²²⁸

Bulunabilenler, sadece kimin kimi aradı ina ili kin kayıtlardı. Konu maların da kaydedildi i bantlar oldu u söylen-tileri çıktı. Yıllar önce M T Müste arı ile veda konu masını bile banda alan, TBMM Susurluk Komisyonu'na cebinde teyple gelen Eymür, A ar ile Tarık Ümit konusunda yaptı ı konu mayı kaydetmemi miydi? Bu uzak bir olasılık de il-di. Sönmez Köksal'ın da haberdar oldu u bu konu manın bandının Mesut Yılmaz'da oldu u öne sürüldü.²²⁹ Ortaya çıkmadı. Özel timci polislerin Topal cinayetiyle ilgili ko-nu malarının bandının da Yılmaz'da bulundu u söylendi. Yılmaz, mahkemeye kendisinde bant bulunmadı ı yanıtını verdi.²³⁰

Bir iddia da Özer Çiller'in, Topal'ın orta ı Sami Ho tan ile yaptı ı telefonların kayıtlarıydı. Ba bakanlık Tefti Kurulu Ba kanı Kutlu Sava da bu kayıtların pe ine dü tü.²³¹

Cinayet yerinde bulunan telefon

Cep telefonlarının ele verdi i ili kilerden biri de Söylemez-ler ve Bucaklar arasındaki cinayetler zinciriydi.

12 Mart 1996 günü Eski ehir Seyitgazi karayolu 10.Km'deki cinayet yerine giden jandarma, Resul Söylemez ve M. Nasır Söylemez ile taksi oförü Ercan Akyol'un ceset-leriyle kar ıla tı. arampole yuvarlanan ikinci bir araç daha vardı. Araç kan izleriyle doluydu. Çatı ma çıkınca, araçtaki saldırganlar da yaralanmı lardı. Güçlkle kaçarken, geride bir de cep telefonu bırakmı lardı.

Jandarma, daha olay yerinde inceleme yaparken telefon çalmaya ba ladı. Cinayetin üzerinden henüz bir saat geç-memi ti. İlk arayan Diyarbakır'dan Mehmet adlı bir ki iydi.

brahim Çelik'i sordu. "Beni 228 56 06'dan arasin." Jandarma, olayı anlatmadan not alıyordu. Ak ama do ru arayanlar, Fatih Bucak'ı sordular. Saat 18.01'de arayan A a', olayı duymu tu. Ölenleri ö renmek istiyordu. "Ölenlerin arasında Faysal Söylemez var mı?"

Telefon gece 20.30'a kadar açık kaldı. Ak am saatlerinde arayanlar, cinayetle ilgili bilgi almak isteyenlerdi. Jandarma, arayanların tümünü, isimlerini, telefon numaralarını tek tek yazarak, tutanak hazırladı. 0 532 3146017 numaralı cep telefonunun sahibinin Fatih Bucak oldu u da ortaya çıkmı tı. Telefonun varlı ı, saldırganlar arasında Fatih Bucak'ın da oldu unun kanıtı de il miydi? Savcı, kanıt kabul etmedi ve cinayetle ilgili iddianamesinde jandarmanın düzenledi i telefon tutana na yer vermedi.²³² Cep telefonunun üzerindeki parmak izleri tespit edilmemi ; saldırganların aracındaki kan izleri bile ara tılmamı tı. Fatih Bucak, uğ duru ma süren yargılamada beraat etti.

Ne de olsa, 'Susurluk çetesi' nin ba aktörlerinden anlırfa milletvekili Sedat Bucak'ın ye eniydi! 'Söylemez çetesi' davasında yargılanan Dr. M. Sena Söylemez, olayın yeterince ara tılmaması ve üzerinin kapatılmasından dolayı Sedat Bucak ve Mehmet A ar'ı suçladı.²³³

Üstelik bu olay, Fatih Bucak'ın ilk kurtulu u da de ildi. 1993 yılında Ankara'da ölkücü babalardan Feridun Öncel ve iki arkada nın vurulması olayında da Fatih Bucak'ın adı geçmi ti.²³⁴ Polis, savcılıktan Fatih Bucak'ın ev ve i telefonlarının dinlenmesi için izin almı tı. Telefon konu malarında 'Drej Ali'nin de adı geçiyordu:

...Drej Ali imdi vardı. Hepsi galeride. Fatih nerededir?

Hakkı amca da orada mıymı ?

Hakkı amca oradadır. Hakkı amca aradı. Diyarbakır'dan eyler gelmi .. Drej Ali gelmi , onla Hakkı amca'yı Feridun'un yanına götürmü hastaneye.

Hee Drej Ali'ye dedim de, amca'yı getirecek. Amca gelmeyecek' dedi. 'Zorlan götürelim' dedim. yi, hiç taviz vermeyin bu ite.

Tabii, tabii.

Hee

Durum nasılmı ki? Hakkı amcam görü mü ler mi ki?

He he..

Hakkı amca nereye gidiyor ki ya? Buraya geliyor, gidiyor, Fatih kimi vursa oda gidiyor, hastayı ziyaret ediyor.

Hastayı ziyaret etti. Ama Drej Ali'yi zorla götürmüşler. Drej Ali'yi onlar ça ırmı lardı herhalde. Drej Ali zannedersem araya girmeye çalı ıyor dedim. Fatih barı mıyor, Fatih'te, zaten barı mayacak da...

Bu konu ma Feridun Öncel'e saldırı olayını kimin gerçekle tirdi i konusunda yeterince ipucu veriyordu. Arayanların kimileri 'Feridun bunu hakclmi ti" diyorlardı. çlerinde, "Fatih abinin adamları gittiler o adamı yaraladılar" diyenler de vardı. Konu anlar, olayı gizleme gere i duymuyorlardı. Polisin aradı ı Fatih Bucak'ın nerede oldu u da günlerce dinlenen telefon konu malarından anla ılıyordu:

...Tabii tabii amca ne bilsin. Pezevenk buralarda bir ayaklara girdi. Bu daha kendisine azdır.

Biliyoruz.

Sa ol. Fatih'in nerede oldu unu ben de bilmiyorum. Sedatgilden sordun mu?

Sedat burada mı ki?

Bizim Sedatgilde...

Sedat abi..

He...

Sedat abi ile sabah görü tüm. Sedat abiden sormadım, nerede kalıyor?

He, bir evden sorayım. Oldu sa ol, güle güle.

Biz görü elim. Haydi iyi günler.

Sa ol iyi günler...²³⁵

Anla ılan Sedat Bucak, en azından Fatih Bucak'ın yerini biliyordu. Savcılık izniyle dinlenen telefon tutanakları da bir i e yaramadı. Kısa bir süre sonra polis, Fatih Bucak'ın izini sürmeyi bıraktı. Öncel'in vurulması davasıyla ilgili id-dialardan kurtuldu. Bu tutanaklarda adı geçenler Bucaklar olmasaydı, sonuç farklı olurdu...

İSTİHBARATÇILARIN DINLEME SAVA I

Son yıllarda ya anan 'dinleme karga ası'm ilk ifade eden Mehmet Eymür oldu. Eymür, TBMM Susurluk Ara tırma Komisyonu'nda ifade veriyordu. Ba kan Mehmet Elkatmı , sordu:

Sayın Eymür, Son bir soru sormak istiyorum. Telefon dinleme meselesi nasıl oluyor? Dinliyor musunuz? M T mi dinliyor, ba kaları mı dinliyor?

Eymür, kısa bir duraklamadan sonra yanıt verdi. Kimbilir aklından neler geçirmi ti:

Son zamanlarda galiba herkes birbirini dinliyor.²³⁶

Kim, kimi, nasıl dinliyordu? Söylediklerini fazla açmadı, bilgi vermedi. Eymür gitti. Bir ay kadar sonra M T Müste arı Sönmez Koksall, komisyona geldi. Elkatmı , yine aynı soruyu yöneltti:

Efendim, bir de telefon dinleme meselesi var. Buradaki ey nedir? M T mi dinliyor, ba kaları mı dinliyor, emniyet mi dinliyor; kimse de bilmiyor.

Koksall, Susurluk konusundaki sorulara kar ı takındı ı 'diplomatik' tavrı burada da sürdürdü. Türkiye'deki telefon

hattı sayısının 15 milyona ula tı nı hatırlattı:

15 milyon hattın dinlenmesi için 15 milyon ek hat kurmak lazım; yani, bu gerçek dı ı olan bir husus.

Komisyon üyelerinden Hayrettin Dilekcan, dayanamadı. "15 hat kurulabilir ama..." Koksall, bu kadarını kabul etti:

15 hat kurulur; ama, o zaman sadece bu komisyonu dinlemeye yeter, onun dı ında ba ka kimseye yetmez. İlgili kurulu lar, özellikle M T bu konuda töhmet altında bırakılıyor. Haber toplama metotlarından bir tanesi de, birisinin iltisaklarını tespit etmektir. Biz, telefon dinleme olayına, sadece bu çerçevede yakla ırız.

Eski Ula tırma Bakanlarından olan Ya ar Topçu, söze girdi. "Ben de zaten hiçkimseyi dinlemiyor musunuz diye soracaktım." Topçu, asıl merak etli i konuyu sordu:

Emniyetin elinde srail yapısı, srail'den getirilen bir dinleme cihazı var; sizde var mı?

Koksall, "Emniyetin elinde oldu unu bilmiyorum" yanıtını verdi. M T Müste arı, istihbarat kurulu ları arasında çeki me oldu unu da kabul etmedi.²³⁷ "Ülkenin her yerinde gayet yakın bir ili ki içinde" çalı yorlardı!

Köksall'ın anlattıklarının yalanlaması, Emniyet stihbarat Dairesi Ba kan Yardımcısı Hanefi Avcı'dan geldi. 4 ubat 1997 günü komisyona gelen Avcı, telefon dinlediklerini do ruladı. Diyarbakır ve stanbul'da ba arılı çalı malar yaptıklarını anlattı. M T, Jandarma ve Emniyet istihbarat birimlerindeki bazı gruplar arasında çeki meler ya andı nı söyledi. Bu gruplardan yasadı ı olaylara karı an ki ilerin adlarıyla birlikte cep telefonu numaralarını da ezberden sıralaması dikkat çekiciydi. M T'in Çatlı'yı kullandı nı savunurken, sözü telefon dinlemeye gelirdi:

..benim telefonum dinleniyor, arkadaş larımın telefonu dinleniyor; benim yaptıklarımın hepsini belki biliyorsunuz da Abdullah Çatlı'yı niye bilmiyorsunuz, ben onu anlaya

mıyorum. Üstelik de diyorsunuz ki, 'Duyumlarım var.' M T, 1980 ba ndan beri bunu çalı tırdı. Bu kadarını bildikten sonrasını bilmemek mümkün mü?

Avcı'nın reddetti i Mesut Yılmaz gibi politikacıların telefonlarının dinlenmesiydi. "Öyle siyasi politik insanların telefonunu dinleyecek, ne emniyetin, ne de M T'in zamanı yok." Yılmaz'ın evini kendisinin dinletti i söylentilerini de reddetti. Emniyet Müdürü Necdet Menzir'in özel çarısı üzerine gitti i stanbul'da, T KKO, Dev Sol ve PKK ile mücadelede ba arı gösterdi inin altını çizdi! Nisan 1996'da Ankara'ya atandıktan sonra da emniyet istihbaratın elektronik donanımını geli tirdi ini övünerek anlattı!

Ankara'da ikinci istihbarat kampusu

Gerçekten, Avcı, teknik büronun sorumlulu una getirilince stanbul'daki tecrübelerini aktararak, stihbarat Dairesi'nin ilerlemesine büyük katkıda bulunmu tu. ABD'den, 60 cihaz satın alınmı tı. Amerikalılar, Emniyet istihbaratın örnek aldı ı NSA'nın kullandı ı 'özel kolleksiyon' adı verilen teknoloji harikası cihazların 30'unu hibe etmi ; kalanını, her biri yakla ık 15 bin dolardan satmı lardı. Ba bakanlık örtülü ödene inden yardım alınmı tı.²³⁸ Emniyet Genel Müdürlü ü'nün 1996 yılında 500 milyar lira olan örtülü ödene inden de aktarılmı tı.

Bütün bu çalı maların sonucu olarak istihbarat Dairesi Ba kanlı ı, Emniyet Genel Müdürlü ü içinde küçük bir bölüm olmaktan çıkıp, Oran'daki Yıldız Karakolu'nun biti i-indeki binalara ta ınmı tı. Polis Akademisi için yapılan binalara el koyan Polis stihbarat da M T gibi bir 'kampüs'e sahip olmu tu. stihbarat ubeleri, her ildeki emniyet müdürlüklerinde de geni lemi ti. Ankara Emniyeti'nin en üst katlarına yayılmı ; buraya da telefon dinlemek için gerekli

ba lantılar yapılmı ; bu üç kat görevliler dı ındaki meraklı gözlere kapanmı tı. Emniyet'teki dinleme birimleri istihbarat ubelerinin de dı ına ta mı tı.

Avcı, Komisyonunda bu ayrıntıları anlatmadı. Telefon dinlemelerin de katkısıyla saptadı ı ili kiler üzerinde durdu. Çatlinın Giresun Jandarma Bölge Komutanı Tu general Veli Küçük ile de ili kisi oldu unu dile getirdi. Bu iddiasını, stanbul DGM Ba savcılı ında da yineledi. Savcılık, bu iddiayı ciddiye aldı ve ara tırdı.

Türk Telekom'un kayıtları, Avcının sözlerini do ruladı. Tu general Küçük, devlete ait telefonla Çatlinın 2115021 nolu cep telefonunu üç, 2152980 nolu cep telefonunu da bir kez aramı tı...²³⁹

Bu görü meler, suç ortaklı ı de ilse bile aradaki ili kiyi kanıtlamıyor mu?

Cezaevlerine elektronik duvar

Avcımn açıklamaları bu kadarla da kalmadı. Televizyona çıkıp, ayrıntılar verdi. Telefon dinleme i inin 'abartıldı ı' kanısındaydı. Herkes dinlenmiyordu! Dinleme tekni iyle ilgili bilgisine dayanarak konu tu:

Türk Telekom'dan dinlenmesi mümkün de il. Hat tahsis ederler. Emniyet binası arasında hat çekilir. PTT memuru dinlemek istedi inin hatta paralel ba lar. Daha uzak santral ise aktararak size kadar gelir. Polis ile PTT'deki birkaç memur bunu bilir.

Her ildeki Emniyet Müdürlüklerinde dinleme birimleri olu turulmu tu. "Genel Müdürlükte, ehir içini dinlemek için hat yoktu, sadece mobil sistemi ve uydu dinleme merkezi kurulmu tu:

Keyif için dinlenmez. Emniyet Genel Müdürlü ü stihbarat Daire Ba kanlı ının ba lı oldu u santral var. Postane

de kaydı vardır. Bizim dı ımızda Kaçakçılık Te kilatı dinle-
me yapar. Siyasi i leri biz üstleniriz. Teknik olarak sorun
yok. Türkiye'de hiçbir görevli böyle bir ey yapamaz. Bu
kurum susturulursa millet bunu pahalı öder.

Avcı, konu urken üzgündü. Üzerine çok gelindi ini dü-
ünüyordu. "Linç edin edecekseniz. Bizim üzerimize saldı-
rının bu kadar sebebi nedir yani?" diye konu tu. Konu ma-
lar sürerken, Korkut Eken telefon etti:

Neden bugüne kadar susmu ? Neden Susurluk olayın-
dan sonra konu mu ?

Avcı, Eken'e eski sohbetlerini hatırlattı. "Bazı insanlar
yanlı yapıyor' demi tiniz." Eken, konu ulmaması gerekti-
ini vurguladı:

Onlar bizimle ölüme kadar gidecek. Konu mamamız la-
zım. Herkese yayılmaz.²⁴⁰

Bu televizyon programı, iplerin kopmasına neden oldu.
Avcı, görevden alınıp, kıza a çekildi. Ortaya attı ı 'iddialar'
da görmezden gelindi. ' ddi'a' gibi anlattıkları ne ara tırıldı,
ne de yalanlandı. Bunlardan biri çok önemliydi:

"Kamu yönetiminden birisinin Apo ile i birli i yaptı ı
yolunda emareler var. MED TV'nin 16 Haziran'daki konu -
masında Apo bunu ima ediyor. Bunun ciddiye alınması ge-
rekti i dü üncesiyle askeriye aktarılıyor yine."

Avcı'nın anlatmaya çalı tı ı olay, Emniyet istihbaratının
dinledi i bir telefon konu masına dayanıyordu. PKK'lı bir
mahkûm, Bursa Cezaevinden Abdullah Öcalan ile görü -
mü tü!

Emniyet stihbarat; cezaevlerinde özel çalı malar yürütü-
yordu. Mahkûmların cep telefonlarıyla konu amaması için
'elektronik duvar' olu turan 'bastırma cihazları' yerle tir-
mi ti. Bayrampa a ba ta olmak üzere birçok cezaevinde si-
yasi mahkûmların cep telefonlarını kullanmaları mümkün
de ildi. Ancak bu cihazlar, araç telefonlarında etkili olamı

yor. Cep telefonlarından farklı frekansta çalı an araç telefonları için Emniyet'in ikinci bir 'bastırma sistemi' kurması gerekiyor. Bu sistem henüz kurulmadı ı için de mahkûmlar, araç telefonlarını kullanabiliyorlar.

Öcalan'ın görüşü tı ü de bir mobil telefonda ve dinlenmesi kolaydı. PKK'lı militan, sadece acil durumlarda bu telefonu kullanıyordu. Apo'ya, bir eyler anlatmaya çalı ıyordu. "Mektupta yazdı ım konu var ya hani.." hatırlatmasında bulunuyordu. Apo, anlamamı tı. "Açık konu anlamadım." Militan, yine dolaylı anlatmayı ye ledi. Askerlerin mesaj gönderdi ini ima ediyordu.

Emniyet istihbarat, dinlenen konu mayı rapor haline getirmeden, tam metin halinde Askeri stihbarata verdi ti. çindeki konu malara dikkat edilmemi ti! Askerlere bu tutanakların verilmesinden sonra Askeri Istiharat ve Emniyet Islıhbarat'ın arasında adı konmayan bir gerginlik ba lamı tı.

Gerginli in 'Köstebek skandali' biçiminde patlaması, benzer konu maların bir kez daha dinlenmesiydi. Öcalan ve PKK'lı mahkûmun konu maları, bu kez bir istihbarat tıjaporu halinde çileri Bakanlı ina sunuldu. Raporun verildi i gün bakan de i ti. Yeni bakan Murat Ba esgio lu'na sunulan ilk dosyalardan biri bu rapordu. Ve hemen ardından gerginlik patladı. Adı, 'Köstebek skandaliydi.

Avcı dinlemede atılımın mimarı

Avcının açıklamalarına ilgili çevrelerden gelen tepkiler farklı oldu. Bazıları konu urken, bazıları susmayı ye ledi. Eymür de tepkisini, 500 milyon liralık tazminat davası açarak dı a vurdu. Avcı, Susurluk Komisyonu'nda Eymür'ü 'M T içerisinde M T Müste arından farklı konumda hareket eden karizmatik bir ki i olarak nitelendirmi ; 'Çete ba i olarak tarif etmi ti!

Eymür, 2 Nisan 1997 tarihli dava dilekçesinde meslek yaşamını da anlattı. M T'e ubat 1994'de yeniden döndükten sonra kar ıla tıklarından yakındı. Siyasilerin, mafya babalarının ve yargısız infaz edilenlerin hedefi haline getirildi ini dü ünüyordu:

Varlı imdan rahatsızlık duyanlar tarafından özel ve resmi hayatım dikkatle incelendi i gibi telefonlarım da dinlenmi , her a amada önüme engeller konulmu tur.

Dilekçenin kalan bölümü, Avcıya yönelik a ır suçlamalarla doluydu. Avcının görev yaptığı yerler ve yılları sıraladı; küçük bir uyarı notu koydu:

"Dikkat edilirse, Hanefi Avcının görev yaptığı yerler ve yıllar en çok olayların ve faili meçhul cinayetlerin oldu u yer ve yıllardır."

Sonra, biri di erinden a ır suçlamalar birbirini izledi. Avcı, emniyet camiasında 'polislin telefon dinlemeleri konusunda atılım yapmasını sağlayan ki i olarak tanınıyordu. Diyarbakır Cezaevi'ndeki PKK'lı itiraççıları cezaevinden çıkarıp organize eden ve bunları yurtiçi ve yurtdışı operasyonlarda kullanan da Avcının bizzat kendisiydi:

"Sayın davalı Hanefi Avcı, Türkiye nüfusunun dörtte birinin ya adını ve illegal faaliyetlerin yüzde yetmi inin yer aldığı İstanbul gibi önemli bir ilimizin istihbarattan sorumluluğu Müdürlü ü ve Müdür Muavinli i görevlerini yürütmü , bu dönemde ve bilahare de Ankara'da 'telefon dinlemesi gibi herkesin özel hayatına girip antaj olarak kullanılacak önemli bir imkana sahip olmu tur. "

Eymür, Avcının özel hayata yönelik telefon dinlemelerine bizzat kendisiyle ilgili bir örnek verdi. Avcı, kendisini 'Kocaeli çetesi' olarak nitelendirilen Hadi Özcan ile ili kiyle suçlamı tı. Avcının bu suçlaması, Hadi Özcan adlı bir ki inin kendisini arayıp, Ankara'daki 469 11 11 numaralı telefonu bırakmasından kaynaklanıyordu! Avcı yanılmı tı. Bu

Hadi Özcan'ın, Çete mensubu Hadi Özcan ile hiçbir ili kisi yoktu. Ortada sadece bir isim benzerli i vardı ve bu ki i Ba bakanlıkta çalı an bir görevliydi!²⁴¹

Eymür, Avcı'nın suçlamaları kar ısında sadece dava açmakla kalmadı; gizli bir kulis faaliyeti de yürüttü. ki kez Mesut Yılmaz'ı ziyaret elti. Bir çiçekçi kamyonetiyle gitti i için Eymür'ü, Yılmaz'ın evine girerken kimseler farketmedi. Eymür, Yılmaz'dan sonra da Teoman Koman'a gidip, görü tü...

Avcı da Eymür'ün dava dilekçesine, yeni suçlamalarla kar ılıklı verdi. Avcı'nın yanıtı, Emniyet Istihbaralı'nın M T'in telefonlarını dinledi ini, en azından 'izledi ini' kanıtliyordu:

"Ye il kod adlı Mahmut Yıldırım'ın kullandı ı cep, mobil ve sabit telefonları ile kimlerle görü tü ü ara tırılınca kar ımıza Mehmet Eymür çıkmaktadır. 1 2 defa de il, belki 100'ü bulan sayıda kar ılıklı irtibat ve ili kileri gözükmektedir. Bu kayıtlar Türk Telekom'da bulunabilece i gibi Eymür itiraz ederse konu ma kayıtlarını cetvel halinde sunabilirim."²⁴²

Avcı, mahkemeye verdi i ikinci dilekçede Eymür'ün, Ahmet Demir' sahte kimli ini kullanan Ye il' ile görü me trafi ini telefon numaralarını da vererek somutlamaya çalı ıyordu:

"Ahmet Demir, 0522 2167457 nolu mobil telefonu 1995 yılı ve aktif kullanıldı ı 1996 yılı Mayıs ayından Eylül ayına kadar kullanmı olup, bu telefonun görü me detaylarının Türk Telekom daresi'nden mahkeme kanalı ile islenmesi, Eymür ve yanda ları ile irtibatlarının görölmesini sa layacaktır.

Ahmet Demir'in bir süre gizlendi i yerde kullandı ı Antalya iline ait 242 3492422 nolu telefonun 1996 yılı Haziran, Temmuz ve A ustos aylarına ait görü me detaylarının,

Ankara'da evinde kurulu 312 3234839 nolu telefonun görü me detaylarının Türk Telekom Antalya ve Ankara Ba - müdürlüklerinden Mahkeme kanalı ile istenmesi, Eymür ve yanda ları ile görü meleri gösterecektir.

Eymür'ün resmi hizmetinde kullandı ı 532 2145337 ve 532 2369097 GSM cep telefonları ile Eymür'ün mü terek hareket etti i ki iler in kullandı ı 542 2336712, 532 3144456, 532 3144458 numaralı telefonların 1995 yılından, Susurluk Komisyonu'na ifade verdi im 1997 Ocak ayına kadar olan dönemdeki görü me detaylarının Türk Telekom daresi veya Turkcell'den mahkeme kanalı ile islenmesi, Eymür'ün mafya mensuplarıyla bugün inkar etti i ili kilerini gösterecektir."

Avcı, Eymür'ün 'Kocaeli çetesi' olarak adlandırılan Hadi Özcan ile görü tü ü telefon numaralarını da sıralıyordu. Bununla da kalmayıp Tarık Ümit'in orta ı oldu u bankanın müdürü Cemal Namlı'nın da cep telefonunun numarasını vererek, ara tırılmasını isliyordu.

Avcı, ilk ba ta "tedbir almalarını sa layaca ndan bazı bilgileri açıklamayaca ım" dedi i halde, giderek, bu tutumunu de i tiriyordu. Belki de bekledi i soru turmaların bir türlü açılmaması onu bu yola itiyordu. M T Müste arı Sönmez Köksal'â gönderdi i, "Soru turma açarsanız bilgi vermeye hazırım" ba vurusundan da bir sonuç alamamı tı.²⁴³

M T'ten Avcı'ya suç duyurusu

Köksal, Avcı'nın beklentilerini bo a çıkardı. Eymür hakkında soru turma açmak yerine, onu 'Hukuk Mü aviri' sıfatıyla Washington Büyükelçili i'ne gönderdi. Sonra da Avcı'ya kar ı giri imlere ba ladı. Avcı'nın hem Komisyon'daki ifadesine, hem de daha sonra yaptı ı açıklamalara kızdı tı. Avcı'nın sözünü etti i telefonlar gerçekten M T'e aitti. Avcı,

bu telefonlarla yapılan konularını anlattığına göre, Emniyet istihbarat, M T'nin telefonlarını dinlemiyordu! Önce çileri Bakanlığın bir yazı göndererek, sordu:

"Avcının, bu telefonların dinlenmesine ilişkin raporları mevcut mu?"

çileri Bakanlık Müsteşarı Teoman Ünüsan'ın imzasıyla M T'ye verilen yanıtta, Avcının bu konuda bir rapor vermediği duyuruldu. Bakanlık rapor vermediğine göre, özel amaçlarla dinlemiyordu! Koksall, bu yanıtı da ekleyerek DGM'ye suç duyurusunda bulundu:

"Avcı, görevi gerektirmediği halle özel amaçlarla M T'nin telefonlarını dinleyerek ve bunları açıklayarak suç işlemiyordur."²⁴⁴

Ba bakan Yılmaz, DGM'nin bu baskıyı işlemeye koymasını uzun süre engelledi. Böyle bir dava açılması, istihbarat örgütlerinin savaşın iyice ayyuka çıkmasına neden olacaktı. Avcının, bu telefonların 'yasal olmayan işlere karıştı' iddiaları ise tamamen gürültüye gitmişti.

Dinleme işi o kadar karıştı ki, dosyanın kapısını açmak daha kötü kokuların yayılmasına neden olabilirdi!

cici görevdeyim." Deniz Kuvvetlerinde birlikte çalıştıkları
Yüzbaşı Hakan Pelit'in her gemiye bir dinleme cihazı koy-
mayı düündü ünü anlattı ve yardım etmesini istedi:

Deniz Kuvvetlerinin bunun için teknik cihazlara ihtiyacı var.

Avcı da askerlerin 'dinleme' ihtiyaçlarına olumsuz bakmıyordu:

Elimizde u anda cihaz yok, çok sıkı ız. leride u rar san bakarız.

Sarmusak, daha sonra Deniz Kuvvetleri ve Emniyet stihbarat arasında kuryelik yaptı. 5 6 kez, bazı evrakların getirilip götürülmesi i ini ona verdiler. Bu ili ki bu çerçevede sürdü.

Ak ener ve Koman'ın yeme i

MGK'nın ünlü '28 ubat toplantısının yapıldı ı gün Ni de Emniyet Müdürü Bülent ürako lu, Ankara'daydı. stihbarat Dairesi Ba kanlı ını görü mek üzere, Çiller ailesinin iste i üzerine gelmi ti. çi leri Bakanlı ında Ak ener'in danı - manlarının yanında otururken bir gazeteci ile tanışıldı. Sohbet sırasında söz, MGK toplantısına geldi. Orako lu, "Türkiye'de artık darbe olmaz" dedi. Odadaki herkes susmu , dinliyordu:

167 bin polis var, ayrıca her art altında sava masını bilen 7 bin de özel tim görevlisi var. Askerin darbe yapmadan önce polisi de yanına alması gerekir. Polis eski polis de il artık.

Sohbetten sonra bürosuna dönen gazeteci, bu konuyu haber yapması gerekti ine karar verdi. Orako lu'nun sözleri, çi leri'ndeki havayı yansıtıyordu. simsiz yazmaya karar verdi. Haber, 'bir emniyet müdürü'ne atfen, küçük bir ekilde, sadece Almanya baskısında çıktı. Ve bu enteresan de

meç, politik çevrelerde farkedilmedi.²¹⁷

O günlerde Ak ener de Emniyet tsthbaralı'nın yeniden düzenlenmesiyle u ra ıyordu. Askeri istihbarata, Emniyel'ten bilgi akı nını durdurmu tu. Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Teoman Koman ile bir ak am yeme i yedi. Ak ener'in ısrarı üzerine gerçekle en yemekte konu, istihbarat konusunda i birli iydi. Orako lu'nun istihbarata atanaca ı henüz duyulmamı tı. Yemek olumlu bir havada geçti.

12 Marl'ta, Orako lu, Emniyet stihbarat Dairesi Ba kan vekilli i'ne alandı. Orako lu'nun, Ankara'ya geldi ini duyan Sarmusak, Albay ahan'a gitti:

Yeni istihbarat daire ba kanını Ni de'den tanıyorum, görü ebilmem için izin verir misiniz?

Sarmusak, Orako lu'na gitti. Bir iki kez görü tü. Orako lu da ordudaki havayı merak ediyordu. Sorular sordu, konu tular. ube Müdürü Mehmet Tomruk ile konu masında da aynı konu gündeme geldi. Tomruk, darbe söylentilerinden sözetti ve bir ey duyarsa haber vermesini isledi.

Ünlü demecin sahibinin Orako lu oldu u ilk sıralarda bilinmiyordu. Genelkurmay, o sözleri söyleyen 'Emniyet Müdürü'nü yazıyla, çi leri Bakanlı ı'na sordu. Ak ener, "Bilmiyoruz. Kim oldu undan haberimiz yok" kar ılı nını verdi. Kısa süre sonra Orako lu adı açı a çıktı; gazetelerde yazıldı. Ak ener, Orako lu'nu ça ırdı, yazılanları gösterdi.. Orako lu, "Ben söylemedim" dedi, ba kasının adını verdi. Ak ener de inanmadı, ba kaları da. Orako lu, demecin sorumlulu unu üzerinden alamadı.

Genelkurmay Orako lu'na, dolayısıyla Emniyet tsthbaral'a sava açtı. Demirci de, askerlerin iste i üzerine Orako lu'nun stihbarat Daire Ba kanlı ı'na atanmasıyla ilgili kararnameyi imzalamadı. Ak ener, Orako lu'nu 'Ba kanvekili' olarak görevlendirdi.

Deniz Kuvvetleri'nde ara tırma ba ladı. İKK Ba kanı Ab

bay Sahan, Sarmusak'ı odasına ça ırıp, Orako lu'nun de-
mecini sordu:

Okudun mu? Orako lu nasıl bir insan?

Sarmusak, Orako lu'nu anlattı. Aslında o dönemde bazı belgeleri Emniyet Istihbarat'a sızdırmaya ba lamı tı. Ancak henüz kimse Sarmusak'tan üphelenmiyordu.

Sarmusak'ın kaderini, 26 Nisan'daki MGK de i tirdi. Orako lu'nun verdi i raporları ö renen Genelkurmay, Em-
niyet Istihbarat'ın kendilerini izledi ini de anlamı oldu. Genelkurmay o günden itibaren casus avına çıktı. Casusun yerini i aret eden geli me de hemen bu toplantıların ardın-
dan ya andı. Sarmusak'ın, Deniz Kuvvetleri'nden çıkardı ı 'Batı Çalı ma Grubu' ile ilgili belgeler, komutanların önüne geldi. Sarmusak'ın getirdi i belgeyi, Avcı, Ak ener'e götür-
mü ; o da Çiller'e vermi ti. Çiller de hemen Ba bakan Erba kan'a yeti tirmi ; Erbakan, Cumhurba kanı Demirel'e götü-
rüp ikayet etmi ti. Demirel de Erbakan'ın getirdi i belgele-
ri, Genelkurmay Ba kanı Karadayı'ya verince, belgeler çık-
tı ı yere geri dönmü tü.

Karadayı, hemen soru turma açılması talimatını verdi. Sarmusak'ın bulunması zor olmadı. İlk ifadesinin alındı ı tarih 29 Mayıs'tı. 'Köstebek' olayı askerler açısından aydın-
lanmı tı. Ancak Karadayı, üç gün sonra yapılan MGK top-
lantısında üzeri örtülü bir uyarıda bulundu:

Bir süredir Genelkurmay ve bazı askeri birliklerimizin polis tarafından gözlendi i yolunda duyularımız var. Bu bizi fazlasıyla rahatsız etmektedir.²¹⁸

Sarmusak olayı, Genelkurmay'ın 3 Haziran tarihli yazı-
sıyla çi leri'ne duyuruldu. Ak ener, soru turma açıp açma-
maya karar veremedi. Orako lu'nu, 23 Haziran'da görevden alıp, olay yatı ana kadar Amerika'ya gönderdi. Ak ener de o dönemde telefonlarını M T'in dinlemesinden korkuyordu! Emniyet Istihbaratin bu konudaki uyarısını Tansu Çiller de

biliyordu. Çiller, Anafartalar Karakolu'nu ziyareti öncesinde geldi i ç i leri Bakanlı ında Ak ener'in makam telefonlarını kullanmadı. Çiller, önünde duran telefonların yerine partideki basın mü aviri Faruk Erbil'in cep telefonunun getirilmesini bekledi.

Ak ener de ku kuluydu. Yakınlarına "M T beni dinliyor" diyor; özel görü melerini, Nenehatun Caddesi'ndeki ç i leri Konutu'nda bulunan telefonlardan yapmamaya özen gösteriyordu. Cep telefonlarını da sürekli de i tiriyor ve üç ayrı cep telefonu kullanıyordu. En son bakanlıktan ayrılmadan bir hafta kadar önce cep telefonunun numarasını dördüncü kez de i tirdi!

Emniyetin cihazları söküldü

Genelkurmay ve Emniyet arasındaki gerginlik de giderek tırmandı. Genelkurmay, Askeri stihbarat ile Emniyet stihbaratı arasındaki teknik düzeydeki i birli ini tamamen durdurdu. Emniyetin, Deniz Kuvvetleri'nin ikinci dinleme cihazını tamiri yarım kaldı. ki kurulu arasındaki özel haberle me hatları kesildi. Daha da önemlisi Askeri Istihbarat'ın, 'GES' (Genelkurmay Elektronik Sistemler Komutanlığı) istasyonlarında bulunan cihazlar da sökülüp, geri gönderildi.²⁴⁹

Skandal, Temmuz ayının ilk günlerinde basında patladı. O andan itibaren yeni dinleme iddiaları ortalı ı sardı. Ora ko lu'nun, aralarında Mesut Yılmaz'ın da bulundu u bazı politikacı ve gazetecileri dinletti i öne sürüldü. Çiller, 'telefon dinleme çetesi' kurmu tu!²⁵⁰

Bakanlar da bu iddialara destek verince gürültü daha da büyüdü. DYP'de oldu u dönemde Mesut Yılmaz'ı kendisini dinletmekle suçlayan Sanayi ve Ticaret Bakanı Yalım Erez, fikir de i tirdi. "Beni dinleyenler imdi ortaya çıktı." Ger

çekten de Çiller, Erez'i yakın takibe aldırması tı. DYP Gençlik Kolları'ndan kimi gençleri, 'destekçi' görüntüsüyle gönderiyor; Erez'in görü tü ü ki ileri tespit edip, onlar üzerinde baskı kuruyordu. DYP'den ayrılmadan önceki günlerde Çiller ile Erez arasında geçen diyalog, ili kinin geldi i noktayı gösteriyordu:

Çiller: Ne yapıyorsunuz Yalım bey?

Erez: Ne yaptımı zı bilmiyor musunuz Sayın Genel Bakanım. Bizi dinletiyorsunuz ya!²⁵¹

Çiller, Erez'in bu sözlerine itiraz etmemi ti...

Yeni hükümetin kuruldu u günlerde ya anan tartışmalar, Bayındırlık ve Şkan Bakanı Ya ar Topçu'nun demeciyle birlikte man ete çıktı:

"Bu çete, Cumhurbaşkanlı ı Kö kü'nü de dinlemi ."

Topçu, bilginin kayna mını açıklamadı. "Bana bunu kimin söyledi ini açıklamam. Ama resmi bir a ız oldu unu söyleyebilirim. Devlette çok ciddi görev üstlenmi , kariyeri yüksek bir ki i oldu unu söyleyebilirim. Evet Baba'yı da dinlemi ler. Bu da ortaya çıkarılmı ve gerekli önlem alınmı ."

Ula tırma Bakanı Necdet Menzir, Topçu'yu yalanladı. "Demirel'i dinlemeye kimse cesaret edemez." Yine de dinlenme tela ı her yanı iyiden iyiye sardı. Yeni hükümetin ilk Bakanlar Kurulu toplantısında bile salonda 'kulak' arandı. Yılmaz'dan talimat alan Ba bakanlık Koruma Müdürü Bedri Yarar, Ba bakanlık binasının her tarafını kontrol ettirdi. Birinci katta telsizlerdeki zırlıtı polisleri üphelendirdi. Emniyet Genel Müdürlü ü'nden teknisyen ça rıldı. Teknisyenler, telsizlerin sorununun 'vericilerden de il, dı arda canlı yayın için kurulan televizyon uydu araçlarından kaynaklandı mını tespit ettiler. Yılmaz'a, binada 'böcek' bulunamadı ı haberi verildi.²⁵²

Askerlerin kulakları

Orako lu, ABD'den döner dönmez tutuklandı ve Eylül ayında Sarmusak ile birlikte askeri mahkeme önüne çıkarıldı. Duru malar, renkli geçti. Belge sızdırdı nı kabul etmeyen Sarmusak, Askeri İstihbarat'ın telefonlarını dinledi i ki ile rin listesinin açıklanmasını istedi. Askeri savcıya döndü:

"Sanırım Adli Mü avirlik de dinleniyor. Savcı Albay Mehmet Yenigün, dört ay önce 3800 numaralı dahili telefonuyla konu urken, bir ahsiyete, Emniyet Genel Müdürlü ü'ne nasıl girilece i konusunda hukuki akıl vermi ti."

Sarmusak, Deniz Kuvvetleri'nde, albay rütbesinin üzerindeki her subayın telefonunun sadece Genelkurmay Ba ka ninin emriyle dinlenebilece i kuralının ihlal edildi ini de öne sürdü. kinci duru mada sınırları bozulmu tu, gözya - ları içerisinde konu tu:

"Her yerde kulak var. Ali en, Deniz Kuvvetleri Komuta ninin odasından B MA ile ilgili görü me yaptı. Görü me nin kasetleri geldi. Yoksa ben bunları nereden bilece im? Deniz Kuvvetleri Komutanlı ı stihbarat Dairesi'nde görevli Binba ı Mehmet Aygüner, birçok amiral ve generale istedi ini yaptırabilecek güçtedir."

Emniyete, bir tek belge bile götürmedi ini, kendisine komplo kuruldu unu savunuyordu. Sarmusak, üstlerini de suçladı: "Benden Emniyet stihbarat Te kilatı ve dinleme ci hazları hakkındaki gizli bilgileri zorla aldılar." Bir de kitap yazdı nı açıkladı:

"173 sayfa olan kitabın adı Örümcek A ı. Kitapta çok önemli ve burada anlatamadı ım devletin güvenli i ile ilgili konular da var. Bana bir ey olursa yayınlanacak. Kitap çok güvenli bir yerde."

Orako lu da duru malar boyunca 'komplo kurbanı' oldu unu savundu. ddianameyi 'hayalname' olarak nitelendir

di. Belgeyi de Sarmusak'tan almadıklarını, posta ile geldiğini söyledi. Genelkurmay 2. Ba kanı Çevik Bir'in olayla ilgili olarak disiplin cezası verilmesini istediğini ancak Hükümet de i tikten sonra üç gün içinde yazılı emirle kararın bozularak kendilerinin sanık sandalyesine oturtulduğunu öne sürdü.

Önce Orako lu, ardından da Sarmusak tahliye oldu. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı da mahkemeye sürpriz bir yazı gönderdi; Belge sızdırıldı ı iddia edilen KK ube'nin çalı - ma odaları 'çok gizli gizlilik dereceli yer kapsamına' girmiyor! Oysa sanıklar 'gizlilik dereceli belgeleri sızdırdıkları' gerekçesiyle yargılanıyorlardı.

Bu yargılamaların istihbarat alanına yansımaları, Emniyet İstihbarat'ın gücünü yitirmesiydi. Emniyet İstihbarat'ın yetkilerinin daraltılması planları yapılmaya başlandı.

İstihbarat örgütlerinin koordinasyon yöntemi de de i ti. Daha bir yıl önce ANAYOL koalisyonu döneminde koordinasyon için Ba bakanlık genelgesi çıkarılmıştı. M T, Emniyet, Jandarma, Genelkurmay, Dı i leri ve MGK Genel Sekreterliği'nin, her hafta Ba bakan Yardımcısı Nahit Mente e başkanı da toplanması benimsenmişti.

Yılmaz hükümetiyle birlikte bu toplantıların çehresi de i ti. Ba bakan Yılmaz, M T Müste arını, 'koordinatör' olarak görevlendirdiğini açıkladı. Köksal'ın görevi, askeri ve sivil tüm istihbarat kuruluşları arasındaki karga ayı ortadan kaldırmaktı. 'İstihbarat Koordinasyon Kurulu' yeniden canlandırılacaktı!

Yılmaz'ın sözünü etti i 'istihbarat protokolü' bir türlü hayata geçirilemedi.²⁵³ Genelkurmay, Askeri İstihbarat'ın M T'in yönetimine girmesini kabullenemiyordu. Yılmaz önce M T'e, sonra da Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığına gitti. Saatler süren brifingler aldı, her iki tarafı da dinledi. Emniyet İstihbarat da M T'e başlanmayı reddetti.

istihbarattaki karma a, Ba bakanlık Tefti Kurulu Ba ka-
nı Kutlu Sava 'ın da dikkatini çekti. Sava , be ay süren ça-
lı ma sonunda hazırladı ı raporda istihbarat birimleri ara-
sındaki rekabete son verilmesi gere ini vurguladı. Bir de
örnek verdi. M T görevlisinin Kocaeli çetesinin reisi olarak
bilinen Hadi Özcan ile telefon konu ması bile dinlenmi ti:

M T'çi: Efendim?

Özcan: Nasılsın abı?

M T'çi: Hadi hocam sen misin?

Özcan: Benim abi, bir ricam var senden.

M T'çi: Söyle...

Özcan: Bu Veli albay anormal derecede yükleniyor imdi,
özellikle bu Kür at hadiselerinden sonra yükleniyor.

Konu ma böyle sürüp giderken, gizli kulaklar da dinliy-
ordu. stihbarat örgütlerinin en önemli i i birbirini izle-
mekti! Sava da bundan yakınıyordu...

Sonuçta, Ba bakan'ın çabaları, istihbarat alanındaki kar-
ga ayı gidermeye yetmedi. Bırakın istihbaratta i birli ini,
son derece pahalı bir i olmasına kar ın uydu telefonlarını
Askeri stihbarat, M T ve polisin üçünün birden dinlemesi
bile önlenemedi...

KAÇAKÇILIKLA MÜCADELEYE AMERIKAN YARDIMI

Emniyet'te, 'dinleme' konusunda Kaçakçılıkla Mücadele Dairesi'nin her zaman özel bir yeri oldu. Kaçakçılık ve uyu turucu ile mücadele edildi i için Batı'dan ve özellikle Amerika'dan büyük elektronik destek gördüler.

Bu nedenle kaçakçılıkla mücadelede sistematik biçimde telefon dinleme yıllar önce ba ladı. 12 Eylül döneminin ün-lü 'Babalar Operasyonu' sırasında dinlenen telefonların tutanakları kullanıldı. Tutanakların dikkat çeken bir yanı da, 'baba'ların telefonlarının dinlendi ini bilmeleriydi.

Operasyonda tutuklanan Nizamettin Aytemiz'in, 11 Eylül'de, darbeden bir gün önce Ba komiser Aydo an Ören ile konu masının tutanakları, bilgi kanallarını ortaya koyuyordu.

Ba komiser parasal ili kiyi, açıkça anlatıyor; kimlerden para alınaca mını, çıkan sorunları bir bir sıralıyordu. Aytemiz, hemen sözünü kesip uyarıyordu:

Bu telefonda fazla konu ma, dinleniyor. Yüzyüze gelince konu uruz.²⁵⁴

Behçet Cantürk'ün de aralarında bulundu u ünlü kaçak

çılar hep yüzyüze konu mayı tercih ediyordu. Bunun nedeni de Kaçakçılık Harekat ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın 'telefon dinleme' gücüydü!

1990'larda Kaçakçılıkla Mücadele Dairesinin gücü daha da arttı. Türkiye üzerinden geçen uyuşturucu miktarı yükseldikçe, Batının dikkatleri de bu yöne kayıyordu. Bunun sonucu olarak uyuşturucu ile mücadele için Amerika ve Almanya teknik yardımı artırdı. 1996 yılında 100'ün üzerinde özel donanımlı minibüs hibe edildi. 'dinleme aracı' (observation) olarak düzenlenen minibüslerin kullanımı için de ABD ve Almanya'dan gelen uzmanlar, Türk polisine eğitim verildi. Daha sonra araçlar, Kaçakçılıkla Mücadele Dairesinin tüm illerdeki bürolarına dağıtıldı. Tabii ki, bu araçlar, gerektiğinde Emniyet'in diğer bürolarının da yardımına sunuldu.

Kaçakçılık Dairesinin diğer bürolara yardım yollarından biri de, gazeteci, politikacı ve diğer insanların telefonlarının dinlenmesi için mahkemelerden izin alınmasıydı. Mahkemelere kaçakçıların telefonlarının dinlenmesi izni alınırken, araya konuyla ilgisi olmayan kişilerin de numaraları sıkı tırılıyordu. Sıkı tırılan numaralar, çoğu kez politikacı, diğer insan ya da gazetecilere ait oluyordu. Mahkemeler, araştırmadan karar veriyor; böylece polis, dinlemeyi kılıfına uydurmuş oluyordu...

Kısmetim 1 operasyonu

Kaçakçılıkla Mücadele Dairesi'nin son yıllardaki en başarılı operasyonu olan Kısmetim 1 ve Lucky S gemilerinin yakalanması sırasında da 'dinleme' etkili oldu.

Operasyon, bir ihbar telefonuyla başladı. Kısmetim 1 gemisi, Türkiye'ye tonlarca uyuşturucu taşıyacaktı. Gemi, Türkiye karasularından çıkana denetlenildi; tüm görüşme

leri dinlendi. Daha sonra ABD'nin uyu turucu ile mücadele için kurdu u uluslararası örgüt olan DEA'ya (Uyu turucuyla Müdalede Ajansı Drug Enforcement Agency) haber verildi. Elektronik izlemeyi onlar sürdürdü. Operasyon da son dakikalara kadar sorun çıkmadı. Ancak yakalanacaklarını anlayan mürettebat, gemiyi tonlarca uyu turucu yüküyle birlikte batırınca operasyon ba arısız kaldı.

Akdeniz sularına gömülen Kısmetim l'in rövan ını, polis, Lucky S operasyonu ile aldı. Lucky S gemisinin kaptan ve mürettebatının aileleriyle görüşmeleri titiz biçimde dinlendi. Polis, telefon görüşmelerinden saptadığı ileri kileri kontrol altına aldı. Aylar süren dikkatli operasyon, yine DEA ile birlikte yürütüldü.²⁵⁵

11 Ocak 1993'de Akdeniz'de durdurulan gemide yaklaşık 14 ton bazmorfin ele geçirildi. Geminin mürettebatı da yakalandı. Piyasa değeri trilyonlarca lirayı bulan uyu turucunun sahibi görünen Nejat Dağda ispanya'ya kaçınca, bu kaçakçılığın sorumluluğu Halil Havar ve geminin iki mürettebatının üzerine kaldı.²⁵⁶

Oysa bu kadar büyük bir parti malının adresinin de 'büyük' olması gerekiyordu. Bırakın 'büyüklerin yakalanmasını, geminin sahibi evket Çubuk bile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının üç ayrı tutuklama emrine rağmen yıllarca yakalanamadı.

Aslında evket Çubuk, Türkiye'de serbestçe dolaşıyordu. Üstelik iki kez yakalanıp serbest bırakılmıştı. Birincisinde 1996 yılıubat ayında 15 arkadaşıyla birlikte Akhisar'da deri yüklü bir kamyonu kaçırdığı için yakalandı. Üzerinden İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından Burak Taşpınar adına düzenlenen TR HN0442498 sayılı sahte pasaport çıktı. Nedenise arama kararlarının bilgisi ulaşılmadı ve Çubuk tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

evket Çubuk, Akhisar'dan ayrıldıktan kısa bir süre sonra

ra bu kez izmit'te ortaya çıktı. 18 ubat 1996'da, zmit'te, deterjan ve eker yüklü bir kamyonu be arkada ıyla birlikte kaçıırırken yakalandı. Yakalanan sanıklardan Emin Yumutkan ve Kemal Kumpur yargılandıkları Kocaeli Asliye Ceza Mahkemesinde tutuklanırken, evket Çubuk yine serbest bırakıldı ve o günden beri de ortalarda görünmedi...

Ünlü uyu turucu kaçakçılarında Hüseyin Bayba in, Hollanda'da ne demi ti? "Lucky S, devletle bütünle en güçlerindi." Belki de haklıydı...

Mafyaya satılan kasetler

Bayba in, polisten, dinlenen telefonların kasetlerini satın aldı inı da açıklamı tı:

"Osman Ayano lu'nun öldürüldü ü dönemde, birçok emniyet üst düzey yetkilisinin ülkücü kesimdeki bazı isimlerle telefon görüşmeleri var. O kasetlerin ço unu para ile satın alıyordum."

Polis, telefonları dinlemekle kalmıyor; kasetleri bir kaçakçıya pazarlıyor! Telefonları dinleyen polisler, ilginç konu malar saptadıkça Bayba in'in kapısını çalıyorlardı:

"Telefon dinlemedeki görevli bunları dinliyor, sonra ' lgi ni çeker' deyip bana getiriyor. Dinliyorum, gerçekten ilgi çekici. Veriyorum parasını, 'Git' diyorum, kaseti veriyor."²⁵⁷

Satın aldı ı kasetlerden biri, stanbul Emniyet Müdürlü ü 2. ube 1. Kısım Cinayet Masası Amiri olan 'Sarı Celal'in konu malarıydı. Bayba in, aldı ı önemli kasetlerin birer kopyasını da bazı politikacılara vermi . Amacı kasetlerin ortaya koydu u gizli ili kilerin açıklanmasıymı . Ancak kasetleri verdi i politikacılar, kasetleri kullanmak yerine gizlemeyi ye lediler...

ÇAKICIYA HEDİYE TELEFONUN SIRRI

Cep telefonuyla ilk tanışanlar, devlet büyükleri ve ünlü politikacılarıydı. Turkcell ve Telsim, adı henüz duyulan yeni ürünlerini tanıtmak için telefon armağan etmişlerdi.

İrketlerin promosyon kampanyası, daha sonra epeyce genişledi. Her iki şirket de politikacılarla başlayan kampanyaya, yakın tanıdıkları, genel müdürleri, şirket açısından önemli bürokratları da kattılar. Bir süre sonra dağıtılan promosyon telefon sayısı, her iki şirkette binlerce oldu. Turkcell daha fazla dağıttı. Rakamların büyümesi, promosyonun durması gereken noktaya geldiğini gösterdi.

Bu kadar fazla dağıtılan promosyon telefonlar, zamanla tam bir belası haline geldiler. Çünkü bu telefonlar dağıtılırken hiçbir kayıt tutulmamıştı! Kimin kullandığı, adresi vb. hiçbir bilgi yoktu. Dolayısıyla Türk Telekom fatura kesemiyordu. Ama bu telefonlar kullanılmaya devam ettiği için, tahsil edemediği faturalar karlılığında Turkcell ve Telsim'e yüzde 30'lar civarında bir ödeme yapmak zorunda kalıyordu. Çünkü ücretlendirme, konuşma sürelerine göre hesaplanıyordu ve sözlemlere göre faturaları

tahsil etmek Türk Telekom'un i idi...

Faturalardaki rakamlar giderek büyüyünce Türk Telekom, irketlere bir yazı gönderdi:

"Adresleri ve isimleri belli olmayan cep telefonu kullanıcılarının aboneliklerini iptal edin."

Devlet büyüklerinin ücretsiz telefonlarını kapatmaya nasıl cüret ederlerdi? Telsim, Türk Telekom'a yanıt verdi:

"Adresleri ve isimleri belli olmayan cep telefonu aboneleeri arasında devlet büyükleri vardır. Ancak Türk Telekom olarak bu telefonların kapatılmaları için numaraları da bildirilerek açık talimat verilmesi gerekmektedir."

Turkcell de aynı durumdaydı. Her iki irket de bu telefonları kapatmak yerine zaman içerisinde azaltma yolunu seçti. Sıfırlamak, bir türlü mümkün olamadı.

Kapatın talimatı

1996 yılının son aylarında istihbarat birimlerinden Telsim'e bir talimat geldi. Bir cep telefonunun konu maya kapatılması isteniyordu. Telsim yönetimi, uzmanlara talimat verdi. Kapatılması istenen 542'li cep telefonu, polis istihbaratın dinledi i numaralardan biriydi. Telefonla en son Almanya'dan görüş meler yapıldı ı belirlenmi ti. Yurtdı na çıkan telefon sadece Türkiye ile görüş me yaptı nda dinlenebiliyor; sadece bulundu u yer belirlenebiliyordu.

Zaten telefonun kapatılmak istenmesinin nedeni de büyük bir olasılıkla buydu. Çünkü telefonu kullanan Alaattin Çakıcı idi. Bazıları Çakıcı'nın yerinin ba kaları tarafından da bilinmesini istemiyordu! Çakıcı'nın telefonu birkaç gün sonra görüş meye kapatıldı.

Daha önemlisi, görüş meye kapatılan cep telefonu, Telsim'in promosyon olarak da ıttıklarından biriydi. Tıpkı s-rail'den alınan silahların, seri numaraları Emniyet Genel

Müdürlü ü envanterine geçirilmeden 'çete'ye da ıtılması
gibi Çakıcı'ya verilen telefon da aynı ekilde kayıt dı ıydı.
Kırlı i lere kırlı yöntemler yakı ır...

BANKADAK MÜFETT E CASUSLUK

Ba bakanlık Bankalar Yeminli Murakıplar Kurulu'ndan müfetti E Y, denetim için Adabank Genel Müdürlü ü'ne gitti. Bankanın hesaplarıyla ilgili üpheli bir durum sözkonusuydu. Banka yöneticileri, denetim için gelen müfetti i bir odaya konuk ettiler. "Burada çalı abilirsiniz."

Sorun yoktu. Oda, telefon, istedi i hesaplar. Hepsi kısa sürede önüne geliyor, görevliler gelip sorularına hemen yanıt veriyorlardı. Bir ey dikkatini çekti. Banka yöneticileri, kendisini belirli bir konuda konu maya zorluyorlardı. Sözü döndürüp dola tırıp aynı konuya getiriyorlardı. Hem tela lı bir halleri de vardı. Bu davranı lardan üphelendi. çine kurt dü mü tü. Yalnız kalınca kalktı odayı aramaya ba ladı.

Önce masanın altına baktı. E ilince küçük bir cihaz gözüne çarptı. Yakından bakınca aradı ı eyi buldu unu anladı. Bir banka yönetimi, bir müfetti in konu malarını neden kaydetme gere i duyar? Ya konu malarından bir noktaya varıp antaj için kullanacaklardı; ya da banka elemanlarının verdi i bilgileri ö renmek istiyorlardı. Ne olursa olsun, ho bir durum de ildi. Önce Murakıplık Kurulu'ndaki amirleri

ni arayıp durumu haber verdi. Oradan aldığı talimatı yerine getirdi; buldu u cihazı alıp binadan çıkıttı.

Müfettişin buldu u cihaz, daha sonra Kurul'un resmi bir yazısıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne gönderildi. İstanbul Emniyeti'nin 27 Temmuz 1994 tarihli yanıtı, bulunan cihazın 'profesyonel nitelikte' olduğunu bildiriyordu:

"İlgili sayılı yazınız ekinde getirilen cihaz, 159 MHz'de çalışan profesyonel amaçlı dinleme cihazı olup, haberalma tekiilatları, dedektiflik kuruluşları vs. tekiilatlarda kullanılan tipte olup, gizli dinleme işlemlerinde kullanılmaktadır. Bahse konu cihaz, inceleme ve faillerinin bulunması için müdürlüğümüzce alıkonulmuş olup, yazınız ihbar kabul edilerek, faillerinin araştırılması için adli tahkikat başlatılmıştır. Bilgilerinize arz ederim."²⁵⁸

Yazı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Mali Müdürlüğü görevinden istifa eden Salih Güngör'ün imzasını taşıyordu. Yazıya dinleme cihazının biçimini ve yerleştirildiği yeri içeren bir çizim de eklenmişti.

Aradan aylar geçti. Adli soruşturmayla ilgili bir gelişme olmamıştı. Murakıplar Kurulu, olayın peşini bırakmadı. 14 Ekim 1994 tarihinde bu kez Emniyet Genel Müdürlüğü'ne yazılı başvuruda bulundu.

Telekulak yöntemi, Türkiye'de bankalar ve şirketlerde de görüldü. Asil Nadir grubu, kendisini eleştiren yazılar yayımlanan *2000'e Doğru* dergisini dinletmeye karar vermişti. Nadir grubu henüz gücünün yerinde olduğu 1989 yılında Sheraton'da yapılan yönetim toplantısında İTT PTT işbirliğiyle derginin dinlenmesi operasyonu gündeme geldi.²⁵⁹ Toplantıdakilerden birileri, kararı dergiye anlatınca dinleme operasyonu suya düştü...

TALABANI'NİN CİHAZLARI TÜRKİYE'DEN GEÇTİ

Haritacılar, 20. yüzyılda çok i dü tü. Her iki dünya sava-
ı sonrasında da haritalar tümünden yenilendi. Sınırların ar-
tık yerle ti i sanılırken, Sovyetler Birli i ve uydu ülkele-
rindeki büyük çökü , haritacıların 40 yıl kadar süren tatil-
lerine de son verdi. Haritalar bir kez daha yenilendi; yeni
atlaslar basıldı.

Ardından gelen Körfez Sava ı da haritaları de i tiren sa-
va lardan biri olarak tarihe geçti. Irak haritasını, yenilerken
büyük güçlük çektiler. Kuzey Irak'ın tanımını yapmakta
zorlandılar. O bölge ne Irak'ın sınırları içerisinde sayılıyor-
du; ne de dı ında. Ne Irak'ın hükümranlılık alanındaydı, ne
de ba ka bir devletin.

Kürtler, Kuzey Irak'ta ba ımsız bir devlet kurma pe inde
lerdi. Ama önce kendi aralarında anlaşmaları gerekiyordu.
Bunun da ön ko ulu Barzani ve Talabani'nin kendi araların-
daki çatı malara son vermesiydi. Bunu ba aramadıkları gibi
aralarındaki çatı malara bir de PKK'yı taraf yapma becerisi-
ni gösterdiler.

Tüm bu karga anın ortasında Talabani'nin dinleme cihaz

lan satın almaya öncelik verece i kimin aklına gelirdi? Aralık 1992'de kamyonlar dolusu yüksek teknoloji ürünü dinleme cihazı Kuzey Irak'a ta ındı. Hem de Türkiye üzerinden. Talabani'nin Türkiye temsilcisi Serçil Kazaz, Habur sınır kapısından geçen kamyonlardaki malzemelere uygun bir kılıf bulmu tu: "Radyo istasyonu ve televizyon malzemesi."

Cem Ersever'in ba ında bulundu u J TEM (Jandarma stihbarat Merkezi) dinleme cihazlarını farkettiler. İlgili yerlere de bilgi verildi. Yetkililer, cihazların ta ınmasına müdahale etmediler. Bu durum, Ersever'i a ırtmı tı:

" stihbarat te kilatlarının kullandı ı profesyonel nitelikli dinleme cihazları, Türkiye'ye nasıl girdi? Ne kadarı Türkiye'de kaldı? KYB, Ankara'da bu cihazları kullanıyor mu, ne-reyi ve kimleri dinliyor? Yoksa bunları Saddam'ı dinlemek için mi aldı?"²⁶⁰

Ersever'in 'dünyanın en güçlü istihbarat örgütlerinin kullandı ı istihbarat malzemeleri' tanımı, akla hemen CIA'i getiriyor.²⁶¹ Kuzey Irak'a yüzlerce ajan yerle tirdi i daha sonra ortaya çıkan CIA'nin, Talabani'ye dinleme cihazı deste i vermesi de mantıklı görünüyor. M T'in bu operasyondan bilgisinin oldu u zaten açık...

Do ru düzgün bir telefon ebekesi olmayan, Talabani ve Barzani'nin bile ileti im için küçük uydu telefonlarına ba - vurdu u Kuzey Irak'taki elektronik dinlemenin meraklıları çoktu! 1997'de, Tahran kaynaklı bir iddia, bölgedeki elektronik dinleme meraklılarının daha da arttı ını dünyaya duyurdu. Pasdaran adı verilen ran Devrim Muhafızlarının Komutanı General Rahim Safavin'in iddiası önemliydi:

"Türkiye, bölücü terör örgütü PKK'nın faaliyetlerini kontrol etme bahanesiyle, ran ve Suriye sınırı yakınlarına srail uzmanlarınca dinleme istasyonları kurdurdu. Türkiye, Kuzey Irak'a girip, Amerika ve srail'e kolaylık sa lıyor."²⁶²

Aslında M T ve MOSSAD arasındaki i birli inin en önemli adımı, Tansu Çiller'in Ba bakan olarak Kasım 1994'te çıktı ı srail gezisinde atılmı tı. Çiller'in ça ırması üzerine apar topar özel uzakla Tel Aviv'e giden M T Müste- arı Sönmez Köksal'ın katıldı ı toplantılarda, "Bölgede CIA MOSSAD ve M T'in birlikte hareket etmesi" kararı alınmı tı.²⁶³

Bu geli me Körfez Sava ı sonrasında ortaya çıkan Kuzey Irak tablosunun yeniden ekillenmesi açısından da dikkate de er bir geli meydi.

Saddam dinledi ama anlayamadı

Bölgedeki teknoloji sava ı, Körfez sava ıyla birlikte doru a çıkmı tı. Amerika, sava ın ilk günlerinden itibaren 'elektro- nik parazit' yayarak Irak'ın haberle mesini felç etmi ti. Irak'ın elindeki geli mi elektronik sistemler çalı amaz hal- deydi. ABD, Irak'ın bu konudaki gücünü biliyordu. Elekt- ronik sistemleri bozulmasaydı, Irak, Amerikan kuvvetleri- nin Kuveyt'teki bütün haberle melerine rahatlıkla kulak ka- bartabilirdi!

Saddam, sava öncesinde Kuveyt yönetiminin telefon gö- rü melerini dinlemi ti. Saddam da bunu gizlemiyordu. KGB'yi yöneten Yevgeni Primakov'un, Kuveyt'in i galinden sonra 5 Ekim 1990'da kendisini ziyareti sırasında bildikleri- ni anlattı. Kayna ını da saklamadı:

Haziran ayında, Suudi Arabistan Kralı Fahd ile Katar Emiri eyh Halife Ibn Hamad Alh thani arasında geçen bir telefon konu masını dinledik. Bu konu ma, ki ilerini niyet- lerini ku ku götürmez biçimde açı a vuruyordu: Beni ve ai- lemi temizlemeyi tasarlıyorlardı.

Sonra kanıtını çıkardı; Primakov'a teyp bandının bir kop- yasını verdi. Primakov, Moskova'ya dönünce bandın tama

mını dikkatle dinledi. Banttaki konu ma, Saddam'ın Körfez devletlerini Irak'a karşı ekonomik savaş sürdürmekle suçlandı. Arap zirvesinden hemen sonra yapılmı tı. ki devlet başkanları, Bağdat'taki zirveyi de erlendiriyorlardı:

İraklılar artık sınırlarına hakim olamıyorlar. Sınırlarını kontrol edemeyen bir kişinin sözlerini kontrol etmesi beklenemez.

Tabii, biz Körfez devletleri kıskanıyoruz!

ki başkan, Saddam Hüseyin'e sitem ediyorlardı. Telefon konuşması bu havadaydı. Konuşmanın sonunda Kral Fahd, Katar Emri'ni uyarıyordu:

Saddam'ın yanında olman gerek! Kardeşlerimle ben sınırlarını yatırtmak istiyoruz! Iraklı kardeşlerimiz içinden çıkılmaz bir duruma girmekteler!

Primakov, Fahd'ın bu sözlerini duyunca ağırdı. Saddam Hüseyin, konuşmayı yanlış yorumlamı tı! Bu sözlerin Saddam ve ailesine suikast düzenlemeyle hiçbir ilgisi yoktu!²⁶⁴ Dinlemeyi başkan Saddam, sözleri doğru anlayamamı tı!

RUSYA'YA TÜRKİYE'DEN TEKNOLOJİ İHRACI

Rusların ünlü KGB'si, bir zamanlar, Batılı ajanları hayrete dü türüyordu. Kullandıkları teknolojiyi gören CIA ajanları bile a ırıyordu. Bu tür olayların sonuncusu, Moskova'daki ABD Büyükelçili i binasının tu laları içerisindeki dinleme cihazları bulununca ya andı. Yapımı 1985 yılında durdurulan binada bulunan cihazların düzeyi için CIA teknik görevlilerinin yorumu tek cümleydi:

"Bunlar bizim sadece çizim tahtasında planladı ımız eyler."²⁶⁵

Elçilik binası, 'Sekiz katlı mikrofon'a dönmü tü. Binanın yapımında çalı an i çi görünümündeki KGB ajanları, bununla da kalmamı , binaya bir 'güç kayna ı' yerle tirmilerdi. Cihazların enerji sorunu da çözülmü ; elçilikteki her türlü konu manın önümüzdeki yüzyılda bile dinlenmesi garantiye alınmı tı. Bina mikrofonlardan nasıl arındırılacaktı? Bu çok güç ve pahalı bir i lemdi. 70 milyon dolara mal olan binanın yıkılarak yeniden yapılması üzerinde duruldu.²⁶⁶ Kırmızı tu lalı binanın gelece i konusunda 10 yıl karar verilemedi. Nihayet 1996'da teknik çalı malar ve

Kongre'deki tartışmalardan sonra ABD Dış İleri Bakanlığı, binaya, en azından kısmen diplomasiye uygun hale gelmesi için 240 milyon dolar (yaklaşık 16 trilyon TL) ödenek ayırdı. Binanın tüm malzemelerinin Amerika'dan götürülmesi ve yine Amerika'dan gidecek işçilerin inşaatı tamamlaması da kararlaştırıldı.

KGB ajanlarının ABD Büyükelçilik binasını hedef seçmeleri doğal bir olaydı. CIA ve NSA, Sovyet büyükelçilik binalarını dinlemek için büyük çabalar harcadı. Sadece SSCB değil, 'Sovyet uydusu' ülkelerin büyükelçilikleri de önemli hedefler arasında yer alıyordu.

CIA ve NSA'nın öncelikli yöntemi, büyükelçilik binalarına dinleme cihazı yerle tirmektir. Bu iş için, büyükelçiliklerde çalışan bahçıvan, temizlik işçisi, oför gibi az sayıda olan yerli işçi kullanılırdı. Gizli mikrofon yerle tirilemezse o zaman binanın çevresi araştırılırdı. Sovyet elçilikleri, genellikle yüksek duvarlarla çevrili geniş bir alanda yer alırdı. Çoğu zaman bu binalardan birine yerle ilerek, buralardan dinleme ve gözetleme yapılırdı. Elektronik ifre makinalarının yaydıkları radyasyon, buralardaki cihazlar tarafından yakalanarak mesajlar çözülmüştü. Dinleme faaliyetleri, büyükelçilik dışında oturan Sovyet diplomatlarının evlerini de kapsardı.²⁶⁷

CIA'nın, Sovyet elçiliklerine yönelik en başarılı operasyonlarından biri 1963 yılında Washington'daki büyükelçilikte gerçekleştirilmiştir. CIA, Xerox şirketine, elçilikte satılacak fotokopi makinasının içine bir kamera yerle tirmesini istemiştir. Xerox isteneni yapmıştır; 8 mm.lik bir kamerayı makinanın içine gizlemiştir. Makinanın her çalışmasında aktif hale gelen kamera ile kopyalanan önemli evrakların filmi çekilmiştir.²⁶⁸

Sovyet binalarına dinleme cihazı yerle tirme operasyonlarına Türk istihbaratçıların da adı karışmıştır. 1995 yılında

Rus Parlamentosu'ndaki odasında bir bomba patlayan Cumhuriyetçi Parti Lideri Nikolay Lisenko, M T'i suçladı:

"Parlamento binasını restore eden Türk irketler ENKA ve GAMA'nın i çileri arasına karı an Türk ajanları dinleme cihazı yerle tirdi. M T, Rusya Parlamentosu'nda dinleme cihazı bulunduruyor. Kafkaslar'da Rus azınlı ın haklarını savunan bizim partiye kar ı bombalı saldırı giri imini de onlar gerçekte tirmi olabilirler."²⁶⁹

Lisenko, suçlamasını kanıtlayacak bir veri ortaya koymadı. Rus yetkililer de ciddiye almamı olacaklar ki, sessiz kalmayı ye lediler.

7.5 milyon ki i dinlendi

Sovyetler, dinleme cihazlarında Amerika ile giri ti i yarı ta 1980'lerin sonuna kadar ba arılıydı. 'Gizli Örgütler Sava ı' biçimindeki dinleme faaliyetleri uluslararası planda tüm hızıyla devam ederken, ülke içinde de müthi bir denetim uygulanıyor; neredeyse tüm telefonlar dinleniyor; her tür haberle me aracı sıkı kontrollerden geçiriliyordu. Bu durum Sovyetler'in çökü üne kadar da sürdü.

Duvarın yıkılmasıyla birlikte tüm kurumlarda ya anan sorunlar KGB'ye de yansıdı. KGB, bunun sonucunda hızla ilerleyen teknolojiye geri kaldı. Özellikle de dünyayı yeni saran cep telefonu teknolojisini yakalayamadı.

Cep telefonlarını dinleyemeyen KGB, bu aç ı kapamak için 1995 yılında harekete geçti. En son teknoloji ürünü cihazlar Türkiye'den alındı. *Moskovski Novosti* dergisi, 6 milyon dolar ödenen cep telefonu dinleme sistemlerinin alımı için KGB ve M T arasında anla ma imzaland ını yazdı. 'Bomba', 'Ba kan' gibi programlanan kodlu sözcüklerin geçti i konu maları kaydeden ve güvenlik birimlerini uyararak elektronik sistemler, konu manın ka ıda geçirilmesini de

sa lıyordu. Bu sistemin satın alınmasının ardından Rusya'da bir yılda cep telefonlarıyla birlikte telefonları dinlenen ki i sayısı 7.5 milyona yükseldi.²⁷⁰

Kısa zamanda cep telefonlarının dinlenmesinin güvenlik amaçları dı ında da kullanıldı ı söylentileri ayyuka çıktı. Rusya Ba kanı Boris Yeltsin'in cep telefonunu dinletti i ki-iler arasında, batık banker Sergey Mavrodi'nin de bulundu u iddia edildi. Cep telefonlarını dinleten özel organizasyonun ba ındaki adam, Yeltsin'in 1996'daki seçim kampanyasına 3 milyon dolar ba ı ta bulunan i adamı Boris A. Berezovski. Yeltsin'in 'Güvenlik Danı man Yardımcısı' sıfatını ta ıyan Berezovski ile ilgili iddialar oldukça a ır: "Emrinde 20 eski KGB istihbarat ajanı çalı ıyor ve Rus oligar isinin cep telefonu konu malarını takip ediyorlar. Tabii, milli güvenlik amacıyla."²⁷¹

Yeltsin'in rakipleri de bo durmadılar; onlar da gizli dinleme yöntemlerine ba vurdular. Kremlin'de iktidarı ele geçirmek için uzun mücadele verdikten sonra Yeltsin'in i ten attı ı koruma müdürü Aleksander Kiryakov, 1996 yılında, kaydedilen konu maların bantlarını basına sızdırdı. Bantlar, Yeltsin'in seçimi rü vetle kazandı ını kanıtlıyordu. Konu -malardan biri President Oteli'nin lobisinde geçiyor. Kremlin Genel Sekreteri Anatoli Çubais, Viktor Ilyu in ve Sergey Krasavçenko adlı ki ilere güvence veriyor:

" imdi dı arı çıksak ve otelin önünde 20 ki iyi çevirsek herkesin çantasında yüz binlerce nakit dolar buluruz. ler çı rından çıkıyor. Ba savcıyı kafaya almak gerek. Seçimler bitene kadar rü vet soru turmaları durdurulmalı."²⁷²

Bant skandali önceleri büyük gürültü kopardı; basın günlerce bu skandali tartı tı. Kısa süre sonra da skandal unutuldu gitti. Rusya, sadece dinleme skandallarıyla de il, gençlerinin bilgisayar teknolojisine sa ladı ı uyumla da Ba tı ülkelerine benzedi. 1997'de bir genç, kendi yaptı ı bir ci

hazla, gizli servis yöneticilerinin kullandı ğı ifreli telsiz hattına girmeyi ba ardı. Yeltsin'in sesini de taklit eden 21 yandaki R. Brovkin, zel hatta emirler ya dırarak, her eyi altüst etti. Güvenlik kuvvetleri Brovkin'in yerini belirleyip yakalayabilmek için uzun zaman harcadılar.²⁷³

Sovyet döneminde böylesine bir olayın ya anması neredeyse imkansızdı. Rusya'nın Batıya entegrasyon sürecinde bu tip olaylar sıradanla tı.

İKİNCİ BÖLÜM
DÜNYADA G ZL KULAKLAR

WATERGATE SKANDALI

Dünyanın en büyük telefon dinleme skandali olarak nitelendirilen 'Watergate skandali', 1972'deki ABD Başkanlık seçimi kampanyası sırasında yaşandı. Skandal, Demokrat Parti Ulusal Komitesi'nin 'Watergate' adlı yapıdaki genel merkezine beş kişinin gizlice girerken yakalanmasıyla patladı.

17 Haziran 1972'deki bu olaydan birkaç gün sonra Beyaz Saray eski danışmanlarından E. Howard Hunt ile 'Başkanlık Yeniden Seçilmesi Komitesi' genel danışmanı G.Gordon Liddy hırsızlık ve telefon dinleme suçlarından tutuklandılar. Cumhuriyetçi Başkan Richard Nixon, olayı örtbas etmek istedi.

Ancak iki gazetecinin skandalın üzerine gitmesi, olayla ilgisi ortaya çıkan Başkan Richard Nixon'ı geri adım atmak zorunda bıraktı. Nixon, 17 Nisan 1973'te, aradan 10 ay geçtikten sonra skandalla ilgili soru turuna açtırdı. Başkanın bu tavır, protestoların yükselmesini önleyemedi. Nixon, 8 Aralık 1973'te ses kayıtlarını içeren yedi teyp bandını mahkemeye vermek zorunda kaldı. Kalan iki bandı da tüm ülkeyi sarsan kampanyaların baskısı altında, 24 Temmuz 1974'te

mahkemeye teslim elti. Temsilciler Meclisi Adalet Komisyonu Ba kan aleyhinde üç suçlama kararı aldı. 8 A ustos'ta istifasını veren Nixon, yeni Ba kan Gerald Ford'un ba ı laması üzerine ceza almaktan kurtuldu.

Nixon'in ba kanlık koltu undan ayrılmasına neden olan skandalin bantları aradan 24 yıl geçtikten sonra 1996'da kamuoyuna açıklandı. 3 bin 700 metre uzunlu undaki ses bantları Nixon'in, politikacıların yanısıra ünlü gazetecilerin telefonlarını da yasadı ı yollardan dinletti ini kanıtliyordu.¹

'Watergate skandalı', ABD'nin kar ıla tı ı ne ilk dinleme olayıydı, ne de sonuncusu oldu. Dı i leri Bakanı olan Henry Kissinger de, Nixon'in Güvenlik leri Ba danı manı iken Savunma Bakanı Melvin Laird'in telefonlarını dinletti. Kissinger, Laird'in, diplomatik sırları Savunma Bakanlı ina iletip iletmedi ini merak etmi ti. 1971 yılında da Kissinger'in yardımcısı Wayne Smith'in odasındaki ampulün içine gizlenmi bir verici bulundu.²

Amerika'da dinlemenin boyutları yatak odalarına kadar uzanıyordu. 1970'lerde ünlü sinema sanatçısı Jane Fon da'nın yatak odasının da dinlendi i ortaya çıkmı tı. Fon da'nın yata ının altına gizlenen 'böcek' bulununca FBI, hemen savunmaya geçti:

Ünlü sanatçı nerede bir protesto eylemi olsa ona katıldı-
ı için kimlerle ili kide oldu unu, neler konu tu unu ö -
renmeye çalı mamız do al.

Yunanistan 'da Liani ve falcısı

Yunanistan, telefon dinleme skandallarının sık ya andı ı bir ülke. 1989 yılında patlayan skandalda, Cumhurba kanı Konstantin Karamanlis'in telefonunun dinlendi i ortaya çıkmı tı. Karamanlis, kaydedilen konu masında, Devlet Ba kanlı ı Genel Sekreteri'ne, "Cumhurba kanlı ina yeni

den seçildikten sonra hiçbir partiye taahhüdüm olamaz" diyordu. Ba bakan Andreas Papandreu, bandı dinledikten sonra Karamanlis'in kar ısına aday çıkarmaya karar verdi. Karamanlis, siyaset sahnesinden silindi.

Bu skandal, kamuoyu gündemini kapladıktan sonra Yunanistan stihbarat Örgütü K P'in 25 ünlü gazetecinin telefonlarını dinledi i de aç ı a çıktı. Muhalefet lideri Mitçotakis'in üç sevgilisiyle yaptığı ı konu maların bulundu u 49 kaset de ortal ı a saçıldı.

Skandal büyüyünce Papandreu da kar ı belgelerin sızmasını sa ladı. Karamanlis, 1975 1980 yılları arasında kendisine ba lı iki dinleme merkezi kurdurmu ve sadece siyasi-leri de il sevgililerini bile dinletmi ti. Karamanlis'in dinletti i binlerce telefon arasında o dönemde Yunanistan'a yeni dönen Papandreu'nun numaraları da vardı.³

Papandreu Ba bakan olduktan sonra K P'in Ba kanı, yine devreye girdi; küçük bir uyarıda bulundu: "Pembe Villa'nın tüm telefon sistemini yeniletin. Amerikan teknolojisiyle çalışan yeni telefonlar konulsun." Papandreu, bu öneriyeye yana -madı. "O telefonları da CIA dinler."⁴ Papandreu, bırakın muhalifleri, gazetecileri, çocuklarının telefonları bile dinletti.

Mitçotakis'in Ba bakanlık koltu una oturması da durumu de i tirmed i. 1990 yılında yeniden patlayan skandalda Mitçotakis'in, muhalefetteki Andreas Papandreu'yu ve birçok politikacının telefonlarını dinletti i ortaya çıktı. Tartı -malar büyüyünce stihbarat Örgütü K P'in Ba kanı, açıktan tehdit etti: "Elimde bir sürü kaset var. E er bana dokunurlarsa Omonya meydanında hepsini i porta tezgahlarına çıkarıp sataca ım."⁵ Tehdit etkili olmu tu; birden bire tartı -maların üzerine kalın bir tül örtüldü.

1996 sonunda skandal patladı nda Papandreu ölmü tü. Papandreu'nun bakanlarıyla özel görü meler yaptığı ı 'turuncu telefon' dahil Pembe Villa'nın tüm telefonlarının dinlen

di i ortaya çıktı. *Nitro* adlı haftalık bir dergi, eski Ba bakanın e i Dimitra Liani'nin, Papandreu'nun bitkisel ilaçlar kullanan doktoru Vasilis Gekas ile telefon görüşmelerinin bant kayıtlarını yayınladı. Doktor, Papandreu'nun durumunu merak ediyordu:

Doktor: Ba kan nasıl?

Liani: Ona akam üzeri sülfirik asit 30 CH ilacını verdik. (Aır so ukalgınlı ina verilen bir ilaç)

Doktor: Niye bunu verdiniz?

Liani: Çünkü rahatsızdı. Sülfirik asidi aldı ama yararlı olmadı.

Doktor: Niye 30 miligramlı ı verdiniz?

Liani: Çünkü bir i kinlik hissediyordu.

Doktor, Liani'nin davranışını onaylıyordu. "Ona iyi gelecektir." Konu ma daha sonra Pembe Villa'da çıkan yemekleri çeki tirmeye dönü üyordu:

Doktor: Bakın madem ki yemek yedi...

Liani: Hayır yemedi. Benimle dalga geçti.

Doktor: Zaten adamca ız niye yesin, o yemekler de yenirmi?

Liani: Hayır bugün yeme i fena de ildi. Bonfile, tavuk türü eyler.

Doktor: Evet biliyorum bu yemekleri.

Liani: Ama adamın hiç i tahı yok. Bütün yemekleri i - renç görüyor.

Telekulaklar, bu konu mayı ilginç bulup kaydetmi ; bu , nunla da kalmayıp yıllar sonra basına sızdırmı tı.

Basına yansıyan ikinci konu ma da Liani'nin hiçbir gezi de yanından ayırmadı ı astrologu Manos Tomadakis ile konu masını içeriyordu. Liani, falcısından moral bulmaya çalı ıyordu. "Hayır canım, a lamıyorum. Ama böyle giderse çok a layaca ım." Astrolog, Papandreu'nun iyi göründü ünü söyleyip, Liani'yi sevindiriyordu:

Astrolog: Onu Mega ve Antenna'da (televizyon kanalları) gördüm. Çok dinçti, iyiydi. Mega daha güzel gösterdi. Bir yıldız gibi parlıyordu...

Liani: Gerçekten mi? Duyuyor musun Andreas, Manos ne diyor? Mega seni çok güzel göstermiş. Andreas'ın iyi görünmesine çok seviniyorum. Ama ben iyi de ilim. Sinüzitim tuttu. Çıldırılmak üzereyim.

Astrolog: Bugün Rock and Roll'a gidip kahve içtim. Sonra eve gidip uyudum. Seni rüyamda gördüm. Saçların da ilmi, sa a sola ko uyordun... Seni rüyamda telefonla aramaya çalışıyordum. Uyandım ve imdi arıyorum.

Liani, ertesi günkü parti toplantısında Papandreu'nun iyi görünemeyeceğini endişesini dile getiriyor; astrolog ise soruyordu: "Yarın hepimiz tetikte olacağız. Peki, papaz bir şeyler yapıyor mu?" Liani, "Herhalde o da kafasına göre bir şeyler yapıyordur" yanıtını veriyordu.⁶

Konu malar yayınlanınca en çok ilgi çeken bölümü de papazla ilgili satırlar oldu. Liani, kendini savundu:

"Andreas'a nazar de mesin diye dualar okutmamız kötü bir şey mi? İmdi beni ele tiriyorlar, utanmıyorlar mı?"

Liani, Atina Savcılığına da ifade verdi; "Pembe Villa'nın her tarafı dinleme cihazlarıyla dolu." Savcılık soruşturması sonuçsuz kaldı ve telefonları dinleyenler bu olayda da gizli kaldı.⁷

Mitterand sevgilisini dinletti

Fransızlar, eski Cumhurbaşkanı François Mitterand'ın marifetlerine inanamadılar. 'Elysee'deki Tonton', Hollandalı kadın Carole Bouquet'yi bastan çıkarabilmek için telefonlarını dinletmişti! Gayrimirru kızısı Mazarine'in annesi olan Anne Pingeot'yu ise tam bir cendereye almış, kadının telefonuyla yetinmeyip, oturduğu binanın alt katındaki mobil

yacının telefonunu da dinlenen numaraların arasına aldır-
mı tı! Merak edip tutanaklarını okudu u telefonlardan biri
de kızı Mazarine ile ilgili kitap yazar Jean Edern Hallier'in
konu malarıydı!

Fransızların o tarihe dek duydukları dinleme olaylarının
sayısı sınırlıydı. En büyük skandallardan biri, Pompidou
döneminde, Giscard D'Estaing'in arabasına özel konu ma-
larını kaydetmek için minik bir verici yerle tirilmesiydi.

İkinci olay da Giscard D'Estaing'in, *Canard Enchaîné* gazete-
sini dinletmesiydi. Bu olay, gazetede çalı anlardan birinin
gece gazeteye gelmesi üzerine ortaya çıkmı tı. Telefonlarla
u ra ıp bir eyler yerle tirmeye çalı an adamlara sormu tu.
"Siz kimsiniz?" Yanıtları durumu açıklamaya yetmemi ti.
"Biz muslukçuyuz." Bir yolsuzluk soru turmasını yürüten
sorgu yargıcı Halphen'i, rü vet teklif ederek tuza a dü ür-
meye çalı an Cumhuriyetçi Birlik Parlisi'nden Didier Shul-
ler de telefon konu masının yarattı ı skandaldan sonra Ba-
hama adalarına kaçmı tı.

'Fransa tarihinin en yüzkızartıcı skandali unvanı verilen
Mitterand'ın skandali ise bunların tümünü gölgede bıraktı.
Mitterand'ın telefon dinletmesinin ilk ipuçları, 1993 yılında
Liberation gazetesinin haberiyle ortaya çıktı. 'Elysee'nin ko-
ca kulakları' haberi, *Le Monde* yazarı Edwy Plenefin 1985'te
dinlendi ini duyurdu. Yazarın telefon sohbetlerine ili kin
16 ayrı fi de yayımlandı. 114 ki iyle ilgili 'dinlenme tale-
binin belgesi de haberde yer aldı.

Dinlendiklerini ö renenler 'özel hayata tecavüz edildi i
gerekçesiyle 'X' ki isine kar ı dava açtılar. Davacılar, arasın-
da kimler yoktu ki? Gazeteciler, politikacılar, bürokratlar,
artistler, avukatlar. Renkli toplulu un giri imlerinin ilk so-
mut sonucu, dönemin Ba bakanı Pierre Beregovay'm bir
ara tırma komisyonu kurdurması oldu.

25 Ocak 1994'de çalı maya ba layan Paul Bouchet ba

kanlı indaki komisyon, Elysee Sarayı'nda 1982'den bu yana 20 hatlık kontenjandan faydalanan bir dinleme merkezinin varlığını saptadı. Saraydaki dinleme merkezinde Mitterrand'ın kurduğu 'Terörle Mücadele Hücresi' adlı özel güvenlik birimi görev yapıyordu. Mitterrand'ın telefon dinlettiği artık kesinlik kazanmıştı. 8 Aralık 1994'de yargıç Jean Paul Valat, cumhurbaşkanlarının telefon dinleme operasyonlarını yürüten, görevliler hakkında soruşturma açtı. Soruşturma açıldıktan dört gün sonra telefon dinleyenlerden biri olan Guezou intihar etti. Fransa otomotiv endüstrisinin dev ismi Renault'un Yönetim Kurulu Başkanı Louis Schweitzer de o dönemde Bakanın Özel Kalem Müdürü olduğu gerekçesiyle yargıç önüne çıkarıldı. Schweitzer, telefon dinleme izni verdiğini itiraf etmek zorunda kaldı. "Cumhurbaşkanı'nı korumakla görevli bu birimin telefonları ne amaçla dinleyeceği bana hiçbir zaman söylenmedi." Savunması da buydu.

Skandalın gerçek boyutları ise 1997'nin ilk aylarında günyüzüne çıktı. Mitterrand'ın sorgu yargıcısı, Mitterrand'ın 1982-87 döneminde düzenlenen 'Terörle Mücadele Hücresi'nin dosyalarına ulaştığı. Dosyalar, 'devlet sırrı' gerekçesiyle yargıçlara verilmedi. Dosyalardaki bilgiler, kamuoyuna sızdı. 1348 kişilik dinlenenler listesi ünlülerle doluydu:

Charles Pasqua (önceki eski Bakanı, muhalefetten) Laurent Fabius ve karısı (Sosyalist Parti'den, eski Bakan), Jean Francois Kahn, Franz Olivier Giesbert (gazeteciler), Pierre Miquel (tarihçi), Jacques Pilhan (Mitterrand'ın danışmanı), Jacques Seguela (reklamcı), Jacques Verger (avukat), Carole Bouquet (komedyen).

Elysee'deki 1025 bilgi fişleri, bir zamanlar Mitterrand'ın ne işine yaradığını bilinmiyor; ama listeler, Fransızlara, eski Cumhurbaşkanı kanlarının kişileriyle ilgili önemli veriler sağladı. Fişlerde neler yoktu ki! Artık hayatta olmayan Louis Aragon

adına bile fi açılmı tı. Bir kadın adına açılan fi e not dü ül- mü tü: "Bir polis memurunun metresi." Mitterand ile aynı partiden olan Laurent Fabius'ın kartına da 'açıklayıcı' bir bilgi eklenmi ti: "Karısı Yunan Türk Yahudisi, Meksika'da do du, Fransız oldu."

Bu bilgilerden etkilenen Fransızlar, "Elysee'deki telefon dinleme skandali üzerine Watergate çocuk oyunca ı gibi kaldı" yorumunu yaptılar. Ölmeden önce 'Elysee'deki ton- ton' olarak anılan Mitterand'a, skandal sonrasında 'narsist, paranoyak' tanımlamaları uygun görüldü. Onu 'büyük devlet adamı olarak görenlerin sayısı çok azaldı. Öldü ü için yargılanamayaca ına hayıflananlar bile çıktı...⁸

ngiltere'de hanedanın telefonları

Amatör telsizci, cihazını karı tırırken, bir kadınla bir erke- in konu ması dikkatini çekti. Erkek, ngiltere Kraliyet ailesinin sorunlarını anlatıyor; kadın da onu dinliyordu. Ki- bar bir dil kullanan erke in sesini tanıdı; Kraliçe Eliza- bethan kocası Prens Philip'di. Telsizci, 17 dakika süren konu mayı kaydetti ve satmak için bir bulvar gazetesine ko - tu. 21 Aralık 1995'le ngiltere'nin do usundaki Sandring ham Sarayına yakın bir bölgeden yapılan konu mayı kısa süre sonra tüm ngiltere ö rendi.⁹

Sevgilisi ile telefon konu ması gazetelere konu olan, Kra- liyet ailesinin ikinci mensubu Prens Charles'dı. Prens Char- les da Prens Philip gibi sevgilisi Camilla ile konu urken mo- bil telefon kullanmı tı. ngiliz halkı, prenslerinin a k haya- tındaki tercihlerini bu konu mayla ö renme fırsatı buldu...

Lady Diana da konu ması kaydedilen saray mensupların- dan biriydi. 1989'da bulvar gazetesi *The Sun*, Diana ile sev- gilisi James Gilby'nin gizlice kaydedilen telefon konu mala- rını tam metin yayınladı. Prenses, çok mutsuz oldu unu,

aldatıldı nı söylüyordu. Gilby de a kını anlatıyordu. 1992'de yayınlanan *Diana'nın Gerçek Öyküsü* adlı kitap, telefon konu masının kaydedilmesi ve basına sızdırılmasından Diana'nın haberinin oldu unu ortaya koydu.

ngiltere'yi sarsan en büyük telefon skandallarından biri 1996 yılında ç Güvenlik Örgütü MI 5'in eski üyesi David Shayler'in açıklamalarından sonra ya anmı tı. Shayler'in açıklamalarından, MI 5'in, nükleer silahsızlanma militanı sendikaların liderlerini 1970'lerde dinletti i ortaya çıkmı tı. Falkland kahramanı üste men Robert Lawrance, BBC'de gösterilen bir sava filminde rol aldıktan sonra dinlenmi ti. Shayler, örgütün telefon dinledi ini ve masum insanları izledi ini açıklayınca, kız arkada ı sorgulanmak üzere bir süre bir yerlerde 'misafir' edildi.¹⁰

sviçre'de stifa ettiren tutanak

sviçre'de Aralık ba nda, Federal Parlamento'nun muhafazakar ço unlu u Federal Konsey'in Ba kan Yardımcıh 'na Elisabeth Kopp'u seçti. Bern'de Schvveizerhof Oteli'nde verilen kutlama yeme inde konu an Kopp, sol örgütlerin yıkıcı faaliyetlerine kar ı yasall ın savunulması u runda verdi i mücadeleyi heyecanlı bir dille anlattı.

Kopp'un bu göreve getirilmesi, Amerika'yı rahatsız etmi ti. NSA'nın sviçre'de resmi, askeri, bankacılıkla ilgili ya da özel konu maları izlemek üzere kurdu u dört ayrı üsse, Kopp'u dikkatle dinleme talimatı verildi. Zaten NSA, belli ba lı Helvet sorumlularının Federal Saray'daki bürolarında yaptıkları mesleki ve özel konu maları da izliyordu.

Kopp'un konu malarında, aradıklarını bulmaları uzun zaman almadı. 1988 yılının so uk bir kı sabahı, Konfederasyon Ba kanı, çalı ma masasının üzerinde Kopp'un 27 Ekim tarihli telefon görü mesinin kopyasını buldu. Kopp,

9 Aralık Cuma günü hükümetin gizli toplantısına ça rıldı. Önce inkar eden Kopp, sonra itiraf etti. Konu manın gizli tutulması kar ılı nda istifa etmeyi kabul etmekten ba ka çaresi kalmamı tı. Ertesi gün Zürih gölü kıyısındaki Zumi kon'a gitmek üzere Bern'den ayrıldı. Birkaç gün sonra da istifası açıklandı. stifa ettiren konu ma da gizli kaldı...

sviçre'deki ikinci bir skandal da Temmuz 1989'da, uluslararası uyu turucu kaçakçılı ı soru turması sırasında yandı. Bölüm efi olan Basel Savcısı Schild, uyu turucu ebekelerinin her zaman kendilerinden önde oldu unu farketti. Bir süre sonra olayın nedeni anlandı. Kaçakçılar, kendilerinin dinlenen telefonlarının bir kopyasını elde ediyorlardı. Savcının, kendileri hakkında neleri ö rendi inden böylece haberdar oluyorlardı. Savcı, tutanakların nereden sızdı ını bulamadı.

Ba ka bir gün sınırdan gizlice adam geçiren bir Basklının evini ararken, Basel Telekom'unun telefon dinleme ba lantısının yapıldı ı bölümün gizli telefon numarasını buldular. Kaçakçılar, do rudan dinleme merkeziyle ba lantı kuruyordu!¹¹

Çöldeki kabloları dinleyici

srail'in 1967 yılındaki 6 günlük sava sırasında en büyük avantajlarından biri, Arapların telefon hatlarını çöl kumlarının bir iki metre altından geçirmeleriydi. srail devriyeleeri, kolayca insan ya amayan çöllere giriyor ve telefon kablolarına elektronik kayıt cihazları ili tiriyorlardı. srail, bu yöntemle çok önemli bilgilere ula abiliyordu.

srail istihbaratının büyük ismi Yuval Ne'eman, elektronik gözlem istasyonları ve gezici elektronik gözetleme sistemleri de kurmu tu. srail, sraili psikologların e itti i güvercinlere de ba vuruyordu. Elektronik sinyaller veren alet

ler ta ryan güvercinler, sraili bir teknisyen tarafından monitör üzerinde izleniyor ve böylece Arap askeri üslerinin yerleri saptanıyordu. Bu sistemlere ek olarak israil, sava tan sonra ABD ile kar ılıklı istihbarat alı veri ini geli tirdi. ABD, uydular aracılı ıyla elde etti i Süvey bölgesine ait bilgileri, srail'e vererek büyük yardımlarda bulunuyor. srail'in havadan yapılan haberle meleri izlemeye yarayan 'monitöring alanı', tüm Arap ülkelerini ve Türkiye'yi kaplıyor.¹²

srail'de elektronik dinleme tekniklerini sadece MOSSAD de il, gazeteciler de kullanıyor. Bu gerçe i, ABD'nin ran'a düzenledi i ba arısız 'rehine kurtarma operasyonu'nun, srail radyosunda çalı an muhabir Michael Gurdus tarafından dinlenmesi ortaya çıkardı. Amerikan askerlerinin telsiz görü melerinin frekansını belirleyerek dinleyen Gurdus, C 130 Hercules nakliye uça mın operasyon sırasında bir helikopter ile çarpı ması sırasında geçen heyecanlı haberle meyi banda aldı. Gurdus, ba arısız operasyonda kullanılan erken uyarı sistemiyle donatılmı bir uça ın da Türkiye'den kalktı nı saptadı. 35 ya ındaki gazeteci, daha önce de Alman timlerinin Mogadi u baskını sırasındaki telsiz görü melerini de dinlemi ti.¹³

Araplar ise srail'in istihbarat alanındaki teknolojik atılımına hiçbir zaman eri emediler. srail'in bu gücünün farkına varan Arap liderlerinden biri kendisi de eski bir istihbaratçı olan Mısır Devlet Ba kanı Enver Sedat'tı. Mısır'da iki istihbarat örgütü vardı: Ba kanın Gizli Servisi (Movkhabarat el Amma) ve Mısır Askeri stihbarat Örgütü (Movkhabarat el Kharbeya). Sedat, bu örgütleri yeniden organize etmesi için yakın dostu General Hüsnü Mübarek'i görevlendirmi ti. Mübarek, elektronik araç ve gereçlere önem veren bir çalı ma içindeyken, Sedat'a kar ı hazırlanan suikasti önceden ö renememi ti.

Son dönemde MOSSAD, izleyenleri a irtacak kadar beceriksiz eylemler sergiliyor. O ilk dönemdeki mucizevi örgüt gitmi ; onun yerini da mık, yetenekleri azalmı bir örgüt almı tı. MOSSAD'ın geldi i noktayı, bu konudaki ara - tırmalarıyla tanınan srailli yazarlar Raviv ve Melman'ın yorumu iyi açıklıyor. " srail'de her casus bir prenstir. Gerçekten de MOSSAD ajanlarının srail'in kurulu unda rolü vardır." İlk tespiti bu. MOSSAD'ın tarihini dört döneme ayırıyor. İlk dönemdeki insana dayalı istihbaratın yerini, 1977'den itibaren CIA ile ili kilerin artması sonucu teknolojiye dayalı yöntemlerin aldı nı vurguluyor. 1980 sonlarında bir MOSSAD ajanı, "CIA hastalığı na yakalandık. Halk artık MOSSAD'ı sevmiyor." tespitini yapıyor. Teknolojinin yo unla masının Mossad'da 'çürüme süreci'ni ba lattı nı savunuyor.¹⁴

Mossad'ın çökü ünde, siyasi nedenler, srail'in, Filistin sorununda ula tı ı noktadaki açmazların da önemli katkısı oldu u kesin. Ancak MOSSAD'ın geldi i nokta, teknolojinin her sorunu çözen sihirli bir de nek olmadı nı kanıtıyor...

Çavu esku'nun di indeki verici

Romanya'da Çavu esku rejiminin son günleriydi. Syancılar, Nikolay Çavu esku ve e ini yakalayıp, bir askeri kı laya götürmü lerdı. Burada gizleyebileceklerini umuyorlardı. Bekledikleri gibi olmadı. Securitate ajanları, dakikalarla ölçülebilecek kadar kısa bir süre içerisinde Çavu esku'nun kaçırıldı ı yeri tespit etti. Securitate ajanlarıyla isyancı askerler arasında çatı ma ba ladı. Ajanlar, kı laya a ır silahlarla ate açtı. Çavu esku'nun yerini de i tiren askerler, gittikleri bölümde ate in kesildi ini farkettiler. Kı layı saran ajanlar, Çavu esku'nun bulundu u bölüme ate açmıyorlar

ch. Çavu esku, kı lanın hangi tarafına götürülürse ajanlar o tarafa ate etmiyorlardı.

Çatı ma daha da iddetlenince Çavu esku ve e inin elle-
rinden alınmasından korkan isyancı askerler, ikisini de
kur una dizdiler. Daha sonra Çavu esku'nun cesedi üzerin-
de yapılan incelemede, di leri arasına yerle tirilmi bir 'sin-
yal verici cihaz' bulundu. Securitate ajanları, Çavu es-
ku'nun yerini, bu cihazın frekanslarına ayarlanmı alıcıla
rıyla saptıyorlardı.¹⁵

AMERİKA NASIL DINLIYOR?

Amerika'da dinleme faaliyetlerini yürüten üç ayrı kurulu bulunuyor; NSA (Ulusal Güvenlik Ajansı), FBI (Federal Araştırma Bürosu) ve CIA. ABD'nin 'en büyük kulağı' olan NSA, Başkan Harry S. Truman'ın 24 Ekim 1952'de imzaladığı 'çok gizli' genelgeyle kuruldu. Kurulu tanıyan, ne ABD Kongresinin haberi oldu, ne de kamuoyunun.

Truman bu yeni kuruluyla, dünya çapında iletişim istihbaratı görevi verdi. Önceleri diplomatların ve askerlerin şifreli telsiz görüşmelerini dinleyen NSA, daha sonraları uluslararası sivil telefon görüşmelerini de hedefleri arasına aldı. 1960'lı ve 70'li yıllarda ortaya çıkan yönlü telsiz haberleşme ve uydu teknolojisi NSA'nın işini daha da kolaylaştırdı.¹⁶ Artık havaya çıkan hiçbir radyo sinyali, hiçbir telefon görüşmesi NSA'nın dünya yüzeyine dahil olmasını binlerce uzmanının eline düşmekten kurtulamıyordu.

NSA, 1952'de kurulduktan hemen sonra, gizli bir iç yönetmelik çıkararak CIA ile iş bölümü yaptı. CIA de bir yıl sonra, kendi sınırlarını belirlemek amacıyla FBI ile pazarlıklarını sürdürdü. CIA'nin ülke içindeki faaliyet alanı çizildi. CIA,

belirlenen alanda, FBI ile çatı mamak kaydıyla elektronik dinleme yöntemlerini rahatça kullanmaya ba ladı.

Truman'ın, ba ka bir genelge ile FBI'a iç güvenlik için gereken her konuda, 'izin almaksızın konu maları kaydetme yetkisi' vermesi i leri tamamen çı ırından çıkardı. FBI, büyük.bir serbestlik içinde davranarak, yüzlerce kayıt cihazını ev ve i yeri telefonlarına yerle tirmeye, uzaktan dinleme cihazları kullanmaya ba ladı. Mc Carthy döneminde aydınlar, insan hakları savunucuları ve sanatçılar üzerinde yo unlanan telefon dinlemeleri, Vietnam sava ıyla birlikte sava kar ıtlarına yöneldi. NSA, CIA ve FBI, ülke içinde istedi i gibi 'mikrofon' ko turuyordu.

Bu durum 1972 yılında ABD Yüksek Mahkemesinin bir kararıyla de i ti. Mahkeme, 'dı güçle ili kisi olmayan Amerikalıların telefon görü melerinin mahkemeden izinsiz kaydedilemeyece i' kuralını getirdi. Ancak bu karar da elektronik dinlemelerin önünü alamadı. 1973 yılında kontrol kollama listesinde 600 kadar Amerikalı ve 6 bin yabancı'nın isminin geçti i saptandı. FBI elemanları tanınmamak için kıyafet de i tirip elektronik cihazlarla takipten vazgeçmediler. FBI'ın, 1968'de öldürülen senatör Robert E Kennedy ile mafya babası S©m Jeankana arasındaki ilginç telefon görü mesini bile kaydetmi ti...'¹⁷

En büyük kula ın sırrı

NSA'nın, talya, Fransa gibi dost ülkelerin telefonlarını da dinledi i ilk kez 1960 yılında iki kripto memurunun Sov yetler'e geçmesiyle duyuldu. NSA'nın üzerindeki sır perdesi Ekim 1975'le NSA Ba kanı Korgeneral Lew Allen'in, Kongre'de komisyona verdi i ifadeyle aralandı. Ailen, 1967 1973 yıllarında uygulanan 'Minare Operasyonu'nda, aralarında insan hakları savunucuları, gazeteciler, aktörler ve milletve

killerinin de bulundu u binlerce Amerikan vatanda ının ve yabancı uyruklu ki ilerinin telefonlarını dinlediklerini, mektupları açıp foto rafladıklarını kabul etti.

NSA'nın i Levinin tam olarak anlaşılmasını, Amerikalı yazar James Bamford'ın, 1982'de yayınlanan *Bulmaca Sarayı* (Puzzle Palace) adlı kitabı sağladı. Bamford, NSA'nın, diplomatların, askerlerin ifreli telsiz görüşmelerini, uluslararası sivil telefon görüşmelerini dinlediğini ö renmişti. Her yıl elektronik casusluk yoluyla elde edilen 50-100 milyon doküman NSA'ya geliyor; yaklaşık 40 ton gizli belge, her gün özel bir tesiste yakılıyordu. NSA'nın çevirmenleri ve analizcileri belirli liderlere ve kurumlara odaklanan bölümlerde çalışarak, bu bilgi yığınının içinden i e yarayacak verileri ayıklıyorlardı.¹⁸

ABD istihbarat toplulu u bütçesinden en büyük payı alan NSA'da 1976'da 120 bin kişi çalış ıyordu. NSA'nın bilgisayarları, ifreleri çözüyor, casus uyduları kontrol ediyor, cumhurbaşkanları, bakanlar, genelkurmay başkanları da dahil dünyanın her yanındaki her türlü elektronik haberleşmeyi gizlice kaydedip i liyordu.¹⁹ NSA'nın kaydetti i telgraf ve telefon görüşmelerinin sayısı milyonları a ıyordu. Dosyaları tutulan Amerikalı sayısı da yüzbini geçiyordu.²⁰

Sihanuk'un kopyalanan sesi

CIA, 1965 sonrasında James Bond tipi harikalar yaratan istihbarat ajanları dönemini kapattı. İnsan gücü ve becerisi yerine teknoloji harikası cihazların kullanılmasına a ırık verildi. Başkan Nixon'ın, 1973'te imzaladığı, istihbarat servislerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin karar, teknolojik dönümün resmen kabul edilmesi anlamına geliyordu.

Teknoloji kullanımıyla birlikte CIA ve NSA'nın kadrolarında bilim adamlarının sayıları giderek arttı. CIA Başkanları

Richard Helms'in planlamasına katıldı ı, Do u Berlin'in Moskova ve Polonya ile telefon görü melerini dinlemeye yarayan ve 1955 56'da açılan Berlin Tüneli, teknolojinin hakim oldu u bir dünyaya altlan ilk adımlardan biriydi.

Kamboçya, CIA'nin yeni teknolojik icatlarını kullandı ı 'laboratuvar'lardan birisiydi. Usta bir ses mühendisi, Prens Sihanuk'un halkın gözünden dü ürülmesi için yeni bir yöntem buldu. Elektronik cihazlarla, Sihanuk'un sesinin kopyasını çıkardı. Sihanuk'un kopya sesiyle hazırlanan söy-levler, gizli bir radyo aracılı ıyla yayınlanarak, Kamboç ba-ımsızlık hareketiyle köylülerin ba ı koparılmaya çalı ıldı. Sihanuk'un elektronik sesi, bir radyo konu masında köylü- lere tavsiyede bulunuyordu:

"Kahraman köylü kızlarımız, bize yardıma gelen Viet- namlılarla yata a girerek davamıza katkıda bulunmaladı- lar..."

Teknik açıdan harika olan yöntem, köylülerin Sihanuk'a olan sevgisini azaltmakta ba arılı olamadı.²¹ imdi aynı tek- nik, Türkiye'de Abdullah Öcalan'ın sesiyle uygulanıyor.

CIA'nin yerli örgütlerde paralı adamları

12 yıl süreyle CIA hesabına üç ayrı ülkede çalı an Philip Agee, ayrıldıktan sonra 1975 yılında anılarını yazdı. Agee'e göre, talyan istihbaratı, telefonları dinleyerek ve yazı maları denetleyerek Roma'daki CIA merkezine yardımcı oluyordu. Zaten Batı Avrupa'dan gelen belli ba lı dı bilgi, yerli istihba- rat örgütlerinden elde ediliyordu. Ama yerli istihbarat örgüt- leri verimli haberalma çalı malarına giri ebilecek düzeyde olmayan geli memi ülkelerde farklı yöntemler devreye giri- yordu. CIA, bilgi elde edebilmek için daha aklifle iyordu. Gerekti inde CIA, yerli istihbarat örgütlerine sızıyor; o ül- kedeki yetkili ki ileri elde etmek için çaba gösteriyordu. Yer

li istihbarat örgütü içinden yine parayla bilgi sızdırılıyor; resmi ekilde bilgi de i toku u da aksatılmıyordu. Bir yandan ortak telefon dinleme çalı ması yürütülüyor; bir yandan da bu merkezde çalı an bir iki memur parayla tutularak, CIA yararına dinleme yapması sa lanıyordu.'

CIA, 'dost' yerli istihbarat örgütlerinden gelen bilgilere güvenmemesi gerekti i konusundaki en büyük dersi, ran slam devrimi ve Humeyni konusundaki büyük yanılgısı sonucunda aldı. CIA, ran gizli örgülü SAVAK'tan aldı ı bilgilere inanarak, Humeyni'yi bir harekete önderlik edemeyecek ya lı bir din adamı olarak de erlendirmi ti..²² iran'daki yanılgının bedeli büyük olmu tu...

Büyükelçiliklerde dinleme merkezleri

Amerika dı ndaki ülkelerdeki askeri, politik, ekonomik ve polis haberle melerini dinlemenin bir yolu da, büyükelçilikler ve konsolosluklarda kurulan dinleme merkezleri. Bu merkezlerin bulundu u 45 büyükelçilik ve konsolosluk arasında Ankara Büyükelçili i ve Adana Ba konsolosluğunun bulundu u öne sürülüyor.

Büyükelçiliklerdeki dinleme operasyonlarını CIA ve NSA'nın elit üyeleri sayılan 'Özel Toplama Elemanları' (SCE) gerçekleştiriyor. SCE, birçok ülkenin ba kentinde en yeni elektronik cihazları kullanarak sürdürdü ü dinleme operasyonlarında önemli politikacıların telefon konu malarını dinliyor. ABD elçiliklerindeki CIA ajanlarını da destekleyen SCE, Avrupa, Ortado u ve Asya'da yapılan yüksek düzeyli toplantılarda geçen konu maları tek sözcü ünü bile kaçırmadan kaydediyor.²³

Moskova Büyükelçili i'ndeki merkez, 1960 1970 arasında, Sovyet Komünist Partisi Genel Sekreteri Leonid Brejnev, Devlet Ba kanı Nikolay Podgorni ve hatta Ba bakan Aleks

Kosigin'in tüm telefon konu malarının kaydedilmesiyle ün kazandı. Buenos Aires'teki merkez ise Falkland sava ı sırasında ngiltere için çalı tı. Arjantin Genelkurmayının haberle mesinin tüm kayıtlarını alan ngiliz ordusu için sava basit bir teknolojik oyun haline gelmi ti.²⁴

Kaddafi'ye istihbarat gafi

CIA Ba kanı William Casey, 1985 yılında, Kaddafi'yi Amerika'nın ba dü manı' ilan ettikten sonra, Libya'nın telsiz ve telefon görü melerinin dinlenmesi, istihbarat örgütlerinin en önemli i i haline geldi.

Trablus'ta Amerikan Büyükelçili i olmaması i leri zorla tırıyordu. Tüm elektronik olanaklar, Libya'nın dinlenmesi için seferber edildi. NSA'nın tüm dünyaya da ilan dev kulakları, Libya'nın tüm büyükelçiliklerini gözetim altına alırken, Ausburg yakınlarındaki Gablingen tesisleri ve Akdeniz'de dola an bir casus gemi de Libya'ya kulak verdi. 1986 yılının sadece ilk aylarında dinlenen telsiz görü mesi sayısı 400'ü bulmu tu.

14 Nisan 1986 günü 30 Amerikan uça ı Trablus ve Bin gazi'deki hedefleri bombaladı. Asıl hedef olan Kaddafi'nin çöldeki çadırında oldu u ö renilemeyince, uçaklar saraya bomba ya dırıp döndü. Saldırı büyük ba arısızlıkla sonuçlandı.

Bu ba arısızlı ı, Reagan yönetiminin, bombalamayı haklı göstermek için Trablus'a yönelik telsiz konu malarından bazı bölümleri kamuoyuna açıklaması izledi. Tam bir 'istihbarat gafi' olan açıklama, Libya'nın dinlendi ini farketmesi ne yolaçtı. Libya, gizli kodlarını ve ifreleme cihazlarını de i tirdi. Bu geli me, NSA ve BND'nin i ini zorla tırdı. Almanya, sviçre ve talya'dan istihbarat yardımı almaları da aç ı kapatmaya yetmedi. NSA ve BND, Libya'ya ili kin bil

gi eksiklerini, uzun süren çalı malar sonucunda 1987 yılında giderebildiler.²⁵

Cemilerden dinleme

ABD sinyal istihbaratı amacıyla önce destroyer ve eskort destroyerleri, daha sonra özel elektronik cihaz ve antenlerle donattı ı ticaret gemilerini kullanmaya ba ladı. srail uçakları, 6 Gün Sava ı sırasında, sinyal istihbaratı yapan bu gemilerden birini bombaladı. Gerçe i gizleyen srail, 34 mürettebatın öldü ü geminin Mısır gemisi sanılarak batırıldığını açıkladı.

Yine bir sinyal istihbarat gemisi olan USS Pueblo da 1969 yılında Kuzey Kore'de yakalandı. Bu olayın hemen ardından USS Sergeant Joseph Moller adlı geminin Küba karasularına sürüklenmesi, ABD'nin gemilerle yürüttü ü dinleme faaliyetlerinin tüm denizleri kapsadığını ortaya çıkardı.

Kritik bölgelerde faaliyet gösteren elektronik cihazlarla donanımı ABD destroyerlerin ana hedefi, Sovyetler ve uydu ülkeleriydi. ABD, Sovyetler'i Karadeniz'de özellikle Sivastopol'ün güneyinden, kuzeybatısında Beyaz Deniz'den ve kuzeydo usunda da Okhotsk Denizi'nden sürekli olarak dinledi. Sovyetler, 1981 yılında sesli haberleşme ve radar sinyallerini saptayan özel cihazlarla donanımı USS Yorktown destroyerinin Sivastopol yakınlarında, USS Caron destroyeri de Polonya'nın Gdansk sahillerine 14 km.yakla arak istihbarat faaliyetinde bulundu unu belirledi. Sovyetler'in protestosu üzerine iki gemi de geri çekildi.

Eisenhower yöneliminin sonlarına do ru 1975'te, denizaltılarla istihbarata ba landı. Özel elektronik cihazlarla donatılmış denizaltılar denizin altından, haberleşmeleri kaydedip, su üstü ve kara hedeflerinin detaylı foto raflarını çekti. Bu operasyonlarda Sovyet denizaltılarının makine ve

di er cihazlarının çıkardıkları sesler özel bir yöntemle hassas bir ekilde kayda geçirildi ve her denizaltı tek tek sınıflandırılarak, ta ıdıkları füzeler ve sava yetenekleri saptandı. Bilgisayarda makinalarının çıkardığı sesler aracılığıyla tanımlanan gemilerin katıldıkları operasyonlar, istihbarat analizcileri tarafından belirlenebildi. Denizaltıların sadiğı en önemli istihbarat, Sovyet füzelerinin fırlatılma ncesi bilgisayar ve sinyal kayıtlarının elde edilmesi, uunun tüm amalarının izlenmesi, füzelerin ini noktalarının saptanmasıydı. Ayrıca ABD, bu yolla füzelere, uu ncesi ve uu sırasında elektronik yolla müdahale olana ına kavutu. ABD'nin gemi ve denizaltılarla dinleme faaliyetlerini hâlâ sürdürdü t tahmin ediliyor.²⁶

Denizaltındaki 'bakla' nasıl bulundu?

'Sarmak Canı, ABD'nin, 1970'li yılların sonlarında ba latığı bir dinleme operasyonunun adıydı. Operasyonun amacı, Sovyetler'in denizaltı kablolarına dinleme aleti takarak, askeri telefon hatlarını dinlemektir.

ABD Deniz Kuvvetleri timleri, Sovyetler'in Do u sahilindeki Ohotsk Denizine bir denizaltıyla giderek, Sovyet sualtı kablolarına yakla tılar. Denizaltından çıkan balıkadamlar, mini denizaltı ya da su altı robotuyla gidip, kablolardan birine 'bakla' büyüklü nde dinleme cihazı takıp döndüler. Yılda iki kez kayıt yapacak ekilde ayarlanan 'bakla', kablo bakım ve onarım için sudan yukarı çekildi inde kendili inden ayrılıp denizin dibine d tyordu.

CIA, 'bakla' sayesinde, önemli bilgilere ula tı. Arada sırada bantlara Sovyet ileri gelenlerinin konumaları da takılıyordu. Sovyetler, sualtı kablolarına Amerikalıların ula mayacaklarından emin oldukları için haberle melerde basit ifreler kullanıyorlardı. in en zor tarafı, kablolardaki bak

laların de i tirilmcsiydi. Bir nkleer denizaltı, bantları alabilmek için haftalarca bekliyor; sonra balıkadamlar giderek bantları getiriyorlardı. Büyük bir gizlilik içinde yürütölen operasyon yıllarca ba arıyla sürdü. 1981 yılında birden Sovyetler, 'baklalar'ı buldu. Bir ABD uydusu, deniz altındaki kabloya baklanın takıldı ı bölgeye toplanmı bir düzine kadar Sovyet gemisinin foto rafını çekince CIA da operasyonun sona erdi ini a kınlıkla anladı.

Sovyetler'in bu operasyonu ö renebilmesinin sırrı, yıllar sonra, KGB subayı Yurchenko'nun Amerika'ya sı nması üzerine ortaya çıktı. Yurchenko, Washington'daki Sovyet Elçili i'nde 1975'den 1980'e kadar görev yaptı ı sırada 'iyi bir balık yakalandı ını' duymu tu. Yurchenko, adını bilmedi i bu 'büyük balık' ile telefonda konu mu tu. CIA, bu bilgiyi FBI'ya aktardı. FBI da Sovyet Büyökelçili i'nin altı yıllık telefon konu malarının bantlarını kontrol etti, Sonunda, "Size anlatacaklarım var. Konu mamız gerek" diyen üpheli sesi buldular. Bantlar önce güvenilen ki ilere dinletildi ve ses analizi yapıldı. Ses, 1965 1979 yılları arasında çalı an Ronald W. Pelton'du. Pelton, Annapolis'de yelkenli satıcısı olarak çalı tı ı yerde bulundu. 1979'da iflas edince Sovyet ler'e para kar ılı ı bilgi sattı ını itiraf eden Pelton, hemen tutuklandı. Pelton'a mahkemenin tayin etti i avukat ilk duru mada 'Sarma ık Çanı'ndan sözedince yargıç hemen sorgulamayı yarıda kesti ve bu konuda bir ey sorulmasını da yasakladı.²⁷

DINLEME TEKNOLOJISI

2. Dünya Sava ının katkısı

Telefon dinleme teknolojisi, 2. Dünya Sava ı sırasında a ama kaydetti. Nazi Almanyası, istihbarat çalı malarına büyük önem veriyor; o nedenle de sürekli yeni aletler geli tiriyordu.

Alman Posta Bakanh ının en büyük ba arısı, Churchill ile Roosevelt'in telefon konu malarını dinlemesiydi. ki liderin, 1942'den sava sonuna kadar yaptı ı konu maların tamamının tutanakları Hitler'in önüne gitti.

Telgrafları dinlemek ise kolay bir i haline gelmi ti. Alman ordusunun telsiz dinleme birimleri, sava sırasında önemli bilgiler elde ediyorlardı. Washington, Moskova ve Londra'dan yapılan tüm telgraf haberle meleri izlenmekten kurtulamıyordu. Almanların dinledi i hatlar arasında ifreli Türk istihbarat telgrafları da vardı.

Gizli dinleme teknolojisinde ngilizler ve Amerikalılar da Almanlar'dan geri kalmıyordu. Onlar da Almanların telgraf ve telefon ileti imini yakından izliyordu. ifre adı 'ultra' olan yöntemle Almanların yolladı ı ifreli mesajları ve radyo dalgalarını avlamak mümkün hale geliyordu.

Amerikalılar, 'gizli mikrofon' yöntemini de kullanmaya başlamıştı. Savaş sonrasında esir alınan Alman subaylarının bulunduğu kamplardaki odalara gizli mikrofonlar yerleştiriyorlardı. Dinledikleri subaylardan biri de Hitler ordusunun en önemli istihbaratçılarından biri olan Gehlen'di. Amerikalılarla işbirliği yaparak daha sonra Alman Gizli Servisi'ni kuran Gehlen, her kabine yerleştirilen 'böcekler'i (bug) kısa sürede bulmakta gecikmemişti.²⁸ Uzmanlığını böylece Amerikalılara da kanıtlayan Gehlen, dünya savaşının sonrasında başlayan 'Soğuk Savaş'ta önemli rol oynadı.

Anıları, Türkiye'de istihbarat servislerinin 'iç hizmet kitabı' olarak kullanılan Gehlen, BND'nin Sovyetler Birliği'ne yönelik dinleme operasyonlarını başlatan kişi oldu. 'Soğuk Savaş' yılları, tüm dünyada dinleme olaylarının yoğunlaştığı bir dönemdi.

ABD'nin, Sovyet Bloğunu izlemesindeki ilk teknolojik adım, U-2 uçaklarıydı. 1960'lara doğru, teknoloji önceki döneme oranla daha hızlı ilerlemeye başladı. Bu yıllarda ortaya çıkan ve hızla gelişen 'Yönlü telsiz haberleşmesi' ve uydu teknolojisi, dinlemeyi kolaylaştırdı. Tüm dünyada telefon sinyallerinin bir bölümü tellerden değil havadan gönderiliyor. Uluslararası görüşmeler, fiber optik, koaksiyel kablolar ve kısmen de uydular üzerinden gerçekleştiriliyor. NSA, Aralık 1976'da uzaya fırlattığı ilk dinleme uydusuyla Doğu Avrupa ve Sovyetlerin tüm telsiz ve sivil telefon görüşmelerini dinlemeye başladı. İlk uyduları derinleri izledi ve dünyanın etrafında dönen 'dinleme uydusu', 1990'larda yüzlerle ifade edilebilecek sayıya ulaştı. Askeri hedefleri gözetleyen bu uydular, dünyanın neresinde olursa olsun insanların yatak odalarının içlerini bile görüntüleyebilecek, uluslararası telefon, faks, telex ya da veri bağlantılarını düzenli olarak tarayıp ilginç bilgi bulunup bulunmadığını araştıracak düzeye yükseldi.²⁹

'Telekulak'ların, tüm dünyayı saran ileti im patlaması ile ba ka türlü yarı ması da mümkün de ildi. Artık dünyadaki telefon hatlarının sayısı milyonlarla ifade ediliyor. 1987 yılında tüm dünyada 447 milyon olan telefon hattı sayısı, 1996'da 741 milyona çıktı. Sadece ABD ve Kanada arasında 1996 yılında yapılan görüşmelerin süresi 5 milyar 107 milyon dakikaya ula tı. En çok konu ulan bu hattı 2 milyar 756 milyon dakika ile Çin Hong Kong hatlı izliyor. En çok konu ulan hatlar sıralamasında Almanya Türkiye, 499 milyon dakika ile 17. sırada ycralıyor.³⁰

Sayılar inanılmaz büyük bir hızla artarken, cep telefonları, internet, e mail gibi yeni sistemlerin de ortaya çıkması ileti im a nını daha da karma ıkla tırdı. Ama istihbarat örgütlerinin dünyanın her yerindeki temel sloganı de i medi: " zlemeye kal."³¹ Onlar, 'olanaksız' diye bir ey tanımadan, yeni çıkan her teknolojik sisteme kar ı bir dinleme izleme sistemi geli tirdiler.

Klasik dinleme yöntemleri

Klasik yöntemler, a ırlıklı olarak uygulayanların özel yeteneklerine dayanıyor ve bu nedenle de CIA ajanlarının özel e itimlerden geçirilmeleri gerekiyordu. CIA ajanlarının, telefon hatlarını dinleme, foto rafçılık, zarf açma ve mühür sökme, gizli mürekkeple yazı ma tekniklerini ö rendi i kurslar haftalarca sürüyordu.

CIA'nin telefon dinlemede en çok uyguladı ı ve en güvenli buldu u yöntem, o ülkedeki yerli servisten ya da yerli bir ajan aracılı ıyla santraldan dinlemektir. Kimi zaman da dinlenecek ki inin telefonuyla santral arasındaki hatta kanca atılıyor; bir verici takılıyor.

Telefon ahizelerinin içine minik verici yerle tirerek, hem telefonu hem de odayı dinleme yöntemine CIA'de, 'kaçak

mikrofon' adı veriliyordu. 'Mikrofon ve tel' adı verilen, gizli mikrofondan çıkan telin dinleme noktasına uzatılması yöntemi, teli takip edenin 'dinleme merkezi'ne ani baskın düzenlemesine bile yolaçlıyordu.

Ajanlara, dinleme cihazları yerle tirmek amacıyla duvarlarda ve tavanda 'toplu i ne ba ı büyüklü ünde delik açma' da ö retiliyordu. Matkapla delik açma dikkat ve sabır isteyen bir i ti. Ajanlar, açılan deliklerin farkedilmemesi için duvarın rengini tutturmayı sa layan 50 ayrı renkte, koku-suz, anında kuruyan boyalardan olu an 'Yamalama ve Boya Takımı' ta ıyordu. Küçük deliklere yerle tirilen verici mikrofonlar, uzaktan gönderilen komutla harekete geçerek çevredeki sesleri aktarıyordu.

Telefon konu malarını kaydeden dinleme noktalarında, telefon çaldı ında ya da ahize kaldırıldı ında ses kayıt cihazını harekete geçiren ba ka cihaz bulunuyordu. Kulaklıkla dinleme yapanlar, dinlenen telefonda çevrilen numaraları ka ıt üzerine geçiriyorlardı.

Bu yöntemlerin en büyük dezavantajı, dinlemenin farke dilmesi tehlikesiydi. Ayrıca gizli dinleme operasyonları en çok 1.5 2 yıl sürdürülebiliyor, uzun ömürlü olamıyordu. Mikrofon bulunuyor, piller eskiyor ya da cihaz bozuluyordu.³² Uyduyla foto raf çekilmesi, radyo ve di er sinyalleri dinleme, ifrelerin çözülmesi gibi çalı malar daha güvenliydi.

Özel kolleksiyon cihazları

NSA ve CIA, 1970'li yıllarda geli tirdi i yüksek teknoloji ürünü dinleme cihazlarına 'özel kolleksiyon' (special collection) adı verdi.

Minik aletler büyük i ler ba arıyor; casusluk daha az tehlikeli elektronik bir i e dönü üyordu. Geli tirilen cihazlar

dan biri 'lazer mikrofon'du. Bu mikrofon ile dinlenmek istenen odanın penceresine lazer ışını gönderiliyordu. Oadaki seslerin neden olduğu titreşimleri saptayan ışının yansımaları, radar tekniğinde olduğu gibi kaydediliyor; sesler bu şekilde yeniden oluşturulup, dinleniyordu. Bu tür cihazlar, sadece konuşmaları değil, her tür elektronik cihazın yaydığı radyasyonu da algılayıp; oradaki yazı ya da sesi saptayabiliyordu.

Bir yere yerleştirilen mini vericilerin saptanması için de yeni ürünler geliştirildi. Bir duvardan gelen frekansı saptayan eski tip cihazlar yanılabiliriyordu. Çünkü betonun içinde kalan bir çivinin duvarın içinden geçen bir boruyla teması bile belli bir direnç oluştururumuna neden olabiliyor; bu da orada bir 'böcek' olduğu yanılgısını doğurabiliyordu. Oysa yeni tip cihazlar, bir odayı kontrol ederken, belirli bir frekansta ses dalgası yayarak, duvar içine gömülen vericinin frekansını belirliyor; aktif olup olmadığını kesin olarak saptayabiliyordu.

İkinci ve en önemli 'özel koleksiyon' ürünü ise TX' genel adını taşıyan cihazlardı. Bu teknik, büyük tehlikeleri gözde alarak, dinlenmek istenen telefon cihazlarının içine mini verici ya da bir deyişle 'böcek' yerleştirmeyi gereksiz hale getirdi. Telefon hattına 'kanca atmak' gibi klasik yöntemler, demode oldu. Telefon hattına uzaktan girilebilen bu teknikte, hem telefon konuşmaları dinlenebiliyor; hem de telefon, bulunduğu odadaki tüm konuşmaları dinleyen bir cihaza dönüşürülebiliriyordu. TX' tipi cihazlar, telefonların ahizesi kapalı iken de yaydığı zayıf sinyalleri saptayıp, ayıklayıp, güçlendirerek ses haline dönüşürüyor.³³

Bir dosya kütüğü büyüklüğünde ve içinde elektronik devrelerin bulunduğu 'TX' sisteminin herhangi bir telefona bağlanabilmesi için önce dinlenecek telefon numarası çevriliyordu. Telefon açıldığında "Yanlı numara" deyip kapat

mak bile cihazın telefona kilitlenmesini sa liyordu. Sistemin istenen telefona ba lanmasından sonra sadece telefonda konu ulanlar de il, aynı zamanda ahizenin etrafındaki sesler de dinlenebiliyordu. Parazit yapmadı ı için farkedilemeyen bu sistemde aynı anda sekiz telefon birden dinlenebiliyor ve sistemin dinleme kapasitesi ek devrelerle geni le tilebiliyordu.

TX'in getirdi i yeniliklerden biri, 'hedef telefon numaraları' seçilmesi idi. Sisteme yüklenen hedef numaralar, 'Büyük birader'in sürekli gözetimi altında tutuluyordu.³⁴

NSA, bu sistemi 'ses analizi yapabilen bilgisayarlar' ile daha da geli tirdi. Bilgisayarlar, hedef seçilen ki iyi sesinden tanıyabiliyor; telefon konu malarında, belirlenen 'hedef sözcükler'in kaydedilmesi sa lanabiliyordu. İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerindeki kayıtlar, bilgisayarlar yardımıyla otomatik olarak de ifre edilerek yazılı hale getirebiliyordu. Artık özel durumlar, özel hedefler dı nda kalan konu maları tek tek dinlemeye çalı mak gereksiz hale gelmişti. NSA ve CIA'nin 'özel koleksiyon'u yıllar içinde 'dost istihbarat örgütlerine' de yayıldı.

Teknolojik atılımlarda NSA'yi izleyen BND'nin geli tirdi i Austin 2' adlı sistem de, yüklenen 'sözcük bankası' sayesinde havadaki frekanslar arasında ava çıkıyor; hedef sözcüklerin geçti i görü meleri kaydediyordu. BND merkezindeki 50 görevli, hedef sözcüklerin geçti i konu maları algılayan bilgisayarların kaydetti i bantları inceliyor. BND'nin silah, uyu turucu ticareti ya da kara para aklanması trafi ini saptamak için seçti i özel sözcükler, gazetecilerin konu malarının sık sık BND'nin tarayıcılarına yakalanmalarına neden oluyor. Çünkü gazeteciler, haber toplama çalı maları sırasında bu sözcükleri kaçınılmaz olarak sık telaffuz ediyor...

Cep telefonlarının dinlenmesi

1990'larda büyük bir hızla yaygınlaşan cep telefonları yeni çıktığında en büyük müjde, 'dinlenmesinin olanaksız' olduğu yolundaki açıklamalardı. GSM teknolojisini kullanan cep telefonları kriptolu haberleştiği için konuşulan hattın yakalanıp dinlenemeyeceği savunuluyordu. İstihbarat örgütlerinin tek yolunun, telefon şirketlerinin başlı buldukları sistemlerin 'frekans atlama aralık ve hızlarına ait algoritmaları' almaları ya da çözmeleri olduğu ifade ediliyordu.

CIA gibi büyük istihbarat örgütleri, öncelikle bu telefonlara, 'clipper' olarak adlandırılan ve gerektiğinde dinlenmesini sağlayacak 'anahtar' yerleştirilmesini istediler. Bu tartışmalar sürerken de algoritmaları çözmek yolunda büyük adımlar atıldılar.

Bazı elektronik firmaları da farklı teknikler geliştirdi. *Der Spiegel*'in duyurduğu yeni bir sistem, Almanya'daki 'Rhode & Schwarz' firması tarafından üretildi. 'IMSI Catcher' (International Mobile Subscriber Identity) adı verilen sistem, cep telefonlarının şifreli verilerini alatarak, kendisini cep telefonu sisteminin röle istasyonu olarak gösteriyor ve böylece havadaki şifreli frekansları yakalayıp dinleyebiliyor.

Cep telefonlarının 'zırhını delme' girişimleri bununla sınırlı kalmadı. Amerika'da bestseller olan *Take down* (ni) adlı kitapta, 1994-1995 yıllarında ABD'de geçen bir olay anlatılıyor. Büyük şirketlerin bilgisayarlarına girip bilgi çalmayı alışkanlık haline getiren genç, saatlerce süren internet görüşmelerinde cep telefonu kullanıyor. Sonra da cep telefonu şirketlerinin bilgisayarlarına girerek yaptığı konuşmaların kayıtlarını siliyor. Önüne gelenin cep telefonlarını dinleyebileceğini savunan genç, 1992 yılında Amerikan Kongresi'ndeki iletişim güvenliği konulu bir ara tırma sırasında, kendisine verilen bir cep telefonunu söküp yeniden

taktıktan sonra üç be tu a basıp onu etraftaki di er cep telefonlarını dinleyen bir cihaz haline getiriyor.³⁵

Cep telefonları, srail'in Hamas'ın bir liderine kar ı düzenledi i saldırıda yaptı ı gibi içine küçük bir patlayıcı madde konularak bir cinayet aleti haline de dönü türülebiliyor.

Belçika hükümeti, 1994 yılında çıkardı ı ve 'her türlü ifreli yazı ma ve ileti imi' yasaklayan yasa nedeniyle Belgacom yetkilileri, cep telefonu ile faks ve teleks ileti imlerinde kullanılan ifre ve kodları adli makamlara ve güvenlik birimlerine önceden veriyor, savcılık istedi i takdirde, her türlü dinleme ve kayıt yapabiliyor.

BND ise cep telefonu sahibinin yerini saptamakla kalmıyor; aynı zamanda cep telefonunun mikrofonunu uzaktan devreye sokarak çevredeki sesleri de dinleyebiliyor. BND, cep telefonları dinlemek için Telekom ve di er ileti im irketleriyle de i birli i yapıyor.³⁶

Türkiye'de ise istihbarat örgütleri kripto çözmek gibi yüksek teknoloji oyunlarına ba vurmuyor. Türk Telekom'un 'merkezi uçlandırma yardımı' tüm sorunları çözmeye yetiyor.. M T ve Emniyet stihbarat, bu yardım sayesinde aldıkları uçlarla Turkcell ve Telsim'in telefonlarını dinleyebilmek için gerekli hatlara sahip olabiliyorlar. Hedef sözcüklerle yapılan genel dinlemelerin yanısıra asıl yo un la ılan dinleme yöntemi, hedef numaraların izlenmesi. Bu numaraların izlenmesinde de bilgisayarlar ve otomatik kayıt sistemleri devreye giriyor.

Sabit telefonların dinlenmesinde de hedef numaralara ve önceden kaydedilmi sesleri kullanılarak bazı ki ilerin konularını sürekli denetim altında tutuluyor. Hedef numara ya da hedefteki ses konu maya ba ladı ı anda, digital kayıt sistemi devreye giriyor. Sürekli izlenen ki ilerin arasında kimi suç örgütlerine ili kin oldu u tahmin edilen numara

ların yanısıra politikacı, sanatçı ve gazeteciler de bulunuyor. Kullanılan ikinci teknik ise İstanbul Ankara arası hatlar ile Do u ve Güneydo u'daki hatlar için hedef sözcüklerle genel taramalar yapılması...

Bir noktayı vurgulamakta fayda var; Türkiye'deki istihbarat kuruluşları, bu alandaki teknolojik gelişmeleri son derece yakından takip ediyorlar. Amerika ve Avrupa'da kullanılan 'özel koleksiyon' tipi cihazların yeni modellerinin Türkiye'ye geli i hiç uzun zaman almıyor...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
B LG SAYARLARIN GÖZET M

GÖZETİM TEKNOLOJİSİ

Eski bir Rus özdeyişi, insanı üçe ayırıyor: "Bir beden, bir ruh ve bir pasaport." Bilgisayar teknolojisinin gelişi, bu özdeyişin güncellenmesini zorunlu kılıyor:

" İnsanlar üç kısımdan oluşur; bir beden, bir ruh ve bir de kredi kartı."

1980'lerin ortalarından itibaren bilgisayar teknolojisinin günlük yaşamın her alanına getirdiği yenilik, ' izleme teknolojisi', telefon dinleme aletleri ve gizli mikrofonlarla sınırlanan alanın oldukça genişine çıktı. Uydular, kameralar, algılayıcılar da 'izleme'ye katıldı. Daha da önemlisi verilerin toplandı ve bilgisayar ağlarının ve dağınık bilgi sistemlerinin izlenmesiydi.¹ 1990'lardan itibaren, bu evrene bir de internet ve e mail ile haberleşme katıldı.

Devletlerin, istihbarat ve güvenlik örgütlerinin, bu teknolojiyi gözardı etmesi mümkün değildi. Çıkan her yeni iletişim aracıyla birlikte, 'Büyük birader de izleme teknolojisini geliştirdi. Hatta kimi zaman izleme teknolojisi daha da önde gitti. Örneğin Internet'in izlenmesi, dünyada yaygın olarak kullanılmaya başlanmasından çok önce, sistemin kuru

lu a amasında planlanmı tı. Zaten Internet'in kökenini olu turan a lar, insanların ileti iminin kolayla ması için de il, olası bir nükleer sava sırasında ordu ve gizli servislerin kullanabilece i bir haberle me sistemi olarak tasarlanmı tı.² Sonra sivillerin de katılımıyla beklenenden hızlı bir e- kilde yayılmı ve kullanımını yo unla mı tı.

Bilgisayardaki Truva atı

Dünyanın herhangi bir kö esindeki haberle meyi bile 'Büyük kulakları' sayesinde izleyen Amerika'nın en büyük casusluk örgütü NSA, bilgisayarların izlenmesi için ara tırmalara 1970'lerde ba ladı. Bu alanda en ba arılı ki i NSA elemanı William Hamilton'du. 'Savcılık Yönetim Bilgi Sistemi (Prosecutor's Management Information System) adı verilen ve kısaca PROMIS olarak adlandırılan bu program, birbirinden farklı veri tabanlarından toplanan bilgilerin elektronik ortamda de erlendirilmesini sa lıyordu. Elektronik bir sürükleme a ı atarak verileri birbiriyle ba lantılı hale getirebilen uygulama programı, 1982 tarihinden itibaren Amerika'da savcılıklarda kullanılmaya ba landı. Hamilton, NSA'dan ayrılıp INSLAW irketinin ba ına geçtikten sonra programı daha da geli tirdi. PROMIS'in VAX sürümünün en büyük özelli i, bilgisayarda normal i ler yapılırken, sürükleme a ının tarama sürecinin 'arkada' devam edebilmesiydi.

VAX yazılımı, Hamilton'dan çalınarak, bir 'Truva Atı' haline dönü türüldü. srail gizli servisinden Rafi Eitan ve ABD Ba kanı Ronald Reagan'ın güvenlik danı manı Earl Brian, programa 'luzaklı kapı' yerle tirilmesini organize ettiler. Amerika'daki bir yazılım irketini paravan olarak kullanan iki gizli servis, programı elektronik izleme için gizli bir silah haline getirdiler. Telefon ba lantısının bulundu u yerde 'yazılım zayıflı ı' olan programın kullanıldı ı veri

bankalarına, gizli bir ifre aracılı ıyla kullananların ruhu bile duymadan sızılabilirdi.'

Yazılım, gizli servislerin adı karı tırılmadan yine paravan irketler aracılı ıyla dünyanın her tarafına pazarlandı. Gizlice pazarlandı ı ülkelerden biri de Kıbrıs'tı. Elektronik casuslukta büyük bir ı açan yazılım, kısa süre içerisinde dünyanın her tarafına yayıldı. Interpol'ün Paris'teki merkezi de ba ta olmak üzere Kıbrıs, Pakistan, Suriye, Kuveyt, Irak ve Türkiye'nin de aralarında bulundu u birçok ülkedeki gizli servislere, bankalara, holdingle pazarlandı. CIA ve MOSSAD ajanlarının dünyanın her tarafını gözleyebilmesi ne olanak sa layan bu olay, eski bir silah tüccarı olan ve MOSSAD ile iyi ili kiler kuran Ben Mena e'nin yazdı ı kitap sayesinde ortaya çıktı. Mena e'nin 1993 yılında yazdı ı Sava ın *Kârları* (Profits of War) kitabının piyasaya çıkmasından sonra ba layan ara tırmalar, Amerikalı gazeteci Danny Casolaro ve ona bilgi sa layan bir NSA elemanının, bir süre sonra da olayı ara tıran bir avukatın öldürülmelerine neden oldu. Olayın pe ini bırakmayan Egmont R.Koch ve jochen Spherber adlı iki Alman gazeteci, 1995 yılında yayınladıkları Bilgi *Mafyası* (Die Dalenmafia) adlı kitapta ahtapotun geni kollarının bir bölümünü aydınlatmayı ba ardılar.

Küresel köyün muhtarlı ı

Bilgisayar casuslu u, sadece gizli servislerin de il, bilgisayar dü künü kimi sivillerin de ilgisini çekiyordu. Yabancı bilgisayarlara girmeyi hobi haline getiren 'hacker'lerin ilk ku a ı, anne babalarının yılba ı hediyesi olarak aldı ı Commodore 64 tipi küçük bilgisayarlarla i e ba layan çocuklardı. Zamanla bu bilgisayarlara eklemeler yapan gençler, bilgisayarla yatıp kalkıyor; bu i e büyük paralar yatırıyorlardı.

Önceleri yabancı bilgisayarlara kar ı saldırı düzenlemek, sadece bir meraktı. Daha sonraları amaçlar de i ti; kimileri için para ve meslek haline geldi.

Elektronik korsanlar arasında Amerikalı, ngiliz ve Holandalılar vardı; ancak en korkusuzları, be Alman gençti. 'VAXbuster' adlı korsan grubu, 1987 yılında Amerikan Uzay Dairesinin (NASA) bilgisayarına sızdılar. Benzer saldırılar, daha sonra KGB ve CIA gibi büyük istihbarat örgütlerinin bilgisayar a larına ve Pentagon'a kar ı da büyük bir başarıyla gerçekleştirildi.

1990'lardan itibaren 'hacker'lerin bir bölümü veri toplayıp satan bilgisayar korsanları haline geldiler. Aralarında masum olanlar, sadece veri pe inde ko tukları için bilgisayar a larına gizlice girenler de vardı. Bunlardan en ünlüleri, 1994 yılında ABD Hava Kuvvetleri bilgisayar ebekesine girmeyi ba aran iki hackerdı. nternet aracılı ıyla sızdıkları San Antonio üssü, NSAnın Elektronik Güvenlik Komutan lı ı'nın merkeziydi. Olayın farkedilmesinden sonra acil durum ilan edildi ve 50'ye yakın 'bilgi sava ı uzmanı' haftalarca bilgisayar ba ından kalkmadan çalı tı. Aslında ngiltere'de Scotland Yard'ın, Bilgisayar Suçları Bölümü dedektifleri, 'Siber terörist'lerin adreslerini çok önceden belirlemi ti. NSA, bu gerçe i, 'hacker avı'nı sonuçlandırdıktan sonra ö -renebildi. Birisi 23, di eri 16 ya ında olan iki genç, UFO ara tırmalarının gerçek oldu unu kafalarına takımı lar ve bunu kanıtlamak için çalı ıyorlardı. Bevan ve Richard Pryce adlı gençler, ngiltere'de yargılandılar; ancak haklarında yeterli kanıt olmadığı için serbest kaldılar.

Bu tür geli meler, 'Veri Güvenli i' sorununu gündeme getirdi. ABD'de, Başkan Bili Clinton, 15 Nisan 1993'de bir kararname imzalayarak, veri güvenli ini sa layacak bir 'çip'i kullanıma soktu. 'Clipper' adlı cipin, bilgisayarlar, telefon ve fakslara takılması zorunluydu. Çip, bilgisayarlardaki ve

rileri sızmalara karşı ifrelerken NSA, CIA ve FBI'nin da i le-
rini kolayla tıracaktı. Clinton'ın, güvenlik örgütlerinin "ya-
sal sınırlar içerisinde veri toplayacaklarını" ilan etmesine
ra men, sivil örgütler, cipin bir 'arka kapısı' oldu undan
ku kullandılar. Haklı oldukları da kısa sürede ortaya çıkın-
ca, devletin kodlama tekeline kar ı büyük bir tepki do du.

Özel koruma programları hazırlama salgını ba ladı. Ma-
tematikçiler, kendi ba larına ifreleme sistemleri geli tire-
rek, sivil kullanıma açıyorlardı. 1991 yılında geli tirilen
PGP 'çok iyi gizlilik' (Pretty Good Privacy) adlı kodlama
programı büyük gürültü kopardı. Ücretsiz olarak nternet
ortamına bırakılan PGP, ba arılı bir ifreleme programıydı.³
Amerika'da hükümetin yasaklamaları da bu ve benzer prog-
ramların kullanılmasını önleyemedi. Bilgi güvenli inin sa -
lanması için 'sayısal imza' ve 'çift anahtarlı kriptografi' yön-
temleri geli tirildi.

Bu karma a içerisinde ABD yönetimi, 'kriptografik yön-
temlerin gücünün sınırlanması gerekti ini, böyle bir gücün
dünya çapında örgütlü bir toplulu un kötü niyetli kullanı-
mıyla çok önemli sorunlar yarataca ını" savunmaya ba la-
dı. Yönetim, tek ifre sisteminin zorunlu olmasını ve suç i -
lenmesini önlemek amacıyla gerekti inde kullanmak üzere
ortak anahtarın 'güvenilir üçüncü ki i'ye teslim edilmesi
görü ünü ortaya attı. Sadece güvenlik birimlerinin de il,
büyük irketlerin de veri güvenli i açısından 'anahtar ema-
neti' sistemine ihtiyacı oldu unu vurguladı. Yani 'Küresel
köyün muhtarı da ben olaca ım' tezini i liyor; anahtar her
zaman elinin altında bir yerlerde olsun istiyordu. Ancak si-
vil kurulu lar, irketler ve kriptografi uzmanları buna kar ı
çıkıldılar.

Avrupa Birli i ülkeleri ve Avustralya gibi konuyla yakın-
dan ilgili bazı ülkeler, ABD'nin tersine, "gizlili i tehdit eden
her türlü önlemin insan haklarına aykırı oldu unu ve

elektronik ticaretin serbest gelişimini engelleyeceklerini" savundular. AB, bu görüşü ten hareketle, ABD'ye karşı bir tür ticari korumacılık olarak da bilgisayar kullanıcılarını sınırlandıracak yasal önlemler almadı.

ABD yönetimi, sivilerin ve AB'nin bu tavrına rağmen geri adım atmadı. Kriptografik ürünlerin ülkeye dışına satılmasına sınırlamalar koyan, ülke içinde de kriptografik algoritmaların ve iletişim protokollerinin gerektiğinde yargı organları kararıyla ikili iletişimlerin gizliliğinin çözülmesine uygun şekilde tasarlanmasını sağlayacak yasal önlemler almaya girişti.⁴

Tartışmaları daha sonuçlanmayan bilgi güvenli politikaları konusunda Türkiye'de henüz bir hareket yok. Sadece bazı özel firmalar, iki anahtarlı kriptografi, sayısal imza ve şifre uygulamalarının tanıtım çalışmalarına başladılar.

Elektronik postadaki yeni av

Bilgi güvenli tartışmaların gürültüsü sürerken, istihbarat örgütleri bilgisayar ağlarına sızma teknolojisinde epeyce yol katetmişlerdir bile. Neredeyse sızamayacakları bilgisayar ağları kalmadı. Telefon görüşmelerinde hedef sözcükleri tarayabilen sistemleri 1970'lerden itibaren kullanmaya başlayan NSA, 1980'lerin sonuna doğru, bilgisayarları da kapsayan yeni bir sistem geliştirdi.

'Global bir network sistemi' olarak tanımlanan 'ECHELON', telefonların yanı sıra teleks, faks ve internette 'hedef sözcükleri' tarayabiliyor. Milyonlarca mesaj arasında aranan sözcüklerin kullanıldığı elektronik mesajları tespit edebiliyor. 'ECHELON' sözlüğünde bulunan hedef sözcükleri tarayan bilgisayarlar, aynı anda gelen mesajları sıraya koyarak taramayı sürdürebiliyor. 'ECHELON' haberleşme ağı, Kuzey Amerika'da üç, İngiltere'de iki, Almanya, Japonya ve Yeni

Zelanda'da birer, Avustralya'da iki üsden olu uyor. Eskiden tüm dünyaya yayılan yüzlerce üsden yapılan dünyayı dinleme faaliyeti, artık sadece 10 üs ile dünyanın etrafında dönen yüzlerce uyduların ortak faaliyetiyle sürdürülüyor. Çeşitli ülkelerin haberleme uyduları da ECHELON'un hedefleri arasında yer alıyor.

Avrupa Parlamentosu'na sunulan 'Siyasi denetim teknolojilerine ilişkin değerlendirme' başlıklı raporda, ABD'nin 2.Dünya Savaşı'ndan hemen sonra başlayan 'UKUSA'dan vazgeçerek, 'ECHELON'u uygulamaya koyması eleştirildi. UKUSA, ABD'nin, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda ile dinlemede ortaklık yapmasını 'istihbarat paylaşımının' öngörüyordu.⁵ Avrupa Parlamentosu'nun tepkisinin nedenlerinden biri, 'ECHELON'un, ortaklığına son vererek, ABD'nin kendi başına dinlemesi. İkinci neden ise 'ECHELON'un askeri amaçları bir yana bırakarak, tamamen sivil kurumları, şirketleri, hükümetleri hedef alması.

Türkiye kara veri cenneti

Bilgisayarların özel yaşamın gizliliğini zedelediği tartışmaları, tüm dünyada 'Veri Koruma Yasaları'nı getirdi. Yasaların çıkışı, her ülkede farklı bir olay hazırladı. Watergate skandalı, Amerika'da, 1974 yılında 'Bilgilenme Özgürlüğü Yasası'na kapıları açtı. Dünyada başka bir ülkede etkin rastlanmayacak ölçüde katı koruma hükümleriyle donatılan bu yasa, Amerikan resmi kurumlarına, ulusal güvenliği tehdit etmediği takdirde tüm belgeleri yayınlama zorunluluğunu getirdi.

svetçe'te nüfus sayımına ilişkin tartışmaların sonucunda 1973 yılında 'Veri Koruma Yasası' ortaya çıktı. Fransa, 1974'te, 'Bilgi ve Özgürlükler Komisyonu'nu, İngiltere, 1978'de 'Lindop Komitesi'ni kurdu. Onları Almanya ve di

er Avrupa ülkeleri izledi. Her ülkenin veri koruma, ba ka bir deyi le 'Özel ya amın mahremiyetini koruma' yasaları arasında önemli farklar olu tu. İngiltere, kamu kurumlarının yanı sıra özel irketleri de yasa kapsamına alırken, Kanada, sadece devlet dairelerini yasanın sınırları içerisine aldı. ABD ve Kanada gibi bazı ülkeler, elle ya da bilgisayarla tutulmuş tüm dosyaları yasanın koruma emsiyesi altına alırken, İngiltere, korumayı, sadece bilgisayarlardaki dosyalarla sınırladı.

Ancak Singapur, Tayland, Endonezya, Filipinler gibi Batıda kullanılan türden gözetim teknolojilerini hızla uygulamaya koyan ülkelerde mahremiyetin korunmasına ilkin hiçbir yasal düzenleme bulunmuyor.⁶ Türkiye'nin de aralarında bulundu u bu ülkelerde 'veri koruma' yasalarının çıkarılmaması, 'bilgi toplumu'nun bireylerini, gözetim teknolojilerine karşı tamamen savunmasız bırakıyor. Daha önemlisi, Türkiye ve 'Veri Güvenli i' konusunda hiçbir yasal önlem alınmayan ülkeler, mahremiyetin sıkı biçimde korundu u Batı ülkelerindeki kimi istihbarat örgütleri ve çokuluslu irketlerin 'kara verileri sakladıkları data cennetleri' haline gelme tehlikesiyle karşı karşıya.

Kendi ülkesinin katı 'veri güvenli i' yasalarının sınırları içinde kalmak istemeyen büyük irketler, 'paravan kuruluşlar' kurarak, yasal olmayan verileri başka ülkelerde gizliyorlar. ABD'de ileti im teknolojisi alanında ara tırmalar yapan bilim adamı Marcuri Porat, Türkiye'yi de bu tür veri gizlenen ülkeler arasında sayıyor.⁷ Ayrıca Pentagon ve Amerikan istihbarat örgütlerinin 'kara veri' gizlemek için Türkiye'deki üslerin merkezi durumunda olan JUSMATT'ı kullandıkları öne sürülüyor.

Temel sorun, ABD ve Batı ülkeleri ile Türkiye gibi ülkeler arasında yasal uçurumların bulunması. Özel ya amın gizliliğini koruyan yasal düzenleme bulunmayan Türkiye'de,

bilgisayar suçları, Türk Ceza Yasası'na 1991 yılında yapılan de i iklikle eklendi. Ceza Yasası'nı de i tirmek üzere hazırlanan taslakta da 'bili im suçları' bölümü yeniden düzenleniyor. Bu bölümde bili im suçlarının kapsamı geni letiliyor ve hapis cezaları konularak, cezalar a ırla tırılıyor.

Yürürlükteki di er düzenleme ise data haberle mesinin 'milli güvenlik ve kamu düzeni'ne aykırı olamayaca ı konusunda genel hükümler ta ıyan 23 Aralık 1995 tarihli 'Katma De erli Telekomünikasyon Hizmetleri Lisans Yönetmeli i'. Bilgi güvenli i yasası ise yeni hazırlanıyor.

Oysa ABD, yeni bir konuya sıçradı. 1997'de tüm ülkeyi, 'e mail' adı verilen elektronik postanın izlenmesi için FBI ve di er güvenlik birimlerine yetki verilip verilmemesi tartışması sardı.⁸ Aslında bu yasa sadece bir kılıf. Çünkü NSA ve CIA, nternet üzerinden yapılan tüm haberle meyi uzun süredir gözlüyorlar. Hatta kimi elektronik irketleri bile elektronik postayı gözetlemeyi akı kanlık haline getirmi durumda. Kaliforniya'da, elektronik irketi Epson hakkında, çalı anlarının elektronik mesajlarını izledi i suçlamasıyla dava bile açıldı.⁹

Hackerlerin Türk Yunan savaşı

Türkiye'deki nternet kullanıcıları, 'ilk Türk hacker'i ile 1997 yılında tanışıyorlar. Nüfus sayımı nedeniyle soka a çıkma yasa ı ilan edilmesine ve İnternet kullanımındaki sorunlara tepki gösteren Türk hacker, aaaaaa...hotmail.com adresini kullandı. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün web sayfasını kırarak sızmayı ba aranan hacker, elektronik eylemini çe itli adremlere e mail göndererek üstlendi:

"26 Kasım 1997 ve saat 7.45 itibarıyla DIE web sayfası tarafımdan hack edilmiştir. Eylemlerim, huzurlu bir İnternet'e kavuşuncaya kadar devam edecektir.

822 terörüne son! Türk Telekom artık İnternet için yararlı bir eylem yapmalı! Vatandaşın, sözüne kim kulak verecek! Yanlı BT politikalarıyla bilgi çağına girilmez! Söz verip yapmayan politikacılar istemiyoruz. Bunlar mı bizi sağlayacak! Gülerim bu işe.

Bu eylemi Türk Telekom'un tutarsız İnternet politikalarına ve 822'li hatlar üzerinde oluşturdukları teröre ithaf ediyorum."

İlk Türk elektronik eylemci, ikinci protestosunda kendine bir isim de buldu: NetRobinHood! Eylemci, 6 Aralık 1997 günü saat 04.30'da, Türkiye'de en büyük İnternet servisi sağlayıcılarından biri olan 'SuperOnline sitesini' kırdı. Eylemci, bir de not bıraktı:

"Sayın SuperOnline yetkilileri,

Öncelikle, müşterilerinize gereken hizmeti gösterin, onların problemleriyle yakından ilgilenin, sonra sisteminizin açıklarını kapatın."

NetRobinHood, sürekli bilgisayar başındaydı. 17 Aralık'ta, elektronik ortama bir duyuruda bulundu:

"Bugün sabah saatlerinde birtakım kimliği ve soyu belirsiz Yunanlı tarafından bebek.srdc.metu.edu.tr adresi hack edilme girişiminde bulunulmuştur. Olayı duyar duymaz girişimlerini engellemek amacıyla aynı hack edip gerekli cevabı vermi bulunuyorum."

Bu mesajı karışık hemen geldi. NetRobin Hood'un, Yunanlılara karşı eyleme kendilerini katmamasına hafiften bözuk atıyordu:

"...bebek'e nereden bağlantı sağlanmı , icabına bakmı sındır da, yine soralım dedim, belki listeye geçersin, bazı yurtsever hacker arkadaşlarımız da bu olaydan istifade eder."

Eylemci, elektronik savaş ilan etti i karışıklığı verdi:

"Bugüne kadar uğraşmıyordum. Ama bugünden sonra

bütün Yunan serverlarına kendi çapımda bir sava ilan etmi oldum. Katılmak isteyen katılır. Bir tane bile kırsam bana kafi."

Türkiye Yunanistan arasında elektronik sava a kar ı çıkanlar da vardı; "hack yoluyla protesto etmekle bir yere varılmaz" deyip itiraz ettiler:

"Örnek mi istiyorsunuz? US Air Force kırıldı, Nazilere tolerans gösterilmeye mi ba landı? US Adalet Bakanlığı kırıldı, Mitnick serbest mi? Ünlü bir kürk firması kırıldı, hala foklar ölmüyor mu?"

Mesajı yazan ki i, elektronik sava ı 'gereksiz hırılama' olarak nitelendirdi. Mesajın sonu ilginçti:

"Ama madalyonun öteki yüzünü de unutmamak lazım. Sizin gibiler olmasa barı diye bir kavram olmazdı."

Bu mesajın ardından elektronik sava ve Yunanistan konusunda, çok sayıda nternet kullanıcısının katıldığı ı bir tartışma çıktı...

THY bilgisayarlarına giren ajanlar

'Bilgi Otoyolu'nun kullanımının giderek yaygınlaşması, bilgisayarların izlenmesi ve veri güvenli i konularının güvenlik birimlerinin gündemine girmesine neden oldu.

M T, teknolojik gelişmeye hızlı uyum gösterdi. "Teknolojik gelişmelerin istihbarat üretimine katkısının artırılması gerektir" inanan M T yönelimi, 'Elektronik Teknik istihbarat Bakanlığı' ile bilgisayar dairesini ayırdı. Tüm birimlerle bilgisayar üzerinden haberleşme başladı. 'Bilgisayar Sistemleri Bakanlığı', M T'in en hızlı gelişen dairesi haline geldi.¹⁰ Bu bölüm, gelişmiş servislerin kullandığı 'bilgisayar saldırılarını' kısa sürede uygulamaya koydu. Bilgisayar programlarına 'sızma' sadece 'gözetleme' için değil, kimi bilgileri de i tirmek için de kullanıldı. En rahat girilen de Türk Hava

Yollarının bilgisayar a ıydı. Susurluk sonrasında kimi elemanların uçu güzergahlarının de i tirildi i ve isimlerinin yolcu listelerinden bu yolla silindi i de yaygın bir söylen-tiydi...

Emniyetin ekran zleyen araçları

Emniyet'te ise batı ülkelerinde oldu u gibi henüz 'Bilgisayar Suçları Bölümü' kurulmadı. Özel uzmanlık alanı bilgisayar suçları olan dedektiflerin yeti tirilmesine ba lanmadı bile. Ancak elektronik posta yoluyla i lenen suçlar imdiden ortaya çıkmaya ba ladı. YÖK'ün Amerika'ya burslu gönderdi-i ö rencilerin, eriatçı ifadeler ta ıyan 'e mail'leri, elektronik izleme yoluyla de il, mesajı gönderdikleri adreslerden birinin ihbarı sonucu yakalandı.

Emniyet stihbarat, bilgisayar teknolojisinin dı tan gözlenmesini sa layan cihazlar kullanmaya ba ladı. Sadece çok önemli operasyonlarda devreye sokulabilen az sayıdaki cihaz, bir bilgisayar ekranının yaydı ı radyasyonları 20 30 metre uzaktan saplayabiliyor. Bu yolla, bilgisayar ekranında o anda mevcut olan yazılar okunabiliyor...

Emniyet istihbarat Daire Ba kanlı ı Bilgisayar Merkezi olu turuldu ve bilgisayar ile Internet konusuna adım atıldı. Dev Sol, PKK gibi örgütlerin web sayfalarına e mail göndermek gibi basit i lemleri uygulayabilen Emniyet stihbarat, elektronik haberle meye henüz tam olarak hakim de il. Bilgisayar ebekelerine sızma saldırılarında emekleme a a masındalar.

Kendi bilgisayarlarının dı ardan sızmalara kar ı güvenliğini sa lamak için, basit ama güvenli bir yöntem uyguluyorlar. Bilgisayar a ı, dı haberle meye fi in çekilmesi sayesinde kapalı tutuluyor. Dı arıyla haberle me gerekli inde, fi takılarak kısa süreli özel ba lantı yapılıyor. Kısa süreli

ba lanlılar dı ında dı arıyla fiziksel ba lanlı kurulmadı ı için de hackerlerin Emniyet'in bilgisayar merkezine sızabilmesi neredeyse imkansız...

Emniyet İstihbarat'ın bu denli güvenli biçimde korudu u bilgisayar a ının, M T'in ilgisini çekmesi kaçınılmazdı. Öyle de oldu. M T yönetimi, Emniyet İstihbarat'ın bilgisayar ebekesine girmek istedi. M T'in bu talebini, Ba bakan Yılmaz, 4 Ocak'taki ziyareti sırasında, Emniyet'e akladı. Emniyetçiler, itirazlarını kar ı bir öneriyle dile getirdiler:

"Biz zaten ald ımız istihbaratı, Cumhurbaşkan ı ve Ba bakan ile birlikte M T'e de gönderiyoruz. Bizim bilgisayar merkezi M T'e ba lanacaksa, M T'in bilgisayar merkezinin de Emniyet'e ba lanması gerek."¹¹

M T'in, kendi bilgisayarlarını polise a amayacağı na emindilerdi. Bu olay da istihbarat örgütlerinin i birli ini reddedi nin yeni bir örne i olarak kayda geçti...

MGK'da *nternet toplantıları*

MGK, İnternet'in gözetimi ve bilgisayar suçlarının üzerine dikkatle e ildi. MGK Genel Sekreterli i'nde yapılan nternet toplantılarına, elektronik mühendisleri, bilgisayar uzmanları, Türk Telekom yetkilileri, TÜB TAK uzmanları, M T ve Emniyet İstihbarat yöneticileri de katıldı.

Güvenlik amaçlı bu toplantıların uzaması, Türk Telekom'un nternet kullanımındaki sorunların a ılması için yeni yatırımlar yapmasını da olumsuz etkiledi. Denetlenemeyen İnternet'in daha fazla yayılması güvenlikçileri endi elendirdi. Toplantıların a ırlık noktası, nternet a larının Türkiye çıkı ını gözleyip süzgeçten geçiren bir sistem oluşturmaktır. Kısacası, bir tür 'elektronik gümrük kapısı' kurmak...

Yarı askeri bir kurulu olan Havelsan (Hava Elektronik Sanayi A. .) da nternet ve bilgisayar a larına sızma saldırı

lan üzerine çalı malar ba ladı. Genç elektronikçilerin çalı -
tı ı Havelsan, teknolojideki son geli meleri ö renmek için
zaman zaman zmir'deki bir elektronik irketinin bilgisayar
a ına sızmayı bir dönem alı kanlık haline getirdi. Bir yan-
dan da bilgisayar programlarına sızmayı önlemek için koru-
ma yazılımları üzerinde çalı ıldı. 'Yangın duvarı' olarak ad-
landırılan yazılım programları, öncelikle Silahlı Kuvvetle-
rin kullanımına verildi. Önce Hava Kuvvetleri, ardından
Kara Kuvvetleri ve Genelkurmay, koruma programı için sı-
raya girdi. Yangın duvarı' yazılımının ulusal kripto progra-
mı olarak sivil kurulu ların da hizmetine sunulması prog-
ramlandı. Ancak her programda oldu u gibi burada da 'ar-
ka kapı problemi vardı ve Türkiye'de henüz sivil kurulu -
lar 'Mahremiyetin korunmasına yönelik kampanyalar' olu -
turacak güçte olmadıkları için kimse bu sorunun farkında
bile de ildi. 'Bilgi toplumu' olmadan önce 'Gözetim toplu-
mu' olmak, Türkiye örne inde ba arılı biçimde somutlanı
yor do rusu...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
D NLEME HUKUKU

DINLEME HUKUKU

Türkiye, telefon dinlemeleri konusunda yasal düzenleme fakiri bir ülke. Haberleşmenin gizliliği ilkesinin nasıl uygulanacağı belirsiz. Özel yaşamın dokunulmazlığı ilkesinin sınırlarını belirleyen yasalar yok; o nedenle de ki mahremiyeti sadece telefonları dinleme gücünü teknik olarak elinde bulunduran istihbarat örgütlerinin insafına kalmış durumda.

1982 Anayasa'nın 'Haberleşme hürriyeti' başlıklı 22. maddesi, "Haberleşmenin gizliliği esastır" ilkesini benimsiyor ve diğer konularda olduğu gibi bu konuda da 'ancak' deyip, hemen sınır çiziyor:

"Kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliği dokunulmaz. İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanununda belirtilir."

Bu sınırlamalar, hangi yasada belirtiliyor? diye sorun ortada. Türk Ceza Yasası'nda bu konuda hiçbir hüküm yok. Ceza Muhakemeleri Usulü yasasında da sadece mektup ve

telgraflara gerekti inde el koyma ile ilgili hükümler yerah yor. Zaten Türkiye'de telefon konusundaki en önemli yasal düzenleme olan 1924 tarihli Telgraf Telefon yasası da haberlemenin gizliliğini esas alıyor.

Yasal hüküm olmamasına karşın, yargıçlar, gerekli görülen hallerde dinleme kararı alabiliyorlar. Bu konuda karar alırken dayanacakları yasal bir hüküm bulunmadığı için yargıçlar da Almanya Ceza Muhakemesi Yasası kaynaklı 'doktrin'e bakarak karar veriyor:

- Haberleminin denetlenmesini ve bantta kaydedilmesi kararını sadece hakim verebilir. Gecikmede tehlike varsa emri savcılık da verebilir. Savcılığın emri üç gün içinde hakim tarafından tasdik edilmediği takdirde geçerliliğini kaybeder.
- Karar yazılı olmalıdır. Kararda, kararın yöneltildiği kişinin adı ve adresi bulunmalıdır. Tedbirin cinsi, kapsamı ve süresi belirlenmelidir. Kararın süresi en fazla üç ay olabilir. Tanımlanmış olan koşullar devam ettiği takdirde, süre her defasında üç aydan fazla olmamak üzere uzatılabilir.¹

Bu konuda yasal düzenleme çalışmalarını sürdürülüyor. Adalet Bakanlığının hazırladığı Türk Ceza Yasası taslağında özel yaşamın korunmasıyla ilgili hükümlere yer veriliyor. Telefonların dinlenmesi, gizli olarak görüntü ve foto çekimi yasaklanırken, 'özel yaşam' koruma altına alınıyor. İçişleri Bakanlığının, uyuşturucu kaçakçılığı gibi organize suçlarla mücadele amacıyla hazırladığı taslakta ise polise telefon dinlenmesi yetkisi kurallara bağlanıyor.² Aslında bu taslak, Mehmet Arslan'ın İçişleri Bakanlığını sırasında hazırlanan "Çıkar amaçlı örgüt suçları hakkında" yasa taslağının revize edilmiş hali. Arslan döneminde hazırlanan taslak, Bakanlar Kurulu'na takılmıyordu. Bakan da istediği bakanlıktaki

zihniyet aynı kaldı. Bakanlık, gizli dinleme ile ilgili geni hükümler getiren bu tasla ı bir kez daha gündeme getirmeye çalı ıyor.

Türkiye için yasa önerisi

TBMM Telefon Dinlemeleri Ara tırma Komisyonu da sonuç raporunda, 'Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'na telekomünikasyon araçlarına müdahale hususunda' iki madde eklenmesini önerdi:

Dinleme ve kayda alma kararı

Madde 93 a:

ki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren cürümler dolayısıyla yapılan soru turmalarda, zorunlu oldu u takdirde, sinyalleri, yazıları, resimleri, görüntü veya sesleri veya di er nitelikteki bilgileri, kablo, radyo veya di er elektromanyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle veya ileten araçlara girilerek konuların dinlenmesine, konuların veya di er bilgilerin kayda alınmasına, kayıtların çözülerek metin haline getirilmesine, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh ceza hakimi tarafından gizli olarak karar verilir. Son soru turma safhasında karar, mahkeme başkanları tarafından verilir.

Kararda, içerikleri dinlenecek veya kayda alınacak, çözülerek metin haline getirilecek muhavere, ileti im veya tespitleri tayine olanak verecek telefon numarası, araçların ve hattın sahibi gibi bütün unsurları suç, üç aydan fazla olmamak üzere müdahale süresi belirtilir.

Bu süre, aynı usûl ve artlara uyularak yenilenebilir.

Kararların yerine getirilmesi

Madde 93 b:

93 a madde gere ince verilecek karar savcı veya görevlendirece i kolluk mensubu, telekomünikasyonla görevli veya böyle bir hizmeti vermeye yetkili olanlardan dinleme ve tespit i lemlerinin yapılmasını ve bu maksatla cihazların yerle tirilmesini isledi inde bu talep derhal yerine getirilir ve i lemin ba ladı ı ve bitirildi i tarih ve saat bir tutanakla tespit edilir.

Savcılık veya görevlendirilece i kolluk mensubunca gerçe in meydana çıkarılmasına yarayacak telekomünikasyon kayıt ve tespitleri çözümlenerek metin haline getirilir. Yabancı dildeki kayıtlar, bu maksatla görevlendirilecek tercümanlar marifetiyle Türkçeye çevrilir.

Kayıtlar zarfa konularak mühürlenir. Suç dolayısıyla kamu davası zaman a ımı gerçeikle ti inde kayıtlar ve tespitler Cumhuriyet savcısının denetim ve gözetimi altında bir tutana a ba lanarak imha edilir.

Yukarıdaki fıkralar gere ince gerçeikle tirilecek kayıt ve tespitler yargılamada sanı ın ikrarına ili kin delil olarak de erlendirilemez."³

Amerika'da dinleme hukuku

- ABD'de federal dinleme mekanizması, ilk kez 1968 yılında, 'Sokakların Güvenli i ve Suçun Kontrolü' yasasıyla olu tu rıldı. ABD'de dinleme hukukuna ili kin tartışmalar, 1974 yılında patlayan Watergate skandali ve Nixon'un istifasıyla birlikte yo unla tı. Anayasadaki dördüncü de i klik, vatandaşlara bu çe it i lemlere kar ı koruma getirdi.

FBI veya ba ka polis te kilatlarınca kriminal bir soru turma çerçevesinde telefon dinlemek için yargı kararı gerekiyor. Soru turma bitlikten sonra, yargıçların, dinlemeye

alınması ki ilere, 'adaletin gerçekleştirilmesi' çerçevesinde dinlenmelerini bildirmek ve dinlenen konunun içeriğini de sunma zorunluluğu bulunuyor. 1978'de Kongre, 'Yabancı Casusluk Örgütleriyle Mücadele Yasası' (Le Foreign Intelligence Surveillance Act) adıyla yeni bir yasa çıkardı. Bu yasa bir terör organizasyonun ya da yabancı bir casusluk örgütünde çalışanından üphelenilen herkesin dinlenmesine izin veriyor. Yasaya göre, FBI, CIA veya NSA, bu konuda görevlendirilen özel bir mahkemeden herhangi birini dinlemek için yetki istiyor. Mahkeme, dosyalar özel adalet bürosunda incelendikten sonra kararını bildiriyor. Ancak bu gizli mahkemenin herhangi bir telefon dinleme istemini reddetmesine dair tek örnek bile bulunmuyor. Dinlemede kayıt teknolojisinin gelişmesinden dolayı yargıç kararıyla yapılan dinlemelere ilişkin kayıtlar silinmesi mümkün olmayan CD'lere yükleniyor.

Amerikan Yurttaşlık Hakları Derneği yetkililerine göre, Nixon'dan bu yana 'Milli Güvenlik' adına en çok telefon dinleten, Başkan Bili Clinton. 1994'de 576, 1995'de 697 ve 1996'da 800'den fazla insanın telefonun dinlenmesine izin verildi.⁴

ngiltere'deki uygulama

ngiltere'de, telefon dinlemek için İçişleri Bakanı, Dışişleri Bakanı ya da Kuzey İrlanda Sekreterinden izin almak gerekiyor. Ancak eski gizli servis çalışanlarının açıklamaları, dinleme operasyonlarının bilinenden çok daha fazla olduğunu ortaya koyuyor. ngiltere'de yılda yaklaşık 35 bin telefon dinleniyor.

Bir kişi veya kurum dinlendiğinden üphelenirse yargıya başvurulabiliyor. Yargıç, yasadışı dinleme olduğunu belirlerse bunu başvurana karşı bildiriyor. Ama Liberty (Sivil Özgür

lükleri Savunma Grubu), imdiye kadar hiçbir yargıcın, 'yasadı ı dinlenen bir telefon belirleycmedi ini' ifade ediyor. Özelle tirilen ngiliz Telekom irketinin, telefon görü mele-
rinin kaydedilmesi ve izlenmesi için hükümetten yılda 10 milyon sterlin aldı ı da biliniyor.

Savunma sırları ngiltere'de 1989'dan beri 'Official Secrets Act' yasası tarafından korunma altında. Katı hükümler içe-
ren bu yasa, ' stihbarat ve güvenlik servisi'ne ait her çe it bilginin açıklanmasını yasaklıyor. Bu yasa, gazete yönetici-
leri, istihbarat örgütünde çalı anları ve emekliye ayrılan ajanları da kapsıyor. Yasa, Peter Wright adlı eski bir casu-
sun, anılarında ngiliz gizli servislerinin Harold Wilson'un iste i üzerine ç i Partisi hükümetine kar ı operasyonlar yürüttü ünü açıklaması üzerine daha da serlle tirildi.

Almanya'da ayrıntılı düzenleme

Almanya'da, Avrupa nsan Hakları Mahkemesi'nin, aleyhte verdi i kararlardan sonra 1994'te telefon dinlenmesine öz-
gü bir yasa çıkarıldı. 1995'te tekrar de i tirilen ve geni bir düzenlemeyi içeren yasa, hangi suçlarla ilgili dinleme yapı-
labilece ini teker teker sıralıyor. Yasaya göre, bütün telefon-
lar, suç i lenmeden önce istihbarata yönelik olarak da din-
lenebiliyor. Polis, dinlemek istedi i ki iler için savcılıktan veya sorgu yargıcından izin istiyor ve dinleme sırasında bir yargı organınca kontrole tâbi tutulmuyor.

kinici tip dinleme prati i ise 'G 10 dinlemesi' diye tanını ' yor. 1968'de çıkan bir yasa, Anayasanın telekomünikasyon ve posta sırlarının saklanmasını garanti eden 10. maddesini daraltıyor ve MAD (askeri), BND (casusluk), BVS (ç i leri) olmak üzere üç istihbarat servisine bazı ayrıcalıklar tanıyor. Bu servislerin telefon dinleme çalı malarıyla ilgili kararlar, parlamentonun parti gruplarını temsilen seçti i dört ki i

den olu an 'G 10 komisyonu' tarafından denetleniyor. Çalışmaları tamamen gizli tutulan bu komisyon, ki i ve kurumların özel amaçlarla telefonlarının dinlendi ini tespit ederse, olay Federal Anayasa Mahkemesi'ne kadar gidebiliyor.

Adalet Bakanlığı 1, Almanya'da 1996'da gizli servislerin operasyonlarının dışında 6181 telefon ve 1911 cep telefonu dinlendi ini açıkladı.⁵

Fransa'da idari dinleme serbest

Fransa'da 1991'de yeniden düzenlenen Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası, suçun i lenmesinden sonraki gelişmeleri takip edebilmek için sanıkla ilgili veya tanıklarla ilgili olarak mahkeme kararıyla dinleme yapılabilmesini öngörüyor. ki veya iki yıldan daha fazla hapis cezası gerektiren bütün suçlarla ilgili dinleme yapılabilir. 1995 Ocak ayında çıkarılan 'Güvenlik ve Programlama Yönelim Yasası' ile de idari amaçlı dinleme yasalla tırıldı.

Fransa'da dinleme cihazı salan firmanın sayısı 40'dan fazla. Bu şirketlerin, polis ya da istihbarat servisi DST'nin izin verdi i kurulu lara dinleme cihazı satma yetkileri bulunuyor. Ancak uygulamada bu cihazlar gazete ilanlarıyla izinsiz satılıyor ve 500 1000 frank ödeyen herkes bu cihazlara sahip olabiliyor. Ceza yasasının, yasadı ı telefon dinlemenin cezasını 300 bin frank olarak belirledi i Fransa'da, bu cezaya çarptırılan görülmemi ...

Fransa, Avrupa nsan Hakları Mahkemesi'nde telefon dinlemeler nedeniyle 1990 ve 1992'de iki kez mahkûm oldu. Mahkeme, kural olarak, demokratik toplumların kamu otoritelerince telefon dinlenmesinin gereklili ini kabul ediyor. Ancak demokratik toplum düzeninin korunması bakımından tanınan bu marjın, yasal bir temele oturtulma

sı ve haberleşme özgürlüğü zedelememesi gerekliliğini vurguluyor.⁶

Mahkeme, 1978'de Almanya'yı, 1984'te İngiltere'yi, 1992'de İsviçre'yi yargıladı. İnsan Hakları Mahkemesi'nde mahkûm olan ülkeler, yasalarını değiştirmek zorunda kaldılar.⁷ Avrupa'daki telefon dinlemeyle ilgili standartlar, bu kararlardan sonra oluştu...

SONSOZ
ÖZEL YA AMIN GIZLILI İNE SAYGI

Kitabı yazarken, beni bekleyen ciddi bir tehlike oldu unu farkettim. Dünyanın en eski ikinci mesle i olan casusluk tarihinin renkli sayfalarının cazibesine kapılabilir; o tarafta yo unla abilirdim. O zaman bu kitap, bir casus romanı haline gelirdi.

Oysa benim amacım, Türkiye'nin casusluk tarihinden kesitler sunmak ya da istihbarat örgütlerini tanıtmak de ildi. Yakın tarihe özel bir yolculuk yaparak, bireylerin mahremiyetine saygısızlıkların çetele ini çıkarmak istiyordum. Bu çeteleyi çıkarırken, casusların, ba ka bir deyi le istihbaratçıların öyküleriyle zaman zaman kesi meler olması kaçınılmazdı. Çünkü saldırıların önemli bir bölümü bu kesimden .kaynaklanıyordu...

Saygısızlıkları sergilerken, istihbarat örgütlerinin bu yönde kullandıkları becerilerini (!) ve zaman içerisinde de i en tekniklerini aktarmak zorunlu ydu. Bu noktada bir ilkeyi titizlikle uygulamaya özen gösterdim. Hiçbir ki i ya da kuruma, ba ka bir ki i ya da kurumun gözlü üyle bakmadım; hiçbir ki i ya da kurumu hedef almadım. Bu ülkenin üze

rinde birlikte ya amak gibi reddedilmesi mümkün olmayan bir kader birli i içinde oldu umuza inanıyorum. Do mak ve ölmek kadar irademiz dı ında olu an bu kader birli ini benimsemek, bu topraklar üzerinde ya ayan herkese, bu ülkeyi en güzele birlikte ta ima yükümlülü ünü getiriyor. En güzele ilerlemenin yolu, bence her eyin tüm renklerini birlikte görebilmekten geçiyor. Hiçbir ey ne tam siyah, ne de tam beyaz. stihbarat örgütleri de öyle. Yanlı ları da var, do ruları da. Üzülerek söylemeliyim ki, Türkiye'deki istihbarat örgütlerinin günah haneleri epeyce kabarık...

Yanlı ları ki ilere ba layıp, kestirmeden gidebilirdim. Ama bu kolaycılık olurdu. Bu yanlı ların temelinde bir demokrasi sorunu oldu unu görmezden gelmi olurdu. Günah keçileri aramak yerine sistemi bir bütün olarak ele tirmeyi ye ledim. Çünkü Türkiye'de, devlet otoritesinin vatandaşlar kar ısındaki sınırları hâlâ çizilebilmi de il. Gizli kulakları sınırlayan hiçbir yasa yok. Vatandaşlar, gizli kulaklara kar ı güvenceye alınmamı durumda.

Bireylerin özel ya am alanlarına ne zaman girilip, ne zaman girilemeyece i, gizli kulakların insafına kalmı . Sayfalar boyunca anlattı ım örnek olaylar, insaf çizgisinin nasıl insafsızlık noktasına kaydını kanıtlıyor. Cumhuriyet kurulu undan bu yana her dönemde, politikacıların, bürokratların ve vatandaşların mahremiyetlerine kural tanımadan girilmi .

Kuralsızlı ın karanlık tablosunu göstererek, bu ülkede ya ayan bireylerin demokrasi reflekslerine seslenmek istedim. Çünkü biliyorum ki, demokrasi, anayasalar ve yasalarla de il, sivillerin demokrasi refleksleriyle korunabilir. Devleti, özel ya amlarının ba ladı ı çizgide durduracak olan güç de vatandaşların hak arama bilincidir.

Gizli Kulaklar Ülkesi'nin, bu bilincin gelişimine katkıda bulunması beni sevindirir. Türkiye'deki gizli kulakları, an

çak bu bilincin geli imi düzene sokacaktır. Telefon dinlemelerini kurallara ba layacak do ru düzgün bir yasa çıkarması da buna ba lıdır. Telekulakları acil bir demokrasi sorunu olarak algılayan bir yasa hazırlanırken bence üç noktaya dikkat edilmelidir:

Birincisi, telefon dinlemelerine sadece olaylara ba lı olarak sınırlı süre için izin verilmelidir. Bu dinlemeler, ba ımsız yargıçların tam denetiminde olmalıdır.

kincisi, vatandaşların bu ve benzeri uygulamalara karşı haklarını arama yolları 'gerçekten' açık tutulmalıdır.

Üçüncüsü uygulayıcıların demokrasi terbiyesine sahip olmalarıdır. stihbaratçıların, kendilerini doktorların yerine koyup, insanların her tür mahremiyetine girme hakkı olduğuna inanmamaları zorunludur.

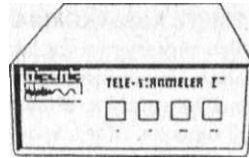
Bu dü üncelerle yazdım kitabımın, özel yaşamın gizliliğine saygı çağırısı olarak kabul edilmesini diliyorum. Bırakın insanlar kendi ördükleri kozalarında diledikleri gibi yaşasınlar...

BE İNCİ BÖLÜM
EKLER

MERAKLI SINA DINLEME ALETLER KATALOGU

Yüksek teknoloji ürünü olan çe itli dinleme ve dinlemeyi önleyecek kar ı cihazlar, Amerika ve Avrupa ülkelerinde ma azalarda satılabiliyor. Kullanımı yasalarla sınırlandırılan bu cihazlar, daha çok amatörlere hitabediyor. Profesyoneller ise dinleme ve kar ı önlemler için çok daha geli mi cihazlar kullanıyor. ABD ve ngiltere'deki ma azalarda açığıktan satılan cihazlardan bazı örnekler, bu alandaki teknolojinin düzeyi konusunda fikir vermeye yetiyor:

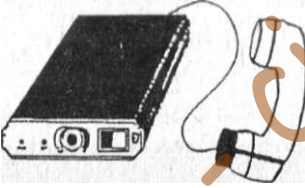
TELEFON KARI TIRICISI (ABC 9) Masa üzerine yerle tirilen cihaz kolayca telefonun hattına ba lanıyor. Gizli bir konu ma yaparken dinlenmemesini isterseniz dü meye basarak cihazı çalı tırıyorsunuz. Dinlemek için hatta giren, konu malarınızı elektronik perdeleme nedeniyle anlayamıyor. Perdelemenin çözülmesi daha güç bir teknolojiyi gerektiriyor. Dü meye basmad ınız zaman di er konu malarınızı elektronik perdeleme olmadan normal yapabiliyorsunuz. Ayrıca sizi dinlemek için birisinin hatta girmesi durumunda cihazın sinyal ı ı yanarak uyarıyor.

TELEFON KARI TIRICISI (ABC 7) Dinlemenin önlenmesi için geli tirilmi bir telefon karı tırcısı. Telefondaki tüm konuları güvenli ekilde karı tarafa aktarıyor. Dinlemek için birisinin hatta girmesi durumunda devreye giren cihaz dinlemeyi haber veriyor. Sesi elektronik bir örtü ile karı tarafa aktardı için dinleyenler sadece bir zırlıtı itebiliyorlar ve kaydedemiyorlar. Cihaz, telefonun ahizesinin içine yerle tirilen dinleme cihazlarını da saptayarak haber veriyor. Paralel ba lama, kancaca atma, uzatmayla dinleme de dahil her türlü dinlemeye karı etkili biçimde kullanılabilir. En önemlisi, dinlemek isteyenler, karı tırcı kullandı nızı farkedemiyor. Cihaz, telefona kolayca ba lanabilir.

TELEKULAK UYARICISI Telefon hattınızı sürekli kontrol ederek, voltaj de i ikliklerini kaydederek uyarıyor. Dinleme giri iminde bulunanların hangi tip yöntemi kullandı nı da bildiriyor. Hatta ba lanarak çalı tırılıyor.

SES DE T R C (DT 12) Ses de i tırcısı, daha çok yalnız insanların güvenlik amacıyla kullandı ı bir cihaz. Cebe girebilecek kadar küçük olan cihaz telefon ahizesinin a ız tarafına takılarak kullanılıyor. Konu an ki inin sesini de i tirek tanınmasını önleyen cihaz, istenirse kadın sesini erkek sesine dönü türebiliyor. Fona köpek sesi ekleyerek yalnız olunmadı ı havası verebiliyor.

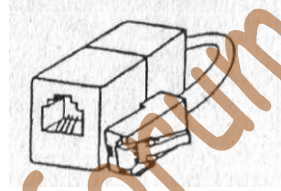
BEYAZ SES Bu cihaz, odanın içinde dinlemeyi önlemek için etrafa 'beyaz ses' yayıyor. Oda içerisinde gizli mikrofona, verici, mikrodalga ya da laser yansıtıcı ile dinlemeyi önüyor. Elektronik cihazlarla dinlemeye çalı anlar sadece bir zırlıtı itebiliyor. Ayrıca etraftaki dinleme aletlerini haber veren cihaz, 9 voltluk bir pille çalı ıyor.

D NLEMEDEN KAR I KOYMA SET (CAP 12) Her türlü cihaza karı kullanılan profesyonel bir karı tırcı CAP 12, sadece telefonlarda de il, etraftaki tüm elektronik cihazlarda etkili oluyor. Vücuda, telefona, faksalara, bilgisayarlara, odaya, araçlara yerle tirilmi dinleme cihazlarına karı uyarıyor. Video kameralar dahil yüksek teknoloji ürünü cihazları

etkisiz hale getiriyor. CAP 12, çevredeki, telefondaki, vücuttaki vericileri algılıyor ve bozuyor. Sürekli olarak, hatta, telefonda, odada, çevrede verici olup olmadığını test ediyor. 24 saat sürekli olarak etraftaki kulu sesleri kaydediyor. Satır sırasında nasıl kullanılacağını anlatan bir kaset de veriliyor.

UXR 5 BOND ÇANTASI adamı çantası ekinde. Hedeflenen yerdeki bütün sesleri kaydediyor, insan seslerini diğer seslerden ayırt edebiliyor.

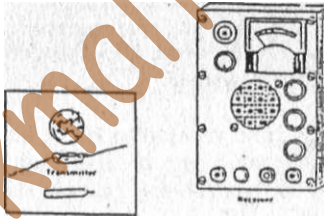
ÖZEL HAYAT KORUYUCUSU (PD 1) Bu cihaz, paralel telefonların olduğu yerlerde özel konuların öbür telefondan dinlenmesini engelliyor. Paralel telefonu ilk açan rahatlıkla konuşurken, öbür telefonu daha sonra açan kişi sesleri duymuyor.

AKUSTİK SES JENERATÖRÜ (ARG 2000) Duvara yerleştirilmiş mikrofonlar, telefona yerleştirilmiş vericiler, pencereden gelen mikrodalgalar dahil her türlü dinleme aletini devre dışı bırakıyor ve kaydedilmeyi önüyor. Sistem, konuşmanın üzerine hiçbir şekilde filtre edilemeyen bir koruma perdesi geçiriyor.

DİNLEME UYARICI CEP VİBRATÖRÜ (ASP 2000) Dinlemeye karşı uyarıcı bir cihaz. 6 gram olan küçük cihaz, cepte taşıyor ve etrafta herhangi bir dinleyici cihaz saptadığında titreşimlerle uyarıyor.

TELEFON KARIŞTIRICISI (ACS 2) Telefon karıştırıcısı olan bu cihaz diğerlerinden farklı olarak kablosuz telefonlarda da kullanılabilir. Cihaz, duvardan ahizeye takılıyor.

TAKIP UYARICI SİSTEM Rehine kurtarma operasyonlarında kullanılan 5 gramlık küçük cihaz, bir kişinin kemerinin içine, ceketine ya da araca takılabilir. Havadan 25-30 mil, yerde 3-5 mil uzaktan sinyal veren cihazla, rehinenin götürüldüğü yön rahatlıkla bulunabilir.

EMS YEM KROFONU Son derece güçlendirilmiş bir mikrofonla donatılmış emsiye, uzaktaki konuşmaları dinlemek amacıyla kullanılıyor. Herhangi bir konuşmayı dinlemek için emsiyeyi o tarafa döndürmeniz gerekiyor. Kulaklık da takılabilir.

SÜPER YÖNLENDİRİCİ MİKROFON (UEM 88) Yönlendirici mikrofon tabanca gibi hedefe doğrultuluyor. Yolun karşı tarafındaki bir kulübe, lokanta ya da parktaki konu mayı kulaklıkla duyabiliyorsunuz. 25 cm. uzunluğundaki bu mikrofonla 500 feet uzaktaki bir konuyu net olarak dinlemek mümkün.

BİYOLOJİK KULAK Bu cihaz, hayvan sesleri gibi insan kulağının duyamayacağı bazı seslerin duyulmasını sağlıyor. Daha çok avcılar ya da bilim adamları tarafından kullanılan bu kulağın kayıt sistemi de bulunuyor.

ODADIN İÇİNDEKİ HER SESİ DİNLEYEN TELEFON (LE 1) Normal telefonlardan ayırdedilemeyen bu telefon, aynı zamanda odanın içindeki tüm sesleri de dinlemeye yarıyor. Telefonu dışarıdan özel kodla arayınca çalmadan devreye giriyor. Ahizenin içine gizli mikrofon yerleştirilmesinin yerine telefonun kendi mikrofonu aracılığıyla odanın dinlenmesini sağlayan cihaz, pilsiz çalışıyor. Telefonu başka birisi arayınca sadece konuşma dinleniyor; odadaki sesler duyulmuyor. Otel gibi yerlerde kullanılabilen bu cihaz, normal telefon hattından çalışıyor.

UZAKTAN DİNLEYEN TELEFON (AH ZES) Kaldırıldıktan itibaren, görüşmeyi otomatik olarak karşı taraftaki teybe kaydediyor. Telefona, prize veya kablolarla yerleştirilen bu dinleme araçları kilometrelerce öteden sesleri alabiliyor.

ODADIN İÇİNDEKİ HER SESİ DİNLEYEN TELEFON (LE 5) Bu cihaz, LE 1 tipinden farklı olarak odadaki konuşmalarla birlikte telefondaki konuşmayı da dinleyebiliyor.

ODADIN İÇİNDEKİ HER SESİ DİNLEYEN UYARICILI TELEFON (LE 7) Bu cihaz, LE 5 tipinden farklı olarak dinlenmek istenen telefon çalınca uyarıyor.

ODADIN İÇİNDEKİ HER SESİ DİNLEYEN TELEFON (LE 7) Telefonun içine yerleştirilen küçük bir plastik kutudaki verici sayesinde, hem telefonun hem de bulunduğu odanın telefon hattından dinlenmesini sağlıyor. Telefon çalınca oda dinleyici devre kapanıp sadece telefon dinlenebiliyor.

OTOMATİK YANIT VERME MAKİNASI Telefonun içine konulan küçük bir cihaz sayesinde telefon konuşmalarının başka bir telefondan dinlenmesini sağlıyor.

PARALEL DİNLEME BAĞLANTISI Bir telefondaki konuşmayı yanındaki ikinci bir kişinin de duyabilmesini sağlayan bir sistem. Telefona jakla yapılan bağlantı paralel dinlemeye yarar. Karşı taraf dinlemeyi farketmiyor.

KONU MA KAYDEDİCİSİ Telefon sahibinin isteğine bağlı olarak tüm konuşmaları kaydedebilen bir sistem.

ODAK VE TELEFON KAYDEDİCİSİ İstendiği zaman odadaki ve telefondaki tüm konuşmaları kaydedebilen bir cihaz.

FM VERGİCİ (IC 18) FM kanalı 87-108 MHz'den aktarım yapabilen mini bir verici. Açık alanda 500-600 metre den konuşmaları yansıtabilen verici sadece 5 gram ağırlığında. Bir elin serçe parmağında da küçük olan verici çalışıyor.

UXB VERGİCİ Pille çalışıyor. 6.5 cm boyunda, 2.9 cm eninde. Küçük bir kutu büyüklüğünde. Dinlenecek yerlere konuluyor.

UB KALEM VERGİCİ Normal bir kalemle yerleştiriliyor. Sesleri algılama gücü yüksek.

UX CARD Kredi kartı büyüklüğünde. Süper ince dinleme kartı. Kapı altına, kitap arasına ya da cebe konularak dinleme yapılıyor.

UXC1 ve UXC2 HESAP MAKİNESİ Pili veya elektrikli olarak, iş yerlerinde dikkati çekmeden dinlemeye yarar.

UX TMS Telefonların prizlerine yerleştiriliyor. Dinlemenin yanında arayanın yerini de tespit edebiliyor.

BELCELER: DGM
KARARLARI VE YAZI MALAR

1 DGM'nin cep telefonlarının dinlenmesiyle ilgili
30 Aralık 1994 tarihli ilk kararı.

ANKARA DGM G ZL

Duru ma salonunda gizli soru turma evrakı için toplandı. Ankara DGM. C.Ba savcılı nın 30.12.1994 gün, 1994/5704 Nuh. sayılı yazısı ile 29 Aralık 1994 gün, B 05.1 .EGM.006.05 (30014 94) sayılı ç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünün yazıları kapsamında Türkiye genelinde de i ik illerde rehin alınan fidye isteme, adam kaçırma olaylarında artış lar oldu u, uyu turucu, terörizm ve di er tip organize suç faillerinin tesbit edilebilmesi ve yakalanabilmesi, olayların cereyan etti i ve merkezi Ankara olmak üzere ba lantılı illerdeki telefon santral ve detay bantlarının ve adres kütüklerinin periyodik olarak Emniyet Genel Müdürlü üne verilmesi durumunda bu kabul olayların aydınlanabilece i, faillerin yakalanabilece i ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin anayasal düzeni ile vatanın ve milletin bölünmez bütünlü- ünün korunması, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin milli menfaatleri ve güvenli i açısından her türlü terör odakları ile bu terör odakları ile ba lantılı uyu turucu ve silah kaçakçılı ı ve finansman kaynaklarının tesbiti bakımından söz konusu bilgisayar bantlarının PTT genel mü- dürlü üne ba lı birimleri ile özel telefon irketlerinden alınıp incelenmesi konusunda izin verilmesi talebinde bulunuldu u görülmekle dosya incelendi.

GERE DÜ ÜNÜLDÜ

Anayasanın 143. maddesi gere ince Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlü ünü, hür demokratik düzeni ve nitelikleri Anayasada belirtilen cumhuriyet aleyhine i lenen ve do rudan do ruya devletin iç ve dı güvenli ini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli kılınan DGM'lerin 01.05.1984 tarihinden bu yana görevlerini icra etti i içi leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünde Anayasal devlet düzenini korumak ve kollamakla ve bu düzen aleyhine terörist faaliyetler ile organize suçlar silah ve uyu turucu kaçakçılı ı ve bunlara li kin finansman faaliyetlerini takip etmekle görevli bulunması nedeniyle bu faaliyetleri icra eden organize suç i leyen grupların tesbiti açısından merkezi Ankara olmak üzere ba lantılı illerdeki telefon santral ve detay bantlarının ve adres kütüklerinin periyodik incelenmesinin ve bilgisayar bantlarının PTT genel müdürlü üne ba lı birimler ile özel telefon irketlerinden alınıp incelenmesi ve bu ekilde terör, uyu turucu ve silah kaçakçılı ı ile bunların finansman kaynaklarının tesbitinin ve olay faillerinin yakalanıp haklarında gerekli i lerin yapılması açısından haberle me hürriyeti bakımından bu haberle me hürriyetinin zedelenmesi açısından bir sakınca yaratmayaca ı, zira yine Anayasanın tanıdı ı hak ve hürriyetlerin anayasal devlet nizamını yıkmak için kullanılamayaca ı 14. madde kapsamından da anla ılaca ı üzere terör, uyu turucu, silah kaçakçılı ı ve organize suçlar ile bunların finansmanları konusunda gerekli incelemenin yapılması bakımından Anayasal devlet düzenini korumakla görevli içi leri bakanlı ı emniyet genel müdürlü ünün icab eden tertip ve düzenlemelere açık olmak üzere içi leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünce icab eden çalı manın yapılmasına müsaade olunmasına karar verildi. 30.12.1994

Ülkü Co kun
Hakim Kd. Bnb.
Ankara 2 numaralı DGM.
Yedek Üyesi
Hakim

2 Emniyet Genel Müdürü Mehmet A ar'ın
DGM'ye gönderdiği i 10 Ocak 1995 tarihli yazı.

Ç LER BAKANLI I
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜ Ü 10 Ocak 1995
Sayı: B.05.1 .EGM.006.05 (345 959)
KONU: zin talebi

DGM CUMHURİYET BA SAVCILINA

Ça rımızın geli en teknolojisine paralel olarak suç organizasyonlarının gü-
venlik güçlerinin takibinden kurtulmak maksadıyla yeni uygulamalara
yöneldikleri bilinmektedir.

Bu meyanda; 1994 yılı ba nda faaliyete geçen GSM Cep telefonlarının
beklenenin üzerinde bir hızla ülke genelinde yaygınla ma e ilimine
girmesi, kamuoyunda teknik anlamda dinlenmesinin mümkün olma-
dı ı intihasının olması, kullananın sabit yerinde bilinmemesi ne-
deniyle bu cihazlara tüm yasaları suç organizasyonlarının lgisinin
artmasına sebep olmu tur.

Alınan istihbaratlar, yakalanan ahısların beyanları ve ele geçen doküman-
ların de erlendirilmesinden, aranan birçok suç failinin yanısıra uyu tu-
rucu ebekeleri ile rehlin alma, adam kaçırma, fidye isteme gibi suçlar-
da GSM ve Mobil telefonların sıkça kullanıldı ı mü ahade edilmektedir.

TC. Devletin anayasal düzeni ve vatanın ve milletin bölünmez bütünlü-
ünün korunması açısından her türlü terör odaklarıyla, bu terör
odakları ile ba lantılı uyu turucu, silah kaçakçılığı ı ve di er organize
suçlar ile bunların finansman kaynaklarının tesbiti bakımından; mer-
kez Ankara ve ba lantılı illerimizde belirli merkezlerde santralleri bu-
lunan bu sistemlerin denetlenmesi, belirli numara ve numara grupla-
rının, Anayasal Devlet düzenini korumakla görevli kılınan Genel mü-
dürlü ümüzce izlenmesi gerekmektedir.

Bu nedenle, Mobil, GSM ve di er telefon santrallerinden sorumlu PTT ile
özel irketler veya PTT'ce sistemin ana merkezinin bulunduğu illerdeki
santralleri ile transmisyon hatlarına tarafımızdan temin edilecek özel ci-
haz ve ekipmanların ba lanması, PTT'ce yazılım ve donanım düzenle-
melerinin yapılabilmesi ile transmisyon hatlarına yönlendirme ve ba -
lantıların yapılması, genel müdürlü ümüzce tesbit edilen yerlerden ge-
çirilmesi ve sonlandırılması için gerekli yasal iznin verilmesini arz ederim.

Mehmet A ar
Vali
Emniyet Gen. Müdürü

**3 Ankara 2 nolu DGM'nin A ar'ın talebi üzerine
ald ı 12 Ocak 1995 tarihli karar.**

ANKARA 2 NOLU DGM

Sayı: 1995/5 D. i .

KARAR

T.C. Anayasasının 9.maddesi gere ince Türk milleti adına yargı yetkisini kullanmaya yetkili ba ımsız Ankara 2 numaralı DGM yedek üyesi inde; Hakim: Ülkü Co kun (976 Yd. 9 Ankara 2 nolu DGM. yedek üyesi)

Katip: Hüseyin Karaku (75) oldu u halde;

Duru ma salonunda gizli soru turma evrakı için toplandı.

Ankara DGM'si. C.Ba savcılı ının 11.1.1995 gün, 1995/240 Muh. sayılı yazısı ile ç i leri BAKANlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünün 10 Ocak 1995 gün, ve B.05.1.EGM. 006.05(345 95) sayılı yazıları ile Ça ın geli en teknolojisine paralel olarak suç organizasyonlarının güvenlik güçlerinin takibinden kurtulmak amacıyla yeni uygulamalara yö-neldi i ve bu do rultuda 1994 yılı ba ında faaliyete geçen GSM, cep telefonlarının beklenenin üzerinde bir hızla ülke genelinde yaygınla -tı ı ve kamuoyunda teknik anlamda dinlenmesinin mümkün olmadı -ı intiba ının olu ması, kullananın sabit yerinin de bilinmemesi ne-deniyile bu cihazlara tüm yasadı ı suç organizasyonlarının ilgisinin arttı ı ve alınan istihbaratlar sonucu yakalanan ahıslar beyanları ve ele geçen dokümanların de erlendirilmesinden, aranan birçok suç failinin yanısıra uyu turucu ebekeleri ile rehin alınan adam kaçırma, fideye isteme gibi suçlarda GSM. ve mobil telefonların sıkça kullanıldı -ının mü ahade edildi i ve T.C. devletin anayasal düzeni ile vata-nın ve milletin bölünmez bütünlü ünün korunması T.C. devletin millî menfaatleri ve güvenli i açısından her türlü terör odakları ile, bu terör odakları ile ba lantılı uyu turucu ve silah kaçakçılı ı ile de er organize suçlar ve bunların finansman kaynaklarının tesbiti bakımın-dan merkez Ankara olmak üzere ba lantılı illerde belirli merkezlerde santralleri bulunan Anayasal devlet düzenini ve sistemi korumakla görevli olan ve yasalarla bu görevi belirlenen Emniyet Genel Müdür-lü ünçe izlenmesinin icap etti i,

Bu nedenle Mobil, GSM ve di er telefon santrallerinden sorumlu PTT ile özel irketler veya PTT.ce sistemin ana merkezinin bulundu u illerde-ki santraller ile Transmisyon hatlarına Emniyet Genel Müdürlü ünçe temin edilecek özel cihaz ve ekipmanların ba lanması PTT.ce yazılım ve donanım düzenlemelerinin yapılabilmesi için Transmisyon hatları-na yönlendirme ve ba lantılarının yapılması konusunda ve bu tesisle-rin Emniyet Genel Müdürlü ünün görev sahası içerisinde icra eden

yerlerden geçirilmesi konusunda izin tabelinde bulunuldu u, DGM. C.Ba savcılı ınca da Emniyet Genel Müdürlü ünün talebine ..tılı narak Türkiye'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlü ünü, .. ekilde tehdit eden yurtiçi ve yurtdı ı terör örgütlerinin faaliyetlerinin kontrolü bakımından Mobil ve GSM. cep telefonları ile ilgili Emniyet Genel Müdürlü ünün teknik talebinin yerinde oldu u belirtilerek Türkiye Cumhuriyeti devletinin istiklalini, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlü ünü korumak, devletin birinci vazifesi oldu u, ülkenin ve milletin bölücü terör örgütlerine kar ı korunabilmesi için ç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünün talep etti i izin kararının verilmesinin istendi i görüldü.

İlgili evraklar incelendi.

GERE DÜ ÜNÜLDÜ:

DGM T.C. anayasasının 143. maddesinde belirtildi i üzere "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlü ünü her demokratik düzeni ve nitelikleri Anayasada belirtilen cumhuriyet aleyhine i lenen ve do rudan do ruya devletin iç ve dı güvenli ini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli oldu u" iç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ün de anayasa ve yasalarla T.C. devletin anayasal devlet düzenini muhafaza etmek ve bu düzen aleyhine irticai, marksist ve bölücü terör örgütleri tarafından icra edilecek eylem ve faaliyetleri tesbit edip bu faaliyetlerde bulunan ki ileri ve suç organizasyonlarını yakalayıp adli mercilere teslim etmekle görevli bulundu u iç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünün yukarıda belirtilen 10 Ocak 1995 tarihli talep yazılarında da belirtildi i üzere T.C. devletin anayasal düzeni ile vatanın ve milletin bölünmez bütünlü ünün korunması T.C. devletin milli menfaatleri ve güvenli i açısından çe itli terör odakları ile bu terör odakları Ne ba lantılı uyu turucu ve silah kaçakçılı ı ve di er organize suçlar ve bunların finansman kaynaklarının tesbiti bakımından yine adam kaçırma, rehin alma, fidye isteme gibi faaliyetlerin tesbiti açısından Anayasal devlet düzenini tehdit eden unsurların tesbiti, yakalanıp adalete sevkedilmeleri konusunda icab eden ç alı manın yapılabilmesi için Merkez Ankara olmak üzere ba lantılı illerde Mobil, GSM. ve di er telefon santrallerinden sorumlu PTT. ile özel irketler veya PTT.ce sistemin an merkezinin bulundu u illerdeki santraller ile Transmisyon hatlarına Emniyet Genel Müdürlü ünçe temin edilecek araç gereç ve malzemeleri ekipmanların ba lanması ve PTT.ce yazılım ve donanım düzenlemelerin yapılması Transmisyon hatlarına yönlendirme ve ba lantıların yapılması ile bunların Emniyet Genel Müdürlü ünün tesbit edece i yerlerden geçirilmesi konusunda anayasanın haberle me hürriyetini düzenlenen 22. maddesine muhale

fet niteli inde olmayaca ı zira T.C. ve milletin bölünmez bütünlü ünü tehdit eden suç odaklarının terör faaliyetlerinin önlenmesi konusunda görevli ve yetkili ç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ü nün bu konuda gerekli tertip ve düzenlemeleri almaya yetkili olaca ı na, T.C. anayasasının 14. ve 22 ve 2845 sayılı DGM mahkemelerinin 1, 2, 9 ve 13.maddeleri gere ince itiraz yolu açık olmak üzere karar verildi. 12.01.1995

Katlıp:75 Ülkü CO KUN
Ankara 2 Nolu DGM Yedek üyesi
Hakim Kd. Bnb.

4 Emniyet Genel Müdürü Mehmet A ar'ın, DGM'den yeni karar talebiyle ilgili 2 Haziran 1995 tarihli yazısı.

Ç LER BA KANLI I
EMN YET GENEL MÜDÜRLÜ Ü
Sayı: B.05.EGM.0.06.08.01 (5372/95)
KONU: izin talebi.

DGM CUMHUR YET BA SAVCIL I NA

İlgi a) 08 Temmuz 1994 gün ve B.05.1 .EGM.0.06.08.01 (22663 94) sayılı yazımız

b) 04 A ustos 1994 gün ve B 1994/951 sayılı izin yazınız.

İlgi (a) sayılı yazımızla uluslararası uyu turucu kaçakçılı ının ülkemiz üzerinden yürütülen faaliyetinin izlenebilmesi için gerekli izin talep edilmi ve Cumhuriyet Ba savcılı ınca ilgi (b) sayılı yazınızla müsaade verilmi tir.

Anayasal Devlet Düzeni ve vatanın ve milletin bölünmez bütünlü ünün korunması, T.C. devletinin milli menfaatleri ve güvenli i açısından her türlü terör odaklarıyla, bu terör odakları ile bağlantılı uyu turucu, silah kaçakçılı ı ve di er organize suçlar ile bunların finansman kaynaklarının izlenebilmesi için belirli yurtdı ı numara veya numara gruplarının merkezi Ankara olmak üzere belirlenen transmisyon hat

lanndan geçirilerek takibi için PTT'ce gerekli yönlendirme ve ba lan-
tılarının yapılması, gerekti inde tarafımızdan temin edilecek özel ci-
haz ve ekipmanların ba lanması, muhtelif hedeflerin teknik incele-
meye alınması maksadıyla Genel Müdürlü ümüzce tesbit edilen yer-
lerden geçirilmesi veya soniandırılması konusunun yeniden gözden
geçirilerek süreklilik arzemesi maksadıyla gerekli yasal iznin verilmesi
hususunda,

Gere ini arzederim.

Mehmet A ar
Vali
Emniyet Gen. Müdürü

5 Ankara DGM'nin 6 Haziran 1995 tarihi kararı.

ANKARA DGM CUMHUR YET BA SAVCIL I
Ankara 6.6.1995
Sayı:1995/274/Muh.
KONU: zin talebi

ANKARA DGM'S
CUMHUR YET BA SAVCIL INA

2.6.1995 günlü, 1995/15172 numaralı Emniyet Genel Müdürlü ü ka-
rarının terör örgütleriyle ba lantılı uyu turucu madde, silah kaçakçı-
lı ı ve di er organize suçlar ile bunların finansman kaynakları ve
topyekün terör örgütlerinin izlenebilmesi için belirlenen yurtdı ı nu-
mara veya numara gruplarının merkezi Ankara olmak üzere belirle-
nen transmisyon hatlarından geçirilerek takibi için PTT.ce gerekli
yönlendirme ve ba lantılarının yapılması gerekti inden Emniyet
Genel Müdürlü ünçe temin edilecek özel cihaz ve ekipmanlarının
ba lanması, muhtelif hedeflerin teknik incelemeye alınması maksa-
dıyla Genel Müdürlükçe tesbit edilen yerlerden geçirilmesi veya
soniandırılması konusunda Cumhuriyet Ba savcılı ımızın 4.8.1994
' tarih, B 1994/961 sayılı iznine süreklilik kazandırılması istemiyle ilgi-
li oldu u,

Emniyet Genel Müdürlü ünün aynı konuda 10 Ocak 1995 gün, 1995/345 sayılı yazılıyla izin talebinde bulundu u, bu talep üzerine Cumhuriyet Ba savcılı mızda Ankara DGM'sinden istendi i, Ankara 2 nolu DGM.nin 12.1.1995 günlü ve 1995/5 D. . sayılı kararıyla "...Türkiye Cumhuriyeti devletin anayasal düzeni ile vatanın ve milletin bölünmez bütünlü ünün korunması, T.C. devletin milli menfaatleri ve güvenli i açısından her türlü terör odaklarıyla ba lantılı uyu turucu ve silah kaçakçılı ı ile di er organize suçlar ve bunların finansman kaynaklarının tesbiti bakımından merkezi Ankara olmak üzere ba lantılı illerde belirli merkezlerde santralleri bulunan ve bu sistemlerin de erlendirilmesi, belirli numara ve numara gruplarının Anayasal devlet düzenini ve sistemi korumakla görevli olan ve yasalarla bu görevi belirlenen Emniyet Genel Müdürlü ünçe izlenmesini icap etti i gerekçesiyle "...icap eden çalı manın yapılabilmesi için merkezi Ankara olmak üzere ba lantılı illerde mobil, GSM. ve di er telefon santrallerinden sorumlu PTT. ile özel irketler veya PTT sistemin ana merkezinin bulundu u illerdeki santralleri ile transmasyon hatlarına Emniyet Genel Müdürlü ünçe temin edilecek araç gereç ve malzemelerin, ekipmanların ba lanması ve PTT.ce yazılım ve donanım düzenlemelerinin yapılması ile bunların Emniyet Genel Müdürlü ünün tesbit edece i yerlerden geçirilmesi konusunda anayasanın haberle me hürriyetini düzenleyen 22. maddesine muhalefet niteliğinde olmayaca ı, zira T.C. devletin anayasal düzeni ile cumhuriyetin nitelikleri ve vatanın ve milletin bölünmez bütünlü ünü tehdit eden suç odaklarının terör faaliyetlerinin önlenmesi konusunda görevli ve yetkili çileri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü ünün bu konuda gerekli tertip ve düzenlemeleri almaya yetkili olaca ına..." dair kararın verildi i, bu kararın süreklilik arzetti i, bu konuda ba ka bir karar alınmasına yer olmadı ı anlaşılmı tır.

Bilgilerinize arz olunur.

Talat ALK
DGM. Cumhuriyet Savcısı
(17924)

6 ç i ler i Bakan ı Meral Ak ener'in,
Adalet Bakan ı evket Kazan'a gönderdi i
20 ubat 1997 tarihli 'Gizli ve ki iye özel' damgalı yazı.

Ç LER BAKANLI I
EMN YET GENEL MÜDÜRLÜ Ü
Sayı: B.05.1 .EGM.0.06.11.01 /2044
KONU: Mahkeme Kararı 20 ubat 1997

Sayın evket Kazan
Adalet Bakanı

- Igi: a 24.12.1996 gün ve 891 sayılı yazınız
b 24.09.1996 gün ve 37 sayılı Adalet Ba .Müf.yazısı
c 01.10.1996 gün ve B.05.1 .EGM.0.06. 1.01.9433 sayılı yazı

Emniyet Genel Müdürlü ü'nün müracaatı üzerine Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce verilen ve çe itli basın yayın organlarında da konu edilen 12.01.1995 tarih ve 1995/5 D i sayılı kararı veren yargıç ve savcı ile ilgili olarak Adalet Bakanlı ı müfetti ler i marifetiyle soru turma ba latmı tı.

Olayın tahkikle görevli müfetti e ilgi (b) yazısı üzerine, ilgi (c) yazı ile cevap verildi i ve bu yazıda özetle:

Ülle huzurunu bozarak, vatanda larımızın mal ve can güvenli ine zarar vermeye yönelik faaliyet gösteren terör örgütleri, uluslararası uyu turucu ve silah kaçakçıları ile organize suç ebekelerinin, modern teknoloji ürünleri olan (MOB L, GSM (cep), NMARSAT ve UYDU TELEFONLARI, ULUSAL VE ULUSLARARASI B LG SAYAR A LARI sayesinde arttırdıkları imkan ve kabiliyetleri ile daha fazla tahribata yönelindiklerinin görülmesi üzerine,

Suç ebekelerinin modern teknolojiye ba lı faaliyetlerini ilgili hakim kararı ile klasik yol ve yöntemlerle denetlenmesinin mümkün olmadığı, ancak özel teçhizat ve yöntemler kullanılarak önceden kurulacak teknik bir altyapı ile denetlenebilece i, bu altyapı çalı masından sonra münferit yasal izinler alınması gereklili i ortaa çıkmı tır.

Bu nedenle, Emniyet Genel Müdürlü ü devlet genel güvenli ini sa lama, önleyici zabıta hizmetleri, suç ve suçluların tespiti, izlenmesi, yakalanması ve delil elde etmede teknolojik geli melerden faydalanabilmek amacıyla bir dizi altyapı çalı maları ba latmı tır.

Yüksek teknoloji ürünü ve oldukça pahalı olan bu teçhizatın kurulması için ödenek tahsisi, özel ekipmanların alınması, aynı zamanda TÜRK TELE KOM A. . ve bu sahada faaliyet gösteren di er kurum ve kurulu ların teknik deste inin sa lanabilmesi amacıyla öncelikle yasal dayana a ih

tiyaç duyulması üzerine ilgi yazıda bahsedilen mahkeme kararını temin için 10 Ocak 1995 gün ve EGM.006. 05.(345^95) sayılı yazı ile Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne müracaat edilmi tir. İlgili hakime olayın teknik detayı hakkında teferruatlı bilgi verilerek, yukarıda belirtildi i gibi münferiden mahkemelerce verilecek kararları ifa edilebilmesi için, önceden teknik altyapı kurmak amacıyla karar istendi i, teknik olarak özel ekipman ve teçhizat kullanmadan denetimin mümkün olmayacağını anlatılması üzerine, Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi 12.01.1995 tarih ve 1995/5D. i sayılı sözkonusu kararı vermi tir.

Basında abartılı bir biçimde yer aldı ı gibi alınan kararlar geli igüzel ve çok sayıda telefonun dinlenmesi suretiyle Anayasa'nın haberle me hüriyetinin gizlili i ile ilgili maddelerini ihlal etmesi söz konusu de ildir. Alınan kararın, meri mevzuatımıza uygun olarak her olay için münferit olmak üzere, alınacak hakim kararına göre dinleme yapılabilmesi amacıyla, gereken altyapı kurmak için yeterli ödenek alımı ve di er teknik altyapı i lemlerini ba latmaya yönelik olup, ülke içerisindeki herhangi bir telefonun dinlenmesi faaliyetini kapsamamaktadır.

Ülkemizde faaliyet gösteren terör gruplarının tamamına yakınının özellikle de PKK ve DHKP C gibi kanlı örgütlerin liderleri yurtdı nda, eylem yapan militanları ise ülke içerisinde bulunmaktadır. Militanlar sık sık yer ve cihaz de i tirerek, sokak telefonları, uluslararası bilgisayar a ı, GSM ve uydu telefonlarını kullanarak eylem talimatları alıp, terörist faaliyetlerini devat ettirmektedirler. Bahse konu mahkeme kararı olmadan bu terör grupları ile mücadelede zaafiyet meydana gelece i muhakkaktır.

Terör, organize suçlar ve uyu turucu ile mücadelede istihbarata katkısı % 60 civarında olan teknik hizmetlerin, do acak anla mazlıklar ve bürokratik engeller nedeniyle atıl kalması durumunda, güvenlik faaliyetlerinin birkaç yılda onarılması mümkün olmayan atalete sürüklenene i mutlakçır. Özellikle terör örgütlerine kar ı mücadelede teknik sistemin devre dı ı kalmasıyla aylarla ifade edilebilecek sürede telafisi güç gerilemenin do aca ı, 1980 öncesi ve sonrası günlerde ya anan örnekleri ile görülmü tür.

Bu nedenle, sistemin çalı tırılması için gere inin yapılabilmesi amacıyla, çileri ve Adalet Bakanları'nın katılaca ı, her iki kurumun konuyla ilgili görevlerinin hazır bulunaca ı bir toplantı düzenlenmesinin yararlı olaca ı dü ünülmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Meral Ak ener
H. Avcı D. B k. Yrd., E. Arslan D. B k.
A. Yüksel Vali Em. Gen. Md.
T. Ünüsan Vali Müste ar

7 DGM'nin 10 Nisan 1997 tarihli iptal kararı.

ANKARA 2 NOLU DGM

Sayı:1997/46 D.i

KARAR

Ba kan: Mehmet Turgut Okyay (1 7339)

Üye: Abdulkadir Davarcıo lu (972.YD.8)

Üye: brahim Kozan (22020)

Katip: Tamer Çalı (87)

Ankara 2 Nolu DGM. Yedek Hakimli inin 30.12.1994 tarih. 1994/69 D. sayılı kararı ile telefon santrallerinin detay bantları ve adreslerinin PTT Genel Müdürlü ünden ve ona ba lı özel telefon irketlerinden alınarak Emniyet Genel Müdürlü üne periyodik olarak ve genel nitelikte verilmesi ile ilgili;

Ayrıca yine Ankara 2 Nolu DGM. Yedek Hakimli inin 12.01.1995 tarih 1995/5 D.i sayılı PTT ile özel irketler veya PTT'ce sistemin ana merkezinin bulundu u illerdeki santralleri ile transmisyon hatlarına genel olarak telefonların dinlenmesi için Emniyet Genel Müdürlü ü tarafından temin edilecek özel cihaz ve ekipmanların ba lanması, PTT'ce yazılım ve donanım düzenlemelerinin yapılabilmesi ile transmisyon hatlarına yönlendirme ve ba lantılarının yapılması genel yetkisini veren kararların iptali için Özgürlük ve Dayanı ma Partisi adına genel ba kan Mehmet Ufuk Uras'ın 01.04.1997 tarihli dilekçeleri, ilgili iptali istenen kararlar ve ekler incelendi.

GERE DÜ ÜNÜLDÜ;

CMUK.nun 297/2 maddesi di er ahısların kendileri ile ilgili mahkeme kararlarına itiraz edebileceklerini öngörmü tür. Emniyet Genel Müdürlü üne herkesin telefonunu dinleme ve kayda alma olana ı veren Ankara 2 Nolu DGM. Yedek Hakimli inin 30.12.1994 gün ve 1994/69 D.i sayılı ve 12.01.1995 tarih ve 1995/5 D.i sayılı kararları nedeniyle demokratik hukuk devleti olan ölkemizde telefonunun dinlenme ihtimali olan herkesin bu karara itiraz etme hakkı vardır. Bu nedenle itirazın esastan incelenmesi uygun görülmü tür.

Anayasamızın 22. maddesi herkesin haberle me hürriyetine sahip olunu ve bunun gizlili inin esas olunu, ancak kanunun açıkça gösterdi i hallerde hakim kararıyla kısıtlanabilece ini, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de ancak kanunla yetkili kılınan mercilerine emriyle haberle menin engellenebilece ini ve gizlili ine dokunulabi

lece ini düzenlemi tir. Bu konuda Emniyet Genel Müdürlü ünü genel yetkili kılan yasada bir düzenleme yoktur.

üphesiz devlet ülkeye yönelik her türlü tehdit ve terörü önlemek için gereken önlemi alacak ve ciddi bir ekilde mücadele edecektir, ancak bunu yaparken hukuk devleti olmanın gerekleri yerine getirilecek, daime hukukun üstünlü ü prensibi gözönünde tutulacak ve temel hakların özüne dokunulmayacaktır. Emniyet Genel Müdürlü ünün somut olaylar için bu konuda mahkemeden karar istemesi her zaman mümkündür.

Ancak telefon santrallerine Ankara 2 Nolu DGM. Yedek hakimlik kararlarında belirtildi i ekilde Emniyet Genel Müdürlü ünçe özel dinleme cihazları ve ekipmanları ba landı nda ve bunların tümünün kayıtlara alınması gibi genel bir yetki verildi inde vatandaşların tüm telefon görüşmeleri hakim kararına gerek kalmadan istenildi i gibi dinlenebilecek ve kayda alınabilecektir. Ayrıca bu konudaki mahkeme kararlarına uyulup uyulmamasının kontrolü de mümkün olmayacaktır. Emniyet Genel Müdürlü ü bu ko ul altında telefonların dinlenmesi ve kayda alınması konusunda mahkeme ..rina gerek duymayaca ı gibi istedikleri telefonları, istedikleri bir ..de devamlı olarak dinleyip kayda alabileceklerdir. Emniyet Genel Müdürlü üne bu imkanın mahkeme kararı ile bu ekilde tanınması vatandaşlarımızın haberele me özgürlü ü ve gizlili ini ciddi bir ekilde telafisi imkansız derecede tahrir edebilecektir.

Ankara 2 Nolu DGM. Yedek Hakimli inin itiraz edilen bu kararlarına gerek anayasamıza gerek yasalara gerekse hukuka aykırıdır. Bu kararların anayasamıza göre anayasa de i ikli i ile bile Emniyet Genel Müdürlü üne verilmesi mümkün olmayan genel bir yetkiyi vermi tir ve bu yetki her zaman için istismara müsaittir. te bu nedenlerle bu kararlara kar ı yapılacak itiraz haklıdır ve bu kararlar, bu nedenlerle kaldırılmalıdır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Ankara 2 Nolu DGM. Yedek Hakimli i 30.12.1994 gün ve 1994/69 D.i sayılı ve 12.01.1995 tarih, 1995/5 D. . sayılı kararlarının kaldırılmasına,

Kararın bir örne inin derhal infazı için ç i leri Bakanlı ı Emniyet Genel Müdürlü üne, PTT ve Türk Telekom Genel Müdürlü ü ile Mobil GSM di er telefon santrallerinden sorumlu özel irketlere gönderilmek üzere Ank.DGM. C.Ba savcılı ına tevdiine,

Evrak üzerinde kesin olarak üye Abdulkadir Davarcıo lu'nun kar ı oyuyla ve oy çoklu u ile ve mütalaaya aykırı olarak karar verildi.

Üye: 972.Yd.8
(Muhalif üye)

Üye

Katip

KARAR I OY YAZISI: Ankara 2 Nolu DGM. Yedek üyesi inin 02.01.1995 tarih ve 1995/5 D.i sayılı ve 30.12.1994 tarih ve 1994/69 D. sayılı kararlarıyla terörizm, uyu turucu madde kaçakçılığı ve organize suçların takip ve önlenmesi amacıyla yönelik olarak verilmiştir.

Örgütlerin ve tekküllerinin ülkenin herhangi bir noktasında aldıkları kararı aynı anda teknik olarak ve imkanlardan istifade ederek ülkenin bir başka noktasında uygulama imkanına sahip olmaları karışında her olay için ayrı ayrı karar alma zaman kaybına neden olacaktır, bu süreç içerisinde örgüt ve tekküllerin karar alıp uygulamaya geçerek eylemlerini tamamlama imkanları nazara alındığında güvenlikten sorumlu birimlerinde suçların önlenmesi ve suçluların takibi açısından aynı süratle teknik takip imkanlarına sahip olmalarının zorunlu olacaktır,

Bu kararlardan istifade edilerek herkesin telefonlarının ve haberleşmesinin dinlenmesi gibi bir dü üncenin devlet görevlilerine güvenmemek gibi bir anlama gelecektir,

Ayrıca yukarıda belirtilen kararlar suçların önlenmesi, suç ve suçluların takibine yönelik olup Özgürlük ve Dayanışma Partisi Genel Başkanı Mehmet Ufuk Uras'ın olayda itiraza hak ve yetkisi bulunmadığı başka bir ifade ile taraf ehliyetinin olmadığı görülmekte bulunmaktadır. Ankara 2 Nolu DGM. Yedek üye hakimliği inin 12.01.1995 tarih, 1995/5 D.i sayılı ve 30.12.1994 tarih ve 1994/69 D.i sayılı kararlarının kaldırılmasına ilişkin çok sayılı kararlara katılmam mümkün olacaktır.

Katip üye: 87

Muhalf üye: 972.YD.8

**8 Emniyet Genel Müdürlü ü'nün TBMM Telefon Dinleme
Ara tırma Komisyonu'na gönderdi i iptal kararıyla ilgili yazı.**

Ç LER BAKANLI I
EMN YET GENEL MÜDÜRLÜ Ü
30 Nisan 1997

LG : 2504.1997 gün ve Esas No:A.01.1 .GEÇ 10/108 57 sayılı yazınız ' Emniyet Genel Müdürlü ü ünitelerince yapılan dinleme i lemleri münferiden alınan mahkeme kararlarına istinaden yapılmaktadır. iptal edilen kararlara dayanılarak Türk Telekom veya di er özel Telekomünikasyon firmalarının santrallarına herhangi bir özel cihaz veya ekipman ba lanmamı oldu undan sökülmesi de sözkonusu olmamı tır. Di er konularda ise iptal kararına uygun olarak hareket edilece i hususunu bilgilerinize arz ederim.

Kemal Çelik
Vali Emniyet Genel Müdür V.

- 1 Haluk Geray, Yeni İletişim Teknolojilerinin gelişmekte olan ülkelere girişi: Türkiye'de sayısal iletişimin girişi örnek olayı, Doktora tezi, Sayfa 189. (Başbakanlık Arşivi Nişan defterinin 28.sayfasındaki belgeye atfen)
- 2 *Tanzimat Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, Sayfa 1640-1655.
- 3 Refik Halit Karay, *Bir Ömür Boyunca*, İletişim Yayınları, 1990, Sayfa 176-178.
- 4 Prof. Dr. Salâhi R. Sanyel, *Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri*, Sayfa 204-207.
- 5 Lozan'da telgraf dinlemişler, *Sabah* gazetesi, 8 Kasım 1995, (Jeffrey Richelson'un *Casusların Asrı* adlı kitabından aktarma)
- 6 Bülent Çukurova, *Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*, Ardıç Yayınları, 1994, Sayfa 44.
- 7 Catherina Gavin, *Aşkta ve Savaşta Mustafa Kemal 'Dar-ül Harb'*, Çivi Yazıları, Eylül 1997, Sayfa 101.
- 8 Hasan Rıza Soyak, *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Yayınları, Sayfa 400.
- 9 Tuncay Özkan, *MİT: Bir Gizli Servisin Tarihi*, Milliyet Yayınları, 1996, Sayfa 82-126.
- 10 Nadir Nadi, *Perde Aralığından*, İstanbul 1964, Sayfa 209; Millet Meclisi Tutanaqları, 18. Birleşim, 18 Aralık 1946.
- 11 Samet Ağaoğlu, *Siyasi Günlük - Demokrat Parti'nin Kuruluşu*, İletişim Yayınları, Nisan 1992, Sayfa 352-376.
- 12 Cüneyt Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Bilgi Yayınevi, Mart 1995 (6.Baskı), Sayfa 39-40.
- 13 Metin Tokar, *İsmet Paşayla 10 Yıl*, Akis yayınları, 1. Cilt, Sayfa 67-68-168-169, 2. Cilt 131-139.
- 14 Metin Tokar, *İsmet Paşayla 10 Yıl*, 2. Cilt. Sayfa 33-34.
- 15 Örsan Öymen, *Bir İhtilal Daha Var*, Milliyet Yayınları, Kasım 1987, Sayfa 180-183.
- 16 Mehmet Eymür, *Analiz*, Milliyet Yayınları, Şubat 1997, Sayfa 26-27-28.
- 17 Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, Sayfa 168.
- 18 Turhan Dilligil, *Adalet* gazetesi, 17 Ocak 1963.
- 19 Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, Sayfa 126-161-162.
- 20 Hulusi Turgut, *Yassıada belgeseli*, ABC Ajansı, Sayfa 86 ve Yassıada Mahkemesi'ndeki *Demokrat İzmir* gazetesi davası tutanaqları, Sayfa 83-94.
- 21 Öymen, *Bir İhtilal Daha Var*, Sayfa 281.
- 22 Arcayürek, *Darbeler Ve Gizli Servisler*, Sayfa 93.

- 23 Büyükelçiliklere genelge, *Akşam* gazetesi, 31 Ocak 1967
- 24 Hasan Kiyafet, *The Asker*, Arena Yayıncılık, Sayfa 20.
- 25 Cüneyt Arcayürek, *Yeni Demokrasi Yeni Arayışlar 1960-1965*, Bilgi Yayınevi, Haziran 1984, Sayfa 286.
- 26 Cüneyt Arcayürek, *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi*, Bilgi Yayınevi, Mayıs 1992, Sayfa 138.
- 27 Demirel: Ecevit ne iktidar olmayı, ne de muhalefet yapmayı biliyor, *Günaydın* gazetesi, 9 Temmuz 1980.
- 28 Ufuk Güldemir, *Kanat Operasyonu*, Tekin Yayınları, 1985, Sayfa 115. (Türkiye, U-2 uçuşlarına izin vermek niyetinde, New York Times gazetesi 19 Eylül 1980)
- 29 Emin Değer, *CIA Kontr-gerilla ve Türkiye*, Nüve Matbaası, 1977. (ABD Kongresi Dış İlişkiler Alt Komisyonu'na Türkiye'deki üslerle ilgili olarak sunulan 27 Mart 1976 tarihli rapor).
- 30 Egmont R. Koch, Jochen Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sarmal Yayınevi, Haziran 1996, Sayfa 221-224.
- 31 Erol Bilbilik ile söyleşi, "MIT'teki bazı hainler herkesi kullandı." Leyla Tavşanoğlu, *Cumhuriyet* gazetesi, 10 Mart 1996.
- 32 Mahir Kaynak'ın ajanlık anıları. *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 19 Mart 1996.
- 33 Cüneyt Arcayürek, *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi*, Bilgi Yayınevi, Mayıs 1992 (Üçüncü baskı), Sayfa 353.
- 34 Enis Coşkun, *Gizli Dinleme*, May Yayınları, 1974, Sayfa 91-97.
- 35 Talat Turhan, *Kontrgerilla Cumhuriyeti*, Tüm Zamanlar Yayıncılık, 1993, Sayfa 168.
- 36 Millet Meclisi Tutanakları, 94. Birleşim, 9 Mayıs 1966.
- 37 Faruk Sükan, *İhanetler Karşısında Türkiye*, Kendi Yayını, Sayfa 175.
- 38 Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Sayfa 201-202; Eymür, *Analiz*, Sayfa 158.
- 39 Arka Pencere, Melih Aşık, *Milliyet* 10 Nisan 1996 ve *Ana-avrat*, Orhan Tahsin, *Ortadoğu* gazetesi, 12 Nisan 1996.
- 40 Suat Parlar, *Kontrgerilla Kışacında Türkiye*, Bibliotek Yayınları, Nisan 1997, Sayfa 541 ve *Hürriyet* gazetesi, 25 Ocak 1979.
- 41 Adana Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi, 'K.Maraşta 19-25 Aralık tarihleri arasında meydana gelen olayların sanıkları hakkındaki gerekçeli hüküm.'. 8 Ağustos 1980. Sayfa 139-144.
- 42 Coşkun, *Gizli Dinleme*, Sayfa 68-73.
- 43 a.g.e. Sayfa 88-90.
- 44 Ecevit: Kaygılar, MIT ve telefon, *Yanık* dergisi, 17-23 Aralık 1973
- 45 Ecevit: Sıkıyönetim ve MIT'i tendit etti, *Hürriyet*, 27 Mayıs 1973.

- 46 Coşkun, *Gizli Dinleme*, Sayfa 98-99.
- 47 Telefon dinleme her devirde var, Serhat Hürkan, *Tercüman* gazetesi, 20 Nisan 1990.
- 48 Kurtul Altuğ, *12 Mart ve Nihat Erim Olayı*, 7 Gün Yayınları, 1973, Sayfa 68-69.
- 49 *Hürriyet* gazetesi, 6 Şubat 1974.
- 50 Nihat Erim: Makamında teyp ve benzeri tespit aracı yoktu, *Hürriyet* gazetesi, 7 Şubat 1974.
- 51 Altuğ, *12 Mart ve Nihat Erim Olayı*, Sayfa 101.
- 52 Coşkun, *Gizli Dinleme*, Sayfa 104.
- 53 a.g.e, Sayfa 103.
- 54 Olay Adam Erbakan, Kenan Akın, *Sabah* gazetesi, 2 Eylül 1994.
- 55 S. Arif Emre, *Siyasette 35 yıl*, Akabe Yayın, 1990, Sayfa 162-163
- 56 Bülent Ecevit'in açıklaması, *Sabah* gazetesi, 8 Eylül 1994.
- 57 M. Ali Birand, *30 Sıcak Gün*, Ağaoglu Yayınevi, 1978, Sayfa 215-221.
- 58 Kocatepe Muhribini bombalayan pilot Zeki Kılıç 23 yıl sonra ilk defa konuştu, *Tempo* dergisi, 10 Aralık 1997.
- 59 Başbakanlıkta telekulak önlemi, Nuray Babacan, *Hürriyet*, 11 Kasım 1997.
- 60 Emin Değer, CIA Kontr-gerilla ve Türkiye, Sayfa 271; Üsler açılıyor, *Hürriyet*, 8 Ekim 1978. (*Washington Post*'un 'Üsler zaten açıldı' haberinden alındı.
- 61 James Bamford, *The Puzzle Palace* (Bulmaca Sarayı), Penguin Books, New York 1982, Sayfa 209-210.
- 62 Geray, Doktora tezi, Sayfa 197.
- 63 Parlar, *Kontrgerilla Kısacasında Türkiye*, Sayfa 241; İçimizdeki Kulaklar, Oktay Ekşi, *Hürriyet*, 28 Kasım 1985.
- 64 Telefon dinlemede çağ atladık, Nezh Tavlaş, 1995, *Siyah-Beyaz*; Bamford, *The Puzzle Palace*, Sayfa 320.
- 65 Değer, *CIA Kontrgerilla ve Türkiye*, Sayfa 272-273.
- 66 Geray, Doktora tezi, Sayfa 198.
- 67 Nevzat Bölügiray, *Özal Döneminde Bölücü Terör* (1983-1991 "Kürtçülük", Tekin Yayınları, 1992, Sayfa 131.
- 68 Kulak bizde, kulaklık ABD'de, Evren Değer, *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1987, ABD ile pazarlık, Özgen Acar, *Cumhuriyet*, Ekim 1993.
- 69 Parlar, *Kontrgerilla Kısacasında Türkiye*, Sayfa 242. (Türkiye gazetesi 20 Mart 1995'den alındı.)
- 70 Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Sayfa 210.
- 71 MIT sorgusu yatak odamızda, *2000'e Doğru*, 28 Şubat-5 Mart 1988.
- 72 Haşatlı'nın öldürülmesi ve otobüs cinayeti ile ilgili haberler, *Hürriyet*, 3-12 Ekim 1978.

- 73 Genç subaylar korkuyor, *Hürriyet* gazetesi, 4 Ekim 1978.
- 74 Parlar, *Kontrgerilla Kışkacında Türkiye*, Sayfa 447.
- 75 Hasan Uysal, *Kurtlu Kokteyl*, Boyut Yayınları, Ekim 1990, Sayfa 121.
- 76 a.g.e, Sayfa 127.
- 77 Uğur Mumcu, *Papa Mafya Ağca*, Tekin Yayınları, Haziran 1984, Sayfa 52.
- 78 Soner Yalçın-Doğan Yurdakul, *Reis-Gladio'nun Türk Tetikçisi*, Öteki Yayınları, 1997, Sayfa 169.
- 79 Uysal, *Kurtlu Kokteyl*, Sayfa 74.
- 80 Uğur Mumcu, *Ağca Dosyası*, Tekin Yayınları, Şubat 1982, Sayfa 56.
- 81 Uysal, *Kurtlu Kokteyl*, Sayfa 87.
- 82 *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 12-14 Temmuz 1997.
- 83 Yalçın-Yurdakul, *Reis-Gladio'nun Türk Tetikçisi*, Sayfa 68.
- 84 MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, Sayfa 759-760.
- 85 MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesi, Sayfa 140.
- 86 Parlar, *Kontrgerilla Kışkacında Türkiye*, Sayfa 497.
- 87 a.g.e. Sayfa 491.
- 88 MHP Genel Başkan Yardımcısı Rıza Müftüoğlu'nun, Hülki Cevizoglu'nun Kanal 6'da yayınlanan 'Ceviz Kabuğu' programında yaptığı konuşma ve MHP'de telefon krizi başlıklı haber, Turan Yılmaz, *Hürriyet*, Aralık 1995.
- 89 *Günaydın* gazetesi, 24 Ağustos 1980 ve Evren'den de casus kulak uyarısı, Bülent Denli, *Hürriyet* gazetesi, 14 Aralık 1988.
- 90 Soner Yalçın, *Binbaşı Ersever'in itirafları*, Kaynak Yayınları, Şubat 1994, Sayfa 119.
- 91 3. *Adam Anlatıyor*, MIT-CIA ilişkisi, Kaynak Yayınları, Aralık 1996, Sayfa 64-65 ve CIA tarafından kullanıldılar, Hasan Yalçın, *Aydınlık* dergisi, 5 Ocak 1997.
- 92 Cüneyt Arcayürek, *Çankaya Namı 864 Rakımlı Tepe*, Bilgi Yayınevi, Ekim 1989, Sayfa 27-28.
- 93 Yalçın Doğan, *Dar Sokakta Siyaset*, Tekin Yayınevi, Eylül 1985, Sayfa 48.
- 94 Arcayürek, *Çankaya Namı 864 Rakımlı Tepe*, Sayfa 28.
- 95 Doğan, *Dar Sokakta Siyaset*, Sayfa 48.
- 96 Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Sayfa 94-95.
- 97 Arcayürek, *Çankaya Namı 864 Rakımlı Tepe*, Sayfa 27-29.
- 98 Erbil Tuşalp, *Eylül İmparatorluğu*, Bilgi Yayınevi, Nisan 1988, Sayfa 97.
- 99 a.g.e. Sayfa 95-96.
- 100 MIT, Hoca'yı da izlemiş, Ergun Aksoy, *Radikal* gazetesi, 26 Temmuz 1997.
- 101 Tuşalp, *Eylül İmparatorluğu*, Sayfa 52.
- 102 Eymür, *Analiz*, Sayfa 104-116.

- 103 2000'e Doğru dergisi, 7 Şubat 1988.
- 104 TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, Mesut Yılmaz'ın 24 Aralık 1996 tarihli ifadesi.
- 105 Engin Bilginer, *Babalar Senfonisi*, Cep Kitapları, 1990, Sayfa 194. (Eymür'ün 24 Eylül 1990 tarihli konuşması).
- 106 Tark Ümit'in ölümündeki sır, *Sabah* gazetesi, 4 Kasım 1997
- 107 Bilginer, *Babalar Senfonisi*, Sayfa 158-159.
- 108 Erbil Tuşalp, *Ben Tarihimi Bay Başkan*, Bilgi Yayınevi, Kasım 1989, Sayfa 121.
- 109 Eymür, *Analiz*, Sayfa 175-179.
- 110 Horzum'un bürosununun telefon dinleme tutanakları, Nurcan Akad, *Hürriyet* gazetesi, 8 Ocak 1989.
- 111 Tuşalp, *Ben Tarihimi Bay Başkan*, Sayfa 128.
- 112 a.g.e., *Hürriyet* gazetesi, 8 Ocak 1989.
- 113 Erbil Tuşalp, *Çürüme*, Papirüs Yayınları, Ekim 1995, Sayfa 194-198.
- 114 Mehmet Eymür'ün demeci, Nurcan Akad, *Hürriyet* gazetesi, 1 Ocak 1989 ve *Tempo* dergisi.
- 115 Demirel 'Beyefendiliği' kabul etmedi, *Hürriyet* gazetesi, 9 Ocak 1989.
- 116 Tuşalp, *Çürüme*, Sayfa 198-200.
- 117 SHP'nin telefonlarını kim dinletti? *Yeni Gündem* dergisi, 6-12 Aralık 1987.
- 118 İnönü'nün dinlenme kuşkusu, *Hürriyet* gazetesi, 27 Nisan 1988.
- 119 Sosyalist Enternasyonal'de skandal, *Cumhuriyet* gazetesi, 17 Aralık 1994; Özkan, *Bir Gizli Servisin Tarihi*, Sayfa 276.
- 120 Sıtkı Uluç, *Gizli Servis Öyküleri*, İmge Kitabevi, 1994, Sayfa 122.
- 121 Kapalı Kutu, Uğur Mumcu, *Cumhuriyet* gazetesi, 21 Haziran 1990.
- 122 Uğur Mumcu, *Terörsüz Özgürlük*, Tekin Yayınları, Kasım 1982, Sayfa 12.
- 123 Ahmet Tan, *Sabah* gazetesi, 23 Ekim 1995.
- 124 Milletvekili telefonlarının dinlenmesi iddialarına ilişkin haberler, 5-6-7 Mart 1990 tarihli *Hürriyet* gazeteleri.
- 125 TBMM tutanakları, 6 Mart 1990. Sayfa 500-502
- 126 TBMM tutanakları, 6 Mart 1990, Sayfa 512.
- 127 İçişleri Bakanı Meral Akşener'in, İzmir milletvekili Hakan Tartan'ın 11 Aralık 1996 tarihli soru önergesine yanıt olarak, TBMM Başkanlığı'na gönderdiği 22 Ocak 1997 tarih ve 025342 sayılı yazı.
- 128 Başbakanlığın tepesinde Rus kulağı, Hulki Cevizoglu, *Hürriyet* gazetesi, 13 Aralık 1988. Dışişleri ve SSCB Büyükelçiliği'nden yalanlayan açıklamalar, *Hürriyet* gazetesi 14 Aralık 1988.
- 129 Köşk'te Dışişleri Casusu, *Sabah* gazetesi, 26 Kasım 1991.
- 130 Kimin telefonu dinlenmiyor? Şakir Süter, *Meydan* gazetesi, 22 Ekim 1995.

- 131 Yavuz Donat, *Özallı Yıllar 1983-1987*, Bilgi Yayınevi, Kasım 1987, Sayfa 178.
- 132 Kenan Evren, *Kenan Evren'in Anıları*, Milliyet Yayınları, Mart 1992, 6. Cilt, Sayfa 496-502.
- 133 Başbakanı Korumak, İsmet Berkan, *Radikal* gazetesi, 23 Kasım 1996.
- 134 Özal, kriz için Londra'dan devreye girdi O Gece-3 Ertuğrul Özkök, *Hürriyet* gazetesi, 8 Temmuz 1994.
- 135 Dikkat, sizi dinliyorlar! *Aktüel* dergisi, 11-17 Haziran 1992.
- 136 Arka pencere, Melih Aşık, *Milliyet* 10 Nisan 1996.
- 137 Köşkte bekleyen gizli dosyalar- Asi bakanların 'kirli çamaşırları', İlter Sağırsoy, *Nokta* dergisi, 10 Mart 1991.
- 138 MİT'te yemek, Çetin Özkaynak, Hayri Birler, *Hürriyet*, 21 Haziran 1990.
- 139 MİT'te açıklık dönemi, *Cumhuriyet* 21 Haziran 1990.
- 140 Casuslar cirit atıyor, Orhan Tokatlı, *Milliyet*, 21 Haziran 1990.
- 141 Telefon dinlemede çağ atladık, Nezih Tavlaş, *Siyah Beyaz* gazetesi, 1995.
- 142 SYS firması bülteni, 1996.
- 143 Özkan, *Bir gizli servisin tarihi*, Sayfa 208-209.
- 144 MİT kendini yeniliyor, Mehmet Çetingüleç, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 22 Ekim 1995.
- 145 Parlar, *Kontrgerilla Kısılcacında Türkiye*, Sayfa 303; CIA Ajanı Aldrich Ames'in demeci, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 2 Mart 1997.
- 146 KGB, MİT'e ajan sokamadı, Uğur Akıncı-Turkish Daily News, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 11 Aralık 1995 Oleg Kalugin'in 1994'te yazdığı *The First Directorate* adlı kitabından alıntı)
- 147 Eskiler İçin Yeni Yalanlar, Anatoly Golitsyn, *Hürriyet* gazetesi, 14 Aralık 1988.
- 148 Dışişlerinde CIA köstebeği, *Aktüel* dergisi Mart 1997 ve *Sabah* gazetesi, Savaş Sütal, 2 Mart 1997 Rusya hesabına çalışan eski CIA ajanı Aldrich Ames'in kitabından alıntı.
- 149 Kinkel MİT'i dinletmiş, 13 Mayıs 1996, Erich Schmidt Eenboom'un *Gölge Savaşçısı* adlı kitabından aktarma.
- 150 Uluç, *Gizli Servis Öyküleri*, Sayfa 122-123.
- 151 a.g.e, Sayfa 196-197.
- 152 Yunan casusu sınırđı, Şamil Tayyar, *Sabah* gazetesi, 20 Aralık 1997.
- 153 Telefon skandalı gazetecinin başını yedi, *Hürriyet* gazetesi, 6 Mayıs 1994.
- 154 Dinleme tutanağı, *Hürriyet* gazetesi, 4 Mayıs 1994.
- 155 Skandala Cevheri neden olmuş, Barış Selçuk, *Hürriyet* gazetesi, 5 Mayıs 1994.
- 156 MİT: Bizi karıştırmayın, *Hürriyet* gazetesi, 4 Mayıs 1994.
- 157 Genelkurmay'da büyük kuşku, Sezai Şengün, *Hürriyet* 7 Mayıs 1994.

- 158 Faks ve çağrı cihazları da izleniyor, Kemal Yurteri, *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1996.
- 159 Orduda kulak kuşkusunu, Kemal Yurteri, *Cumhuriyet* gazetesi, 30 Kasım 1996.
- 160 TAFICS projesi, *Türk Telekom* dergisi, 6.sayı, Haziran 1997.
- 161 Genelkurmay kaygılı, Mithat Sirmen, *Güneş* gazetesi, 9 Temmuz 1986.
- 162 Dev Proje Türk şirketlerine kaldı, Bülent Erandaç, *Güneş* gazetesi, 5 Ağustos 1987.
- 163 Geray, Doktora tezi, Sayfa 200.
- 164 TAFICS projesi, *Türk Telekom* Dergisi, 6.sayı, Haziran 1997.
- 165 David Lyon, *Elektronik Göz-Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sarmal Yayınevi, Eylül 1997, Sayfa 163 ve *Telekom* dergisi 1997.
- 166 Donat, *Özal'lı Yıllar*, Sayfa 123-124. 19 Eylül 1984 tarihli yazı)
- 167 6 Bin telefon dinlemede, Hakkı Erdem-Ali Doğan, *Cumhuriyet* gazetesi, 17 Nisan 1990; Polis telefon dinlerse ücretini ödeyecek, *Hürriyet* gazetesi, 19 Mart 1990.
- 168 Telekom'un dinleme itirafı, Güneş Gürson, *Radikal* gazetesi, 15 Mart 1997.
- 169 Parlar, Kontrgerilla Kiskacında Türkiye, Sayfa 73-74, *PTT'li Arkadaş* Dergisi, sayı 7-8'den alındı.
- 170 Türk Telekom Genel Müdürü Cengiz Bulut'un 6 Mayıs 1997 tarihli açıklaması.
- 171 Uzman çavuşa telefonla tehdit, Özcan Güneş, *Cumhuriyet* gazetesi, 3 Aralık 1997.
- 172 Şu telefon dinleme meselesi, İsmet Berkan, *Radikal* gazetesi, 1 Nisan 1997
- 173 TBMM Telefon Dinlemeleri Araştırma Komisyonu tutanakları.
- 174 Nasıl itirafçı oldular? İsmail Safer, *Radikal* gazetesi, 7 Ekim 1997.
- 175 Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkan Yardımcısı Hanefi Avcı, Osman Ak ve astsubay Hüseyin Oğuz'un TBMM Susurluk Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 176 DGM Başsavcılığı'nın DEP davası iddianamesi.
- 177 *Hürriyet* gazetesi 29 Ekim 1993 ve *Cumhuriyet* gazetesi, 25 Kasım 1993.
- 178 Beş DEP'linin faksı. *Milliyet* gazetesi, 6 Mart 1994.
- 179 DGM Başsavcılığı'nın DEP davası iddianamesi.
- 180 Zana'nın Apo ile görüşmesi dinlendi, *Cumhuriyet* gazetesi, 19 Mart 1994.
- 181 Yargıtay 9.Ceza Dairesi, DEP davası gerekçeli kararı.
- 182 Kürt Mültecileri izliyorlar, Avrupa istihbarat MIT ilişkisi, *Demokrasi*, 8 Nisan 1996.
- 183 MIT: HEP bizim kontrolümüzde, *2000'e Doğru* dergisi, 3 Kasım 1991
- 184 Hakan Evrensel, *Güneydoğu'dan Öyküler*, Kendi yayını, Ocak 1997, Sayfa 145-147.

- 185 Güneydoğu konusunda bir uzmanla söyleşi, Haftanın sohbeti, Mehmet Ali Kışlalı, *Türkiye* gazetesi, 7 Ocak 1996.
- 186 Özal'ın MIT operasyonu, İrfan Ülkü, *Tercüman* gazetesi, 16 Ekim 1989.
- 187 Dinlemede önemli tarihler, *Radikal* gazetesi, 23 Kasım 1996.
- 188 Akbulut ortalığı karıştırdı, *Hürriyet* gazetesi, 14 Mart 1990.
- 189 Gizli dinleme hukuka aykırıdır, Avukat Enis Coşkun, *Radikal* gazetesi, 23 Kasım 1996.
- 190 Emniyet Genel Müdürü Alaattin Yüksel'in TBMM Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 191 DGM'nin cep telefonlarının dinlenmesiyle ilgili 30 Aralık 1994 tarihli ilk kararı.
- 192 Açar ile söyleşi, Neşe Düzel, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 7 Ekim 1996.
- 193 Yılmaz'a telefon güvencesi, *Hürriyet* gazetesi, 19 Eylül 1996.
- 194 Adalet Bakanlığı Başmüfettişi A.Vehbi Aksoy'un 1 Kasım 1996 tarihli raporu.
- 195 Açar, dinleme kararlarını savundu, *Hürriyet* gazetesi, 17 Eylül 1996; Açar: 'Dinleme kararı gerekli, *Radikal*, 23 Kasım 1996.
- 196 Telefon dinleme itirafı, Şaban Sevinç, *Hürriyet* gazetesi, 11 Nisan 1997.
- 197 Demiral, dinleme iznini doğruladı, *Hürriyet* gazetesi, 16 Eylül 1996.
- 198 İçişleri Bakanı Meral Akşener'in, Adalet Bakanı Şevket Kazan'a gönderdiği 20 Şubat 1997 tarihli yazı.
- 199 Yüksel dinleme kurbanı, *Günaydın* gazetesi, 13 Nisan 1997.
- 200 Ankara 2 nolu DGM'nin 10 Nisan 1997 tarihli iptal kararı.
- 201 Efsaneler ve gerçekler, İsmet Berkan, *Radikal* gazetesi, 4 Temmuz 1997, Emniyet Genel Müdürü Alaattin Yüksel'in TBMM Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 202 TBMM Telefon Dinlemeleri Araştırma Komisyonu tutanakları.
- 203 Yılmaz'ın telefonu dinleniyor mu? Ertuğrul Özkök, *Hürriyet* gazetesi, 4 Ekim 1995, Ankara'da kulak operasyonu, *Yeni Yüzyıl*, 22 Kasım 1996.
- 204 Çiller, beni Eymür'e dinletiyor, Ertuğrul Özkök, *Hürriyet* gazetesi, 5 Ekim 1995.
- 205 Telekom'dan açıklama, *Hürriyet* gazetesi, 7 Ekim 1995, Yılmaz ve Meral evhama kapılmış, *Cumhuriyet* gazetesi, 6 Ekim 1995.
- 206 Köşk'te MIT zirvesi, Turan Yılmaz, *Hürriyet* gazetesi, 13 Ekim 1995.
- 207 Yılmaz'ın dinlenme korkusu, Ertuğrul Özkök, *Hürriyet* gazetesi, 5 Ekim 1995.
- 208 Bir de beni dinleyin, Kulis, Taha Kıvanç, *Zaman* gazetesi, 24 Ekim 1995.
- 209 Çiller de dinlenmekten korkuyor, Muharrem Sarıkaya, *Hürriyet* gazetesi, 20 Ekim 1995.

- 210 Yılmaz'a telefon uyarısı, Cemal Ünlü'nün 1 Nisan 1996 tarihli telgrafının haberleştirildiği Ulusal Basın Ajansı bülteni, 6 Nisan 1996.
- 211 TBMM Telefon Dinleme Araştırma Komisyonu tutanakları.
- 212 Yılmaz'ın evinde böcek aranıyor, *Hürriyet*, 22 Kasım 1996.
- 213 Yılmaz: Beni devlet dinliyor, *Hürriyet ve Cumhuriyet* 28 Kasım 1996.
- 214 Yılmaz'ın evi temizlendi, dinleme cihazları uzmanlarca söküldü, Hakan Yiğit, *Sabah*, 30 Kasım 1996.
- 215 Telefon dinleme her devirde var, Serhat Hürkan, *Tercüman* gazetesi, 20 Nisan 1990.
- 216 Çiller'i böcek korkusu sardı, *Radikal* gazetesi, 11 Aralık 1996.
- 217 Çiller'in odasında dinleme cihazı, Şükrü Küçükşahin, *Sabah* gazetesi 10 Mayıs 1995-11 Mayıs 1995, *Hürriyet* gazetesi 16 Mayıs 1995.
- 218 Belediye konutunda böcek çıktı, *Hürriyet* gazetesi, 16 Kasım 1994.
- 219 Doğu Perinçek, *Çiller Özel Örgütü*, Kaynak Yayınları, Aralık 1996, Sayfa 358-359 Perinçek'in 14 Aralık 1996'daki basın toplantısı); Telefonları Çiller'in yabancı danışmanları dinliyor, *Aydınlık* dergisi, 22 Aralık 1996.
- 220 Özel büro çetesi, Uğur Dündar, *Hürriyet* gazetesi 21 Eylül 1997 ve *Milliyet* 25 Eylül 1997.
- 221 Nuri Gündeş'in TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu'na verdiği ifade tutanakları.
- 222 Zirveye ilişkin Cumhurbaşkanlığı tutanakları, Sayfa 33-46; Telefon dinleme kesin, Yalçın Doğan, *Milliyet* gazetesi, 13 Ocak 1998; Yılmaz'ı DYP'li politikacının yakın dinlenmiş, *Hürriyet* gazetesi, 13 Ocak 1998.
- 223 Yalçın-Yurdakul, *Reis-Gladio'nun Türk tetikçisi*, Sayfa 380.
- 224 Tarık Ümit'in ölümündeki sır, Emin Özgönül, *Sabah* gazetesi, 4 Kasım 1997
- 225 Enis Berberoğlu, *Susurluk 20 yıllık Domino Oyunu*, İletişim Yayınları, 1997, Sayfa 157; Mehmet Eymür'ün Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları ve Doğu Perinçek'in açıkladığı 2.MIT raporu, Sayfa 4.
- 226 Yalçın-Yurdakul, *Reis-Gladio'nun Türk Tetikçisi*, Sayfa 372.
- 227 Çete kayıtları 'çöp'e gitmiş, İhsan Demir, *Sabah* gazetesi, 18 Ekim 1997.
- 228 16 Martçılar, *Yeni Yüzyıl*, 22 Ekim 1987-*Yeni Yüzyıl*, TBMM Susurluk Komisyonu tutanakları, *Milliyet* 4 Kasım 1997.
- 229 Erhan Göksel ile söyleşi, Avni Özgürel, *Radikal* gazetesi, 3 Aralık 1996.
- 230 Başbakanlık: Kaset bizde değil, *Milliyet* gazetesi, 22 Kasım 1997.
- 231 ANAP Milletvekili Yaşar Topçu'nun, TBMM Susurluk Komisyonu raporuna muhalefet şerhi ve Susurluk fotoğrafında 'enişte' görüldü, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 5 Kasım 1997.
- 232 Söylemez Kardeşler gerçeği, Yazı dizisi, İrfan Bozan-Ümran Safter, *Radikal* gazetesi, 24 Eylül 1997.

- 233 Dr. M. Sena Söylemez'in TBMM Susurluk Araştırma Komisyonu'na gönderdiği 63 sayfalık dilekçe, Sayfa 28.
- 234 Mafya hesaplaşması, Soner Arıkanoglu, *Hürriyet* gazetesi, 10 Ocak 1993.
- 235 Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün, 26 Şubat 1993 tarihli yazısıyla Cumhuriyet Savcılığı'na gönderdiği 20 sayfalık dinleme tutanakları.
- 236 Mehmet Eymür'ün TBMM Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 237 Sönmez Köksal'ın TBMM Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 238 TX'le 'kusursuz' dinleme, *Radikal* gazetesi, 4 Temmuz 1997 ve Orakoglu'na örtülü ödenek iddiası, *Cumhuriyet*, 4 Temmuz 1997.
- 239 Çatlı ve Küçük telefonla konuşmuş, *Milliyet*, 12 Temmuz 1997
- 240 32 Gün Programı, M. Ali Birand, Show TV, 7 Temmuz 1997.
- 241 Mehmet Eymür'ün avukatı Bilgin Yazıcıoglu'nun Ankara Sulh Hukuk Hakimliği'ne verdiği 2 Nisan 1997 tarihli dava dilekçesi.
- 242 Hanefi Avcı'nın, Eymür'ün dava dilekçesine verdiği 29 Mayıs 1997 tarihli yanıt dilekçesi; Dilekçeler savaşı, Saygı Öztürk, *Sabah* gazetesi, 6 Temmuz 1997.
- 243 Avcı'nın Ankara 5.Asliye Hukuk Hakimliğine verdiği 9 Haziran 1997 tarihli dilekçe. Avcı'nın MIT Müsteşarı Sönmez Köksal'a yazdığı 3 Nisan 1997 tarihli dilekçe.
- 244 Avcı için MIT'i dinletme soruşturması, *Hürriyet* gazetesi, 1 Aralık 1997.
- 245 Kadir Sarmusak'ın Deniz Kuvvetleri'ndeki 29 Mayıs 1997 tarihli ifadesi ve iddianame.
- 246 Hanefi Avcı'nın, M.Ali Birand'ın 32.Gün programındaki konuşması, Askeri Mahkemedeki duruşmadaki ifadeler ve iddianame.
- 247 Orakoglu'nun demeci, Hakan Akpınar, *Hürriyet* gazetesi Almanya baskısı, 1 Mart 1997.
- 248 Fırtına Dosyası, Sedat Ergin, *Hürriyet* gazetesi, 22 Ağustos 1997.
- 249 Orakoglu: Kimsenin telefonunu dinlemedim, *Sabah* gazetesi, 5 Temmuz 1997.
- 250 TSK'ya casus Mercedes, *Cumhuriyet*, gazetesi, *Yeni Yüzyıl*, 4 Temmuz 1997, Mesut Yılmaz'ın TBMM Susurluk Araştırma Komisyonuna verdiği ifade tutanakları.
- 251 Çiller, Erez'i dinletiyor, Şaban Sevinç, *Hürriyet* gazetesi, 19 Nisan 1997.
- 252 Köşkü de dinlemişler, *Hürriyet*, 6 Temmuz 1997, *Radikal*, 3 Temmuz 1997, Herkesi dinlemişler, *Sabah* gazetesi 4 Temmuz 1997, *Milliyet* gazetesi 5 Temmuz 1997, Gensoruda köstebek kulağı, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 4 Temmuz 1997.
- 253 İstihbarat MIT'e bağlanıyor, *Milliyet* gazetesi, 22 Temmuz 1997; İstihbarat protokolünde ilerleme yok, Sedat Ergin, *Hürriyet* gazetesi, 30 Kasım 1997.

- 254 Uğur Mumcu, *Silah Kaçakçılığı ve Terör*, Tekin Yayınları, 1982, Sayfa 90-91.
- 255 Denizde uyuşturucu avı, Tunca Örses, Yazı dizisi, *Hürriyet* gazetesi, 4-6 Mart 1996.
- 256 Ali Çubuk'u bulduk, Neyyire Özkan-Ferruh Yazıcı, *Aktüel* dergisi, 1993.
- 257 Semih Hiçyılmaz, *Susurluk ve Kontrgerilla Gerçeği*, Evrensel Basım Yayın, Mart 1997, Sayfa 177-178; Gizli kulakta çete parmağı, *Son Havadis* gazetesi, 20 Nisan 1996; Telefondaki kaçak kulak, *Günaydın* gazetesi, 20 Nisan 1996.
- 258 Müfettişe Dinleme Aygıtı, Doğan Akın, *Cumhuriyet* gazetesi, 12 Kasım 1995.
- 259 Rakiplere saldırı hazırlığı, *2000'e Doğru* dergisi, 30 Temmuz 1989.
- 260 Ahmet Aydın (Cem Ersever'in takma adı), *Üçgendeği Tezgah*, Kitap Yayın Dağıtım Pazarlama, Aralık 1992, Sayfa 189-191.
- 261 Yalçın, *Binbaşı Ersever'in itirafları*, Sayfa 101.
- 262 İran'dan iddia, Anadolu Ajansı'nın IRNA kaynaklı haberi, Dış Haberler Bülteni, 21 Kasım 1997, İsrail'in kulakları, *Milliyet*, 22 Kasım 1997.
- 263 İsrail'de MIT-CIA ve MOSSAD zirvesi, Sedat Ergin, *Hürriyet* gazetesi, 5 Kasım 1994.
- 264 Yevgeni Primakov, *Bu Savaş Olmayabilirdi*, AFA Yayıncılık, Ekim 1991, Sayfa 28-29.
- 265 ABD elçiliğinde mikrofon temizliği, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 25 Şubat 1996.
- 266 *Hürriyet* gazetesi, 14 Aralık 1988.
- 267 Philip Agee, *CIA Günlüğü Cinside The Company: CIA Diary*, E Yayınları, 1975, Sayfa 121-125.
- 268 CIA, Rus elçiliğine kamera yerleştirmiş, *Hürriyet* 26 Mart 1996
- 269 Skandal:MIT, Ruslar'ı dinliyormuş, Nerdun Hacıoğlu, *Hürriyet* gazetesi, 7 Aralık 1995.
- 270 KGB'ye Türk kulaklar, Cenk Başlamış, *Milliyet* 8 Şubat 1996, (*Moskovski Novosti* dergisinden alıntı.)
- 271 Dünyayı Yönetenler, Kulis, Taha Kıvanç (Fehmi Kuru), *Zaman* gazetesi 23 Ekim 1997, ABD'de yayınlanan *Vanity Fair* dergisinden alıntılar
- 272 Yeltsin'in rüşvet belgesi, Nerdun Hacıoğlu, *Hürriyet* gazetesi, 16 Kasım 1996.
- 273 Sahte Yeltsin paniği, Cenk Başlamış, *Milliyet* gazetesi, Ekim 1997.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA GİZLİ KULAKLAR

- 1 Skandalın bantları açıklandı. *Hürriyet* gazetesi, 20 Kasım 1996
- 2 Amerika'da skandal üzerine skandal, *Hürriyet* gazetesi, 14 Ocak 1974
- 3 Yunanistan'da üçüncü kulak: Maksimugate, Nur Batur, *Hürriyet* gazetesi, 3-5 Haziran 1996.
- 4 Atina'da skandallar zinciri, Nur Batur, *Hürriyet* gazetesi 15 Kasım 1996
- 5 Doğan Tılıç, Türkiye ve Yunanistan'da gazeteciler: Türk ve Yunan gazetecilerin iletişim sürecini algılamaları üzerine bir çalışma, doktora tezi, Ağustos 1997, ODTÜ, Sayfa 150.
- 6 İşte skandal konuşmalar, *Hürriyet* gazetesi, 16 Kasım 1996.
- 7 Liani'nin ifadesi alındı, Nur Batur, *Hürriyet* gazetesi, 21 Kasım 1996.
- 8 *Liberation* gazetesi 11 Nisan 1997, *Le Monde* gazetesi 22 Nisan 1997, *Le Point* dergisi 12 Nisan 1997, *Canard Enchaîné* 16 Nisan 1997, *L'Express* 10 Nisan 1997.
- 9 Onun telefonu bile dinlenmiş, *Hürriyet* gazetesi, 31 Ocak 1996.
- 10 Nerede o eski casuslar, *Radikal*, 14 Ekim 1997.
- 11 Jean Ziegler, *İsviçre Daha Beyaz Yıkar*, AFA Yayıncılık, 1990, Sayfa 38-40.
- 12 *İsrail Gizli Servisi*, Richard Deacon, Anahtar Kitaplar, 1993, Sayfa 139-140.
- 13 İsraili bir radyo muhabiri İran hareketini dinledi, *Günaydın* gazetesi, 9 Temmuz 1980.
- 14 Dan Raviv-Yossi Melman, *Every Spy a Prince* (Her casus bir prensir-İsrail istihbarat topluluğunun tam tarihi), Houghton Mifflin Company, Boston, 1991, Sayfa 1-15.
- 15 Uluç, *Gizli Servis Öyküleri*, Sayfa 181-182.
- 16 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 220-225.
- 17 Robert Borosage, *Kanunsuz Devlet: ABD istihbarat örgütleri*, Şafak Yayınları, 1993, Sayfa 224-236.
- 18 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 226.
- 19 Parlar, *Kontrgerilla Kışkıracında Türkiye*, Sayfa 241.
- 20 Borosage, *Kanunsuz Devlet*, Sayfa 11-12.
- 21 İsmail Cem, *12 Mart*, Cem Yayınevi, Sayfa 239, (*Newsweek* dergisinden alıntı)
- 22 Agee, *CIA Günlüğü*, Sayfa 69-70.
- 23 Bob Woodward, *CIA 'Çok gizli' 1981-1987* (Weil: The Secret Wars of the CIA 1981-1987), İnkilap Kitabevi, 1991, Sayfa 14-15.
- 24 ABD dünyayı nasıl dinliyor?, Erol Bilbilik, *Aydınlık* dergisi, 26 Ekim 1997 USS

- Intelligence Community, Jeffrey T.Richelson)
- 25 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 289-289.
 - 26 ABD dünyayı nasıl dinliyor?, Erol Bilbilik, *Aydınlık* dergisi, 26 Ekim 1997.
 - 27 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, 243-244.
 - 28 Gehlen'in Anıları, MIT Hizmet İçi Yayını, Sayfa 16, 51, 110,
 - 29 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 225.
 - 30 Salomon Brothers.
 - 31 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 245.
 - 32 Agee, *CIA Günlüğü*, Sayfa 121-123.
 - 33 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 290.
 - 34 Telefon dinlemede çağ atladık, Nezir Tavlaş, *Siyah Beyaz* gazetesi, 1995.
 - 35 Telefonlar dinlenir mi hiç! Kulis, Taha Kıvanç, (Fehmi Kuru) *Zaman* gazetesi, 31 Mart 1997, *Take-down*(İniş) kitabından alıntılar, Sayfa 62.)
 - 36 24 Eylül 1997 *Gazete Pazar* ve *Aktüel* dergisi, Alman gazeteci Udo Ullkotte'nin BND dosyalarına dayanarak yazdığı 'Gizli Dosya BND' *Verschlussache* BND adlı kitaptan alıntılar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİLGİSAYARLARIN GÖZETİMİ

- 1 Lyon, *Elektronik Göz- Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sayfa 15,147, 148. (ABD Teknoloji Değerlendirme Bürosu'nun değerlendirmesine atfı)
- 2 Udo Ullkotte, *Gizli Dosya BND*, (Verschlussache BND); *Gazete Pazar*, 24 Eylül 1997.
- 3 Koch-Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sayfa 55, 79-17-235; Enformasyon savaşçıları iş-başında, *The Guardian*, *Gazete Pazar* 21 Aralık 1997)
- 4 Melek D.Yücel, Açık iletişim ağlarında bilgi güvenliği, TÜBİTAK Enformasyon Altyapısı Anaplanı'na Tuena katkı başlıklı rapor, 28 Kasım 1997.
- 5 Büyük ağabey bizi dinliyormuş, Edip Emil Öymen, *Milliyet*, 15 Ocak 1997; FAS Federation of American Scientist <http://www.fas.org/>
- 6 Lyon, *Elektronik Göz- Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sayfa 239-241.
- 7 Doç.Dr.Haluk Geray, Yeni İletişim Teknolojileri/Toplumsal bir yaklaşım, Nisan 1994, Kendi yayını, Sayfa 165-166-167.
- 8 Mektuplara devlet dikizi, *Aktüel* dergisi, Ekim 1997 ve Bilişim suçuna hapis,

- Oya Armutçu, *Hürriyet*, 21 Aralık 1997.
- 9 Lyon, *Elektronik Göz-Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sayfa 181.
- 10 MIT'in kuruluş yıldönümü olarak ilk defa kutlanan 6 Ocak 1996 tarihinde hazırlanan tanıtım kitapçığı, Sayfa 26-30.
- 11 Emniyet'ten MIT'e itiraz, Kadir Ercan, *Hürriyet* gazetesi, 6 Ocak 1998.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİNLEME HUKUKU

- 1 Prof. Dr. Kayıhan İçel-Prof.Dr.Feridun Yenisey, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları*, Beta Yayınları, İstanbul 1990, Sayfa 249-250.
- 2 Hayatımız özelleşiyor, *Radikal* gazetesi, 8 Eylül 1997
- 3 TBMM Telefon Dinlemeleri Araştırma Komisyonu sonuç raporu.
- 4 Sınırsız Saygısızlıklar, *Liberation* gazetesi, 11 Nisan 1997.
- 5 a.g.e.
- 6 Telefon dinleme ve Avrupa İnsan Hakları Hukuku, Ömer Akyurt, *Yeni Yüzyıl* gazetesi, 8 Nisan 1997.
- 7 Anayasa hukukçusu Süheyl Batum'a göre telekulak koşulu: Yasa çıkarılmadan kimse dinlenemez, Nilgün Cerrahoğlu, *Milliyet* gazetesi, 22 Eylül 1996.

KAYNAKÇA

- Agee, Philip *CIA Günlüğü*, E Yayınları, 1975.
- Agaoglu, Samet *Siyasi Günlük - Demokrat Parti'nin Kuruluşu*, İletişim Yayınları, Nisan 1992.
- Altug, Kurtul *12 Mart ve Nihat Erim Olayı*, 7 Gün Yayınları, 1973.
- Arcayürek, Cüneyt *Çankaya Namı 864 Rakınlı Tepe*, Bilgi Yayınevi, Ekim 1989.
- Arcayürek, Cüneyt *Darbeler ve Gizli Servisler*, Bilgi Yayınevi, Mart 1995.
- Arcayürek, Cüneyt *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi*, Bilgi Yayınevi, Mayıs 1992.
- Arcayürek, Cüneyt *Yeni Demokrasi Yeni Arayışlar 1960-1965*, Bilgi Yayınevi, Haziran 1984.
- Aydın, Ahmet, *Üçgündeki Tezgaah*, Kitap Yayın Dağıtım Pazarlama, Aralık 1992.
- Bamford, James, *The Puzzle Palace* (Bulmaca Sarayı), Penguin Books, New York 1982.
- Berberoğlu, Enis, *Susurluk 20 yıllık Domino oyunu*, İletişim Yayınları, 1997.
- Bilginer, Engin, *Babalar Senfonisi*, Cep Kitapları, 1990.
- Birand, M. Ali, *30 Sıcak Gün*, Ağaoglu Yayınevi, 1978.
- Borosage, Robert, *Kanunsuz Devlet: ABD İstihbarat Örgütleri*, Şafak Yayınları, 1993.
- Bölügiray, Nevzat, *Özal Döneminde Bölücü Terör (1983-1991) "Kürtçülük"*, Tekin Yayınları.
- Cem, İsmail, *12 Mart*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1973.
- Coşkun, Enis, *Gizli Dinleme*, May Yayınları, 1974.
- Çukurova, Bülent, *Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*, Ardıç Yayınları, 1994.
- Deacon, Richard, *İsrail Gizli Servisi*, Anahtar Kitaplar, 1993.
- Değer, Emin, *CIA Kontr-gerilla ve Türkiye*, Nüve Matbaası, 1977.
- Doğan, Yalçın, *Dar Sokakta Siyaset*, Tekin Yayınevi, Eylül 1985.
- Donat, Yavuz, *Özallı Yıllar 1983-1987*, Bilgi Yayınevi, Kasım 1987.
- Emre, S. Arif, *Siyasette 35 Yıl*, Akabe Yayın, 1990.
- Evren, Kenan, *Kenan Evren'in Anıları*, Milliyet Yayınları, Mart 1992.
- Evensel, Hakan, *Güneydoğu'dan Öyküler*, Kendi yayını, Ocak 1997.
- Eymür, Mehmet, *Analiz*, Milliyet Yayınları, Şubat 1997.
- Gavin, Catherina, *Aşkta ve Savaşta Mustafa Kemal 'Dar-ül Harb'*, Çivi Yazıları, Eylül 1997.
- Gehlen'in Anıları, MIT Hizmet İçi Yayını.
- Geray, Haluk, *Yeni İletişim Teknolojilerinin gelişmekte olan ülkelere girişi: Türkiye*

- ye'de sayısal iletişimin girişi örnek olayı, Doktora tezi.
- Güldemir, Ufuk, *Kanat Operasyonu*, Tekin Yayınları, 1985.
- Hiçyılmaz, Semih, *Susurluk ve Kontrgerilla Gerçeği*, Evrensel Basım Yayın, Mart 1997.
- İçel, Kayıhan- Yenisey, Feridun, *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları*, Beta Yayınları, İstanbul 1990.
- Karay, Refik Halit, *Bir Ömür Boyunca*, İletişim Yayınları, 1990.
- Kıyafet, Hasan, *The Asker*, Arena Yayıncılık,
- Koch, R. Egmont-Jochen Sperber, *Bilgi Mafyası*, Sarmal Yayınevi, Haziran 1996.
- Lyon, David, *Elektronik Göz-Gözetim Toplumunun Yükselişi*, Sarmal Yayınevi, Eylül 1997.
- Mumcu, Uğur, *Ağca Dosyası*, Tekin Yayınları, Şubat 1982.
- Mumcu, Uğur, *Papa Mafya Ağca*, Tekin Yayınları, Haziran 1984,
- Mumcu, Uğur, *Terörsüz Özgürlük*, Tekin Yayınları, Kasım 1982
- Mumcu, Uğur, *Silah Kaçakçılığı ve Terör*, Tekin Yayınları, 1982.
- Nadi, Nadir, *Perde Aralığından*, İstanbul 1964.
- Öymen, Örsan, *Bir İhtilal Daha Var*, Milliyet Yayınları, Kasım 1987.
- Özkan, Tuncay, *MIT: Bir Gizli Servisin Tarihi*, Milliyet Yayınları, 1996.
- Parlar, Suat, *Kontrgerilla Kışkacında Türkiye*, Bibliotek Yayınları, Nisan 1997.
- Perinçek, Doğu, *Çiller Özel Örgütü*, Kaynak Yayınları, Aralık 1996.
- Primakov, Yevgeni, *Bu Savaş Olmayabilirdi*, AFA Yayıncılık, Ekim 1991.
- Raviv, Dan-Melman, Yossi, *Every Spy a Prince* (Her casus bir prensdir-İsrail istihbarat topluluğunun tam tarihi), Houghton Mifflin Company, Boston, 1991.
- Sonyel, Salahi R., *Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki eylemleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.
- Soyak, Hasan Rıza, *Atatürk'ten Hatıralar*, Yapı Kredi Yayınları.
- Sükan, Faruk, *İhanetler Karşısında Türkiye*, Kendi Yayını. *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları.
- Tılıç, Doğan L., *Türkiye ve Yunanistan'da gazeteciler: Türk ve Yunan gazetecilerin iletişim sürecini algılamaları üzerine bir çalışma*, Doktora Tezi, Ağustos 1997, ODTÜ.
- Toker, Metin, *İsmet Paşayla 10 Yıl*, Akis yayınları, İstanbul 1966.
- Turgut, Hulusi, *Menderes, Zorlu, Polatkan'dan yaptırılmayan savunmalar: Yassıada Belgeseli*, ABC Ajansı Yayınları, 1988.
- Turhan, Talat, *Kontrgerilla Cumhuriyeti*, Tüm Zamanlar Yayıncılık, 1993.
- Tuşalp, Erbil, *Eylül İmparatorluğu*, Bilgi Yayınevi, Nisan 1988.
- Tuşalp, Erbil, *Ben Tarihim Bay Başkan*, Bilgi Yayınevi, Kasım 1989.
- Tuşalp, Erbil, *Cürüme*, Papirüs Yayınları, Ekim 1995.

Uluç, Sıtkı, *Gizli Servis Öyküleri*, Imge Kitabevi, 1994.

Uysal, Hasan, *Kurtlu Kokteyl*, Boyut Yayınları, Ekim 1990. 3. *Adam Anlatıyor, MIT-CIA İlişkisi*, Kaynak Yayınları, Aralık 1996.

Woodward, Bob, *CIA 'Çok Gizli' 1981-1987* (Weil: The Secret Wars of the CIA 1981-1987), İnkilap Kitabevi, 1991.

Yalçın, Soner-Yurdakul, Doğan, *Reis-Gladio'nun Türk tetikçisi*, Öteki Yayınları, 1997.

Yalçın, Soner, *Binbaşı Ersever'in İtirafı*, Kaynak Yayınları, Şubat 1994.

Ziegler, Jean, *İsviçre Daha Beyaz Yıkar*, AFA Yayıncılık, 1990.

Gazeteler:

Canard Enchaîné (haftalık), *Cumhuriyet*, *Gazete Pazar*, *Hürriyet*, *Le Monde*, *Liberation*, *Milliyet*, *Ortadoğu*, *Radikal*, *Sabah*, *Tercüman*, *Yeni Yüzyıl*, *Zaman*.

Dergiler:

Aktüel, *Aydınlık*, *2000'e Doğru*, *L'Express*, *Le Point*, *Tempo*, *Telekom dergisi*, *Yankı*.

Telefon dinleniyor!.. Birkaç yıl öncesine kadar, "dünya işleriyle" birazcık ilgili her Türk vatandaşının az biraz taşıdığı bir kuşkuydu bu. Bu kuşkuyu dillendirenlerin abarttığı düşünülür, ama kuşkunun gerçek olma ihtimali de yabana atılmazdı. Tam anlamıyla bir "paranoyak olmaman, takip edilmediğin anlamına gelmez" hikâyesi!.. Son yıllarda ayyuka çıkan vakalarla, hele Susurluk sonrasında, telefon dinlemenin sanılandan çok daha büyük boyutlu ve sistematik bir "güvenlik hizmeti" olduğu ortaya çıktı. Faruk Bildirici'nin incelemesi, telefon dinleme olayının çapının çok çok daha büyük, şimdiye kadar kestirilenden misliyle büyük olduğunu ortaya koyuyor. Bu kitap, resmî gizli kulakların Türkiye'deki örgütsel ve teknik tarihini, devletin güvenlik servisleri arasında bu uğurda verilen mücadeleyi ortaya seriyor; tele-kulağın iç politikada, dış politikada, politikacıların yatak odalarında, iş hayatında, her yerde hazır ve nâzır varlığına ışık tutuyor. Dahası, İpekçi suikastinden, Abdullah Çatlı ve Alaaddin Çakıcı'nın "iş"lerine varıncaya dek, bir dizi dosyayı yeniden açacak bilgileri gündeme getiriyor. Telefonla dinlemenin hukuksal boyutuyla, dünyadaki "gelişmesi" ile, teknolojik perspektifleriyle, bilgisayarların gözetimiyle ilgili anlattıkları da cabası... Evet, telefonlar sahiden dinleniyor! Hem de "çok" dinleniyor, gittikçe de daha çok. Devlet ve güvenlik teşkilatları, dinlemeden yapamaz haldeler. Manzarayı görmek, dehşete kapılmak, üstelik dehşete kapılırken kendini tutamayıp gülmek ve durumumuzu düşünmek için mükemmel bir rehber kitap...

İLETİŞİM 457
BUGÜNÜN
KİTAPLARI 40

